

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLAHİ DİNLERDE GÜNAH

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Abdulkadir KIYAK

HAZIRLAYAN

Hilal GÜVEN

MALATYA-2020

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç.Dr. Abdulkadir KIYAK

HAZIRLAYAN
Hilal GÜVEN

Jürimiz **31.12.2020** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu **Yüksek Lisans** Tezini (oybirliği /oyçokluğu) ile başarılı bulunarak Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim, **Dinler Tarihi** Bilim dalında **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Ünvanı Adı Soyadı

1. Prof. Dr. Cemil ORUÇ
2. Doç. Dr. Abdulkadir KIYAK
3. Doç. Dr. Eldar HASANOĞLU

İmza
.....
.....
.....

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ..... tarih ve .....sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet KUBAT
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

İnsanlık tarihi kadar eski olan din olgusu tüm tarih boyunca farklı şekillerde kendini gösterse de bütün toplumlarda bulunmaktadır. İnsanın tabiatında olan ve doğuşuyla birlikte gün yüzüne çıkan din duygusu bireyin huzur ve mutluluğunu amaçlamaktadır.

Din duygusu ve dini düşünce, tarihin her döneminde insan için önemini hissettirmiştir. Yeryüzüne gelmiş geçmiş tüm dinlerde kutsal ve doğaüstü varlıklara inanma her zaman söz konusu olmuştur. Bu dinler, insan ile yaratıcı olarak görülen doğaüstü varlık arasında bir bağ kurmayı hedeflemektedir. Dinler bu ebedi bağı oluşturup devamını sağlayabilmek için insanlara bir takım emir ve yasakları içeren bir yaşam biçimi sunmaktadır. Bu yaşam biçimi ile kurulan bağ, yaratıcının emir ve yasaklarına uyulduğu takdirde güçlenip sağlamlaşırken aksi durumda ise çürüyüp bozulmaktadır. Özellikle ilahi dinlerde, Allah, kullarına bir takım emirler ve yasaklardan oluşan kurallar koymuş ve bu kurallara uyulduğu zaman mutluluğa ve kurtuluşa erebileceklerini, uyulmadığı takdirde de kendileri için zararlı olacak birtakım olumsuzluklarla karşılaşacaklarını söylemiştir. Tanrı'nın emir ve yasaklarını ihlal ve ihmal etmek, ilahi dinlerde olduğu gibi diğer tüm dinlerde, ilahlık anlayışı farklı olsa da, günah olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca emirleri yerine getirip yasaklardan uzak durulduğunda kişinin hem iç dünyasının hem de toplumun düzeninin sağlanacağı düşünülür. Dolayısıyla bireyin ve toplumsal yapının davranışlarının yönünün belirlenmesinde merkezi bir öneme sahip olan günahı izah etmek dinler ve müntesipleri için önemli bir mesele olmuştur.

Biz de bu çalışmamızda, insan ile yaratıcı olan kutsal varlık arasındaki ilişkinin güçlenmesinde, bireyin iç huzurunun sağlanmasında ya da mutsuz olmasında ve insan davranışlarının birçoğunun yönlendirilmesinde etkili olan günah kavramını ele aldık. Bununla birlikte günah kavramının dinler ve müntesipleri açısından nasıl algılandığı, nitelikleri, çeşitleri, menşei ve bununla birlikte günahtan kurtuluş için kefarete yöntemlerinin neler olduğu araştırılıp ortaya konulmaya çalışılmıştır. Özellikle ilahi dinlerde günah anlayışının yerini açıklamak çalışmamızın temel amacını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra çalışmamızdaki amaç, genelde dinlerde, özelde ise ilahi dinlerde çoğu zaman sorun olup tartışılan ve her zaman güncelliğini koruyan günah fikrinin dinlerin teolojilerinde nasıl yorumlandığı, özellikleri, menşei, tarihi süreç içerisindeki oluşumunu, gelişimini, arınma yollarını, birbirine etkilerini, günah anlayışları arasındaki benzerlikler ve farklılıkları ortaya koyarak zaman zaman karşılaştırma yapma şansı

sağlayarak Dinler Tarihi alanında yapılan çalışmalara önemli bir katkı sağlamaya çalışmaktır.

Tarih boyunca insanoğluyla var olan, tüm dinlerin inanışlarında bulunan ve önemsenen günah anlayışı, çalışmamızda özellikle ilahi dinlerde daha detaylı olarak ele alınırken diğer dinlerdeki günah anlayışı da genel hatlarıyla sunulup günah anlayışıyla ilgili olarak bilgi edinme amaçlı kısa bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bu durumda diğer dinler kronolojik gibi belli bir sıra içerisinde değil gelişigüzel seçilmiştir. Öte yandan tez konumuzu daha anlaşılır kılmak için kısmen de olsa dinlerde hangi davranışların ya da nelerin günah olup olmadığı konusuna girilip bir takım örneklendirmeler de yapılmıştır. Ayrıca günah kelimesinin dinlerin temel kaynaklarında (Kur'an-ı Kerim, İnci ve Tanah gibi) kullanılan karşılıklarına, anlamlarına kısmen bakılarak az da olsa semantik bir çalışma yapılmıştır. Günahla ilgili yapılan çalışmalar dikkate alındığında Dinler Tarihi'ndeki araştırmacılar genelde Hıristiyanlıktaki asli günah doktrini üzerinde dururken Yahudilikte ise günah anlayışı hakkında yeterince bilgi içeren Türkçe çalışmalar bulunmamaktadır. Özellikle Yahudilerde günah anlayışı ile ilgili olarak Türkçe müstakil bir araştırma ya da eser eksikliği bulunmaktadır. İslam'da günah anlayışı ise daha çok kelami açıdan incelenmiştir. Biz de bu çalışmamızda günahı temelde dini boyutta ele alırken felsefi, psikolojik ve kısmen de sosyolojik olarak birçok yönden ele almaya çalıştık. Ancak günahın dini boyutu hariç diğer yönlerden ele alırken bir günah olgusu oluşturmak için fazla detaya girmeden günah kavramı ya da eşdeğer sözcüklerle ilgili kısa bilgilendirmeler yapmayı araştırma alanımız olan Dinler Tarihinden dolayı uygun gördük.

Çalışmamızda metot olarak Dinler Tarihi metotlarından "deskriptif" nitelendirici, din fenomenolojisi ve karşılaştırma metotlarından yararlanılmıştır. Çalışmamızla ilgili olarak öncelikle, konuyla ilgili tez, kitap, makale araştırması yapılarak kaynak taramasına gidilmiştir. Daha sonrasında dinlerin kutsal kitaplarını esas alarak, İslam Ansiklopedisinin ilgili maddelerinden faydalanılarak, konumuzla alakalı kitap, tez ve makaleler gibi ikincil kaynaklar incelenmiş elde edilen bilgiler çalışmamız içerisinde yer almıştır. Özellikle Yahudilik gibi Türkçe kaynağın sınırlı olduğu durumlarda yabancı eserlerden faydalanılmıştır.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesindeki, değerli bilgilerini benimle paylaşan, kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı önemini asla unutmayacağım saygıdeğer

danışman hocam; Doç. Dr. Abdulkadir KIYAK'a, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli eşim Kamil GÜVEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

MALATYA 2020

HİLAL GÜVEN

ÖZET

İnsanın varoluşuyla hayatının ilk dönemlerinden beri konu olmaya başlamış bir kavram olan günah; içerisinde dini, ahlaki, sosyolojik, psikolojik ve felsefi yönleri de barındırdığından terminolojisi geniş ve çeşitlidir. Kötülük, suç, hata, yasak ve ayıp gibi kavramlarla yakın ilişkili olan günah temelde dini bir kavramdır. Bu nedenle dinler farklı tarihsel zamanlarda farklı şekillerde günahı anlamışlar ve her dindar toplum kendi zamanı içerisinde kendi günah anlayışını oluşturmuştur. Özellikle İslam, Hıristiyanlık ve Yahudilik'ten oluşan ilahi dinler için insanların davranışlarını düzenleyip kontrol etmesinde, toplumda bir düzenin oluşmasında, Tanrı'ya karşı sorumluluğun yerine getirilmesiyle onunla olan ilişkinin güçlendirilmesinde günahlara riayet etmek her zaman her müntesip için önemli olmuştur. Dünya genelinde nüfus bakımından en fazla mensubu bulunan bu ilahi dinlerin günah anlayışına ilişkin görüşlerini belirlemek ve aralarında anlamlı bir benzerlik ya da farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada deskriptif yani nitelendirici ve karşılaştırma metotları kullanılmıştır.

Çalışmamız giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, kavramsal olarak günah kelimesinin kökeni, dini bir terim olarak algılanışı üzerinde önemle durularak günah olgusunun felsefi, psikolojik ve az da olsa sosyolojik yönü ele alınmıştır. Birinci bölümde, İlahi dinler hariç diğer dini inançlarda günah algısına ilişkin bilgiler verilmektedir. İkinci ve son bölümde ise ilahi dinlerde günahın ne anlama geldiği, kaynağı, çeşitleri, arınma yolları ve nelerin günah olup olmadığıyla ilgili olarak öncelikle dinlerin temel kutsal kitapları baz alınarak daha sonra bu konuda yazılmış tez, makale, ilgili ansiklopedi maddeleri ve kitap gibi dokümanlar incelenerek ortaya çıkan veriler sözel olarak açıklanmaya çalışılmış ve yorumlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: İlahi Din, günah, asli günah, ilk günah, suç, kefarete ve tövbe.

ABSTRACT

The sin is a concept that has begun to be the subject of human life since the beginning of existence. The religious terminology is wide and varied because of moral, sociological, psychological and philosophical aspects.

Sin, which is closely related to concepts such as evil, crime, error, prohibition and shame, is basically a religious concept. Therefore, the religions have understood the sin in different ways at historical times and every religious society has formed an understanding of sin in its own time. Especially, it has always been important for every adherent to obey sins in ordering and controlling people's behavior, establishing an order in society, fulfilling the responsibility to God and strengthening the relationship for the divine religions of Islam, Christianity and Judaism. It aimed to determine the views of these divine religions, which have the most members in terms of the population in the world, on the understanding of sin and to reveal whether there is a meaningful similarity or difference between them. The qualifying and comparison (descriptive) methods were used in this study.

Our study consists of introduction and two parts. In the introduction is emphasized conceptually the origin of the word sin, its perception as a religious term and the phenomenon of sin were discussed the philosophical, psychological and sociological aspects. In the first chapter, the information is given about the perception of sin in other religious beliefs, excluding divine religions. In the second and last chapters, the basic scriptures of the religions are primarily taken as a basis regarding the meaning of sin, its source, types, ways of purification and what is or is not a sin in divine religions. After that, thesis, article, relevant encyclopedia articles, books, documents were examined written on this subject ; the resulting data was tried to be explained and interpreted verbally.

Key Words: Divine Religion, sin, genuine sin, original sin, crime, penance and penitence.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	x
ARAŞTIRMANIN KONUSU, ÖNEMİ, AMACI VE KAPSAMI	xi
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	xiii
GİRİŞ.....	1
1. Kavramsal Olarak Günah	1
1.1. Günahın Etimolojisi ve Kelime Anlamı	2
1.2. Günahın Dini Bir Terim Olarak Anlamı	4
2. Felsefi Düşüncede Günah	5
3. Psikolojide Günah.....	11
BİRİNCİ BÖLÜM.....	16
DİNLERDE GÜNAH ANLAYIŞI	16
1.İlkel Kabile Dinlerinde Günah Anlayışı.....	16
1.1. Büyüye Dayalı Kabile Dinlerinde Günah Anlayışı	16
1.2. Tabiatüstü Ruhsal Güçlere Dayalı Kabile Dinlerinde Günah Anlayışı	18
2. Eski Medeniyet Dinlerinde Günah Anlayışı	20
2.1. Eski Mezopotamya Dinlerinde Günah Anlayışı	20
2.2. Eski Hitit Dininde Günah Anlayışı	22
2.3. Eski İran Dininde Günah Anlayışı.....	22
2.4. Eski Mısır Dininde Günah Anlayışı	23
2.5. Eski Yunan ve Roma Dininde Günah Anlayışı.....	24
2.6. Geleneksel Türk Dininde Günah Anlayışı	24
3. Hint Dinlerinde Günah Anlayışı	26
3.1. Hinduizm’de Günah Anlayışı.....	26
3.2. Caynizm’de Günah Anlayışı	29
3.3. Sihizm’de Günah Anlayışı.....	30
3.4. Budizm’de Günah Anlayışı	31
4. Çin ve Japon Dininde Günah Anlayışı.....	32

4.1. Konfüçyanizm’de Günah Anlayışı	32
4.2. Şintoizm’de Günah Anlayışı.....	33
İKİNCİ BÖLÜM	35
İLÂHİ DİNLERDE GÜNAH ANLAYIŞI	35
YAHUDİLİK	35
1. Genel Olarak Yahudilik	35
2. Yahudilikte Günah Anlayışı.....	37
2.1. Tanah’ta Günahla İlgili Terminoloji ve Yahudilikte Günah Anlayışı...37	
2.2. Yahudilikte İlk Günah, Günahın Sorumluluğu ve Kollektif Günah Anlayışı	43
2.3. Yahudilikte Günahın Kaynağı	47
2.4. Yahudilikte Günah Çeşitleri	49
2.5. Yahudilikte Günahın Arınma Yolları, Kefaret Anlayışı ve Tövbe.....	51
2.6. Yahudilikte Günahın Sonucu ve Ceza	56
2.7. Yahudilikte Peygamber- Günah İlişkisi	58
2.8. Yahudilikte Günah Olan ve Ceza Gerektiren Eylemler	60
HIRİSTİYANLIK	62
1. Genel Olarak Hıristiyanlık	62
2. Hıristiyanlıkta Günah Anlayışı	66
2.1. Yeni Ahit’te Günah ve Hıristiyanlıkta Günah Anlayışı	67
2.2. Hıristiyanlıkta Günahın Kaynağı	73
2.3. Hıristiyanlıkta Asli Günah Anlayışı.....	76
2.4. Hıristiyanlıkta Günahın Çeşitleri ve Cezaları	96
İSLAM DİNİ.....	118
1. Genel Olarak İslam.....	118
2. İslam’da Günah Anlayışı.....	121
2.1. Kur’an’da ve Hadislerde Günahla İlgili Terminoloji ve İslam’da Günah Anlayışı	121
2.2. Günah ve Hata Arasındaki Fark.....	126
2.3. Günahın Nitelikleri.....	127
2.4. Günahın Kaynağı.....	135
2.5. Günah Çeşitleri	141
2.6. İslam’da İlk Günah Meselesi.....	152

2.7 İslam'da Peygamberlerin Günahsızlığı Durumu ve Bazı Peygamberlerin Zelleleri	154
2.8 İslam'da Günah ve Ceza	160
2.9. İslam'da Gunahtan Kurtulma ve Arınma Yolları	164
SONUÇ	172
KAYNAKÇA	175

KISALTMALAR

AÜİFD : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

Bkz/bkz : Bakınız

C : Cilt

çev. : Çeviren Kişi

CÜİFD : Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı

ed : editör

ER : Encyclopedia of Religion

ERE : Encyclopedia of Religion and Ethics

h : hicri

Hz. : Hazreti

İÜİFD : İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

İSAM : İslam Araştırmaları Merkezi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

s. : Sayfa

S: Sayı

Sos. Bil. Ens. : Sosyal Bilimler Enstitüsü

SÜİFD : Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

T.D.V : Türkiye Diyanet Vakfı

UÜİFD : Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

vd. : ve diğerleri

ARAŞTIRMANIN KONUSU, ÖNEMİ, AMACI VE KAPSAMI

İnsanın varoluşuyla hayatının ilk dönemlerinden beri konu olmaya başlamış bir kavram olan günah içerisinde dini, ahlaki, sosyolojik, psikolojik ve felsefi yönleri de barındırdığından terminolojisi geniş ve çeşitlidir. Özellikle kötülük, suç, hata, yasak, ayıp gibi kavramlarla yakın ilişkisi bulunmakta ve bu kavramlarla terminolojik olarak ifade edilmektedir. Ancak kötülük daha çok ahlaki bir konu olup ahlak felsefesinin alanına girerken, suç ise psikoloji ve sosyolojinin ilgi alanına girmektedir. Gelenek ve göreneklerdeki yasaklar için ise daha çok ayıp kavramı kullanılmaktadır. Dolayısıyla her ne kadar günah kavramının yakın ilişkili olduğu farklı disiplin alanlarına ait anlamları içermesine rağmen dinsel bir kavramdır. Özellikle dindar bir insan için hangi davranışların ya da durumların günah olup olmadığı her zaman önemli olmuştur. Hatta bazen modern seküler dünyada dini düşüncenin çokta önemsenmediği durumlarda bile günah kavramı yine de mutlaka var olmaya ve önemsenmeye devam etmiştir. Çünkü dini inancı olmayan ve önemsenmeyen bir kişi bile davranışlarında bir sınırlamanın olması gerektiğini düşünmektedir. İşte bu sınırlamanın ne kadar, neleri içereceği, nasıl ve kim tarafından, kimlere olacağı konusunda dinler farklı tarihsel zamanlarda farklı şekillerde günahı anlamışlar ve her dindar toplum kendi zamanı içerisinde kendi günah anlayışını oluşturmuştur. Özellikle ilahi dinlerden biri olan Hıristiyanlıktaki günah algısı olan asli günah, Hıristiyanlık dininin var oluş sebebi olarak görülmektedir. Ayrıca diğer ilahi dinlerde insanların davranışlarını düzenleyip kontrol etmesinde, toplumda bir düzenin oluşmasında, Tanrı'ya karşı sorumluluğun yerine getirilmesiyle onunla olan ilişkinin güçlendirilmesinde günahlara riayet etmek her zaman için her insan için önemli olmuştur. Yine günah kavramı insan hayatının vazgeçilmez bir unsuru olarak onun hayatından çıkarılamaz. Ayrıca günah kavramı hem sıradan bir insanın hem de dini konuda yetkin olan kişilerin bir problemi olarak çözüme kavuşturulması gereken önemli bir konudur.

İnsanın tarih sahnesine çıkmasıyla beraber ortaya çıkan günah düşüncesi bireyin neler yapıp yapmamasıyla ilgili olan davranışlarını düzenlemede, bunun sonucu olarak toplumda da bir düzenin oluşmasında, kutsala inananların Tanrı'ya karşı sorumluluğunda, onunla olan ilişkisini sağlamlaştırmada dinin emir ve yasaklarını içeren günahlara uyulması kutsala inananlar için önemli bir mevzu olmuştur. Bunun içinde dinlerdeki günah anlayışının yansımalarının doğru bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Ayrıca dinlerdeki günah anlayışı farklı tarihsel zamanlarda yaşayan insanlar tarafından farklı

şekillerde anlaşılmiş ve herkes/her inanç kendi zaman dilimine göre bir günah anlayışı oluşturmuştur. Bu yüzden özellikle ilahi dinleri kapsayacak şekilde bu değişen günah anlayışını ilahi dinlerin kendi teolojilerine göre izah edilmesi önemli bir araştırma konusudur. Bu nedenle tezimizdeki temel amaç, dünya genelinde nüfus bakımından en fazla mensubu olan ilahi dinlerin günah anlayışına ilişkin görüşlerini saptamak, aralarında anlamlı bir benzerlik ya da farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmaktır. İnsan davranışlarının yönlendirilmesinde önemli bir yeri olan günah konusunun dinlerin tarihi süreçlerine göre algılanmalarının değişip değişmediğini tespit etmek çalışmamızın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

Tezimiz dini bir kavram olan günahı ilahi dinler açısından konu edinmesi bakımından ilahi dinlerin teolojilerinde günah anlayışına ilişkin görüşlerinin neler olduğu ve günahı nasıl değerlendirdikleri problemi, araştırmanın yoğunlaştığı temel konudur. Buradan hareketle özellikle ilahi dinlere göre (Yahudilik ve Hıristiyanlıkta Tanrı imajında, İslam'da ahsani takvim suretinde) mükemmel yaratılan insan neden günah işlemiştir? İnsanı günaha iten sebepler nelerdir? Hangi tutum ve davranışların dinlere göre günah olarak algılandıkları? Günah ilk olarak ne zaman ve nasıl işlenmiştir? İşlenen bu ilk günahın etkisi insan nesline sirayet etmiş midir? Dinlerin özelde ilahi dinlerin günahtan kurtuluş konusunda önerileri nelerdir? Günah işlemeden bir insan yaşamını sürdürebilir mi? gibi sorular her zaman için insanlar tarafından sorgulanmış ve bu tezde bu sorulara cevaplar aranmıştır. Yine ilahi dinlerdeki günah anlayışı ile ve yeryüzünde yaşamış diğer dinlerdeki günah anlayışı arasında bir ilişki var mıdır? İlahi dinlerin tarihi süreçlerine göre günah anlayışları değişmiş midir? gibi sorulara da bu çalışmada cevaplar aranmıştır.

İlahi dinlerde günah anlayışıyla ilgili olarak yapılan çalışmalar dikkate alındığında Dinler Tarihi'ndeki araştırmacılar genelde Hıristiyanlıktaki asli günah anlayışı üzerinde dururken, İslam'daki günah anlayışı özellikle kelami alanda mezhepsel olarak ele alınmıştır. Yahudilikte günah anlayışı ile ilgili olarak Türkçe müstakil bir araştırma ya da eser bulunmamaktadır. Yahudilerde günah anlayışıyla ilgili detaylı araştırma Türkçe literatürde eksik bulunmaktadır. Türkçe kaynağın sınırlı olduğu durumlarda yabancı kitap ve ansiklopedik eserlerden faydalanma yoluna gidilmiştir. Böylelikle özelde ilahi dinlerde günah konusunu ele alırken dinlerin birbirinden etkilenmelerinden dolayı genel olarak dinlerde günah anlayışına da değinilmiştir. Dinlerdeki günah anlayışını izah

edebilmek için dinlerin teolojileri hakkında da bilgiler vermeye çalışılmaktadır. Bu da dinler tarihi alanındaki birçok dini inancın incelenmesi konusunda bize önemli katkı sağlamaktadır. Yine günah konusunda çalışma yapacak araştırmacılara kaynak oluşturması açısından ve yukarıda bahsettiğimiz bazı inançlardaki kısıtlı çalışmalardan dolayı alan yazınına katkı sağlaması bakımından bu çalışma önemli görülmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmamızda Dinler Tarihi'nin temel metotlarından “deskriptif” yani nitelendirici ve karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bu yöntemlerle dinlerdeki günah olgusunun nasıl ortaya çıktığı, sonrasında nasıl şekillendiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda özellikle ilahi dinlerde günah inancının oluşumu, tarihi süreç içerisindeki değişimi her dinde ayrı ayrı ele alınırken yeryüzündeki diğer dinlerde genel hatlarıyla ifade edilmiştir. Ayrıca dinlerdeki günah anlayışının benzerlikleri ve farklılıkları dinler açısından önyargısız bir şekilde dikkate alınarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Yine uzun zamandır dini araştırmalarda kullanılan din fenomenolojisi yöntemi de araştırmamızda uygulanmıştır. Bu yöntemle ilahi dinlerdeki günah olgusu dinin tarihi boyutuyla birlikte günahın asıl anlamı araştırılarak arkasında yatan özü, derin anlamı da yakalanıp ortaya çıkarılmıştır. Her bir dindeki günah olgusu o dine inanan insanların bakış açısına göre anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

Araştırmamızda öncelikle konuyla alakalı geniş bir literatür taraması yapılmıştır. İlk olarak günahın kavramsal çerçevesinin oluşturulması için sözlük ve ansiklopedi çalışmaları yapılarak kavramın kökeni belirlenip bu konudaki tanımlamalar derlenmiştir. Tezimizde bilgi kullanımı açısından dinlerin temel kaynakları temel alınmıştır. Araştırmamızdaki veriler ilahi dinlerin temel kaynağı olan kutsal kitaplar, konu hakkında yazılmış çeşitli makaleler, dinler tarihi alanındaki yazılı eserler yoluyla toplanmıştır. Araştırma konumuz olan günah olgusu hakkında bilgi içeren yazılı materyaller taranarak doküman yöntemiyle toplanmış ve bu verilerin analizi incelenip sözel ifadelerle yorumlanarak nitel bir yöntemle ortaya konulmuştur.

GİRİŞ

1. Kavramsal Olarak Günah

Tarihsel olarak insanın başlangıçta varoluşuyla fitratında beraber getirdiği yüce, kutsal ve doğüstü varlıklara inanma isteği, insanlık tarihi kadar eski olan din olgusunu da getirmiştir. İnsan hayatında ona özgü önemli yeri ve rolü olan, insana hitap eden din, insanların oluşturduğu bütün toplumlarda da varlığını göstermiştir. Dinin önemli bir özelliği insan ile aşkın bir varlık olarak kabul gören Tanrı arasında kutsal bir bağ oluşturup onunla olan ilişkiyi sağlayabilmektir. Diğer bir özelliği de insan hayatında bazı inanç ve davranış şekilleri oluşturarak insanı disipline eden bir düzen kurabilmektir. İşte dinin bu özellikleri insana hayatını şekillendiren bir dünya görüşü ve kutsal bir bağ kurduğu Tanrı'ya tam bir bağlılık sunmaktadır. Yine insanların yaratılıştan kaynaklanan din duygusu insanlarda yüceliğine, aşkınlığına inandığı varlığa karşı kendilerini sorumlu hissetmişlerdir. Bu nedenle bu varlıklara karşı işlenen hata, yapılmaması gereken yasaklar, yerine getirilmesi gerekirken getirilmeyen emirler yeryüzündeki birçok toplumda ilahlık anlayışına göre farklılık olsa da günah olarak vasıflandırılmıştır. Çünkü yaratıcının emir ve yasakları, kulun itaat ve teslimiyetine dayalı olan bağ, insanın yaptığı yanlışlıklar, hatalar nedeniyle zedelenmekte hatta bazen tümüyle kopmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca yaşanan olayların da gösterdiği gibi, insan sık sık hata yapmak suretiyle günaha düşmektedir.¹

Aynı zamanda emredilen şeyleri yerine getirmek, yasaklanan şeylerden uzak durmak; hem insanın iç dünyasının hem toplumun düzenini sağlar, hem de üzerinde yaşanan evrenin bozulmasını engeller. İşlenen günahlar yalnızca bireye değil, başkalarına ve yaşanan ortama da zarar verir. Çünkü dinin emir ve yasakları insanın sosyal çevresiyle uyumlu yaşamasını sağlar. Bir anlamda insanların ortak bir kontrol mekanizmasıdır. Bu durum olmadığında insan yaşamı kaosa dönüşebilir. Ayrıca özgür bir varlık olarak yaratılmış olan insan, yapacağı davranışların yönünü belirlemede çoğu zaman kıstas olarak günahı kullanmıştır. Dolayısıyla insanların davranışlarına etkisi olan ve Tanrıyla olan sağlam ilişkiyi sağlayan günahı izah etmek kutsala inananlar için önemli bir mesele haline gelmiştir. Bu sebeple ve amaçla dünya genelinde nüfus bakımından en

---

¹ Katar, Mehmet, Dinlerde Kefaret Anlayışı, Dini Araştırmalar, Ankara 1998, C. I, S: I, s. 44.

fazla mensubu olan ilahi dinleri kapsayacak şekilde günah anlayışını ilahi dinlerin kendi bakış açılarından hareketle izah edilip iyice açıklığa ulaştırılması gerekmektedir.

Hemen hemen bütün toplumlarda görülen insanın günah işleyebilme özelliği bütün dinlerde kutsala karşı işlenmiş, ilahi emirlerin ihlali, bireysel ve toplumsal düzenin bozulması konusunda müşterek bir fikre sahiptir. Ancak günahın tanımı, kaynağı, türleri ve insan üzerindeki etkileri her dinde farklılık göstermektedir.² Her dinsel geleneğin kendi yapısına uygun şekilde bir günah anlayışı vardır. Ayrıca tarihte var olan bütün dinler, inananlarını günah konusunda uyararak, onun bu dünya ve ahiretteki yok edici özelliğini vurgulamışlardır.³ Özellikle “ilahi dinler” diye adlandırılan Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam bu hususa ayrı bir önem vermektedir.⁴ Özellikle asli günah anlayışı Hıristiyanlığın odak noktası olmuş ve inananları inançlarını bu anlayış etrafında şekillendirmişlerdir.

Günah, kutsal ve tabiatüstüyle alakalı dini bir olgu olduğundan geçmişte ve günümüzdeki bütün dinlere bakıldığında bize geniş bir literatür sunmaktadır. Bununla birlikte öncelikle günahın kavramsal çerçevesini oluşturmak gerekmektedir.

1.1. Günahın Etimolojisi ve Kelime Anlamı

Günah kelimesi etimolojik olarak Farsça olup, Eski Farsça’da “vinath”, zarar, hasar sözcüğünden evrilmiş, Orta Farsça-Pehlevice veya Partça aynı anlama gelen “wināh” veya “winās” sözcüğüyle bozmak, zarar vermek, suç işlemek anlamında kullanılmıştır. Günümüz Farsçasında günah “ گناه ” suç, tazminat gerektiren eylem olarak tanımlanmakta; hata, kabahat, cefa sözcükleri eş anlamları olarak verilmektedir.⁵

Aslı ve söyleniş biçimi itibariyle Farsça olan günah kelimesinin Türkçe sözlüklerdeki bazı örnekleri ve anlamları şu şekildedir:

- a) “Bu mala bu kadar para vermek günah olur.” derken dini bakımdan suç sayılan iş veya davranış, vebali kastetmiş oluruz.

---

²Kahraman, Ferruh, İtikadi Açından Hıristiyanlık ve İslamiyet’te Günah Meselesi, Rağbet Yayınları, İstanbul 2011, s. 17.

³Albayrak, Kadir, Dinlerde Günah Kavramı ve Kurtuluş Yolları, Dini Araştırmalar, Ocak-Nisan 2002, C. 4, S. 12, s. 88.

⁴Katar, Mehmet, Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam’da Tövbe, Ankara 1997, s. 2.

⁵Nişanyan, Sevan, Sözlüklerin Soy Ağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü, Everest Yayınları, İstanbul 2009, C. 1, s. 350.

- b) “ Bu adama bu kadar eziyet etmek gūnahtır.” derken acımaya yol açacak kötü davranış olarak algılanır.
- c) “Ben söyleyeyim de gūnah benden gitsin” cūmlesinde ise sorumluluk, vebal anlamında kullanıldığını görürüz.⁶

Ayrıca gūnah kelimesi, ilahi emirlere aykırı davranış, ters amel, uygunsuz fiil, vicdanı rahatsız eden kabahat, dini suç ve mesuliyet gibi anlamları da ihtiva etmektedir.⁷ Hata, ilahi hukuka tecavüz ve ahlak prensiplerine karşı gelme⁸ gibi anlamlara da gelen gūnah, sosyolojik açıdan ise bir toplumca haram sayılan şeyin işlenmesinden ibaret menfi değer olarak değerlendirilir.⁹

Arapça’da birçok karşılığı bulunmakla birlikte söyleniş bakımından gūnaha en yakın kelime olarak “cūnah” terimi kullanılmaktadır. Bu kelime Kur’an’daki kullanılışı bakımından “meyletmek, yönelmek” manasına gelmekle beraber “darlık ve sıkıntı” anlamında da kullanılmıştır.¹⁰ Ayrıca Arapça’da cūnah kelimesi “beis, mahzur” gibi anlamlara da gelmektedir. Ancak gūnahın kelime anlamı Türkçe’de daha kapsamlı ve bu kelime gūnahı tam karşılamamaktadır. Bu da esas itibari ile bu iki kavramın anlamlarının farklılığını gösterir.¹¹ Çünkü “cūnah”ın eski Farsça’dan Arapça’ya geçtiğini gösteren makul bir delil bulunmamakta¹² ve Arapça’da kullanılan “zenb, vizr, hub, cürm, masiyet, isyan ve ism” gibi kelimeler Türkçe’de kullanılan gūnaha anlam bakımından daha yakındır.¹³

Batılı kaynaklarda da gūnahı karşılayan pek çok kelime bulunmaktadır. Örneğin Latince’de “peccatum” Fransızca’da “péché”, Almanca’da “sünde”, İngilizce’de “sin” gibi kelimelerle ifade edilmektedir.¹⁴ Bu kelimelerden peccatum, birçok din bilgini için ahlaki bir hatayı göstermekte ancak mutlak manada İlahi bir kanuna karşı gelmeyi

⁶Türkçe Sözlük, (11. Baskı), Türk Dil Kurumu (haz. Şükrü Haluk Akalın), Ankara 2011, s. 1003.

⁷Doğan, D. Mehmet, “Gūnah” Büyük Türkçe Sözlük, Birlik Yayınları, Ankara 1982, s.372; M. Ali Ağakay, “Gūnah” Türkçe Sözlük, Ankara 1959, s.326; Ferit Develioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, (3. Baskı), Doğuş Yayınları, Ankara 1978, s. 357.

⁸Kutluay, Yaşar, “ Gūnah” Türk Ansiklopedisi, MEB, Ankara 1970, C.XVIII, s. 173; Osman Cilacı, “ İlahi Dinler Açısından Gūnah Kavramı” Diyanet Dergisi, 1988/XXIV (4), s. 42.

⁹Ülken, Hilmi Ziya, Sosyoloji Sözlüğü, MEB Basım, İstanbul 1969, s. 122.

¹⁰El- İsfahani, Müfredat/ Kur’an Kavramları Sözlüğü, (çev. Abdülbaki Güneş), Çıra Yayınları, İstanbul 2012, s. 246; Sadık Kılıç, Kur’an’da Gūnah Kavramı, Hibaş Yayınevi, Konya 1984, s. 25.

¹¹Kutluay, 1970, s. 173.

¹²Kılıç, 1984, s. 25.

¹³Bebek, Adil, “ Gūnah” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 14, s. 282; Seyyid Şerif El-Cürçani, Kitabü’t Ta’rifat, İstanbul, h. 1327 s. 4; H. Mehmet Soysaldı, İslam’da Gūnah Kavramı, İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, Ankara 2001, s. 145.

¹⁴Kılıç, 1984, s. 26; Cilacı, 1988, s. 42.

içermemektedir. Diğer taraftan batı literatüründe günaha ne hata ne de suçun ifade ettiği anlamı vermeyip, onu ahlaki etkenin arzusunun bozulmasını, sapmasını gösteren bir işaret olarak ele alanlar da mevcuttur. Bu anlayış günahın kaynağının araştırılmasında birçok kez kendini göstermiştir. Örneğin Saint Thomas (d.1225-ö.1274) günahın menşeyini tamamen arzu ve iradeye bağlamıştır.¹⁵

Sami dillerinde dünyevi suçlar için “annu” (arnu) kullanılırken günah için fiil olarak “hata” isim olarak ise “hittu” (hitutu) kelimeleri kullanılmaktadır.¹⁶

Doğu kutsal metinlerinde (Upanişad’larda) günah “aldatıcı cazibesi olan şey” olarak tarif edilmiştir.¹⁷

Her ne kadar farklı terimlerle ifade edilse de günah kavramı genel olarak Tanrı buyruklarına aykırı düşen, dince suç sayılan, vicdanı rahatsız eden söz, iş ve davranışlarla ifade edilebilir.¹⁸

1.2. Günahın Dini Bir Terim Olarak Anlamı

Kutsal ve tabiatüstü varlık alanlarıyla bağlantılı olduğundan günah, dini bir kavramdır. Kutsalın söz konusu olduğu her yerde kutsalla ilgili emir ve yasakların bulunması da doğaldır. Nasıl beşeri kanun ve kuralların çiğnenmesi suç diye adlandırılıyorsa, dini alandaki hata ve aşırılıklarla ilahi kanunların çiğnenmesi de günah olarak isimlendirilmektedir. Dolayısıyla günah, ilahi emir ve yasaklara aykırı fiil ve davranışları ifade etmektedir.¹⁹ Ayrıca insanın iradesinin Tanrı’nın iradesiyle çakışması, kişinin Tanrı’nın rızasına aykırı davranışlarda bulunması olarak da tanımlanabilir. Gazali’ye (d.1058-ö.1111) göre de günah, Allah ile insan arasında meydana gelen bir perdelenmedir.²⁰

Kavramsal olarak günah, dini düşüncenin ilk dönemlerinde var olmakla birlikte birçok farklı şekillerde tanımlanmış olsa da genelde bu tanımlar bir ortak nokta da birleşmiş durumdadır. Özellikle günah, ilk dönemlerde “tabu” düşüncesiyle yakından

---

¹⁵Kılıç, 1984, s. 26.

¹⁶Harman, Ömer Faruk, “Günah” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 14. s. 279.

¹⁷Kılıç, 1984, s. 27.

¹⁸Meydan Larousse, “Günah” md, Meydan Yayınevi, İstanbul 1981, C. 5. , s. 432.

¹⁹Karagöz, İsmail, Dini Kavramlar Sözlüğü, DİB Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2007, s. 204-205; Harman, 2016, s. 278.

²⁰ İmamı Gazali, İhya-u Ulumi’ d Din, (çev. Mehmed A. Müftüoğlu), Uygun Basım, İstanbul 1985, C.7, s.11-12.

ilgili olmuştur.²¹

Bütün dinlerde görülen günah, dinin emir ve kurallarına, hudutlarına aykırı olarak yapılan ve bunun sonucunda maddi ve manevi bazı cezalara konu olan durum ve davranışlardır.²² Başka bir ifadeyle günah, dinde yer alan emir ve yasakların yerine getirilmemesi veya yasaklara aykırı davranılması sonucunda ortaya çıkan dini, ahlaki ve vicdani açıdan sorumluluk gerektiren bir olgudur.²³ Günah, dinen kötü sayılan fiiller olup ahlaki ve ilahi hukukun bir ihlali ve netice olarak da gerek bu dünyada, gerekse gelecek âlemde, ağır bir cezayla cezalandırılması gereken her türlü fiil ve eylemlerdir.²⁴ Günah, akla ve vicdana karşı yapılan bir saldırı, ebedi yasaya ters düşen bir söz, eylem ve arzu²⁵ olmakla birlikte künhünde gurur, bencillik ve asilik barındırır.²⁶ Günah, hem iyiliğin ve sevabın olmaması hem de bunları sürekli aşındırır; yokluktur, boşluktur, mahrumiyettir, düzeni ve ahengi bozmadır.²⁷ Mükemmel olarak kurulmuş bir düzenden herhangi bir şekilde ayrılış demektir.²⁸

Bütün bu tanımlamaları da içine alacak şekilde günahı açıklayan Dehlevi'ye (d.1703-ö.1762) göre günah; insanın şeytanın isteğine boyun eğmesinin sonucu olarak işlemiş olduğu, dünya ve ahirette cezayı gerektiren, bütün mükemmelliklere zarar veren, Allah'a itaati engelleyen her fiildir.²⁹

2. Felsefi Düşüncede Günah

İnsan, sosyal bir varlık olarak görüldüğünden toplum halinde yaşamaktadır. Bununla birlikte insanların toplum içinde beraber yaşayabilmeleri için toplum düzenini kuran, toplumları yöneten ahlak yasaları mevcuttur. Hemen her toplumda var olan hırsızlık yapmamak, dürüstlük, yalan söylememek, adam öldürmemek, iyilikseverlik, yardımlaşma gibi benzer hatta aynı evrensel ahlak yasaları insanlar tarafından

---

²¹ Smith, Gerald Birney, "Sin" A Dictionary Of Religion And Ethics, (ed. Sheiler Mathars), London 1921, s. 412.

²² Gündüz, Şinasi, Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara 1998, s. 148.

²³ Harman, 2016, s. 278.

²⁴ Izutsu, Toshihiko, Kur'an'da Dini ve Ahlaki Kavramlar, (çev. Selahattin Ayaz), İstanbul 1991, s. 317.

²⁵ Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri, (çev. Dominik Pamir), İstanbul 2000, s. 436.

²⁶ Miller, M. ve I. Miller, "Sin" Harper's Bible Dictionary, New York 1973, s. 687.

²⁷ Kılıç, 1984, s. 29.

²⁸ Sharpe, Eric J., Dinler Tarihinde 50 Anahtar Kavram, (çev. Ahmet Güç), Arasta Yayınları, Bursa 2000, s. 30.

²⁹ Ed-Dihlevi, Şah Veliyullah, Hüccetullahi'l Baliğa, (çev. Mehmet Erdoğan), İz Yayıncılık, İstanbul 2012, s.121.

benimsenmektedir.³⁰

Günah kavramı inanan insanlar için dinin ahlaki boyutunda büyük bir önem arz etmektedir. Dini bir inancı olan insan, iyi davranışlarda bulunmayı ve kötü ya da günah olan davranışlardan da uzak durmayı içeren bir ahlak sistemini kabul eder. Ancak bir dine inmayan ateist için de insan davranışlarını sınırlandıran birtakım ahlaki ilkeler bulunmaktadır. Ama bu ahlaki ilkelerden oluşan sistemin herkese hâkim bir kontrolcüsü olmadığından çoğu zaman sübjektif olduğu görülmektedir.³¹

Her toplumda bireylerin eylemlerini düzenleyen, onların neleri yapmaları, neleri yapmamaları gerektiğini gösteren bazı kurallar vardır. Bu kurallar bazıları için din adına konulmuş bir takım emir ve yasaklar, bazıları için de ahlaki değerler olarak görülmektedir. Ancak insanların arzu ve isteklerini frenlemek, onları kötü davranışlardan uzak tutmak için geliştirilmiş ahlak anlayışları ya da hukuk oluşumları, otorite ve kanun konusunda herkes üzerinde hâkim otoriteyi tesis edemediği için din kadar başarılı olamadığı görülmüştür.³²

Ahlak, din ve hukuk gibi disiplinler, ayıp, günah ve yasak kavramlarıyla yaptıkları düzenlemelerde insan özgürlüğünü sınırlayabilirler. Aynı zamanda bu düzenlemelerle insanların bir arada huzur içinde yaşamaları sağlanabilir.

Günah ya da seküler anlamda suç ise, toplum tarafından hoş karşılanmayan, ayıp ve çirkin olarak değerlendirilen kavramlar olarak dünyadaki tüm insanlar tarafından benimsenmiştir.³³

Hırsızlık, adam öldürme gibi olumsuz insan davranışlarının değerlendirilmesi yapıldığında bazıları bu davranışları “günah” bazıları “kötü” ya da “yanlış” şekilde yorumlamaktadır. Günah olduğunu yorumlayanlar davranışı dinsel boyutta değerlendirmektedir ve Tanrı'nın yasakladığını yani günah olan davranışı kötü olanla özdeş tutmaktadır.³⁴ Dinin günah kavramı, ahlakta “ahlaki kötü” olarak algılanır. Ahlaki kötü de bireye veya topluma zararlı sonuçlar ortaya çıkaran şey anlamına gelmektedir.³⁵ Bu çerçevede felsefede günah, ilahi yasayı değil, doğal aklın düzenini ihlal eden ahlaki

---

³⁰Ocak, Hasan, Ahlak Felsefesi Ekseninde Günah Kavramı, Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi, 2014, 1 (2), s. 40.

³¹Ocak, 2014, s. 40.

³²Ocak, 2014, s. 40-41.

³³ Ocak, 2014, s. 41.

³⁴ Arslan, Ahmet, Felsefeye Giriş, (10. Baskı), Adres Yayınları, Ankara 2007, s. 131.

³⁵Kılıç, Recep, Felsefe ve Ahlak İlişkisi, Din ve Ahlak Felsefesi, (ed. Recep Kılıç), (1. Baskı), Ankuzem, Ankara 2006, s. 189.

açından kötü eylemlerdir. Teolojik günahın aksine felsefede günah fikri, Tanrı'dan bağımsız ahlaki bir sistem kurmak olarak değerlendirilir.

Mutluluk ve haz ahlakına dayalı Antik dönem ahlak anlayışında istiğfar ve tövbe kelimelerinin kullanılması Tanrı ile darılmayı ima eden ifadelerin bulunması, o dönemde teolojik anlamda bir günah fikrinin bulunduğunu göstermektedir. Ancak monoteist dinlerde olduğu gibi geniş bir günah anlayışı yorumları bulunmamaktadır.³⁶

Ahlak, insanlar arası ilişkilerde insanların birbirlerine nasıl davranacağıyla ve bir toplumun kabul edeceği insanlar arası ilişkileri düzenleyen genel kaidelerin neler olacağıyla ilgilendir. Bu konuda filozoflar “yapacaksın” veya “yapmayacaksın” gibi çeşitli kuralları uyumlu bir sistem içinde belirlemeye çalışır. Dolayısıyla ahlak felsefesinde Tanrı'nın belirlediği emir ve yasaklar değil insanların özelde filozofların, belirlediği kurallar suç teşkil eder. Özellikle Eflatun, (d.M.Ö.428- ö.M.Ö.348)Aristo,(d.M.Ö.384- ö.M.Ö.322) Kant(d.1724-ö.1804) gibi filozoflar ahlaki olarak iyi ve kötüyü belirleyen ilkeler ortaya koyarak birer ahlak teorisi geliştirmişlerdir.³⁷ Ayrıca bu filozoflar, iyi-kötü, güzel-çirkin, doğru-yanlış gibi ahlak terimlerini analiz edip ahlaki hükümler ortaya koymuşlardır.³⁸

Erdemli ve ahlaklı bir topluluk oluşturmak için tarih boyunca iyilik ve kötülüğün mahiyeti hususunda tam bir birliktelik sağlanamamıştır. Bu nedenle felsefede günah konusunda daha doğrusu nelerin ahlak dışı olduğu konusunda filozoflar arasında farklılık gösteren düşüncelerin olması genel geçer bir ahlak felsefesinin oluşmasını engellemiştir.

Bizde felsefede günah başlığı altında günah kavramını tüm felsefi ekoller açısından ele almayı herhangi bir sıralamaya uymadan rastgele seçtiğimiz bazı filozofların düşünceleri üzerinden açıklayacağız:

Günahın işlenmesini bilgi sorunu olarak gören Sokrates,(d.M.Ö.469-ö.M.Ö.399) günahı bilgisizliğe, cehalete bağlar. Bilgi, insanı erdemli yaparken bilgisizlik de günahkâr ve cahil yapar. Sokrates'te insanlardaki ahlaki fiillerin kaynağının bilgi olduğu düşüncesi hâkimdir. Kimse bilerek ve isteyerek kötü eylemlerde bulunup, günah işlemez. Çünkü insanın kötüyü iyiye üstün tutması doğasına ters düşer.³⁹ Sokrates'e göre

---

³⁶ Kılıç, 1984, s. 69.

³⁷ Kılıç, 2006, s. 196.

³⁸ Kılıç, 2006, s. 196.

³⁹ Ocak, 2014, s. 44; Aydın, Hüseyin, “İyi-Kötünün Belirlenmesinde Aklın ve Vahyin Rolü”, Marife Dergisi, 2001, 1(2), s. 134.

insanların ruhlarında gizlenen bir takım ahlaki kavramlar ve doğrular vardır. İnsan günaha yönelmeden, içinde gizli olan bilgi ve doğruyu uygun eğitimle ortaya çıkarıp ahlaklı bir hayat sürebilir.⁴⁰

Sokrates'in iyi bir öğrencisi olan Eflatun, ahlaki eylemleri insanların istek ve eğilimlerinden bağımsız, nesnel ve bilimsel doğrular olarak görmektedir. İnsan için mutluluğu sağlayan en yüksek iyilik, Tanrı'nın bilgisi dâhilinde, haz ve bilgeliğin doğru oranda karıştığı toplum içinde ve iyi bir yönetim altında yaşanılan bir hayatta yer alır. En yüksek iyinin sağladığı mutluluk temin edilmediğinde hayat ahengini yitirerek günaha düşer. Ayrıca Eflatun zulmü, kötülüğün ve günahın en büyüğü, aynı zamanda kötülüğün ve günahın cezalandırılmasını da iyiliğin ödülü olarak değerlendirir.⁴¹

Ahlak felsefesini akılla temellendiren Aristo'ya göre mutluluk, ruhun erdeme uygun etkinliği olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca bütün insanlar için tek bir mutluluk ya da tek bir iyi, ahlaki eylem olmadığını savunur. Ahlaken iyi olan fiiller kesin bir düzen ve uyum içinde olmalıdır. Aşırılık ve eksiklikten kaçınan aklın belirlediği ılımlı ve ölçülü davranışlar olarak görülen “orta yol” u tercih eden insan faziletli olup günahattan kaçınabilir.⁴² Dolayısıyla Aristo'daki günah fikri, ilahi düzeni ihlal ve Tanrı'ya karşı çıkma anlamında değil orta yolu tutturmadaki beceriksizlik ve hata anlamını yansıtır.⁴³

Epikür'ün (d.M.Ö.341-ö.M.Ö.270) ahlak sistemi, haz peşinde koşarken acı ve korku duygusundan kaçmak olarak değerlendirilir. Haz iyi, acı da kötü olarak nitelenmektedir. Filozof, ahlaki olan iyi ve kötüyü belirleyen temel kriteri haz olarak belirtir. Tanrı ve ahiret fikrini dışlayarak ruhu dinginliğe ulaştırıp, arzuları basite indirgeyerek sakin bir hayat yaşamak iyi, bunun dışına çıkmak da kötü olarak algılanabilir.⁴⁴

Epikür gibi David Hume,(d.1711-ö.1776) John Lock (d.1632-ö.1704) ve John Stuart Mill (d.1806-ö.1873) de ahlakı, duygu üzerine temellendirir. Mill'de ahlaki iyi ve kötünün temel kriteri kişinin mümkün olan en yüksek mutluluğa ya da özdeşi olan hazzı ulaşmasını ifade eden “fayda” ilkesidir. Öte yandan Mill'de amaç Epikür'den farklı olarak ferdin değil toplumun mutluluğu, hazzı ya da faydasıdır. Mümkün olduğu kadar

---

⁴⁰Arslan, 2007, s. 149.

⁴¹Kılıç, 1984, s. 70.

⁴²Kılıç, 2006, s. 258-261; Arslan, 2007, s. 153-155.

⁴³Kılıç, 1984, s. 70.

⁴⁴Arslan, 2007, s. 149; Kılıç, 2006, s. 262-264.

çok insana mümkün olan en büyük ölçüde haz ya da fayda veren eylemler ahlaken iyi, acı verenlerde kötü olarak yorumlanır.⁴⁵ Aynı şekilde Hume'un ahlak teorisi de ahlaki iyi ve kötüyü akıl değil insanın tecrübe ve duygularıyla kavrayabileceğini göstermektedir.

Tanrıyı tabiatla özdeşleştiren bir panteist olarak gösterilen Spinoza'ya (d.1632-ö.1677) göre en yüksek iyi, yani mutluluk, arzu ve tutkuların kurtulmuş Tanrı bilgisi ve sevgisiyle dolu ruhun tabiatla birleşme yolundaki yetkinleşmesi olarak değerlendirilir. Dolayısıyla Tanrı'yı ve her şeyin onun özünden zorunlu olarak türediğini bilmek, insanı tutkularından sıyrıp özgürlüğe ulaştırır ve insanı sonlu dünyanın eksikliğinden kurtararak sonsuz Tanrı'nın mükemmelliğine katar. İnsanı mükemmelliğe yaklaştıran her şeyde iyidir; ona ulaşmamıza engel olup yaklaştırmayan da kötü olarak nitelendirilir. İnsanların hareket gücünü azaltan ya da ortadan kaldıran, onu kederlendiren durumlar da kötü olarak görülür.⁴⁶

Leibniz'in (d.1646-ö.1716) kötülük teorisinde yer alan ahlaki kötülük yani günah, insanın kusurlu ve eksik yaratılmış olmasından kaynaklı kötülüğe meyilli olma durumudur. Ona göre günahın sebebi şeytanla birlikte, yaratılan varlıkların eksikliğinden kaynaklanır.⁴⁷ Leibniz günahın duyulan zevki kölenin özgürlüğüne benzeterek, bu zevkin temelsizliğini vurgular. Ayrıca Leibniz günahı, yaratıklar tarafına döndürmek için, insanı Tanrı'dan caydırıcı olarak görmektedir. Evreni iyisiyle kötüsüyle "mümkün dünyaların en iyisi" olarak gören Leibniz, dünyadaki kötülük ve günahı rastlantısal olarak değerlendirir.⁴⁸ İyilik ve ahlaki olanı da Tanrı'dan bağımsız olarak görmektedir.

Rasyonalist ahlakın temsilcilerinden biri olan Kant'a göre kötülük ve günah, insanın doğasına, yaratılışına, yatkınlığına bağlı olarak izah edilir.⁴⁹ Ahlaki ilkelerin kaynağını insan aklına dayandıran Kant, akla uygun davranmak, aklın sesini dinlemek ve bir ödev olarak kendisini ortaya koyan ahlaki ilkeye uymak gerektiğini düşünür.⁵⁰ Şayet kişi ödev çizgisinden saparsa, kimseye hesap vermek zorunda olmasa da kendi iç dünyasından gelen yargılayıcı sesi duyar ve bunun sonucunda yine en yüksek iyiyi tam anlamıyla gerçekleştirmeye çalışır. Çünkü bu insanın yaratılışının gayesinden kaynaklanır. Günah olarak görülen kötü eylemleri tüm insanlar için ortak değer de

---

⁴⁵ Ocak, 2014, s. 44.

⁴⁶ Kılıç, 1984, s. 70-71.

⁴⁷ Çınar, Aliye, Leibniz'de Kötülük Problemi ve Teodise, UÜİFD.,2005, C. 14,(1), ss. 161-177.

⁴⁸ Kılıç, 1984, s. 72

⁴⁹ Gökberk, Macit, Felsefe Tarihi, Bilgi Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 1967, s. 489.

⁵⁰ Arslan, 2007, s. 170-173.

buluşturmaya çalışan Kant, ahlak sistemini insanları aşan otoritenin varlığına yani Tanrı fikrine dayandırmıştır.⁵¹

Günah kavramını Tanrısal kaynaklı görmeyen İngiliz filozof Russell'e (d.1872-ö.1970) göre günah, her türlü kötülüğün kaynağı olarak görülmekle birlikte ona göre günah anlayışı, toplumda soylu ve güçlü olarak görülen sınıf tarafından belirlenmiştir. Ayrıca günah, yaşam çabası içerisinde gelişen deneyim ve tecrübeden kaynaklı olarak ortaya çıkmıştır.⁵²

Özellikle seküler anlamda ele alınan yabancılaşma kavramını dinsel boyutta inceleyen Paul Tillich, (d.1886-ö.1965) yeniden yorumladığı günah kavramını yabancılaşma kavramıyla aynı görmektedir. Tillich yabancılaşmayı günah gibi varoluş olarak dünyada bulunma ve ayrılma olarak algılar. Günah, varlığın temelinden, kendisinden ve toplumdan ayrılma durumudur.⁵³ Tillich'in kozmik bir boyut kazandırıp yeniden yorumlamaya çalıştığı günah, insanın asli yapısının zorunlu sonucu ve asıldan varlığa yönelik bir dönüşüm olarak değerlendirilmektedir. Geleneksel dini anlayışta inançsızlık ve şehvet anlamının yüklendiği günaha kibir kavramını ekleyerek bir üçüncü anlam daha vermiştir. Böylelikle Tillich'te günah, her üç anlamda da kişinin yabancılaşmasını göstermektedir. Hıristiyan teolojisindeki asli ve fiili günah ayrımını kabul eden Tillich, insanın asli ve fiili özü arasında bir karşıtlık olduğunu ve bu karşıtlığında günaha sebep olduğunu savunur.⁵⁴

Tillich gibi günahı yabancılaşma olarak gören Kierkegaard'da, (d.1813-ö.1855) günah, derin ve metafiziksel bir olay olup özellikle ahlaki bir karaktere sahiptir. İnsan günahla Tanrı'ya karşı kendi varlığını, yine günahla Tanrı huzurunda kendi varlığını ispatlar. Tanrı'dan gelen bir vahiy ya da ilhamla, Tanrı huzurunda kendi olmanın istenmediği bir umutsuzluk ya da yine Tanrı huzurunda kendi olmanın istendiği bir umutsuzluk olarak açıklamaktadır.⁵⁵

İlahi olmayan dinlerde ve bazı felsefi düşüncelerde günah özellikle kötülük anlamında ele alınmaktadır. Ayrıca günahın dini yönünü vurgulayan düşünürler olmakla

---

⁵¹ Ocak, 2014, s. 46-47.

⁵² Kılıç, 1984, s. 73.

⁵³ Ilgaroğlu, Muhammet Caner, Mustafa Turan, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2018, 10 (29), s. 693.

⁵⁴ Aydeniz, Hüsnü, Yabancılaşma ve Günah Kavramlarına Genel Bir Bakış ve bu Kavramların Paul Tillich Düşüncesindeki Yeri, Ekev Akademi Dergisi, 2010, 14 (43), ss. 301-310.

⁵⁵ Aydeniz, 2010, s. 303.

birlikte, Tanrı fikrini reddeden ve onu bütünüyle toplumsal hayatta gerçekleşen bir yapı olarak algılayan düşünürler de günahı ele almışlardır. Yalnız günah olarak nitelendirdikleri düşünce ve eylemler hususunda birbirlerinden farklı değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

3. Psikolojide Günah

Temelde dinsel bir kavram olan günah kavramı ile Psikolojinin alanına giren suç kavramı birbiriyle yakın ilişki içerisinde. Çünkü suçta bireyin psikolojisini etki eden unsur cezalandırılma korkusu iken, günahta sahip olduğu inanca, ilahi otoriteye karşı gelme, saygısızlık etme gibi unsurlar etki etmektedir. Bu durum bireyde günah işlerken basit ve bireysel bir suçun ötesinde daha derin ve ciddi bir suçluluk psikozuna neden olmaktadır.⁵⁶

Dinden bağımsız olarak, insanda yanlış yapmış olma hissi uyandıran suçluluk duygusu; bireyin, davranışlarından dolayı kendini ayıplaması ve yaptıklarından pişmanlık duyması olarak izah edilir. Ayrıca bireyin sahip olduğu ahlaki kurallar ya da toplumda önemli görülen ahlaki kuralların fark edilecek şekilde ihlal edilmesi de suçluluk duygusunu uyandırmaktadır.⁵⁷

Psikolojik bir gerçeklik olan suçluluk duygusu, dini boyut kazanarak dini suçluluk ya da günah kavramına dönüşmüştür. Suçluluk duygusu dini anlam kazanıp günaha dönüşürken de vicdanın daha derinlerinde olan katı ve cezalandırıcı Tanrı imgesine ya da merhametiyle bağışlayıcı ve yapıcı olan aynı zamanda suçluluk duygusunu onaran bir Tanrı anlayışına bağlı hale gelir.⁵⁸

Günah; dini olarak tanrısal emirleri ihlal etme, psikolojide de insan iradesinin doğru kabul ettiği ideale göre hareket etmeme olarak değerlendirilebilir.⁵⁹ Dolayısıyla hem dini hem de psikolojik bir kavram olarak din psikolojisinin de alanına giren günah; insan ile yaratıcısının arasını açan, bireyin ruhen bağlandığı ve huzur bulduğu yaratıcısından koparan ya da koparma noktasına getiren bütün davranışlar olarak yorumlanmaktadır.⁶⁰

Mistik olarak da günah; ruhun mükemmele doğru gelişimine mani olan ya da bunu

⁵⁶ Ünalın, Abdullah, Hadislerde Günahın Psiko-sosyal Boyutu, İÜİFD, 2012, Bahar Sayısı, s. 93.

⁵⁷ Faiver, Christopher, Eliot, Ingersoll, Eugene, O'brien, "Religion, Guilt and Healt", Journal of Counseling and Development, Sayı 78, 2000, s. 77.

⁵⁸Hökelekli, Hayati, Din Psikolojisi, TDV Yayınları, 2013, s. 103-105; Ceylan, Davut, Günah Psikolojisine Dini ve Psikolojik Bir Yaklaşım, Hadis Özel Sayısı, 2017, Sayı. 4 s. 237.

⁵⁹ Köse, Ali, "Günah" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 14, s. 285.

⁶⁰ Yapıcı, Asım, İslam'da Tövbe ve Dini Yaşayıştaki Rolü, Beyan Yayınları, İstanbul 1997, s. 27.

geciktiren davranış ve alışkanlıklardan meydana gelir. Günahkârlıkta, günah olarak görülen davranışta bulunduktan sonra hissedilen suçluluk duygusunu ifade eder.⁶¹ Bu çerçevede insanın hem günah işlemesi hem de işlediği günah sonucunda suçluluk hissetmesi, insanın doğasından kaynaklandığı için gayet doğaldır.

İnsan akla, bilgiye, iradeye sahip olduğu gibi onu günaha sevk edecek ihtiras, şehvet gibi ahlaki olmayan hatta hayvani arzulara sahip bir varlık olarak da görülür. Ancak bu arzuların bizzat kendileri günah olmamakla birlikte insanın hayatında tecrübe ettiği reel davranışa dönüştüğünde günahı ihtiva eder. Örneğin açlık hissi açgözlülüğe, cinsellik şehvete dönüşebilir. Ancak asıl olan insanı diğer varlıklardan ayıran temel özelliği olan iradesiyle, kendisini izzete yükseltecek ya da zillete düşürecek bu dönüşümden kaynaklı davranışsal ayrımı kendi özgür iradesini kullanarak karar verip hayatında uygulamasıdır.⁶²

Psikolojinin ya da din psikolojisinin ilk kuruluş aşamalarında William James (d.1842-ö.1910) ve sonrasındaki düşünürler ya da psikologlar dürtülerden veya ideallerden kaynaklı, insanı harekete geçiren güdülerini güçlü ve zayıf şeklinde taksim ederler. Dürtülerden kaynaklananları güçlü, akıl ve bilinçten kaynaklı olanları da zayıf görmektedirler. İnsanın kendisindeki güçlü dürtülere karşı koyması zordur. Hatta şuurlu yapılan davranışlarda bile şuurluktan gelen güçlü dürtülerden etkilenebilir. Dinin de günah saydığı bu dürtüye direnmek bazen kişilikte psikolojik çatışmalara neden olur. Aynı zamanda bireyde iç huzursuzluk, stres ve depresyona zemin hazırlar ve klasik psikanalize göre birey bu bunalımı yaşamamak için dürtülerini farklı tarafa yönlendirir.⁶³ Ayrıca insanın sahip olduğu bu dürtüler bazen çevre etkenler tarafından beslenir ya da bastırılır. İnsanın günaha olan yatkınlığı çevresi tarafından beslenen dürtülerle ortaya çıktığında bu dürtülerini bastırmaya çalışarak onları başka tarafa yönlendirerek dini-ahlaki sınırlandırma ve emirleri kabul edip uyabilmekte, bazen de karşı koymayıp boyun eğmektedir.⁶⁴ Çünkü duygular, arzular ve çevre etkenler bazen bireyin aklına galip gelebilir.

Psikanalizin kurucusu Freud, (d.1856-ö.1939) günah fikrini kabul etmemekle birlikte günahkârlık duygusunu, insanın zihni bir yanılmayla oluşturduğu Tanrı imgesine

---

⁶¹ Köse, 2016, s. 285.

⁶² Köse, 2016, s. 285.

⁶³ Köse, 2016, s. 285.

⁶⁴ Ceylan, 2017, s. 236-237.

karşı kendisini yapmaya zorunlu hissettiği ibadet veya davranışları ihmal etmesi sonucunda oluşan bir his olarak değerlendirir.⁶⁵ Ancak çoğu insanda hissedilen suçluluk duygusunu ise dini otoritenin çiğnenmesi olarak değil, aksine süper egonun etkisiyle özümsemiş sosyal emirlerden kaynaklandığını düşünmektedir.⁶⁶

Psikoloji günah ile hastalık derecesine ulaşan ahlaksızlığı birbirinden ayırır. Günahı yanlış bir hissin sonucu olarak görürken ahlaksızlığı kontrol edilemeyen dürtüleri oluşturan bilinçaltı karmaşadan kaynaklı görmektedir. Ayrıca her ikisinde ideal bilincine insanın doğuştan sahip olduğunu ifade eder. Psikolojide günahkâr ideal olanı kendi hür iradesiyle bilinçli olarak yapmazken marazi ahlaksızın iradesi yeterince güçlü olmadığı için günaha ya da ideal olamayana karşı koyamamaktadır.⁶⁷

Dinen yasaklanan, ahlaken kötü sayılan, toplum tarafından çirkin ve ayıp karşılanan suç ya da günah olarak nitelenen davranışlar, işlendiğinde insan psikolojisini olumsuz etkileyip bozmaktadır. Ancak günahın bireyin psikolojisini bozması için, günahkârın ya da suçlunun o günahın ya da suçun yanlışlığını bilmesi ve inanması gerekir. Dini ve ahlaki bilgisi olmayan ve henüz ahlaki sorumluluk çağına ulaşmamış bir bireyin yapmış olduğu kötü davranış, örneğin bir çocuğun yalan söylemesi, ilahi irade ile çeliştiği için günah olarak nitelendirilse de çocuk yaptığı davranıştan dolayı suçlu olarak görülmez. Çünkü günahkârlık ya da suçluluk duygusunu insan, şuurlulukla elde eder.⁶⁸

İnsan dürtülerinde etkisiyle anlaşılabilir olan ve kendisini şaşırtan günaha ansızın düşer ve onu sıkıştırmaya başlayarak yaptığından pişmanlık duyma noktasına getirir. Bu süreçte insan kendisine olan saygısını kaybederek kendini kirlenmiş hisseder ve bu durum psikolojik bir tepki olarak nefrete ve tiksintiye yol açar.⁶⁹

Günahkârlık ve suçluluk duygusunun tövbe ve pişmanlığa karşı duyarsızlığa, ilgisizliğe hatta buna sebep olan ahlaki ve dini suçu/günahı hiçe sayıp bunlara saldırmaya neden olmak gibi olumsuz etkileri bulunmaktadır. Aynı zamanda suçluluk duygusunun verdiği günahkârlık hissi kendinden razı olmama, gelip geçici heveslere değer vermeme, dini ve ahlaki sorumluluklarını üstlenip yerine getirme ve bunların sonucunda kendini aşmanın yollarını öğrenmeye sevk etmesi hususunda da olumlu etkileri bulunmaktadır.

---

⁶⁵ Köse, 2016,s. 285.

⁶⁶ Ceylan, 2017, s. 238.

⁶⁷ Köse, 2016,s. 285.

⁶⁸ Köse, 2016,s. 285.

⁶⁹ Kılıç, 1984, s. 29-30.

Dolayısıyla günahkârlık ve suçluluk duygusunun olumlu ve olumsuz çift yönlü etkisinden söz edilebilir.⁷⁰ Dinin emirlerine uyulmadığı ya da yasaklarının çiğnendiği zaman, oluşan günahkârlık duygusundan kurtulmak için birey dini telafi arayışına girer. Bu durumda da dinler ve özellikle İslamiyet, bireye günahkârlık duygusundan kurtulmanın yolu olarak tövbe imkânı sunmaktadır.⁷¹ Günahkârlık duygusunu hisseden birey işlediği günahtan dolayı pişmanlık duyup tövbe etmeyi seçmezse ya da tövbe sonucunda bu duygunun hafiflediğini hissetmezse psikolojik rahatsızlık meydana gelir. Dini kaynaklı olan günahkârlık duygusunun sebep olduğu psikozlar, Allah'ın sevgisinden ziyade cezalandırıcı yönünü vurgulayan yanlış dini eğitime bağlanabilir.⁷²

Dini değerlerin önemsenmediği seküler ahlaki düzende ise günahkârlık duygusunun yerini karşılığı olan suçluluk duygusu alır. Böyle bir ahlaki düzende birey suç işlediği zaman davranışların iyi- kötü arasında değerlendirildiği bir iç kontrol gücü olan vicdan devreye girer. Bireyin vicdani gelişimi, kendisine neyin doğru neyin yanlış olduğunun farkına varmasını sağlayıp, davranışlarını kontrol altında tutan ahlaki bilinç halinin baskısına maruz kalabilir. Ancak bu durum bireyde bazen sıkıntı ve gerilime yol açabilir ve vicdanını rahatlatmak için ve gerilimden kurtulmak için suçunu telafi edecek bir takım arayışlara girebilir.⁷³

Günümüzde bazı psikologlar, filozoflar, sosyologlar insanın yaratılışında var olan bazı zaafının olduğunu çeşitli deney ve gözlemlerle ortaya koymuşlardır. Ancak insanı günah işlemeye sevk eden biyolojik ve psikolojik zaafılar insan yaratılışının bir gereği olarak kabul edilmekle birlikte öncelikle kendini ilgilendiriyor olsa da zamanla tüm insanları etkileyebilecek sosyal zaafılara dönüşebilir. Zira her bireysel günah işleyene zarar verdiği gibi insan toplum içerisinde yaşayan bir varlık olması hasebiyle çevresine de zarar verir. Zaten suçun ya da günahın ceza gerektirmesindeki en önemli sebeplerden biri de işlenen kötülüğün bireyi aşarak aile ve topluma yansımalarıdır.⁷⁴

Dolayısıyla günahın sadece dini, felsefi ve psikolojik yönü olmayıp sosyolojik yönü de bulunmaktadır. Günah kavramı hukuk ve psikoloji açısından suç ile ilişkili olduğu kadar sosyolojik olarak da “sapkınlık” olgusu ile ilintilidir. Sapkınlık, tıpkı günah

---

⁷⁰ Hökelekli, 2013, s. 105-106.

⁷¹ Köse, 2016, s. 285.

⁷² Köse, 2016, s. 285.

⁷³ Hökelekli, 2013, s. 105-106.

⁷⁴ Ünal, Abdullah, Günahın Sosyo-Ekonomik Yapıya Etkisi, SÜİFD, C.1(2) , s. 80.

gibi yürürlükteki kuralların her türlü ihlali olarak ifade edilir ve bu ihlal tespit edildiğinde bir yaptırım da mevzubahis olur. Ayrıca sosyolojideki “marjinallik”, “karşı kültür” kavramları da günahla ilgili olarak ele alınabilir.⁷⁵

---

⁷⁵ Korkmaz, Arif, İslam Günah Sosyolojisine Giriş, Hz. Peygamber’in (sav) günahkâr kişi ve gruplara yaklaşımı, s. 3.

BİRİNCİ BÖLÜM

DİNLERDE GÜNAH ANLAYIŞI

İnsanın varoluşunun ardından ortaya çıkan günah kavramı, aynı zamanda çoğu inanç tarafından kutsal olan Yüce Varlığın, insan fitratına yerleştirdiği din olgusuyla birlikte yeryüzünde yaşamış ve yaşayan tüm toplumlarda kendini göstermiştir.

Ancak toplumlardaki günah kavramı farklı tarihsel zamanlarda yaşayan insanlar tarafından farklı şekillerde anlaşılmış ve her toplum kendi zaman dilimine göre bir günah anlayışı oluşturmuştur. Bununla birlikte insanın sosyal bir varlık olması hasebiyle oluşan kültürler içerisinde sosyalleşmenin getirdiği etkileşimle var olan ve varlığını sürdüren her toplumdaki günah anlayışında da bazı etkilenmeler yaşanmıştır. Bu etkilenmeler dinler arasındaki günah anlayışıyla ilgili olarak bazı benzerliklerin ve farklılıkların oluşmasına sebep olmuştur. İşte bu durum ilahi dinlerdeki günah anlayışı ile yeryüzünde yaşamış diğer dinlerdeki günah anlayışı arasında bir ilişki var mıdır? sorusunu gündeme getirmiştir. Dolayısıyla bu bölümde asıl çalışmamız olan ilahi dinlerde günah anlayışına geçmeden daha önce yaşamış ve yaşayan diğer din ve inançlardaki günah anlayışlarını ele alacağız. Ancak bu bölümde dinler arasında tam bir tarihsel sıralamaya gitmeden ve tüm dinleri kapsamadan genel olarak dinlerde bir günah algısı oluşturulmaya çalışılmıştır.

1.İlkel Kabile Dinlerinde Günah Anlayışı

Yerleşik ve gelişmiş bir hayat tarzına ulaşmamış, tarih öncesi yazısız toplumlarda din ve günah anlayışı konusunda aradan geçen zaman ve malzeme yetersizliği nedeniyle kesin bilgiler vermek zordur. Ancak yeni ilmi veriler kullanılarak eldeki kısıtlı malzemenin eksik kısımları yorumlanarak bazı bilgilere ulaşmak mümkündür.⁷⁶

Her kabilenin kendine özgü din anlayışı olmakla birlikte genel olarak ilkel kabile dinlerinde büyüye, ata ruhlarına, tabiatüstü ruhsal güçlere büyük dinsel bir önem verilmekte ve günah anlayışları da bu çerçevede oluşmaktadır.

1.1. Büyüye Dayalı Kabile Dinlerinde Günah Anlayışı

Büyücüye ve büyüye önem veren ilkel kabilelere ait dinlerde günah; “büyü usul ve

---

⁷⁶Kılıç, 1984, s. 75.

erkânına saygı göstermemek”, “kabilenin düzenine karşı kusur işlemek” veya “tabuların⁷⁷ çiğnenmesi” olarak bilinmektedir. Dolayısıyla günahın objesini ilkel kabile dinlerinin temel özelliklerinden biri olan büyü ve onun çevresinde meydana gelen kült oluşturmaktadır.⁷⁸ Bu tür kabileci toplumlarda günah; manevi, tinsel ve ahlaki olmaktan ziyade daha çok maddi olarak algılanmakta ve insan kolayca günahtan kurtulabilmekte veya günahın başka bir nesneye aktarılabilceği inancı bulunmaktadır.⁷⁹

Daha çok adetler, gelenekler ve tabularla yönetilen ilkel kabilelerde ise oldukça etkili bir günah algısı bulunmaktadır. Bu durumu sağlayan da özellikle bu tür toplumlarda yaşayan insan ile toplum ve tabiat arasındaki ilişkiyi, düzeni sağlayan, dengeleyen tabunun fonksiyonuna bağlanmaktadır.⁸⁰ İlkel kabilelerde tabu; kutsal, kirli, tehlikeli ve yasak olan şeylerle ilgili sıkı bir ilişkiyi ifade eder.⁸¹ Bu tür toplumlarda tabu, ihtiyatlı davranılması ya da kaçınılması gereken varlıklar, olaylar ve durumlarla ilgili dokunulmaması, söylenmemesi, yenmemesi ve yapılmaması gereken etkili dini ve sosyal yasaklamaları, kısıtlamaları içeren bir günah anlayışını içermektedir.⁸² Dolayısıyla kutsal bir yönü ve gücü olduğuna inanılan ilkel kabilelerdeki günah algısını oluşturan tabu olan her hangi bir şey çiğnenmemeli, ihlal ve ihmâl edilmemelidir.⁸³ Aksi takdirde günah işleyen ve tabuyu ihlal eden kişi çeşitli hastalıklara, belalara, musibetlere maruz kalabilir. Bu durum ilkel kabilelerde günahın toplumsal felaket ve hastalıklara sebebiyet verdiğini göstermektedir. Ayrıca tabunun ihlali çoğunlukla ilahi bir cezayı da gerektirebilir. Bu durumun tehlikesinden kurtulabilmesi için kişi özel bazı kefaret ve arınma eylemleri gerçekleştirmelidir. Bu eylemlerden en etkili olanı kefaret kurbanı sunmaktır.⁸⁴ İlkel kabilelerde toplumun başına gelen çeşitli felaketler, hastalıklar ve günahlardan kurtulmak için özellikle kurban ayinleri düzenlenmektedir. Kabilelere göre değişen çeşitli kurban şekilleri olmakla birlikte genel de sebze, alkol ve hayvan olmak üzere üç farklı türden kurban sunulmaktadır.⁸⁵ Ayrıca günahlardan arınmak için yalvarma, çeşitli takdimler

---

⁷⁷ Ayrıca konuyla ilgili bkz. Sigmund Freud, Totem ve Tabu, (çev. Sahir Sel), Sosyal Yayınları, İstanbul 1999.

⁷⁸ Kılıç, 1984, s. 75; Harman, 2016, s. 278.

⁷⁹ Sarıkcıoğlu, Ekrem, Din Fenomenolojisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, Isparta 2002, s. 98.

⁸⁰ Demirci, Kürşat, "Haram" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1997, C. 16, s.98.

⁸¹ Batuk, Cengiz, "Tabu" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2010, C. 39, s. 334-335.

⁸² Schimmel, Annamarie, Dinler Tarihine Giriş, Kırkambar Yayınları, İstanbul 1999, s.14, Küçük, Abdurrahman, vd. Dinler Tarihi,(9. Baskı), Berikan Yayınevi, Ankara 2017, s. 47

⁸³ Demirci, 1997, C. 16, s. 98.

⁸⁴ Katar, 1998, s. 45.

⁸⁵ Küçük, Abdurrahman, "İbadet" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1999, C. 19, s. 235.

sunma, günahları kurban olarak seçilen hayvanlara yükleme ayinleri gibi eylemler de yapılmaktadır.⁸⁶ Özellikle günahları kurban olarak seçilen hayvanlara yükleme durumu, Yahudilikte tapınak dönemindeyken yapılan günah keçisi ritüeliyle benzerlik taşımaktadır.

Büyüye dayalı ilkel kabilelerde tabunun kaynağı kişilerde ve ruhlardaki mana/büyü gücüne bağlanır ve yine bu güç aracılığıyla canlılara ya da cansız nesnelere aktarılabilir.⁸⁷ Aynı zamanda tabunun bu özelliğinden dolayı onun toplumdaki diğer insanlara da sirayet edip etkilediği ve enfeksiyonel bulaşıcılığı olan bir hastalık gibi düşünüldüğünden hemen temizlenmelidir.⁸⁸ İlkel kabilelerdeki tabu niteliği taşıyan bazı yasaklamalar, Dinler Tarihi ile ilgilenen bazı kişilere göre ilahi dinlerin de dâhil olduğu günümüzdeki birçok din ve inanca kaynaklık ettiği düşünülmektedir.⁸⁹ Örneğin Yahudilikteki cumartesi gününe ait yasaklar, bazı hayvanların etinin yenmemesi ilkel toplumlarda görülen kabileye ait totem hayvanın ve bazı hayvanların etinin yenmemesiyle örtüşmektedir.⁹⁰ Yahudilerdeki mabet dönemindeki günah keçisi ritüeli ilkel toplumdaki boğa kurbanı ritüeli ile benzerlik göstermektedir.⁹¹ Yine ilkel kabilelerdeki ölüye ve krala dokunma yasağı ile Yahudilerdeki ahit sandığına dokunulmasının yasaklığı tabu olarak görülmektedir.⁹²

Bazı batılı düşünürlere göre ilkel kabilelerde rastlanılan tabu yasaklarının dini olmaktan çok sosyal hayatla ilgili bir yasaklama olduğu görüşü hâkimdir. Tabu'nun her ne kadar dini mi yoksa sosyal bir olgu mu olduğu tartışılrsa da ilkel insan için sosyal hayatın kurallarıyla birlikte insanın dini düşüncelerini de oluşturup etkilediği düşünülmekte ve savunulmaktadır.⁹³

1.2. Tabiatüstü Ruhsal Güçlere Dayalı Kabile Dinlerinde Günah Anlayışı

Dinin kaynağını ve nüfuzunu tabiatüstü ruhi güçlerde, kültürel kaynaklarını

---

⁸⁶ Katar, 1998, s. 45.

⁸⁷ Freud, Sigmund, Dinin Kökenleri, , (çev. Selçuk Budak), (5. Baskı) Öteki Yayınevi, İstanbul 2016, s. 81.

⁸⁸ Harman, 2016, s. 278; Schimmel, 1999, s.15.

⁸⁹ Demirci, 1997, C. 16, s. 99.

⁹⁰ Freud, 2016, s. 83.

⁹¹ Katar, 1998, s. 45-46.

⁹² Küçük, 2017, s. 48.

⁹³ Demirci, 1997, C. 16, s. 98-99; Batuk, 2010, C. 39, s. 334; Sharpe, 2000, s. 85.

efsanevi (mitsel) olgularda ve kahramanlarda bulan topluluklarda günah; bu üstün güçlere karşı işlenmiş hata ve suç olarak algılanmaktadır.⁹⁴ Bu tür toplumlarda insanların tüm dinsel hayatları baştan sona “kutsalın bir tezahürü”⁹⁵ ile dolu olmakla birlikte aynı zamanda düşüş öncesi cennet olarak nitelendirilen “in illo tempore” ilk zamanın/ mitsel zamanın sürekli periyodik olarak tekrarından ve anılmasından ibarettir. Tanrıların, ataların ya da uygarlığı oluşturan efsanevi kahramanların ilk eylemleri gerçekleştirdikleri bu zamanın düzenli aralıklarla yinelenmiş olarak tekrarının mümkün olmasından dolayı günahattan temizlenme törenleri yapılmaktadır. Sembolik bir yenilenme işareti olarak görülen bu törenler, hem bireysel bir yenilenme gayesi taşımakta hem de yaratılış anındaki “saf” kutsal olan zamanı, geçici bir süre için bile olsa, onarmakta ve günahattan arınma sembolüne dönüştürmektedir.⁹⁶ Bu toplumlarda periyodik yeniden doğuşa ihtiyaç duymaları, düşüş öncesi cennet dedikleri durumu koruyamamaları ve unutmalarından kaynaklanmaktadır.⁹⁷ İşte bu unutmaya “hakiki günah” olarak değerlendirilmektedir.

Mircea Eliade'nin (d.1907-ö.1986) de eserlerinde belirttiği gibi tabiatüstü güçlerin egemen olduğu bu inançlarda, “başlangıç zamanı”nda tanrılar yeryüzüne inip insanlar arasına karışabiliyor aynı şekilde insanlarda tanrıların bulunduğu göğe kolaylıkla çıkabiliyorlardı. Çünkü gök ile yer görünen bağlarla (bir ip, bir ağaç, bir sarmaşık, bir merdiven) birbirine birleşmiş olarak kabul edilir. Bu “ilk cennetsi vaziyette olan zaman”da ölümsüzlük, acıyı bilmeme, her şeyin kendiliğinden hazır bulunması, özgürlük, tanrılarla dostluk kurma, hayvanlarla rahatlıkla konuşabilme gibi bazı “düşmüş insan”ın hali için mümkün olmayan bir bolluk ve güzellik karşımıza çıkmaktadır.⁹⁸ Ancak ilkel kabileler için belirtilen bu senaryoda, daha sonra meydana gelen bir ritüel hatanın ya da günahın sonucunda gök ile yer arasındaki iletişim kesilmiş tanrılar göğe çekilmiş, insanlarda ilk cennetsi zamanda, kendiliğinden hazır bulduklarını çalışarak kazanmak zorunda kalmış ve bu düşüş sonucunda ölümsüzlüğü kaybetmişlerdir. Bu mitsel olayın bir sonucu olarak insanın bugünkü hali, yapısı oluşmuş ve eğer bu durum gerçekleşmemiş

---

⁹⁴Kılıç, 1984, s. 75.

⁹⁵Eliade, Mircea, Kutsal ve Kutsal-Dışı, (çev. Ali Berktaş), (1. Basım) Alfa Yayın, İstanbul 2015, s. 15-16; Eliade, M. Mitler, Rüyalarda ve Gizemler,(çev. Cem Soydemir), Tarcan Matbaacılık, Ankara 2017, s. 109; Kılıç, 1984, s. 76.

⁹⁶Kılıç, 1984, s. 76.

⁹⁷Eliade, Mircea, Ebedi Dönüş Mitosu, (çev. Ümit Altuğ), (1. Basım) İmge Yayınları, Ankara 1994, s. 80; Kılıç, 1984, s. 76.

⁹⁸Eliade, 1994, s. 93.

olsaydı insan da ölümlü olmaz,⁹⁹ yaşamını sonsuza kadar yaşayabilir ya da sürekli yaşamını yenileyebilirdi. Ancak başlangıç zamanında yapılan hata, cennetsi vaziyetten düşüşe, düşüşten de insanın ölümlü olmasına neden olmuştur.

Bu durum Hıristiyanlıktaki “asli günah” ve “cennetten kovulma” anlayışının tabiatüstü güçlere inanan tarih öncesi döneme ait bazı betimlemeler içerdiğini ve benzeştiği fikrini göstermektedir.¹⁰⁰ Ayrıca Hıristiyan tarihinde asli günah fikrini ilk ortaya attığı düşünülen Pavlus (d.5-ö.67) Romalılara mektubunda: “Bunun için, nasıl günah bir adam vasıtasıyla ve ölüm günah vasıtasıyla ile dünyaya girdiyse, böylece ölüm de bütün insanlara geçti...”¹⁰¹ kullandığı bu ifadeler yukarıda izah edilen benzerlik fikrini pekiştirmektedir.

Şamanizm’de de bu mitsel durum bulunmaktadır. Şaman “düşüş”ün sonuçlarından kurtulmak, günahlardan arınmak ve cennet mitlerinde anlatıldığı şekliyle insanın başlangıçtaki konumuna ulaşmak için kendinden geçerek başlangıçtaki durumun yeniden canlandırılmasını sağlar. Ancak vecd halindeki şaman, cenneti ilk insan gibi fiziksel olarak değil tinsel olarak yaşar.¹⁰²

2. Eski Medeniyet Dinlerinde Günah Anlayışı

Yunan, Sümer, Mısır, Roma, Hitit, Pers gibi dünya tarihini ve günümüzdeki bazı din anlayışlarını etkileyen yeryüzünde gelip geçmiş pek çok eski medeniyet bulunmaktadır. Bu bölümde bu medeniyetlerdeki dini inanca göre günah düşüncesini oluşturan durumlara değineceğiz.

2.1. Eski Mezopotamya Dinlerinde Günah Anlayışı

Eski Ön Asya’da bulunan Sümer, Asur ve Babil medeniyetlerinde günah; tanrılara karşı işlenen hata, onlara ait şeyleri yapmamak, hakaret etmek ve tapınmayla ilgili dini suçlar, şeytani ve kötü güçlerin insan üzerindeki hâkimiyeti olarak görülmektedir.¹⁰³

⁹⁹Ehade, Mircea, Mitlerin Özellikleri, (çev. Sema Rifat), (1. Basım) Alfa Yayım, İstanbul 2016, s. 24.

¹⁰⁰Batuk, Cengiz, Mitoloji ve Tarihsellik (Hıristiyanlığın Asli Günah Mitinin Tarihsel Dönüşümü), İz Yayıncılık, İstanbul 2006, s.358-359.

¹⁰¹Romalılara, 5/12.

¹⁰²Eliade, 2017, s. 108.

¹⁰³Harman, 2016, s. 278-279.

Ayrıca bu medeniyetlerde toplumsal suç olarak görülen hırsızlık, zina gibi hoş olmayan ahlak karşıtı davranışlarda doğrudan tanrılara karşı olmamasına rağmen ilahi güçlere karşı isyanı barındırdığı için dini hata olarak kabul edilmiştir.¹⁰⁴ Sümerce’de günah kavramı için kullanılan “ag-gig” (bir kutsal çiğnemek) ve “sebida”nın (ilahi olan bir şeyi ihlal etmek) ceza yaptırımı da daha çok dini kefaret törenleriyle olmaktadır.¹⁰⁵ Babil ve Asur medeniyetlerindeki kanunlarda geçen suçlar, dini günah olarak görülmekte ve hem dünyevi cezalandırma hem de dini bir kefareti gerektirmektedir.¹⁰⁶ Dolayısıyla bu dinlerde dini kefaret yöntemleri ile günahın asıl sebebi, kaynağı olan şeytani güçlerden arınmak önemli bir durum olmaktadır. Bu topluluklarda yaşamış insanlara göre, insana isabet eden hastalık ve felaketin sebebi olan günahın kurtulmak için düzenlenen törenlerde öncelikle duayla günahlar itiraf ettirilir ve ardından duada vadettiği kurban sunulur. Böylece kişi işlemiş olduğu günahın, hastalık ve felaketten kurtulmuş olur.¹⁰⁷

Mezopotamya dinleri olarak da bilinen bu inançlarda Hıristiyanlıktaki gibi bir “asli günah” fikri olmasa da insanda var olan potansiyel günahın nesilden nesile geçtiğine inanılmıştır.¹⁰⁸ Bu durum bu toplumlarda günahın toplumsal yönü üzerinde oldukça fazla durulduğunu ve önemsendiğini göstermektedir. Öyle ki günahkâr kişi günahın cezai karşılığını ödeyip günahın arınıncaya kadar toplumdan dışlanmıştı.¹⁰⁹

Dünya üzerinde yaşamış olan uygarlıkların mitolojisinde sıkça tekrar eden ortak mitlerden biri olan “tufan” mitinin en eski örneği Sümerler’de görülmektedir. Yahudilik, Hıristiyanlık gibi birçok dini inanca kaynaklık eden, Sümerler’de görülen tufan miti, bazen insanların işlediği günahların sonucu olarak görülmekte bazen de tanrısal varlıkların insanlığa son verme isteğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Mezopotamya mitlerinde tufanın nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte elde edilen belgelerden çıkarılan imalar, tanrıların insanların günahları nedeniyle tufanı gerçekleştirdiklerini göstermektedir.¹¹⁰

---

¹⁰⁴Demirci, Kürşat, Eski Mezopotamya Dinlerine Giriş (Tanrılar, Ritüel, Tapınak), Ayışığı Kitapları, İstanbul 2013, s.14.

¹⁰⁵ Demirci, 2013, s.14.

¹⁰⁶Demirci, 2013, s.14.

¹⁰⁷Schimmel, 1999, s.54, Demirci, 2013, s. 39.

¹⁰⁸La Cocque, Andre, “Sin and Guilt” Encyclopedia of Religion (ER) ed. Mircea Eliade, London 1987, C.13, s. 327.

¹⁰⁹Harman, 2016, s. 279.

¹¹⁰Eliade, Mircea, Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi , (çev. Ali Berktaş) (1. Basım) Alfa Yayın, İstanbul 2017, C. 1,s. 92.

2.2. Eski Hitit Dininde Günah Anlayışı

Anadolu'da hüküm sürmüş Hititler'de günah; dini yapıya başkaldırı olarak kabul edilmiştir.¹¹¹ Dini konuda yapılan hatalar ve ihmaller günah olarak algılanmıştır. Hitit toplumunda tanrıların memnuniyetinin ve krallık üzerindeki koruyuculuklarının devamı için insanların kanunlara uyması, görevlerini yerine getirmesi ve günahlardan uzak durması gerekmektedir. Hitit dininde, insanlar işlemiş olduğu bir günah ya da suçtan dolayı tanrılar tarafından cezalandırılacağı ve cezanın verilme zamanının ise tanrıların isteğine bağlı olduğu düşüncesi hâkimdir. Bu ceza nesiller boyunca devam edip o aileyi, hatta içinde yaşadığı toplumu da etkileyebilmektedir. Suç bir kral tarafından işlendiyse tüm ülke etkilenebilir¹¹² ve tanrıların ülkeyi lanetlemesine sebep olabilir. Ayrıca bu durum kolektif bir sorumluluk anlayışıyla beraber günahın nesilden nesile sirayet ettiğini ve bu nedenle günahın toplumsal yönünün ağır bastığını göstermektedir.¹¹³ Ancak Hititler'de Hıristiyanlıktaki gibi bir "asli günah" anlayışı bulunmamaktadır.

Hititler'in kanunlara bakış açısı tamamen dinsel olarak görülmektedir. Bununla birlikte bu kanunlarda büyüçülük, tanrılara karşı kusur işlemek ve zina büyük günah olarak görülmekte olup ölümlerle cezalandırılır.¹¹⁴ Hititler günahlardan kurtulmak için öncelikle bedensel ve ruhsal arınmasını gerçekleştirmeli daha sonra da Tanrı önünde günahlarını itiraf etmeli ve af dilemelidir.¹¹⁵

2.3. Eski İran Dininde Günah Anlayışı

Eski İran inancında günah; Tanrı'nın emrettiği şeyleri reddetmek, kendi özgür iradesiyle Tanrı'nın emrine uymamak, Tanrı yolundan uzaklaşma,¹¹⁶ Tanrı'nın iradesinin ihlali, Ahura Mazda'nın iradesine göre olmayan şey gibi anlamlara gelmektedir.¹¹⁷ Temelinde iyi ve kötünün çatışması esasına dayanan İran geleneğinde kötülüğün dolayısıyla günahın kaynağı şeytan yani Ehrimen iken iyiliğin sembolü Ahura Mazda'dır.

---

¹¹¹Harman, 2016, s. 279.

¹¹²Günaltay, M. Şemseddin, Yakın Şark II Anadolu, Ankara 1946, s. 233.

¹¹³Dinçol, Ali M, Hitit Yasalarının Ana Çizgileri ve Eski Ön Asya Hukuku ile Etkileşimi, Anadolu Araştırmaları, XII, İstanbul 1990, s.90-91.

¹¹⁴Dinçol, 1990, s.90-91.

¹¹⁵Günaltay, 1946, s. 243.

¹¹⁶Harman, 2016, s. 279.

¹¹⁷Casartelli, L.C., "Sin"(Iranian), Encyclopedia Of Religion And Ethics-XI (ERE), ed. James Hastings, New York 1908-1914, s. 562.

Her insan kendi özgür iradesiyle bunlar arsında seçim yapar ve sorumluluğunu kabul eder. Ahiret inancını barındıran İran geleneğinde işlenen günahlar hem hukuki düzende cezalandırılır hem de bazı günahların cezası uhrevi yargılanmaya bırakılır.¹¹⁸ Bu inanç günahattan arınmak için günahın itirafına ve gerekli kefaretlere gerçekleştirmeye büyük önem vermektedir. Kefareti gerçekleştirilmeyen günahlar her yıl katlanarak devam ederken kefareti gerçekleştirilen bütün günahlar temizlenir.¹¹⁹ Ayrıca kefareti yerine getirmek için öncelikle bir rahip eşliğinde günah itirafının yapılması gerekmektedir. Günahlardan arınmada önemli bir yere sahip olan kefareti bu dinde, temiz olarak görülen kedi, köpek gibi hayvanları öldürme, etini yeme, bir cesedi yakmak¹²⁰ gibi bazı büyük günahlarda pek mümkün değildir. İşte bu kötü güçlerin esiri olan günahkârın cezası daha çok cehennem ateşiyle verilmektedir.¹²¹

2.4. Eski Mısır Dininde Günah Anlayışı

Eski Mısır dininde günah; güneş Tanrısına karşı isyan olarak görülmektedir. Bu dünyadan sonraki hayata aşırı önem veren eski Mısır'da insanlar kendilerini günahkâr görmede isteksiz davranmışlardır ve günahlardan dolayı suçlu olduklarını inkâr eden nitelikte bir tavır sergilemişlerdir. Onlara göre tanrılar her zaman şefkatli ve affetmeye hazırdır.¹²² Günahkârın cezası, dünya hayatında kendilerine talihsizlik ve zamansız bir ölüm¹²³ olarak görülürken öteki dünyada günah itiraf ettirilip günahlar listesi ağırca ruh cezasını tamamlayıncaya kadar kirli, temiz bir takım hayvanların vücutlarına girmeye mahkûm edilirdi. Yine de ıslah olmazsa ruhlar ya “ammait” adlı canavar tarafından yenilir ya da parçalanarak yok olurdu.¹²⁴ Bazı kaynaklarda da kötü ruhlar eski Mısır'ın büyük tanrısı Osiris'in kurduğu mizana göre ateşi hiç dinmeyen cehenneme gönderilir.¹²⁵ Günah listesi hafif olan iyi ruhlar ise sonsuz mutluluğun olduğu bir ülke ya da cennete gönderilirdi. Bazı bilgilere göre de Mısır tanrılarının en önemlilerinden olan Osiris'in

¹¹⁸Harman, 2016, s. 279.

¹¹⁹Dhalla, Maneckji Nusservanji, “Expiation and Atonement”(Parsi), Encyclopedia Of Religion And Ethics-V (ERE), ed. James Hastings, Edinburg 1981, s. 665.

¹²⁰Katar, 1998, s. 49.

¹²¹Harman, 2016, s. 279.

¹²²Blackman, Aylward M., “Sin”(Egyptian), Encyclopedia Of Religion And Ethics-XI (ERE), ed. James Hastings, New York 1908-1914, s. 544.

¹²³Blackman, ERE, XI/ 544- 545.

¹²⁴Büyük Dinler ve Mezhepler Ansiklopedisi, Tan Matbaası, İstanbul 1964, s. 18; Dinler Tarihi Ansiklopedisi 3, Gelişim Yayınları, İstanbul s. 534.

¹²⁵Albayrak, 2002, s.90.

cennetini kazanan iyi ruhlar burada yaklaşık üç bin yıl kalır ve daha sonra eski bedenine geri dönerek yeniden bir dünya hayatı yaşamaya başladığına inanılırdı. Bu sebeple eski Mısırlılar ölümlerinin cesetlerini mumyalayarak muhafaza ederlerdi. Böylece ruhun yeniden kendi bedenine dönme ihtimaline karşı bedeni çok iyi şekilde korumuşlardır. Bu da Mısırlılarda “yeniden doğuş” inancını göstermektedir.

Eski Mısır inancında özellikle başlangıcında kedi, aslan, atmaca, kartal, kurt gibi bazı hayvanlar Tanrı’dan bir zerre olarak görüldüğünden kutsal sayılmıştır. Bu nedenle totem haline gelen bu hayvanları öldürmek ve yemek günah olarak nitelendirilmiştir.¹²⁶

2.5. Eski Yunan ve Roma Dininde Günah Anlayışı

Eski Yunan ve Roma dininde günah; insanüstü güçlere karşı yapılan bir eylem olarak düşünülmektedir. Ayrıca toplumun değerlerine, ahlaki yapısına ters düşen davranış ve Tanrı emirlerini ihlal etmek demektir.¹²⁷ Grekler’de suç ve günah arasında bir ayırım yapılarak suç, yerleşik düzene, günah ise dini alana ait bir kavram olarak kabul edilmiştir.¹²⁸ İlk zamanlarda günah, borç olarak günahkâr ise borçlu bir kişi olarak nitelendirilmiştir. Bu dönemde günah manevi/içsel değil maddi/nesnel olarak değerlendirilmiş ve bir kişiden diğerine kolaylıkla bulaşabilen bir eylem olarak görülmüştür. Günah bireysel değil bir bütün olarak toplumsaldır. Bunun en iyi örneğini “günah keçisi” ayini ile Yahudilik’te olduğu gibi bir benzerini Yunan geleneğinde de görmekteyiz. “Günah keçisi” ritüeli ile toplum yıl boyunca biriktirdiği günahları keçiye yükleyerek günahlardan arındırıldığına inanılmaktadır.¹²⁹ Bu medeniyetlerde sosyal yapı içerisinde günah, dini ve ahlaki haddi aşma olarak nitelendirilmiş ve sebep olarak da cahillik gösterilmiştir.¹³⁰ İşlenen günahın cezasız kalmayacağı; bizzat kendisinin ya da yakınlarının bu cezayı ödemek zorunda olduğuna inanılmıştır.¹³¹

2.6. Geleneksel Türk Dininde Günah Anlayışı

---

¹²⁶Dinler Tarihi Ansiklopedisi 3, Gelişim Yayınları, İstanbul s. 534.

¹²⁷Harman, 2016, s. 279.

¹²⁸Mair, A. W., “Sin”(Greek), Encyclopedia Of Religion And Ethics-XI (ERE), ed. James Hastings, New York 1908-1914, s. 545.

¹²⁹Mair, 1981, s. 545.

¹³⁰Harman, 2016, s. 279.

¹³¹Pearson, A. C., “Crimes and Punishments” (Greek), ERE- IV, New York 1951, s. 273.

Geleneksel Türk dininde merkezde, eski çağlardan beri “tek tanrı” inancı yer almaktadır. Bununla birlikte iyi ve kötü ruhların varlığına inanan Türkler, tabiatı maddi olarak var olan her şeyin ve insan eylemlerinin de ruhları olduğuna inanmışlardır. Bu nedenle geleneksel Türk inancında ata ruhlarına saygı gösteren “atalar kültü”nün önemli bir yeri vardır. Ahiret inancı bulunan Türkler, öteki dünyada ikinci bir hayatın varlığı, iyilik ve kötülüklerin hesabının sorulacağı “mahşer günü” ve bu günde kurulacak mahkemeyi, ruhların ebedi olduğunu iyi ruhların cennete kötü ruhların cehenneme gideceğini kabul etmektedirler.¹³²

Türk Dini Geleneğinde yer alan, özellikle Orhun Yazıtlarında geçen “Yer-Sub” ifadesiyle dağ, ırmak, ağaç, kaya, taş kastedilir ve tabiatın bir parçası olarak görülen bu güçlerin ruhlarının olduğuna inanmakla birlikte kutsal sayılmışlardır. Bu nedenle “Yer-Su” kültü olarak bilinen ve kutsal sayılan bu tabiat unsurlarına yapılan kötü bir davranış yasaklanmış, günah olarak algılanmıştır. Örneğin, suya tükürmek, suyu kirletmek, temizlik aracı olarak kullanmak yasaklanmıştır. Ayrıca kutsal gördükleri nehirlerin, suların balıklarını avlamayı, yemeyi günah algıladıkları gibi kutsal olarak gördükleri yerlerde avlanmak, ağaçlarını kesmek, otunu ve mahsulünü koparmak yasaklanmıştır.¹³³

Bu anlayışta ateş de kutsal ve temizleyici bir unsur olarak görülmekte olup kötülüklerden uzaklaştırdığı düşünülmüştür. İnsanlar kötülüklerden, günahtan arınmak için ateşin etrafında döndürülmüş ya da iki ateş arasından geçirilmiştir. Kutsal görülen ateşe su dökülmesi, yanan ateşin söndürülmesi, ateşe kötü söz söylemek hoş karşılanmamıştır. Türklerdeki bu ateş inancı Zerdüştlükle ilişkilendirilmeye çalışılmışsa da aralarında ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Zerdüştlük’te ateş bir tapınma objesiye Türkler’de sadece kutsal olarak görülüp bir büyü unsuru olarak kullanılmıştır.¹³⁴

Günahın kaynağı olarak görülen kötü ruhlar, öldükten sonra yeraltına gider ve insanlara hastalık, ölüm, fakirlik gibi fenalıkların gelmesine sebep olurlar. Bu nedenle insanlar kötü ruhlara saygı göstermiş ve onlara kurbanlar sunmuşlardır.¹³⁵

Tarihte öteden beri ahlak anlayışlarıyla örnek gösterilen Türkler sahip oldukları ahlaki yapılarını geleneksel Türk dinine de yansıtılmışlardır. Dolayısıyla bu dinde ahlaki konular büyük önem kazanmaktadır. Özellikle geleneksel Türk dinindeki günah kavramı

---

¹³²Küçük, 2017, s. 97.

¹³³Arık, Durmuş, “Geleneksel Türk Dini” Dinler Tarihi, (ed. Baki Adam), (3. Baskı), Grafiker Yayınları, Ankara 2016, s. 489.

¹³⁴Arık, 2016, s. 490.

¹³⁵Küçük, 2017, s. 104.

Türklerin ahlaki yapılarıyla yakından ilgilidir. Nitekim Türklerde yalan söyleme, kibirli olma cimrilik, açgözlülük, cinayet, zina, yalan yere yemin, hırsızlık, kovuculuk, riya gibi insanı zaafa uğratabilecek olumsuz davranışlar sakınılması gereken yasaklar olarak görülmektedir. Bu davranışlara aynı zamanda ciddi cezalar da uygulanmaktadır. Örneğin, zina, adam öldürme, hırsızlık gibi olumsuz davranışlara ölüm cezası verilmektedir. Bununla birlikte kovuculuk edene hapis, yalan söyleyene yalan söyleyen uzvunun kesilmesi cezaları uygulanmaktadır.¹³⁶

3. Hint Dinlerinde Günah Anlayışı

Hint yarım adasında ortaya çıkan ve gelişen Hint dinlerinde günah anlayışı, benzerlik göstermekle birlikte dinlerin kurucuları ve tarihi gelişimleri açısından kendilerine has özellikleri de bulunmaktadır.

3.1. Hinduizm’de Günah Anlayışı

Tarihsel olarak en eski inançlardan biri olan Hinduizm’de günah anlayışı, Vedalar ve Upanişadlar gibi birçok Hint literatüründe bulunur. Örneğin Isha Upanişad’da bulunan bir duada: “ Sen, bizim yaptığımız her şeyi bilirsin. Bizi günahın aldatıcı cazibesinden koru”¹³⁷ ifadesinde günah, aldatıcı cazibe olarak görülür. Aynı şekilde Hint düşüncesinde, Vedalar döneminde, veda ilahilerinde her şeyi bilen, gören ve hiç bir günahın gözünden kaçmadığı tanrı Varuna, günahkârın kendisine hitap ettiği (günahını itiraf ettiği) tanrıdır ve kutsal metinlerinde günahattan kurtulma arzusu içeren dua ifadeleri bulunur.¹³⁸ Hint kutsal metinlerinde günahkâr günahını bağlanma, gaflet içinde olma, hırsızlık, düşüncesizlik, sarhoşluk, tutsaklık, unutma, uyku gibi imgelerle insanlık haline bağlar ve günahın kasıtlı, planlı olmadığını garanti eder.¹³⁹ Günahattan arınmayı da bu insanlık halinden kurtulmaya ve günahkârlık bağlarından uyanmaya, hatırlamaya bağlar.

Hint ahlaki düşüncesinde günah, dünyanın nizamına karşı işlenen suç ve hatalar

---

¹³⁶Kıyak, Abdulkadir, Anadolu Aleviliğindeki “Düşkünlük” Cezasının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 2017, 6 (4), 2854-2855.

¹³⁷İşin, Mehmet Ali, Upanişadlar, Dergah Yayınları, İstanbul 1976, s. 39.

¹³⁸ Bkz. Vedaların ilk bölümü Samhita.

¹³⁹ Keith, A. B., “Sin”(Hindu), Encyclopedia Of Religion And Ethics-XI (ERE), ed. James Hastings, New York 1908-1914, s. 560; Eliade, Mircea, Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi , (çev. Ali Berktaş) (1. Basım) Alfa Yayın, İstanbul 2017, C. 2, s. 65.

olarak görülür. İşlenen günahlar nedeniyle dünyanın düzeni bozulmaktadır.¹⁴⁰ Ayrıca günah maddi bir şey olarak algılanıp bulaşıcı bir hastalık ve fiziksel olarak ortadan kaldırılabilen bir kirlilik olarak görülür. Bu nedenle günahın suyun temizleme gücü ile giderileceğine inanılır. Örneğin kutsal görülen Ganj nehrinin sularıyla günahların yıkanıp gittiğine inanılır.

Hint düşüncesinde Upanişadlar döneminde günah, cahilliğin ürünü olarak görülür. Bu cahillik metafiziksel olarak algılanır.¹⁴¹ Mircea Eliade, bu bilgisizliği “Gerçek benliğin” unutulmasına benzetir. Hint dini inancının temel özelliklerinden olan, kişinin gerçeği idrak ederek kurtuluşa ermesini engelleyen maya inancı, Upanişadlar’da günah olarak görülen bilgisizlikle özdeşleştirilir.¹⁴² Kişi, varlıkların ya da eşyanın gerçek mahiyetini tam olarak idrak edemediği için en yüce gerçek olan Tanrı’yı unuttur ve bu varlıkların geçici hallerini mutlak hakikat zanneder. İşte bu durum âlemde ki kötülüğün günahın, acının, sıkıntının temel sebebidir.¹⁴³ Upanişadlar’da Tanrı kavramına yakın en yüce Hakikat, Vedalar’da her şeyin kaynağı, ilk prensip anlamında kullanılan Brahman’ın bilincine varmak ve onunla aynı, özdeş olduğunu kavramak günahlardan kurtuluş için önemlidir.¹⁴⁴ Dolayısıyla dünyevi ve günahkâr ruh mutlak ruhtan ayrıldığı ve yabancılaştığı için günaha bulaşmıştır. Bu günahın temizlenmesi, nihai kurtuluşun sağlanması için ruhsal birliktelik bilincine yeniden ulaşılması gerekir.¹⁴⁵

Hinduizm’de cehaletin oluşturduğu neden-sonuç (nedensellik) yasası Hint dini literatüründe karma inancı adını almaktadır. Bu yasayla beraber doğum- ölüm- yeniden doğum döngüsü şeklindeki ruh göçüyle ifade edilen samsara (tenasüh) inancı da gerekli hale gelmiştir.¹⁴⁶ Kâinatın düzenini sağlayan ve yöneten bu yasalar (karma/samsara) Hint dini düşüncesinde günah ve kurtuluş kavramlarını anlamlandırmada ve izah etmede önemli rolü bulunmaktadır. Çünkü Hinduizm’de günah karma ve samsara inancına bağlı olarak bir anlamda bunların sağladığı dünya düzenini bozmaya yönelik bir suç olarak

---

¹⁴⁰Schimmel, 1999, s.105.

¹⁴¹Eliade, 2017, C. 1, s. 326.

¹⁴²Eliade, 2017, C. 2, s. 69.

¹⁴³Yitik, Ali İhsan, “Hinduizm” Dinler Tarihi, (ed. Baki Adam), (3. Baskı), Grafiker Yayınları, Ankara 2016, s. 323.

¹⁴⁴Güngör, Ali İhsan, Cemil Kutlutürk, “Upanişadların Temel Kavramları, Getirdiği Yeni Yaklaşımlar ve Hint Dini ve Felsefe Dünyasına Katkıları” Dinî Araştırmalar, Eylül-Aralık 2009, Cilt: 12, S. 35, s. 43.

¹⁴⁵Yitik, 2016, s. 331.

¹⁴⁶ Ayrıca karma ve tenasüh konusuyla ilgili geniş bilgi için bkz. Ali İhsan Yitik, Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul 1996.

görülmektedir.¹⁴⁷ Ahlaki bir dünya düzeni olan karma inancına göre bireyin yaptığı her amelin karşılığı dünya hayatındayken verilir. Bireyin ölümünden sonra samsarayla yani ruh göçüyle yine bu dünyada yeniden bedenleşmesiyle amellerinin karşılığını alır. İşte bu döngü Biruni'ye (d.973-ö.1048) göre ruhun kurtuluşu, gerçek bilginin elde edilmesi için samsara döngüsünde ki var oluşlarda eşyayı tek tek kavramaya bağlıdır. Çünkü tek var oluşta bu kavrayış mümkün değildir.¹⁴⁸ Bu nedenle günahın ziyade bilgisizliğin oluşturduğu samsara çarkından ve oluşturduğu sıkıntıdan kurtuluş ve insanın bağımsızlığı bilgiyle mümkün hale gelir.¹⁴⁹ Bununla birlikte Hinduizm'de insanın işlediği her günah, karma anlayışından kaynaklı olarak samsara döngüsünü zorlaştırıp uzatabilir.¹⁵⁰

Hinduizm'de herkesin farklı sosyal sınıflara mensup olarak doğması ve hayatı boyunca bu statüde kalması anlayışı olan kast, kişinin dünya hayatında işlediği amellerin sonucu sayılmıştır. İnsan daha önceki yaşamında yaptığı günahları bu hayatında ödediği gibi şu an işlediği günahları da bir sonraki hayatında daha düşük bir kastta dünyaya gelmesiyle, hatta bitki, hayvan formunda yeniden bedenleşmesiyle ödeyeceği kabul edilir. Bu nedenle kişi dünya hayatındayken günahın uzak durup iyi ameller işleyerek gelecekteki hayatında kastının yükseleceğine inanır.¹⁵¹ Hem bir inanç sistemi hem de toplumsal bir olgu olan kasta karşı gelmek günah olarak değerlendirilir. Bununla birlikte Hinduizm günahı kast sisteminde kaynaştırarak aşırı derecede toplumsallaştırır.

Hinduizm'de günahın kurtuluşun yolları olarak; amel (karma), bilgi, inayet, kurban, oruç, hac, tanrıların isimlerini zikretmek, riyazet, yoga, meditasyon, dua gibi dini uygulamalar sayılabilir. Ayrıca Hinduizm'de hem dini hem de ahlaki bir kavram olan günahın kurtuluş için öldürme, şiddet, hırsızlık, yalancılık, dünyevi hazlar, cimrilik gibi ahlaki değerlerden de uzak durmak gerekir.

Hinduizm'de ilk zamanlarda kurban törenleri günahlardan arınmak için önemli bir yoldur. Kurban törenleri arasında önemli görülenlerden biri atın kurban edilişidir. Çünkü kraliyet gücünü temsil eden, tanrılarla özdeşleştirilen at, kurban edilerek hem günahlardan temizlendiğine hem de ülkede bereketi, huzuru sağladığı, kralın

---

¹⁴⁷Küçük, 2017, s. 155.

¹⁴⁸El- Biruni, Ebu Reyhan, Tahkiku ma li'l Hind, (çev. Kıvameddin Burslan) (1. Basım) Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2015, C. 1, s. 65.

¹⁴⁹Harman, 2016, s. 279.

¹⁵⁰Katar, 1998, s. 46.

¹⁵¹Harman, 2016, s. 279-280.

yerini/hükümdarlığını koruduğuna inanılır.¹⁵²

Hint kültüründe kutsal kabul edilen inek, dokunulmaz, yenilmez, kesilmez olarak tabu sayılmıştır ve ineği öldürmek affedilmez bir günah olarak görülür.¹⁵³

3.2. Caynizm’de Günah Anlayışı

Geleneksel Hint inanışında ki toplumsal sınıf farklılığına ve bu sınıflandırmada Brahmanlar’ın sahip olduğu üstün yetkinliğe, kanlı kurban törenlerine tepki olarak ortaya çıkan Caynizm’de günah, bu dini inancın en önemli kriteri olan “ahimsa” ilkesini de içeren beş temel ahlak ilkesine ters davranmak olarak görülmektedir.

Caynistler âlemde var olan bütün canlı cansız varlıkların bir ruhu olduğuna, bu nedenle her türlü canlıya zarar vermenin yasak sayıldığı ahimsa ilkesine sıkı sıkıya bağlıdırlar.¹⁵⁴ Ayrıca milli bir karaktere sahip olan bu inanışta, karma anlayışı ve bunun etrafında oluşan Tirtankara, Samsara ve Nirvana (nihai kurtuluş) ilkeleri de önemsenmektedir. Tüm bu ilkeler çerçevesinde Caynizm’e göre âlem ve içerisinde yaşayan canlı varlıklar, bir tanrı ya da tanrısal varlık tarafından yaratılmamış olup bir karmaya bağlı olarak sonsuz bir ruha (jiva) ve ölümsüzlüğe sahiptirler.¹⁵⁵

İnsanın dünyadaki iradi davranışlarıyla Jiva’nın (karma ve ruhun) birleşimi sonucu yeni bir karmanın oluşmasından, samsara döngüsünden bu döngü içerisinde işlediği günahattan kurtulamayıştan dolayı birçok ruh bu sonsuz varlık sürecinde/zincirinde devam edip gitmektedir. Ancak ruhun bu süreçten ve bu süreçte işlediği her türlü günah ve bağdan kurtulması, Nirvana’ya ulaşması mümkündür. Bunun için Caynizm’in yöntem önerisi “üç mücevher”(triratna) olarak kabul edilir. Bunlar; doğru iman, doğru bilgi ve doğru davranış basamaklarından oluşan ve içeriğinde Caynizm’in kutsal metnlerinin doğruluğuna, ruhsal kurtuluşun imkânına, âlemin varlığı ve mahiyeti ile ilgili bilgilerin kabulüne inanmak gibi esaslarda bulunmaktadır. Aynı zamanda Caynizm’in beş temel ahlaki öğretileri olan öldürmemek, yalan söylememek, hırsızlık yapmamak, zinadan uzak durmak, kanaatkâr olmak gibi temel dini esaslara itaat etmek ve gerekenlerini yerine getirmek önemli bir durumdur. Ancak yine de kesin kurtuluş için tüm bunlara iman etmek

¹⁵²Eliade, 2017, C. 1, s. 302-303.

¹⁵³Küçük, 2017, s. 158.

¹⁵⁴Yitik, 2016, s. 390.

¹⁵⁵Küçük, 2017, s. 176.

yeterli değildir.

Caynistler bununla birlikte dünyadan tamamen el etek çekip dünyayı terk edebilen çok sert ve zor olan züht hayatını yaşayan kişilerin ancak nihai kurtuluşa erebileceğini kabul ederler.¹⁵⁶ Bu duruma da ancak manastır hayatı yaşayan rahip ve rahibeler ulaşabilirler. Manastır dışındaki Caynistler ise beş tane temel ahlaki ilkelere uymak, zihinsel sakinliğe erişmek için meditasyon yapmak, Tirthankara ve diğer manevi liderlere saygı göstermek, işlediği günahları itiraf edip tövbe etmek gibi dini ve ahlaki uygulamaları yapmalıdır.¹⁵⁷ Caynizm'e göre, kişi başka bir insanın ya da tanrısal varlığın inayeti olmadan ancak kendi kişisel cabasıyla züht hayatının zorluklarına dayanarak kendi nihai kurtuluşunu sağlayabilir.¹⁵⁸

3.3. Sihizm'de Günah Anlayışı

Hindistan'ın Pencap bölgesinde ortaya çıkan, milli bir karakter taşıyan, İslam dini ile Hinduizm arasında bir "orta yol" bulmaya çalışan Sihizm'de günah; yaratan Tanrı'yı bırakıp geçici dünyaya bağlanmak, doğum ve ölümün kaynağı olan bencillik ve cehalet olarak görülebilir. Sihizm'de yaratılan âlem gerçek, ancak yaşanılan dünya hayatı geçici, değişken ve bir rüyadır.¹⁵⁹

Bazıları tarafından bir din değil de Hindu bir mezhep olarak görülen Sihizm'de mükemmel bir varlık olan insan, bencil olup Tanrı'yı bırakmış ve geçici dünya hayatına meyletmiştir. Bunun sonucunda karma yasasına bağlı olarak Samsara çarkında dönüp dururlar. Bu samsara sürecinde ki acının, sıkıntının, bencilliğin, cehaletin üstesinden gelmek için Tanrı'nın mahiyeti üzerine meditasyon yaparak onunla bütünleşmek kurtuluşa ulaşmada önemli olan tek yoldur.¹⁶⁰

Hint dinlerinde insanların kişisel çabaları sonucunda bireysel kurtuluşlar üzerinde durulurken, Sihizm'de birlik ve beraberlikle insanları dönüştürüp kurtuluşa ermelerini sağlamak vurgulanır.¹⁶¹ Sihler, münzevi hayatı, övünmeyi, hırsı, gıybet etmeyi, yalan söylemeyi, saçları kesmeyi, zina yapmayı, alkol, tütün, uyuşturucu gibi zararlı maddeleri

---

¹⁵⁶Yitik, 2016, s. 399.

¹⁵⁷Küçük, 2017, s. 181.

¹⁵⁸Yitik, 2016, s. 402.

¹⁵⁹Küçük, 2017, s. 191.

¹⁶⁰Yitik, 2016, s. 419-421.

¹⁶¹Yitik, 2016, s. 424.

kullanmayı, sınıf ve cinsiyet ayrımını hoş karşılamayıp günah olarak görmektedirler.¹⁶² Ayrıca Sihler için önemli hac merkezi olan Altın Tapınağı ziyaret etme ve buradaki Kutsal Havuzda yıkanma eylemlerinin günahlardan arınmayı sağladığı düşünülür.¹⁶³

3.4. Budizm’de Günah Anlayışı

Hint kökenli bir din olmasına rağmen Hinduizm’deki Vedalar’ın ve Brahman’ın otoritesini ve kast anlayışını kabul etmeyen Budizm’de günah; Hinduizm’deki karma inancıyla beraber bunun sonucu olan tenasüh öğretisi ile bağlantılıdır.¹⁶⁴ Ancak Hinduizm’de karma anlayışı kast sistemine göre değişmeyen, tanrı tarafından belirlenen mecburi bir kader iken, Budizm’de bireyin kendi özgür iradesiyle yaptığı davranışlara göre bu hayatta ve tenasühle gelecekte ki hayatta da yapılanların görüleceği ta ki bu durum Nirvana’ya ulaşıncaya kadar devam edeceği anlayışına dönüşmüştür.¹⁶⁵ Bu karma anlayışına göre her yeni varoluş kendinden öncekinin sonucu, sonrakinin sebebidir. Bu durum, Budizm’de bağımlı var oluş yasası olarak temel bir öğreti haline gelmiştir. Ayrıca Budistlere göre hayat bir ızdırap ve acıdır. Bu acının sebebi arzulardır ve acıdan kurtulmak içinde arzudan vazgeçmek gerekir. Bunu yapabilmekte doğru bilgi, doğru amaç, doğru konuşma, doğru davranış, doğru meslek, doğru çaba, doğru gözetim, doğru konsantrasyon olarak bilinen sekiz dilimli yolla mümkündür. İşte bu bağımlı var oluş yasası, dört temel hakikat, sekiz dilimli yol, Buda’yı üstün bir lider olarak görmek Budizm’im temel öğretileridir.¹⁶⁶ Bu öğretilere bağlı kalmak da her Budist için geçerli olmakla birlikte aksi durum ise günaha düşmeye sebebiyet verebilir.

Budizm’de ahlaki olarak öldürmemek, çalmamak, duyuları yanlış yolda kullanmamak, yalan söylememek, alkol ve uyuşturucu kullanmamak gibi beş temel emre de uyulmalıdır. Bir Budist temel öğretileri ve emirleri yerine getirdiği sürece hayatın gayesi olan Nirvana’ya ulaşır ve günahlarından kurtulmuş olur. Öte yandan günahlardan kurtulmak için meditasyon yapılmalı ve rahiplerin düzenlediği törenlerde günah listesinde geçen günahlardan biri işlenmiş ise günahı itiraf ederek gerekli kefareti

---

¹⁶²Küçük, 2017, s. 192.

¹⁶³Küçük, 2017, s. 192.

¹⁶⁴Harman, 2016, s. 280.

¹⁶⁵Küçük, 2017, s. 224.

¹⁶⁶Yitik, 2016, s. 368-372.

gerçekleştirilmelidir.¹⁶⁷ Budizm'in ilk dönemlerinde hiçbir şeyin günden kurtuluşu sağlayamayacağı inancı olsa da bazı kefarete yöntemleri (günah itirafı, dua, rahiplere para, yiyecek, giyecek yardımı yapma, rahibin belirlediği bir kefarete bedelini ödeme gibi) olmakla birlikte özellikle son dönem Budizm inancında günah işleyen kişi öldükten sonra yeniden doğmadan önce rivayetlerde sayısı yedi veya sekiz olarak geçen cehenneme gideceklerine inanırlar.¹⁶⁸

Budizm'de her günah kendi karmasının bir sonucudur ve işlenen günahın telafisi bu sonuca katlanmaktır. Önemli olan günahın telafisi değil günah işlememeye gayret göstermektir.¹⁶⁹

4. Çin ve Japon Dininde Günah Anlayışı

Bu bölümde uzak doğunun iki önemli dini geleneği olan Çin ve Japon dinlerindeki günah anlayışlarına değinilecektir.

4.1. Konfüçyanizm'de Günah Anlayışı

Çin kültürünün milli inancı olan Konfüçyanizm ve bunun öncesinde atalar kültü her dönemde önemli olup, ata ruhlarına ibadet önemsenmiştir. Hatta bu ata ruhlarına ibadeti devam ettirecek bir erkek evlat bırakmadan ölmek büyük günah olarak algılanmıştır.¹⁷⁰ Çin dini geleneğinde Konfüçyanizm'den önce günah, kozmik ilahi düzenin bozulması, bu düzene karşı saldırı veya suç olarak görülür.¹⁷¹ İyi ahlaka büyük önem veren Konfüçyanizm'de ise günahın dini yönünden çok ahlaki yönüne önem verilmiştir. Ancak ahlaki olan şeyler aynı zamanda ilahi/göksel emrede bağlıdır. Bu inançta doğuştan iyi olarak yaratılan insan günah işlemeye, ilahi düzenden sapmaya meyillidir. Bu sebeple insanlara belli eğitim ve rehberlikle yol gösterilmeli ve tövbe etmeleri sağlanmalıdır. Konfüçyanizm'de büyük günahlar hırsızlık, eşkıyalık, öldürme, ahlaksızlık, yalancılık, kin gütmeye, zayıf iradedir. En büyük günah ise aileye itaatsizliktir.¹⁷²

Konfüçyanizm'e göre kozmik ilahi nizamdan uzaklaşmak günaha sebep olur,

---

¹⁶⁷Küçük, 2017, s. 237.

¹⁶⁸ Harman, 2016, s. 280.

¹⁶⁹ Harman, 2016, s. 280.

¹⁷⁰ Küçük, 2017, s. 65.

¹⁷¹ Harman, 2016, s. 279.

¹⁷² Harman, 2016, s. 279.

bundan kurtuluşa ahlaklı ve erdemli olmakla bağlantılıdır. Konfüçyüs'ün ahlaki sisteminin ana temeli “bilgi” olmakla birlikte ağırbaşlılık, cömertlik, samimiyet, doğruluk ve nezaket gibi “mükemmel erdem” ile tüm insanlığın kurtuluşa erebileceği kabul edilir.¹⁷³

Çin toplumu tarafından dinsel bir gelenekten ziyade felsefi ve ahlaki bir sistem olarak görülen Konfüçyanizm’de günah olgusunun dini bir yanı olmamakla birlikte işlenen günahın cezası konusunda da dini ya da dünyevi diye bir ayrımı yapılmamaktadır.¹⁷⁴

Konfüçyanizm’de her günahın bir cezası/karşılığı vardır. Ancak bu karşılığın öbür dünyadan çok bu dünyada görüleceği inancı bulunmaktadır. Dolayısıyla kişi günahının karşılığını ödemeli ve af dilemelidir.¹⁷⁵

Bir başka Çin dini geleneği olan Taoizm’in günah anlayışı Konfüçyanizm ile benzerdir. Ancak Taoizm’de temel düşünce günahın karşılığı öbür dünyada verilecektir.¹⁷⁶

4.2. Şintoizm’de Günah Anlayışı

Japon halk inancı olan Şintoizm’de günah için “Tsumi” ve “aku” olmak üzere iki terim kullanılmaktadır. Bunlardan Tsumi “günah, felaket, ahlaki olmayan davranış, talihsizlik, dini hatalar” manasına gelir. Şintoizm’de günah ahlaki açıdan değerlendirilmemekte, manevi olmaktan çok maddi bir kirlilik olarak düşünülmektedir. Bu nedenle bu inançta gınahtan arınma ve temizlenme ritüellerinin rolü önemli olmaktadır. Bir Şintoist için kötülük yapmak ve günah işlemek kirlenmeye sebep olur. Bu nedenle günah tövbe ile değil temizlenmeyle giderilebilir.¹⁷⁷ Günah yeryüzü ve semavi günahlar olmak üzere ikiye ayrılır. Semavi olanlar tarıma zarar veren kötü davranışlar, yeryüzü günahları ise ahlaksız davranışlar, ağır yaralama, evcil hayvanları öldürme, büyü yapma gibi kötülüklerdir.¹⁷⁸

Dünyada hem iyi hem de kötü ruhların olduğuna inanan Şintoistler ahlaki

¹⁷³Güç, Ahmet, “Konfüçyanizm” Dinler Tarihi, (ed. Baki Adam), (3. Baskı), Grafiker Yayınları, Ankara 2016, s. 444.

¹⁷⁴Harman, 2016, s. 279.

¹⁷⁵Budda, A. Ömer Hilmi, Dinler Tarihi 1, İstanbul 1935, s. 372

¹⁷⁶Harman, 2016, s. 279.

¹⁷⁷Katar, 1998, s. 49.

¹⁷⁸Harman, 2016, s. 280.

günahkârlığın sebebinin kötü ruhlar olduğunu kabul ederler. Tüm günahlardan kurtulma temizlenme ritüeli ile gerçekleşir. Örneğin Şintoistlere göre ölüye dokunmak tabu sayılır. Bu nedenle bir ölüye dokunan kişi abdestvari bir törenle temizlenir. Bu tören zamanla yılda iki kez düzenlenen adına “oho-harehe” denilen geleneksel bir arınma ritüeli halini almıştır. Dolayısıyla Şintoistlere göre temiz olmamak en büyük günahtır.¹⁷⁹ Ayrıca günahlardan arınmak için mabetlerinde tanrı için çeşitli takdimler ve arınma duaları yapılır.

---

¹⁷⁹ Katar, 1998, s. 50; Küçük, 2017, s. 87.

İKİNCİ BÖLÜM

İLAHİ DİNLERDE GÜNAH ANLAYIŞI

Çalışmamızın asıl konusu ilahi dinler olarak kabul gören Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam inancındaki günah kavramı oluşturmakla birlikte bu dinlerin teolojilerine kısa da olsa değinilecektir. Çünkü özellikle dini bir terim olan günah, ele alınan o inancın teolojisini de az çok incelemeyi gerekli hale getirmiştir.

YAHUDİLİK

1. Genel Olarak Yahudilik

Yahudilik, müntesiplerine göre etnik köken bakımından ilk ata olarak saydıkları Hz. İbrahim sonrasında oğlu Hz. İshak ve torunu Hz Yakup ile başlatılır. Dini olarak da M.Ö XIII. yüzyılda İsrailoğullarını Mısır'daki kölelikten mucizevi biçimde kurtarıp daha sonrasında Tanrı ile ahitleşen ve kutsal yasayı içeren vahyi alan Hz Musa ile başlatılır.¹⁸⁰ Yahudiler için önemli bir kişilik ve peygamber olan Hz Musa, birçok Yahudi tarafından genel kabul gören on üç iman esasları arasında sayılmaktadır.¹⁸¹

İlahi kaynağa dayanan dinler arasında tarihsel olarak en eskisi ve mensupları itibari ile diğerlerinden ez az nüfusa sahip Yahudilik, Tanrı tarafından peygamberlere vahiy yoluyla verilmiş kutsal kitabı, ibadetleri, ritüelleri ve XII. yüzyıldan sonra belli bir sistematik inanç esaslarına sahip olan, genel olarak evrensel bir mesaj içerse de (özellikle Babil sürgününden sonra) etnik yönü ağır bastığı için daha çok milli bir din olarak nitelendirilmiştir.¹⁸² Bununla birlikte tarihsel olarak kutsal kitapların en eskisi olan Tevrat, Yahudilerin dini ve din dışı hayatı ile ilgili kural ve hükümleri içerdiğinden Yahudiler için kendilerinin varlığını koruyup devam ettirmesi yönünden milli bir değer halini almıştır.¹⁸³

¹⁸⁰ Gürkan, Salime Leyla, "Yahudilik: Giriş ve Tarih" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 43. s. 187.

¹⁸¹ Hasanoğlu, Eldar, "Yahudilik" Dinler Tarihi I-II, ed. Prof. Dr. Mustafa Alıcı, Doç. Dr. Süleyman Turan, (1. Baskı) Lisans Yayınları, İstanbul 2018, s.370.

¹⁸² Küçük, 2017, s. 247-251, Hasanoğlu, Eldar, "Yahudilik" Dinler Tarihi I-II, ed. Prof. Dr. Mustafa Alıcı, Doç. Dr. Süleyman Turan, (1. Baskı) Lisans Yayınları, İstanbul 2018, s.370.

¹⁸³ Adam, Baki, Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat, Pınar Yayınları, İstanbul 2002, s. 11.

Monoteist bir Tanrı anlayışına sahip olan Yahudiliğin temelinde Tanrı Yahve- İsrail ilişkisine dayanan Tanrı'nın İsrailoğulları ile yapmış olduğu ahitten dolayı kendi kutsal kavmi olarak seçmesi yatmaktadır. Aynı zamanda bu ahit ve seçilmişlik doktrinine bağlı olarak Yahudi geleneğinin bir diğer unsurları da Tanrı tarafından kendilerine vaat edilip verilen kutsal toprak, bu topraklarda yaşanabilecek şekilde belirlenmiş yasalar ve Yahudi geleneğinde dini ve milli yaşamın merkezinde bulunan mabet inancıdır.¹⁸⁴ Yahudi inancındaki birçok kural, yerini Tanrı'nın seçtiği ve Hz Süleyman zamanında yapılan Kudüs'teki mabette yapılması gerekmektedir.¹⁸⁵ Ancak bu mabet tarih içerisinde birkaç defa yıkılıp yapılmasına rağmen son olarak M.S 70 yılında tamamen yıkıldığı için önemli dini ritüeller yapılamamaktadır.¹⁸⁶

Hız Musa'nın öğretilerine dayalı geliştiği için Musevilik olarak da adlandırılan Yahudilik, diğer inançlardan farklı olarak tarihsel başlangıcından beri din ile ırkın iç içe girdiği bir yapıya sahip olup bunun ötesinde belli bir soydan gelen kutsal bir topluluğun uyması gereken bir yaşam tarzı şeklinde görülmektedir.¹⁸⁷ Bu yönüyle Yahudilik kişiden çok toplumun düşüncesini esas alarak dinden ziyade kutsal olan topluluğa mensubiyet bilincini önemser. Dolayısıyla Yahudilik aynı anda hem bir din hem kültür hem de topluluğu ifade eder.¹⁸⁸ Özellikle toplumsal geleneğin belirleyici olduğu Yahudilikte inançtan çok pratik hayata yönelik fiiller ve düzenlemeler öne çıkarılır.¹⁸⁹

Yahudilikte diğer ilahi kaynaklı dinlerde olduğu gibi kutsal kitaplarında sistematik olarak belirlenmiş, inanç esasları bulunmamaktadır. Sadece Tevrat'ta yer alan On Emir'de tek olan Allah'a iman üzerinde durulmuştur. Ancak daha sonraları Tevrat'ı tefsir eden Yahudi din alimleri belirli inanç esasları oluşturmaya çalışmışlardır. Bunlardan Yahudiler arasında genel olarak en çok kabul gören İbn Meymun,(d.1135-ö.1204) Yahudiler için on üç maddeden oluşan bir inanç esasları belirlemiştir.¹⁹⁰ Bu esaslardan biri de yalnızca Yahudilikte yer alan ve önemli bir yer tutan Mesih'e iman konusudur. Bu inancı, sürgünde sıkıntı yaşayan Yahudileri kurtarıp birleştirecek, en ihtişamlı dönemleri olan Davud dönemindeki İsrail Krallığını yeniden kuracak, kurtarıcı bir Mesih'in

---

¹⁸⁴ Gürkan, 2016, s. 188.

¹⁸⁵ Adam, Baki, Dinler Tarihi El Kitabı "Yahudilik", (3. Baskı) Grafiker Yayınları, Ankara 2016, s.67.

¹⁸⁶ Adam, 2016, s.67.

¹⁸⁷ Aydın, 2016, s.286.

¹⁸⁸ Gürkan, 2016, s. 187.

¹⁸⁹ Gürkan, 2016, s. 187.

¹⁹⁰ Küçük, 2017, s. 264.

geleceği beklentisi oluşturmaktadır. Günümüzde bu inanç Ortodoks Yahudilerin dışındaki Yahudi gruplarında bulunmamaktadır. Ayrıca bu Mesih beklentisinden dolayı Yahudiler arasında tarih içinde birçok kişinin Mesihlik iddiasıyla ortaya çıktığı görülmüştür. Bunlar arasından en etkili olanı ve en çok bilineni XVII. yüzyılda İzmir’de ortaya çıkan Sabatay Sevi’dir.¹⁹¹

Kavmiyetçi ve geleneksel bir yapıya sahip olmasına rağmen Yahudiler tarih içerisinde yaşadıkları sürgünlerden dolayı bu süreçte farklı kültürlerle etkileşimleri sonucu edindikleri tecrübe onları değişken ve dinamik kılmıştır. Bu nedenle her dönemde aynı kalan tek bir Yahudilik anlayışı yerine birbirinden farklı Yahudilik anlayışı mevcuttur.¹⁹² Bu durum onların günah gibi dini kavramlarının da zaman içerisinde değişmesine, gelişmesine, farklı yorumlanmasına sebep olmuştur.

2. Yahudilikte Günah Anlayışı

Her dinde olduğu gibi Yahudiliğinde kendine has bir takım özellikleri bulunmaktadır. Yahudilerin yaşadıkları sürgünlerle dünyanın farklı coğrafyalarına sürüklenmiş olmaları onları farklı ırktan ve dinden birçok insanla tanışmalarına yol açmıştır. Bu durum onların temel dini ilkelerinin yenilenmesine değişmesine sebep olmuştur. Bu bölümde Yahudilikteki dini bir kavram olan günahın farklı ifade biçimlerinden, özelliklerinden, tarihsel süreç içerisinde uğradığı değişimlerden bahsedeceğiz.

2.1. Tanah’ta Günahla İlgili Terminoloji ve Yahudilikte Günah Anlayışı

Yahudi teolojisinde günaha ilişkin çok özel ve geniş bir terminoloji mevcuttur. Yahudi kutsal kitabı Tanah’ta günaha karşılık gelen yaklaşık yirmi farklı kelime vardır. Bunlardan en yaygın olarak kullanılan üç terim bulunmaktadır ki bunlar; “het”, “pesha” ve “avon” dur.¹⁹³ Bu kelimeler arasında her ne kadar küçük farklılıklar olsa da bunlar günahı ifade etmek için kullanılır.¹⁹⁴ Tanah’ta dört yüz elli dokuz kez geçen “ht” kökünden “hata” fiili “yoldan çıkmak”, “tanrının belirlediği yol ve düzenden sapma”,

¹⁹¹ Aydın, Fuat, Genel Hatlarıyla Yahudilik, İnsan Yayınları, İstanbul 2004, s. 14.

¹⁹² Gürkan, 2016, s. 187.

¹⁹³ Jacobs, Louis, “Sin” Encyclopaedia Judaica, ed. Fred Skolnik, Macmillan USA 2007, C. 18, s.621.

¹⁹⁴ Katar, 1997, s. 2.

“yanılmak”, ve “birinin yolunu veya amacını kaybetmesi”¹⁹⁵ anlamında kullanılmaktadır. Yine “hedefi şaşırmaq”¹⁹⁶, “hedefe isabet ettirememek”, “doğru yolun terk edilmesi, yitirilmesi”¹⁹⁷, “istenilen yere ulaşmamak”, “hata”, “mahsus/bilerek yapılmayan yanlış” anlamlarına da gelmektedir. Örneğin Tanah’ta “Acele eden yanılır.”¹⁹⁸ ifadesinde bu fiil geçmektedir. Günahın “ht” kökünden gelen ve en hafif türü olan¹⁹⁹ “Het, Hatta’ah veya Hattat” kelimesi hata, kusur, suç, eksiklik, yanlış adım, bir davada yanlış olmak gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Örneğin Tanah’ta “Yurdunu yoklayacaksın, bir eksik bulamayacaksın.” ifadesinde yine bu fiil geçmektedir.²⁰⁰ Aynı zamanda bu terim, başlangıçta başarısızlığı, bir görevin yerine getirilmesindeki kusursuzluğun bir eksikliği ya da bir okçunun hedefi kaçırdığındaki başarısızlığını göstermektedir. Daha sonra teolojik bir kavram olarak günah, suç fikrine karşılık gelmeye başlamıştır.²⁰¹ Öte yandan Tanrı ile insan arasındaki ilişkiyi düzenleyen norma aykırı olduğunda başarısızlık, suç olarak algılanır. Yine Tanrı’ya karşı olan günah, kişinin Tanrı’ya karşı yükümlülüğünü yerine getirememesi nedeniyle suç durumuna gelmektedir.²⁰² Örneğin Hezekiel’in günahı Tanrının ona vermiş olduğu yasal görevlerini ihlal etmesiyle suç teşkil etmiştir.²⁰³ Tanah’ta günah kavramı için kullanılan kelimeler içinde en sık kullanılan ve en önemlisi hata’dır.²⁰⁴ Aynı zamanda günah insanlar arasındaki antlaşma ilişkisinin ihlalidir.²⁰⁵ Peygamberler tarafından günah olarak görülen sosyal anlamda ki kötülükler ve suçlarda Tanah’ta bu kökte kullanılmıştır.²⁰⁶ Dolayısıyla “ht” kökü hukuka, ahlaka, sosyal ve kültürel meselelere kadar yayılır.

Tanah’ta yüz otuz dokuz kez geçen “pş” kökünden “peşa” terimi hem “ihlal etmek” hem de “isyan etmek” anlamına gelir.²⁰⁷ Bu durumda peşa’nın temel anlamı ihlal,

¹⁹⁵ Bennett, W. H., “Sin”(Hebrew and Jewish), Encyclopedia Of Religion And Ethics-XI (ERE), ed. James Hastings, New York 1908-1914, s. 556.

¹⁹⁶ Fromm, Erich, Tanrılar gibi Olacaksınız Eski Ahit Üzerine Radikal bir Yorum, (çev. Bozkurt Leblebicioğlu), Say Yayınları, İstanbul 2016, s. 151.

¹⁹⁷ Harman, 2016, s. 280.

¹⁹⁸ Süleyman’ın Meselleri 19/2.

¹⁹⁹ Eisenstein, Judah David, “sin” The Jewish Encyclopedia, ed. Isidore Singer, Funk and Wagnalls Yayın, London 1905, C. 11, s. 376.

²⁰⁰ Eyub, 5/24.

²⁰¹ Jacobs, 2007, s.622.

²⁰² Jacobs, 2007, s.622.

²⁰³ II. Krallar 18/13,14.

²⁰⁴ Fromm, 2016, s. 151.

²⁰⁵ Hakimler 11/27, Yaratılış 42/22, 40/1, 41/9, Çıkış 5/16.

²⁰⁶ Yeremya 2/35, 5/25, Amos 5/12, Hezekiel 16/51, 33/14.

²⁰⁷ Harman, 2016, s. 280.

uymama, bozma, ayaklanma ve çiğnemedir.²⁰⁸ Örneğin Tanah'ta "... ve İsrail bugüne kadar Davud evine karşı asi oldu."²⁰⁹, "... ve Ahab'ın ölümünden sonra Moab İsrail'e karşı ayaklandı."²¹⁰ ifadelerinde bu terim geçmektedir. Yine bu kelime uluslararası hukuka göre bir anlaşmanın ihlali anlamını taşır. Ceza hukukunda peşa, kanunu çiğneme, iki şahıs arasındaki ortaklığı bozma, dağıtma, sona erdirme ya da iki şahıs arasındaki ilişkiyi, huzuru, barışı kırma anlamına gelir.²¹¹ Peşa, Tanrı'ya karşı günahkâr kişinin tavrı olarak açık bir başkaldırıcı, asiliği içerir.²¹² Günahın en ciddi ve ağır türü olan peşa kötü niyetle Tanrı'ya karşı işlenmiş isyankâr, inatçı, cüretli, kendinden emin bir eylem olarak ifade edilir.²¹³ II. Mabet döneminde Romalıların hâkimiyeti altında yaşayan Yahudiler kendisine Tanrı olarak tapılan Roma İmparatorunun hâkimiyetini kabul etmenin günah olduğuna inanmışlardır. Tanrı'dan başka Rabbin olmadığına inanan Yahudiler imparatora vergi vermenin, Yahudi yasasını ihlal etmek anlamına geldiğini düşünmektedirler. Çünkü kutsal yasaya göre Tanrı'ya hizmet etmek, her hangi bir ölümlüye itaati reddetmeyi gerektirir. Aksi halde bu durum günah olarak görülen bir eyleme dönüşmüştür.²¹⁴

Yine Tanah'ta iki yüz yirmi dokuz kez geçen "avon" kelimesi ise eylemde ve düşüncede sırt çevirme, kötülük, suç anlamına gelmektedir. Genel bir terim olarak tamamen günah anlamına gelmeyen "avon", "hilekarlık, çarpıklık, saptırma, eğrilik"²¹⁵ anlamına gelmekle beraber sembolik ve mecazi olarak teolojik anlamda günah, kötülük, suç²¹⁶ anlamın da kullanılmıştır.²¹⁷ Örneğin İşaya günahkâr insan için "awonat" kavramını kullanmaktadır. Günah ile ilgili olarak ikinci dereceden önemli görülen "avon", cehaletten kaynaklı küçük bir emrin ihlali olarak görülür.²¹⁸ Yahudiler için yılın en kutsal günü olan Yom Kippur, yani kefaret/tövbe gününde işlenen günahlar "het", "avon" ve "peşa" sırasını takip ederek işlenen günah sırasıyla hangi türe giriyorsa o günah itiraf edilir ve af dilenir.²¹⁹ Tanah'ın Yahudi yorumcuları hata' terimini kasıtsız işlenmiş günah, "avon"u daha önceden planlanmış günah, "peşa"yı ise isyankârlıkla işlenmiş

---

²⁰⁸ Jacobs, 2007, s.622.

²⁰⁹ I. Krallar 12/19.

²¹⁰ II. Krallar 1/1.

²¹¹ Tekvin 31/36, Çıkış 21/8, Süleyman'ın Meselleri 28/24.

²¹² I. Krallar 8/50, 12/19, ps 25/7, 51/3.

²¹³ Eisenstein, 1905, s. 376.

²¹⁴ Aydın, 2004, s. 31.

²¹⁵ Fromm, 2016, s. 151.

²¹⁶ İşaya 59/2.

²¹⁷ Jacobs, 2007, s.622.

²¹⁸ Eisenstein, 1905, s. 376.

²¹⁹ Eisenstein, 1905, s. 376.

günah olarak tasvir etmektedirler.²²⁰

İbranice’de günaha karşılık gelen “chattat” kelimesi de “hata” gibi doğru yolun terk edilmesi, yitirilmesi anlamını ihtiva eder. “Chattat” ayrıca iyi ve dürüst olandan, doğru yoldan sapmak anlamını da içerir. “Maal” terimi ise, günahın en şiddetlisi olan küfre karşılık gelmektedir.²²¹

Kutsal kitabın Yunanca tercümesinde hata ve günah kelimesinin çeşitlerinden en yaygın olan karşılığı “amartia”dır. Latince tercümesinde ise günahın karşılığı olarak “peccatum”, “culpa”, “iniquos”, “offension”, “delictum”, “sclus” gibi kavramlar kullanılmıştır.²²² Rabbanilerin literatüründe ise günah terimini karşılayan “avar” kökünden gelen “averah” kelimesi kullanılmıştır.²²³ Bu kelime “ihmal etmek” ve “ihlal etmek”, Tanrı’nın iradesinin reddi, Tanrı’nın isteğine karşı gelmek, Tanrı’nın yasasının ihlali manalarına gelmektedir. Rabbaniler genelde spesifik, belirli günahlardan söz ederken nadiren soyut anlamından bahseder.²²⁴ Günahın talmudik karşılığında “aberali” kelimesi geçmektedir ki bu kelime yasağı çiğneme anlamına gelmektedir. Dolayısıyla hem suç hem günahı ihtiva eder.²²⁵

Tanah’ta günahın doğasını açıklayan çok sayıda metafor ve geniş bir uygulama yelpazesi bulunmaktadır.²²⁶ Bu metaforlardan ilki özellikle Antik Yahudilik döneminde günah; doğuştan gelen, doğrudan ya da dolaylı temastan kaynaklanan, bulaşıcı özelliği olan, doğum-ölüm-hastalık gibi normal hayatın bir parçası haline gelen “leke”, “kirlilik” ya da “safsızlık”²²⁷ olarak nitelendirilmiştir.²²⁸ Yahudilerin çoğu günahın birçok şekilde kirletici olduğuna inanmaktadır. Yahudi alimlerin büyük bir kısmı kirletilmenin ve günahın aynı veya yakın olduğunu varsaymakta ve günahın kirletici gücü üzerinde durmaktadırlar.²²⁹ Sonradan günah anlamsal bir değişime uğrayarak, özellikle birinci tapınak döneminde, taşınacak bir yük ve ağırlık²³⁰ anlamına dönüşmüştür. Bu konuda Levililer 16. bapta Yahudilerin yüklerinin/günahlarının kaldırıldığından bahsetmektedir.

---

²²⁰ Fromm, 2016, s. 232.

²²¹ Kılıç, 1984, s. 82.

²²² Harman, 2016, s. 280.

²²³ Jacobs, 2007, s.624.

²²⁴ Jacobs, 2007, s.624.

²²⁵ Eisenstein, 1905, s. 377.

²²⁶ Anderson, Gary, Sin a History, Yale University, London 2009,s.16.

²²⁷ Mezmurlar 51/4, Levililer 15, Sayılar 19.

²²⁸ Klawans, Jonathan, Impurity and Sin Ancient Judaism, Oxford University, 2000, s.26.

²²⁹ Klawans, 2000, s.3,159.

²³⁰ Levililer 16/22, Tekvin 4, İşaya 1/4.

Yahudilerde günahlar itiraf edilip bir keçi üzerine yüklenerek çöle gönderilir ve böylelikle Yahudilerin üzerinden bu yük/günahın giderilmiş olduğuna inanılır. Ayrıca Tanah'ta Habil ile Kabil olayında Kabil'in kardeşini öldürdükten sonra Tanrıyla karşılaştığında verdiği yanıtta da günah bir yük olarak yorumlanmıştır. Bu ikinci metafor olan günahın yük ve ağırlık anlamı Yahudi tarihinde en baskın ve yaygın olarak kullanılan anlamdır. Daha sonra ikinci tapınak döneminde günahı ifade etmek için geri ödenmesi ya da verilmesi gereken bir "borç"²³¹ anlamı kullanılmıştır. Özellikle Rabbanik literatüründe ve Yeni Ahit'te günah borç olarak nitelendirilir.²³² Aramicede günahı ifade etmek için kullanılan "hōbâ" terimi II. Tapınak döneminde İbraniceye girmiştir ve aynı anlamda kullanılıp günahı ifade etmektedir.²³³ Günahın borçla özdeşleştirilmesi özellikle İşıya peygamberin buyruklarında da görülmeye başlanmıştır.²³⁴ Bu metafordaki mantığa göre/Yahudilere göre günahkâr olan kişi borçlu ve köle olma tehlikesi altındadır.

Günaha karşılık gelen tüm bu kelimeler günahın farklı yönlerini, boyutlarını ifade etse de temelde değişmeyen ortak özellik, Tanrı-insan ilişkisinde Tanrı'yı seçmeyi reddetmek ile birlikte onunla olan ittifakın, birliğin, ilişkinin bozulması, kopması ve parçalanmasıdır.²³⁵ Mezmurlar'da günah, Tanrı'ya karşı yapılmış bir hakarettir.²³⁶ Yahudilere göre Tanrıyla olan bu bağın hasar görmesi Tanrı'dan uzaklaşmaya sebep olur. Bununla birlikte insan her günah işlediğinde Tanrı'dan ayrılır, uzaklaşır ve kopar. Bu da Tanrı iradesinin yerine kendi irade ve arzularını koymak, Tanrıyla kendi arana mesafe koymak anlamındadır. Bu durum günahın insanı Tanrı'dan uzaklaştırarak, insanın nefesine ya da kötü güçlere teslimiyetine sebep olur. Tevrat'ta, "Tanrı benim dediklerimi yaparsanız size dünyada hiçbir sıkıntı yaşatmayacağım ancak beni dinlemez, buyruklarımı yerine getirmezseniz size çeşitli felaketler, belalar vereceğim."²³⁷ şeklinde geçen sözlerden de anlaşılacağı üzere Yahudilikte günah, felaketin, sıkıntının ve ıstırabın kaynağı haline gelmiştir. Ayrıca Yahudi inancında (Levililer 26) yukarıdaki buyrukta da görüldüğü gibi günah, ikaz ve korkutma içermektedir.

Tanah'ta günah, Tanrı'nın ahdinin ihlali, bozulması,²³⁸ ilahi hukukun emirlerine

²³¹ Levililer 5/1,24/15,26/40, Tekvin 50/17, Çıkış 10/17.

²³² Anderson, 2009,s.34.

²³³ Anderson, 2009,s.27.

²³⁴ İşıya 40/2, Anderson, 2009,s.55.

²³⁵ Harman, 2016, s. 280; Kılıç, 1984, s. 81,30.

²³⁶ Mezmurlar 51/6.

²³⁷ Levililer 26/3-40.

²³⁸ Yeşu 7/11,20, 1. Samuel 15/3-9, Yeremya 14/20,16/10-12.

aykırılık,²³⁹ Tanrı ile insan arasındaki özel ilişkiyi bozan bir eylem,²⁴⁰ Tanrı Yehova'ya karşı yöneltilen bir başkaldırı,²⁴¹ ilahi hikmet karşısında bir delilik,²⁴² kutsala karşı bir ürkünçlük²⁴³ olarak genelde geçmektedir.²⁴⁴ Günahkâr da Tanrıya olan yükümlülüğünü yerine getirmediği sürece Tanrı ile ilişkisinde başarısız olan kişiyi belirtir.²⁴⁵

Musa tarafından bildirilen, Yahudi din adamları tarafından yorumlanan Tanrı'nın olumsuz emirlerinin kasıtlı ihlali, olumlu emirlerinin ise kasıtlı ihmali olarak görülen günah; vücudu kirletir, zihni bozar, toplumda düzensizlik ve kaosa neden olur.²⁴⁶ Ayrıca Tevrat'ta Süleyman'ın meselelerinde, işlenen günahların sebepleri düzenli bir şekilde bulunmaktadır.²⁴⁷

Tanah'ta seçilmiş bir milletin ve bütün insanlığın tarihinde etkin bir güç olarak sunulan günah, Kur'an'daki gibi beşeri tabiatın ayrılmaz bir parçası olarak değil de Tanrı ve ona isyan eden insan şeklindeki iki şahıs ilişkisinin bozulması olarak ele alınır.²⁴⁸

Tanah'ta sürekli olarak şahsileştirilmiş ve kıskanç²⁴⁹ olarak nitelendirilen bir Tanrı'ya (Yehova'ya) karşı işlenen günah üzerinde durulmuştur. Örnek olarak kardeşini kıskanan Kabil'in günahı ve Yehova'yı kıskanan Âdem'in günahı verilebilir.²⁵⁰ Aynı şekilde genel anlamda Yahudi inancında günah, Tanrı'nın Tevrat'ta yap dediği ya da yapma dediği emirlerden hangisini bir kişi ihmal ya da ihlal ederse günah işlemiş olacaktır. Bu da Yahudilerde günah kavramının gayet baskın olduğunu göstermektedir.

Ayrıca Yahudiler için önemli olan Tanrıyla Yahudiler arasında yapılan sözleşmenin de, günahla bağlantısı bulunmaktadır. Yahudiler için eğer ahit olmasaydı belki de günah da olmayacaktı.²⁵¹ Tanah'ın de sürekli vurguladığı gibi seçilmiş kavim olan Yahudiler Tanrıyla yapmış oldukları sözleşmeye uymaları halinde Tanrı onları terk etmeyip onlardan uzaklaşmayacaktı.²⁵² Dolayısıyla Tanrı'dan uzaklaşma anlamına gelen günah,

²³⁹ Çıkış 20/16, Tesniye 27/17-19,23/1-9.

²⁴⁰ Yaratılış 3/1-24.

²⁴¹ Sayılar 14/9, Yasanın Tekrarı 28/15-44,1. Samuel 12/14.

²⁴² Sayılar 32/6

²⁴³ Levililer 16/18,26 Hakimler 20/6,

²⁴⁴ Kılıç, 1984, s. 79.

²⁴⁵ Jacobs, 2007, s.622.

²⁴⁶ Eisenstein, 1905, s. 376-377.

²⁴⁷ Süleymanın Meselleri 30/9, 26/13, 27/20, 1/10.

²⁴⁸ Kılıç, 1984, s. 78.

²⁴⁹ Çıkış 20/6.

²⁵⁰ Kılıç, 1984, s. 79.

²⁵¹ Jacobs, 2007, s.622.

²⁵² Adam, 2016, s. 66.

Tanrı ile insan arasındaki sözleşme bağlamında değerlendirilmektedir. Bu nedenle günah sadece etik/ahlaki ya da adli bir suç değildir. Tanrı ile anlaşmaya varmak kutsallığın varlığını gerektirir.²⁵³ Bu da göstermektedir ki günah kutsallığın normundan sapmadır ve hayatın dinamizmidir.

Tanah'ta insana ya da topluma karşı yapılan günah, ailevi ve sosyal ilişkinin kopmasına, parçalanmasına; Tanrı'ya karşı yapılan günah ise Tanrı'dan ayrılmaya, uzaklaşmaya ve Âdem'in tecrübesini yeniden yaşamaya sebep olur.²⁵⁴

2.2.Yahudilikte İlk Günah, Günahın Sorumluluğu ve Kollektif Günah Anlayışı

Günahın ne olduğuna dair en eski Tevrat anlayışı, Adem ve Havva'yı konu alan ilk günah meselesi olup, Adem'in cezasını, onun ilahi iradeye karşı isyanını, itaat etmekte ki başarısızlığını, acının ve insana konumunu kaybettiren ve aktüel günahın sebeplerini içeren bunun sonucunda beşerin mutsuzluğuna neden olan düşüş hikayesinin öyküsü ile resmedilir.²⁵⁵ Tanah'ın Tekvin bölümünde geçen bu hikayeye göre, ilk insan olarak yaratılan Adem, sonra yalnız kalmasını diye yaratılan Havva, cennet olarak adlandırılan Aden bahçesinde yaban hayvanlarının en kurnazı olarak görülen yılan tarafından kandırılarak kendilerine Tanrı'nın yemelerini yasak ettiği ağacın meyvelerinden yemeleri ile ilk günahı işlemiş oldular.²⁵⁶

Hem Yahudilerin hem de Hıristiyanların ortaklaşa inandıkları bir kutsal kitap olan Tanah/Eski Ahit'te yer alan bu cennetten düşüş kıssası Hıristiyanlıkta asli günah olarak adlandırılırken Yahudilikte kadim günah ya da ilk insan/Âdem'in günahı olarak adlandırılmıştır.²⁵⁷ Aynı zamanda bu kıssaya her iki dinde farklı teolojik manalar, yaklaşımlar ve yorumlar getirmişlerdir.

Yahudilik genel anlamda, Hz Adem'in günahına kalıtsal, yani tüm insanlığa geçen miras olarak bakmaz. Ancak Adem'in işlediği günahla insanın doğuştan günah işleme zaafıyla yaratılmış olduğunu kabul eder.²⁵⁸ Adem'in günahının sonraki nesillere etkisini kabul eden Yahudiler, Hıristiyanlıktaki gibi bir asli günah anlayışını yani günahın

²⁵³La Cocoue, 1987, C.13, s.328.

²⁵⁴Kılıç, 1984, s. 79.

²⁵⁵ Eisenstein, 1905, s.377.

²⁵⁶ Tekvin 3/1-6.

²⁵⁷ Şengül, Fatma Seda, Mustafa Tarakçı, Yahudilikte Asli Günah Eleştirisi: Hasday Crescas Örneği, İslami İlimler Dergisi, Ankara 2011, C.11, S.2, s. 160.

²⁵⁸ La Cocoue, 1987, s.328.

nesilden nesile aktarılmasını reddetmektedirler. Fakat Tanah'ın bazı ifadelerine bakıldığında babaların işlediği günahın soyunun da hesaba çekileceği düşüncesi görülmektedir.²⁵⁹ Örneğin Çıkış kitabında yer alan ifadelerle göre "Tanrı'nın babalarının günahını çocuklarından soracağına" işaret etmektedir. Ancak burada Yahudi alimlerin çoğu bütün çocukların babalarının günahı için cezalandırılmayacağı yalnız Tanrı'dan nefret etme günahını işleyen babanın günahının hesabını çocuklarından ve sonraki nesillerden sorulacağını anlaşılmaması gerektiğini düşünmektedirler. Bununla beraber Adem'in işlediği ilk günahın babadan oğula şeklinde geçmediğini gösteren düşünceleri destekleyen bazı ifadeler de Tanah'ta yer almaktadır. Örneğin Hazekiel Yahudilerdeki bu ilk dönem anlayışının artık Tanrı tarafından değiştirildiğini vurgulayarak herkesin kendi günahının karşılığını alacağını ifade eder.²⁶⁰

Tanah'ta geçen düşüş hikâyesinde ilginç ama önemli bir başka durum da günahın yılanla ilgili olmasıdır. İnsan, yılanın aldatmasına kanarak Tanrı'nın yasakladığı ağacın meyvesinden yemesiyle ilk günahı işlemiştir. Bu durumda ilk günah, Âdem ve Havva'da ortaya çıkmadan önce yılanın içinde bulunduğunu göstermektedir.²⁶¹ Ayrıca bu yaratılış kıssasında zamansal olarak yasak meyveyi ilk Havva yediği için ilk günahın kaynağı Yahudi inancında kadın/Havva görülmektedir. Adem'i yasak meyveyi yeme konusunda kandırdığı için ondan daha suçlu olduğunu düşünmektedirler.²⁶² Dolayısıyla ilk günahın ortaya çıkışında etkin rolleri olan Havva ve yılan Yahudi inancında olumsuz bir durum olarak sembolize edilir.²⁶³

İlk günahın ilk cezası olarak da Tanrı yasağına karşı çıkmanın sonucunda cennetten kovulma, ölümsüzken ölümlü olma, insanların acı çekmeleri, dünyadaki sıkıntıların kaynağı olma gibi durumlar söz konusu olmuştur.²⁶⁴ Ayrıca Tanrı ilk günahın yer alan üç kahramana da ayrı ayrı cezalar uygun görmüştür. Buna göre yılanı lanetleyerek ömür boyu yerde sürünme ve toprak yemeyle cezalandırmıştır. Yılanın kanan kadında doğum sancısı çekmek, kocasının hâkimiyeti altında olmak, ayrıca kadın ve soyu ile yılan arasında düşmanlıkla cezalandırılmıştır. Karısının sözünü dinleyip yasak meyveyi yiyen Âdem'in cezası ise hayatı boyunca yaratıldığı toprağa bağlı kalma, yiyeceğini yine

²⁵⁹ Çıkış 20/5, 34/7, Sayılar 14/18, Tesniye 5/9.

²⁶⁰ Hezekiel 18/19-22.

²⁶¹ Bennett, W. H., 1908-1914, s. 557.

²⁶² Kılıç, 1984, s. 31, Tekvin 3/1-24.

²⁶³ Şentürk, 2011, 22 (1), s. 36, Kılıç, 1984, s. 82.

²⁶⁴ Dinler Tarihi Ansiklopedisi 2, Gelişim Yayınları, İstanbul 1976, s. 384.

yaratıldığı topraktan çalışarak elde etmesidir.²⁶⁵

Tanah'ta Adem'in işlediği ilk günahın cezai sonucu olarak cennetten kovulup yer yüzüne indirildikten sonra insanoğlu tarafından ilk kez açık, net ve şuurlu biçimde işlenen ilk günah olarak Hz Adem'in oğlu Kayın'ın kardeşini öldürmesi²⁶⁶ görülmektedir. Yine Joseph'in (Yusuf) kardeşlerinin kendisine karşı işledikleri günah ve bu günahlarını itiraf etmeleri²⁶⁷ de ilk günah olarak görülmektedir.²⁶⁸ Bir kısım Yahudi alimleri de Adem'in günahının etkisini reddederek altın buzağıya tapma günahını Yahudi devletinin Kral zamanında yıkılmasına kadar yirmi dört nesli etkileyen kalıtsal bir günah olarak değerlendirmektedirler.²⁶⁹ Bununla birlikte Tevrat, İsraililerin en ciddi ilk günahını altın buzağı heykeline tapma olarak gösterir.²⁷⁰

Yahudi düşüncesinde esas olarak Tanah'ın da atıfta bulunduğu gibi günahkârlıkta bireysel sorumluluk, merkezi bir öneme sahiptir.²⁷¹ Örneğin Yeremya ve Hezekiel'e göre toplu cezalandırma prensibi yanlış olmakla birlikte her nesil kendi günahı için cezalandırılacaktır.²⁷² Dolayısıyla herkes, kendi işlediği günahından sorumludur.

Bununla birlikte çok geç Tanah metinlerinde her ne kadar bireysel sorumluluk belirtilmişse de yine de günahın toplumsal bir niteliğe sahip olduğu ilk dönem Yahudi metinlerinde bulunmaktadır.²⁷³ Özellikle yukarıda belirttiğimiz gibi Tanah'taki bazı ifadeler bakıldığında babaların işlediği suçun çocuklarına ve torunlarına yani bir kaç kuşak soyuna yansıdığı görülmektedir. Ancak bu durum Hıristiyanlıktaki asli günah anlayışından farklıdır. İlk insanın düşüşü sonucu tüm insanlarda ortak olan, doğuştan ve kalıtsal olan bir asli günah anlayışı Yahudi kutsal kitabında görülmez.²⁷⁴ Lakin Yahudi ilahiyatçılardan bazıları asli günaha yakın yorumlar yapmakla birlikte çoğu insanlığın günahından Âdem'i sorumlu tutmamaktadır.²⁷⁵

Tevrat'ta günahın kolektifliği²⁷⁶ ile ilgili ifadeler bulunmakla birlikte insanlar

---

²⁶⁵ Tekvin 3/1-24.

²⁶⁶ Tekvin 4/1-26.

²⁶⁷ Tekvin 42/21-22.

²⁶⁸ La Cocoue, 1987, s.327.

²⁶⁹ Eisenstein, 1905, s.377.

²⁷⁰ Çıkış 32.

²⁷¹ Basalel, Yusuf, Yahudilik Ansiklopedisi, İstanbul 2001, C.1, s.193.

²⁷² Yeremya 31/29-30, Hezekiel 18/1-4, Tesniye 24/16.

²⁷³ Çıkış 20/5.

²⁷⁴ Jacobs, 2007, s. 624-625.

²⁷⁵ Eisenstein, 1905, s. 377.

²⁷⁶ 2. Samuel 4/11, Tekvin: 42/21-22.

tarafından topluca işlenen günahlar, beraber dayanışma ve işbirliği halinde olduğundan ve toplumdaki diğer insanlar tarafından da engellenmeyip göz yumulduğundan dolayı kolektiflik kazanmıştır.²⁷⁷ Örneğin İsrailoğullarının işlemiş olduğu altın buzağı heykeline tapma günahı, aslında bir grup tarafından yapıldığı söylenmektedir ancak bütün Yahudi toplumuna mal edilmektedir. Altın buzağıya tapma olayında işlenen günah sonrasında halk topluca günahkâr sayılmış ve hatta günahı işleyenlerden sonra gelen yirmi dört nesli de etkileyerek kolektif bir günah halini almıştır. Yahudilerde toplumsal olarak işlenen günahın, diğer halklara örnek olarak, benzer kötülüklerden caydırabilecek kadar ciddi bir şekilde cezalandırıldığı görülmektedir.²⁷⁸ Yine, Yeşu döneminde yaşayan “Akan” isimli bir kişi Rab için ayrılan adanmış eşyalardan bir kısmını çalarak Rab ile olan antlaşmayı bozmuştur. Akan’ın işlemiş olduğu bu günahtan dolayı tüm ailesi günahkâr olarak görülmüştür. Akan isimli kişi ailesiyle birlikte işlemiş olduğu günahtan dolayı topluca cezalandırılmıştır.²⁷⁹

Ayrıca Yahudi ilahiyatçılar arasında Yahudi tarihinde yaşanan sürgünlerin işlenen kolektif günahlar sebebiyle Tanrısal bir ceza olduğu görüşü hâkimdir. Özellikle Tanrı’nın emrini ihlal etmek cennetten kovulma anlamına gelmektedir ki Yahudi düşünce tarihinde yaşanan bütün sürgünler bu suçun cezası olarak algılanmıştır.²⁸⁰

Erken dönem Yahudilikte günah fikri somut ve nesnel olmakla birlikte belirli dış eylemlerin performansından veya ihmalden oluşmaktadır.²⁸¹ Fakat Babil sürgününden sonra Yahudilikte Tanrı kavramında olduğu gibi günah fikrinde de çeşitli değişiklikler meydana gelmiştir. Böylelikle günah fikri daha soyut ve ahlaki bir anlam kazanmıştır. Sosyal ilişkilerde ve insanlara karşı davranışlardaki kusur ve noksanlıklar da günah olarak değerlendirilmiştir.²⁸² Bu dönemden sonra her ne kadar günahın ahlaki boyutu üzerinde durulmuşsa da dini boyutta işlenen günahlar özel önemini kaybetmemiştir. Ancak bu dönemde günahın ve cezanın kolektif olduğu düşüncesi bırakılmıştır.²⁸³ Örneğin Hezekiel’de günah “suç işleyen kişi, ölecek olan o’dur. Babanın fesadını oğul, oğulun fesadını da baba taşımaz.”²⁸⁴ şeklinde ifadelerinden de anlaşıldığı gibi artık günah ve ceza

---

²⁷⁷ Kılıç, 1984, s. 84.

²⁷⁸ Eisenstein, 1905, s.327.

²⁷⁹ Yeşu 7.

²⁸⁰ Harman, 2016, s. 281.

²⁸¹ Bennett, W. H., 1908-1914, s. 557.

²⁸² Harman, 2016, s. 280.

²⁸³ Harman, 2016, s. 280.

²⁸⁴ Hezekiel 18/19-22.

kollektif olarak düşünülmemiştir.

2.3. Yahudilikte Günahın Kaynağı

Yahudilikte günah kavramı oldukça baskın olup işlenen günah, kötü sonuçları da beraberinde getirmektedir. Günah, insanın iyi ile kötüyü ayırt etme duygusunu ortadan kaldırarak ilahi rahmetin önünü kesmekte ve kötülüğün, sıkıntının, acının, ıstırabın kaynağı olmaktadır.²⁸⁵ Tanah'ta ahiret anlayışı da tam olarak belirgin olmadığı için işlenen günahın cezası daha çok dünyevi olarak bir felaket ve belaya neden olmaktadır. Yahudiler başlarına gelen her yeni tarihsel olaya, felakete dinsel anlam kazandırarak bunları Tanrı'nın seçilmiş kutsal insanların/İsrailoğullarının içine düştükleri günaha kızan, öfkelenen Tanrı Yehova'nın verdiği bir ceza olarak görürler.²⁸⁶ Nitekim Yahudiler başlarına gelen her türlü belayı, örneğin mabedin yıkılmasını, günahlarının cezası olarak yorumlanmaktadır. Hatta ölümlülüğün Âdem'in günahından kaynaklandığını öne sürenler olmakla birlikte birçok Yahudi din bilgini ölümün Âdem'den dolayı dünyaya girdiğini kabul edip her insanın da en az Âdem kadar günah işlediğini ve ölümü hak ettiğini düşünmektedir.²⁸⁷

Yahudi inancının kutsal kitabı Tanah'a göre insan doğasının kötülöklere ve günahlara karşı doğuştan, sürekli bir meyli bulunmakta ve bu meyil de insanın topraktan yaratılmasına bağlanmaktadır.²⁸⁸ Özellikle bu konuda Yahudiler'in en sıkıntılı dönemlerinde yaşamış olan peygamber Yeremya, kalbin kötü eğilimlerinden bahsederken günahı insan fitratının bir parçası, yaratılıştan ve düşüştan kaynaklanan bir hastalık olarak görür.²⁸⁹ Dolayısıyla günah, kişinin kendi iradesinde ve isteğindeki köklü bir bozulmadır.²⁹⁰

Yahudi teolojisinde günaha sebep olan faktörler içerisinde Tanah'ta en sık geçen ve en çok önemsenen sebep kötü duygular ve kalptir.²⁹¹ Örneğin Yahudiliğın günah doktrini²⁹² olarak görülen Yeremya, 16:10-12'de günah, insanların Tanrı'yı bırakıp başka

---

²⁸⁵ Albayrak, 2002, s. 92.

²⁸⁶ Elhade, 1994, s. 105.

²⁸⁷ Katar, 1997, s. 20.

²⁸⁸ Tekvin 6/5,8/21, Yeremya 16/12, 17/9, 18/12.

²⁸⁹ Kılıç, 1984, s. 80.

²⁹⁰ Harman, 2016, s. 280.

²⁹¹ Tekvin 6/5, 8/21, Mezmurlar 51/12.

²⁹² Harman, 2016, s. 280.

Tanrılar edinmeleri, ona saygı gösterip ibadet etmeleri, Tanrı'nın kurallarını yerine getirmeyip atalarından daha kötüsünü yapmalarından dolayı işledikleri günahın sebebi olarak insanların her birinin kendi kötü yüreğinin ve inatçılığının peşinden gitmeleri olarak takdim edilmektedir. Peygamberler günahı daha çok kalbin içine kök salmış kötü duygular olarak telakki ederler.²⁹³ Günaha sebep olan diğer faktörler de insan nefsi ve şeytandır.²⁹⁴ Dolayısıyla günah, nefsi ve kalbi olarak insanın içinden gelen bir durum olduğu gibi dışardan da gelebilir. Özellikle Tanah'ta ilk günahla ilgili yılan ve Havva ilişkisinde geçen yılanın günaha teşviki insanı günaha iten önemli bir dış etken olmuştur.²⁹⁵

Yahudiliğe göre insan doğası iyi ya da kötü değil her iki eğilimi de birlikte kendi içinde barındırır. Talmut literatüründe iyilik eğilimi "yetzar hatov", kötülük eğilimi ise "yetzar hara" olarak nitelendirilir.²⁹⁶ İşte günaha, "yetzer hara" olarak isimlendirilen kötülük eğiliminden kaynaklanır ve bu eğilim insanı günaha kolayca yönlendirip, harekete geçirir.²⁹⁷ Çünkü insan doğası gereği zayıf karakterlidir ve aklın eğilimi de kötülüğe doğrudur.²⁹⁸ Günah işlemek "yetzer hara"ya teslim olmakla bağlantılıdır. Bu kötülüğe olan eğilim insanın hayatında onu zorlayan, ihtiyaçlarını karşılamak ve hırslarını tatmin etmek için yaşamında gerekli hale gelen bir olgu olmuştur. Bununla birlikte insandaki kötülüğe olan eğilim insanı dünya hayatındayken sürekli günah işlemeye sürükler ve gelecekteki dünyada da kişiye karşı tanıklık eder. Eğer Tanrı insandaki bu kötülüklere olan eğilimi desteklemezse ve insanda güçlü bir kontrol olmazsa insanlar ona karşı durmakta zorlanır.²⁹⁹ Bu durum Tanah'ta yer alan, Nuh'un çocukları ile ilgili hikâyede, insanoğlunun kötü duygularla donatılmış, kötülük eğilimiyle yaratılmış olduğu görüşüne götürmektedir.³⁰⁰

Ancak Tanah insanoğlunun kötü duygularının varlığını kabul etmekle beraber doğasında aynı zamanda iyi duyguların da olduğunu göstermektedir.³⁰¹ Yine Yahudilere göre insanoğlu günah işleme kapasitesiyle doğmuş olmakla birlikte içinde barındırdığı bu

---

²⁹³ Yeremya 4/4, 5:23, Hezekiel 11/19.

²⁹⁴ Tekvin 8/21, Hikmetler 2/24.

²⁹⁵ Tekvin 3/1-8.

²⁹⁶ Demirci, Kürşat, "Hayır" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 17, s. 48.

²⁹⁷ Jacobs, 2007, s. 624.

²⁹⁸ Eisenstein, 1905, s. 377.

²⁹⁹ Jacobs, 2007, s. 624.

³⁰⁰ Tekvin 6/5, 8/21, Yasanın Tekrarı 31/21.

³⁰¹ Yeşeya 1/18.

kötülük duygusunu kontrol altında tutması gerekir.³⁰² Yoksa günaha doğru sürüklenir. Öte yandan günah duygusu oldukça kuvvetli olduğundan günah işlemeyen hiç kimse bulunmamaktadır.³⁰³ Dolayısıyla Yahudilerde bütün insanlar günahın içgüdüsel ve otomatik gücü etkisindedirler. Bu durum günahın egemenliğini evrensel hale getirmiştir.³⁰⁴ Tevrat'ta daima günahı işleyen özel bir ülke,³⁰⁵ günahkâr bir krallık,³⁰⁶ Sodom ve Gomora gibi özel kentler,³⁰⁷ İsrail'de olduğu gibi günahkâr bir ulus,³⁰⁸ ya da günaha giren özel bir can³⁰⁹ her zaman için mevcuttur. Ayrıca Tanah'a göre insanlar iyi ya da kötü eğilim arasında seçim yapabilecek şekilde yaratılmıştır.³¹⁰ İnsan, özgür bir iradeye sahip olduğu için de günahından sorumludur.

2.4. Yahudilikte Günah Çeşitleri

Yahudi teolojisinde günahlar arasında bir sınıflandırma yapıp derecelendirmeye gidildiği görülmektedir. Özellikle günahın belirginliğine önem veren Rabbanilere göre günah iki çeşittir. Bunlardan biri emirleri uygulamada ki yetersizlikten kaynaklanan günahlardır. Olumlu emirlerin belirli bir zamanda gerçekleşmesi gerekiyorsa ve bu süre geçtiyse bu ihmal düzeltilemez, günah olarak kalır.³¹¹ Örnek olarak Yahudiler için özel ve önemli günlerde Şema duasının okunmaması verilebilir.³¹² İkincisi de yasakları çiğnemekten kaynaklanan günahlardır. Olumsuz emirlerin ihlalini içeren bu günahlarda kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Bunlar da Tanrı'ya³¹³ ve komşularına³¹⁴ karşı işlenen günahlardır. Tanrı'ya karşı işlenen günahlar yani tamamen dinsel suçlar için bağışlanma, kefaret gününde (Yom Kipur) sağlanır. Komşuya karşı işlenen günahlar ise telafi edilmişse ancak affedilebilir.³¹⁵

Bunun yanı sıra Yahudilikte günah kavramının yansımalarına bakıldığında olumlu

---

³⁰² Jacobs, 2007, s. 622.

³⁰³ 1. Krallar 8/46, Eccles 7/20.

³⁰⁴ Süleyman'ın Meselleri 20/9, İşıya 53/6, 64/6, II.Tarihler 6/36, Vaiz 7/20.

³⁰⁵ Hezekiel 14/12-13.

³⁰⁶ Amos 9/8.

³⁰⁷ Tekvin 13/13.

³⁰⁸ Amos 3/2.

³⁰⁹ Hezekiel 18/3.

³¹⁰ Yasanın Tekrarı 30/19, 11/26-28.

³¹¹ Jacobs, 2007, C. 18, s.624, Harman, 2016, s. 280.

³¹² Sherma Eksar 1/15, Ber 26a, Harman, 2016, s. 280.

³¹³ Tekvin 39/9, Çıkış 9/27, 10/16, Sayılar 22/34, 1. Samuel 15/24,30, 2. Samuel 12/13, 24/10

³¹⁴ Çıkış 20/16, Yasanın Tekrarı 5/20-21.

³¹⁵ Yoma 8/9.

emirlerin ihmali yani Tanrı'nın emirlerini uygulamada yetersiz kalmaktan doğan günahların, olumsuz emirlerin ihlali yani Tanrı'nın yasakladıklarının ihlali ve yanlış yapmaktan kaynaklanan günahlardan daha hafif olduğu söylenebilir. Yani Yahudiler için yasak olan bir davranışı yapmak, yerine getirilmesi gereken dini bir görevi ihmal etmekten daha ciddidir. Örneğin adam öldürmek kaçınılması gereken yasak bir davranıştır, buna karşılık kurban takdimi yapılması gereken bir görevdir. Bu durumda adam öldürmek kurban takdim etmemekten daha ciddi bir günahdır. Yine Tevrat'ın belirlediği emirlere ters düşen eylemlerden kaynaklanan günahlar, Rabbani emirlerin uygulanmasından kaynaklanan günahlardan daha ciddidir. Günahkâr olan kişi hem insanlara karşı işlediği suçlardan hem de dini suçlardan kaynaklanan günahlardan dolayı, Tanrı'ya karşı sorumludur.³¹⁶ Bazı kaynaklarda Tanrı'ya karşı işlenen günah ve insana karşı işlenen günah³¹⁷ sınıflandırması da bulunmaktadır.³¹⁸ Tanrı'ya karşı işlenen günah, insanı ondan uzaklaştırırken, insana karşı işlenen günah ailevi ve sosyal ilişkileri koparır. Öte yandan Tanah'ta bazı günahlar ve ölüm kelimeleri birlikte kullanıldığından³¹⁹ “ölümcül günah” çeşidinden de söz edilebilir.³²⁰ Örneğin başka ilahlara tapmak, Allah'a lanet ve ismine küfür etmek, zina gibi günahlar ölümcüldür.³²¹

Ayrıca Yahudilikte ağır ve hafif günahlar şeklinde de bir sınıflandırma yapılmaktadır. Ağır günahlara örnek olarak şirk, büyücülük ve Rabbin ismine sövmek verilebilir.³²² Aynı zamanda ebeveyne itaatsizlik, suçsuz yere adam öldürmek, livata, fakir, dul ve yetimlere müsamaha göstermemek, cumartesi günü çalışmak, zina gibi günahlar da büyük günahlar arasında sayılır.³²³ Rabbiler için en ciddi üç günah ise cinayet, putperestlik ve zinadır.³²⁴ Yahudilerin en ciddi günahı olarak Tevrat'ta belirtilen, Tanrı'nın emirlerine aykırı olan altın buzağıya tapma gösterilebilir. Bununla beraber Yahudilerin millet olma bilincini kaybetmelerindeki başlıca temel günahlar; putperestlik, ahlaksızlık, yargı yolsuzluğu, aldatma ve hiledir.³²⁵ Hafif günahlar ise özellikle Rabbani literatürde, bu günahların sürekli işlenilmesinden çekinildiği için genelde ağır yaptırım

---

³¹⁶ Basalel, 2001, s.193.

³¹⁷ Tekvin 20/9,43/9, 44/32, 1. Samuel 24/11,26/21, 2. Samuel 19/21.

³¹⁸ Jacobs, 2007, s . 623.

³¹⁹ Sayılar 18/22,27/3, 2. Krallar 14/6, Amos 9/10, Tesniye 21/22, 22/26, 24/16, Hezekiel 18/4,20.

³²⁰ Harman, 2016, s. 281.

³²¹ Çıkış 32/30-35, Levililer 24/15-17, 20/10.

³²² Çıkış 22/19, Levililer 20/2,24/11-16.

³²³ Tekvin 18/20,4/10, Çıkış 22/21, Levililer 19/13.

³²⁴ Jacobs, 2007, s . 624.

³²⁵ Eisenstein, 1905, s. 378.

varmış gibi takdim edilmiştir. Örneğin Kutsal Topraklar dışına yerleşmek isteyen kişinin günahı putperestlikle eş görülmüş, komşusunu utandırmak ve küçük düşürmek de adam öldürme ile eşdeğer görülmüştür.³²⁶ Rabbiler başkasının günah işlemesine sebep olanları ağır bir şekilde kınarlar. Bundan dolayı günahтан başka birine neden olan biri, onu öldürenден daha kötü olarak görülür. Yahudilerde bazı günahlar bilerek, isteyerek ve kasıtlı işlenirken, bazı günahlar bilmeden, istemeyerek ve her hangi bir kasıt olmadan işlenir. Tevrat bu kasıtlı ve kasıtsız günahlar arasında bir ayrım yapar.³²⁷

Başka bir sınıflandırmaya göre Yahudilikte üç tür günah mevcuttur. Birincisi Tanrıya karşı günahlar; örneğin O'ndan başka varlığa tapmak verilebilir. İkincisi topluma karşı günah; örneğin başkalarına fiziksel zarar verme, onlara yalan söyleme verilebilir. Üçüncüsü ve sonuncusu da Yahudiliğin bireysel üyesi olarak kendine karşı işlemiş olduğu günahlar; örneğin kendini depresyona sokacak davranışlarda bulunma ve bağımlılık yapacak kötü davranışlar edinmek verilebilir.³²⁸

2.5. Yahudilikte Günahтан Arınma Yolları, Kefaret Anlayışı ve Tövbe

Katı kurallara sahip olan Yahudilerde günah kendilerine has özel bir olgu olduğundan ve belirgin, net bir ahiret anlayışı olmadığından daha çok dünyevi olarak algılanmıştır. Bu nedenle Yahudiler daha dünya hayatındayken günahтан arınmaya ve çeşitli kefareт yöntemleriyle günahтан kurtulmaya çalışmışlardır. Yahudilikte günahтан kaçınmak için en iyi yöntem Tevrat'ı öğrenme çalışmaları ve ilkelerinin hayata uygulanmasıdır.³²⁹

Yahudilikte Tanrı ve günah anlayışının zamanla değişime uğraması günahların affı için yapılan kefareт uygulamalarını da etkilemiştir. Yahudiliğin ilk dönemlerinde kollektif günah anlayışı ağır bastığından, toplum bir bütün olarak algılandığından, günahlara karşı toplumsal yaptırımlar yapılmıştır. Bu durumda kasıtlı günah işleyen günahkârı toplumda barındırmama, toplumdan uzaklaştırma³³⁰ ve dışlama söz konusudur. Bir Yahudi mezhebi olarak görülen Esseniler, günah işleyen kişiye yiyecek, içecek vermeyip

---

³²⁶ Harman, 2016, s. 281.

³²⁷ Sayılar 15/27-30.

³²⁸ Eisenstein, 1905, s. 378.

³²⁹ Jacobs, 2007, s. 625.

³³⁰ Sayılar 15/30-31.

ilişkilerini keserek toplumdaki dışlanmışlardır. Günahından pişman olup sıkıntı yaşadktan sonra tekrar kendi aralarına alıp ilişkilerini düzeltmişlerdir.³³¹ Kasıtsız günah işleyen günahkâr ise kurban sunarak günahından kurtulabilir.³³² Dolayısıyla eski anlayışta günah kurbanı hem insanın günahından arınması için hem de Rabbin bağışlamasını sağlamak için önemli bir kefarete yöntemidir.³³³ Kurban, tanrı ile insan arasındaki doğru ilişkileri kurmak, sürdürmek ve ilişki hasar gördüğünde yeniden kurmak için özellikle mabet dönemlerinde bir Yahudi'nin hayatında büyük rol oynar.³³⁴ Günah işleyen kişi maddi durumuna göre seçtiği hayvanı mabette kestirerek kanını kutsal yerlere serper, gövdesini ise Tanrı'ya günahlarının kefareti olarak sunar. Kurban kestirmeye imkânı olmayanlar ise bir miktar unu mabede getirerek günahlarına kefarete olarak sunması yeterli görülür.³³⁵ Babil sürgününden sonra kurbanla beraber dua, sadaka, oruç da önemli bir kefarete yöntemi olmuştur. Daha sonra Romalıların yönetimine geçen Yahudiler için M.S 70 yılında mabedin ikinci kez yıkılmasıyla kurban kefareti mümkün olmayınca günahların affi için sadaka, yardım, dua ve oruç gibi eylemler gerçekleştirilmiştir.³³⁶ Özellikle Yahudiler de on iki yaşını geçmiş ve sağlığı elveren herkes kefarete gününde günahların affi için oruç tutmak zorundadır.³³⁷

Günah, kutsal ile ilgili dini bir kavram olduğu için Tanrı'ya karşı yapıldığından ve Tanrı'dan kopmayı içerdiğinden ancak onun tarafından af olunabilir. Yahudilik'te Tanrı Yehova'ya olan bağlılıkla birlikte Tanrı Yehova'nın da halkına olan aşkla bağlılığı bağışlamayı sağlamaktadır.³³⁸ Yahudi teolojisi affedilmez bir günah olduğunu kabul etmez. Mişna günahların olumlu ya da olumsuz ilkelerin daha hafif durumlarında kurbanla veya Yom Kipur'da tövbe ederek af olacağını göstermektedir.³³⁹ Aynı günahın tekrarı üç defaya kadar affedilebilir ancak dördüncü kez af edilmemektedir.³⁴⁰ Çünkü bir insan günah işlediğinde ve günahı sürekli tekrarladığında artık onu yasak olarak göremez.³⁴¹

---

³³¹Küçük, 2017, s. 298.

³³² Levililer 4/2-35, 5/2-19, Sayılar 15/22-29.

³³³ Jacobs, 2007, s. 623.

³³⁴ Bennett, 1908-1914, s. 557.

³³⁵ Katar, 1998, s. 51.

³³⁶ Katar, 1998, s. 52.

³³⁷ Katar, 1998, s. 52.

³³⁸ Katar, 1998, s. 52.

³³⁹ Eisenstein, 1905, s. 379.

³⁴⁰ Amos 2/1-6.

³⁴¹ Jacobs, 2007, s. 624.

Her ne kadar Hristiyanlıktaki gibi bir günah itiraf ayini bulunmasa da Yahudilikte dua ve yakarışlarla günahı dile getirme durumu mevcuttur.³⁴² Örneğin Peygamber Daniel yaşanan felaketlerden, belalardan kurtulmak, Tanrı'nın merhametini elde etmek için halkın işlemiş olduğu günahları Tanrı'ya itiraf eder ve af diler.³⁴³ Aynı zamanda Yahudi kutsal kitabının birçok bölümünde Tanrı'nın rahmetine ulaşmak ve günahların affedilmesi için günahların alçakgönüllü bir şekilde itiraf edilmesine büyük bir önem verilmiştir.³⁴⁴ Ancak Yahudilerdeki bu günah itirafı Hristiyanlıktaki günah itirafıyla birlikte günah çıkarma eylemiyle aynı değildir.

Yahudiler için önemli, kutsal bir kefaret günü olan Yom Kipur'da bireylerin günahlarını itiraf etmeleri ve af talebinde bulunmaları özellikle teşvik edilir. Çünkü bu günde Yahudiler işledikleri günahlardan samimiyetle pişmanlık duyup bunları itiraf ederse ve gelecekte de bunları tekrarlamamaya niyet ederse Tanrı'nın günahları affedeceğine inanırlar. Bu konuda özellikle Tanrı'ya karşı günah ve insana karşı günah birbirinden ayrılır ve ikincisi açıkça itiraf edilmelidir. Ayrıca günah itirafı ile günahkâr günahı yüreğinden çıkarır ve iç huzurunu sağlamış olur.³⁴⁵ Öte yandan kutsal tapınaktaki kefaret ayinlerinde yapılan günah itirafı kollektif bir bilinçle yapılır. Ancak bu, toplu bir şekilde kefaret ayini için düzenlendiğinden, Hristiyanlıktaki gibi bireysel ve bağımsız bir itiraf ayini olarak değerlendirilmemiştir.³⁴⁶

Tanah'ta günahların affi için duanın önemine de yer verilmiştir.³⁴⁷ Peygamberlerin³⁴⁸ ve semavi varlıkların³⁴⁹ günahların affi için şefaathçi ya da aracı olacağı konusu Tanah'ta yer almaktadır. Bu bağlamda ayrıca Talmud'da İsrailoğullarının inançlı olanlarına Hz İbrahim'in şefaathçi olacağı ve onları cehennem ateşinden kurtaracağı geçmektedir.³⁵⁰

Yahudilerde günahların affi için fırsat olan ve bir yıllık geleceklerinin belirlendiği Roş Hoşana günü (Yahudilerde yılbaşının ilk günü) ile başlayıp onu takip eden on günlük sürenin sonunda bir yıl boyunca işlenen tüm günahların bağışlanması için son fırsat günü

---

³⁴² Kılıç, 1984, s. 84.

³⁴³ Daniel 9.

³⁴⁴ Levililer 26/40, Nehemya 9/2, Eyüb 31/33,34, 1. Krallar 8/46-53, Daniel 3 ve 9, Mezmurlar 79.

³⁴⁵ Jacobs, 2007, s. 623.

³⁴⁶ Kılıç, 1984, s. 85.

³⁴⁷ 1. Krallar 8/30,34,36,50.

³⁴⁸ Tesniye 9/18-20, Tekvin 20/7, 10/17, 21/7,9/27-29,32/30-33.

³⁴⁹ Eyub 5/1.

³⁵⁰ Alıcı, 2016, C. 38, s. 412.

olan Yom Kipur (Kefaret Günü) günahlardan arınmak ve af dilemek için önemli bir zaman dilimidir. Bu zaman aralığında birçok günahtan arınma, Tanrıdan bağışlanma dileme duaları yapılır ve çeşitli ritüeller gerçekleştirilir. Bu ritüellerden biri Roş Hoşana'da keçiboynuzundan yapılan, günahkâr Yahudiler için Tanrıdan bağışlanma dilemeye teşvik eden ve günaha engel olmaya çağıran bir hatırlatıcı olarak görülen “şofar” adlı çalgı aleti çalınır. Yine bu günde bir pişmanlık ifadesi olarak eller göğüslere vurulup hem muhtemel günahlar hem de yapılan günahlar itiraf edilir. Yahudilikte kefarete gün olarak bilinen Yom Kipur'da günahların affı için okunan dualar içinde en önemlisi, bireyin geçmişte yerine getirmediği ve gelecekte ihmal edeceği işlerin tüm sorumluluğundan kurtulmak için okunan Kol Nidre'dir. Ayrıca bu günün duaları içerisinde günah itirafını içeren “selihot”, “minha”, “viduy”, “Al het”, “arvit”, “Neila” duaları da günahların affı için okunmaktadır.³⁵¹

Ortaçağ Avrupası kökenli Yahudilerinin uyguladığı ve günümüzde de bazı Yahudiler tarafından gerçekleştirilen Kaparot ayini de günahların affı için yapılan bir uygulamadır. Bu uygulamaya göre beyaz bir tavuğun ya da horozun başı üzerinde üç defa döndürülerek ve kendisi için kefarete olduğunu söyleyerek kestirilip etinin fakirlere verilmesi ya da bir avuç paranın fakirlere verilmesi günahlara kefarete olarak sunulmaktadır.³⁵² Böylelikle tavuğu kestiren ya da parayı veren kişinin günahları, aynı zamanda mabet döneminde kurban kefaretinin gerçekleştiren kişinin günahları, sembolik olarak tavuğa, paraya, günah kurbanına geçtiğine inanılır. Özellikle günah kurbanı olarak öldürülen hayvan başlangıçta yani ilk dönem Yahudilerde günahkârın yerine geçtiği düşünülürdü.³⁵³ Günahlardan arınmak için yapılan bir diğer yöntem de Taşlıh'tir. Yahudi takviminin ilk gününde yani Yahudi yılbaşında yapılan duaların ardından deniz, göl ya da ırmak kenarına gidilerek çeşitli dualar okunur, cepler ters yüz edilir ve sanki içinde bir şey varmış gibi eşyalar boşaltılır. Bu durum günahkârın kalbinden günahı atmayı, suya atmayı sembolize eder.³⁵⁴

Kefarete ve tövbe anlamına gelen Yahudiler'in en kutsal bayramı olan Yom Kipur'da daha önceden mabet dönemindeki önemli bir günah ritueli de Günah Keçisi olayıdır. Tanah'ta de belirtildiği³⁵⁵ gibi Yahudiler kefarete günü ayinlerinde kura ile iki

---

³⁵¹ Katar, 1998, s. 53.

³⁵² Katar, 1998, s. 53.

³⁵³ Jacobs, 2007, s . 623.

³⁵⁴ Katar, 1998, s. 52, Küçük, 2017, s. 287.

³⁵⁵ Levililer 16/21-22.

keçi seçerler. Bunlardan biri kurban edilip kanı kutsal görülen yerlere serpilir. Diğerine ise Yahudi kavminin günahları sembolik olarak itiraf edilip toplumun tüm günahları keçinin sırtına yüklenilir. Yahudilerin “Azazel” adlı kötü ruhu sakinleştirmek ve günahlarını temizlemek, arkasında bıraktıklarının günahsız olmalarını sağlamak için Kudüs dışında doğaya salıverilip başıboş bıraktıkları ya da bir uçurumdan aşağı atıkları başlangıçta “kurtulan” ya da “kaçan” keçi olarak bilinen, sonradan Günah Keçisi olarak adlandırılan gelenekle günahlardan arındıklarına inanırlar.³⁵⁶

Yahudiler için önemli olan bu tövbe günlerinde günahlardan arınmak için iki gün batımı arasına denk gelen yirmi beş saatlik bir oruç tutulur. Sadece ibadet ve af dileme ile meşgul olunur, dua edilir, taşlih ve kaporat gibi ritüeller gerçekleştirilir. Yahudi inancında bu işlemlerin ardından kişi tüm günahlarından arınmış, bir anlamda günahları sıfırlanmış olarak yeniden dünyaya gelmiş gibi kabul edilir.³⁵⁷

Yahudi din adamları ve Tanah, günahlar sonucunda ortaya çıkan musibetlerden kurtulmak ve günahlardan arınmak için tövbenin gerekli olduğunu sık sık dile getirmişlerdir. Yahudi kutsal kitaplarında “dönmek” anlamına gelen “şuv” fiilinden türetilen “Teşuva” tövbe anlamında kullanılmıştır. Bu kavramla, bireyin günahlarını itiraf ederek samimi bir pişmanlık duygusu ile ve bir daha asla bu kötü fiili yapmayıp Tanrı’ya dönen ve iyi işler yapan bir kul olmak kastedilmektedir.³⁵⁸ Dolayısıyla Yahudilikte tövbe, Tanrı’ya geri dönüştür ve ilahi bağışlama için bir ön şarttır. Yahudi kutsal kitabında tövbe ve af dileme bireysel olduğu gibi toplumsal da olabilir.³⁵⁹

Yahudilikte Tanrı’nın kullarının tövbelerini kabul edeceği özel bir zaman dilimi de ayrılmıştır. Daha öncede belirtildiği gibi Yahudi yeni yılının ilk gününden başlayarak on gün boyunca süren ve tövbe günü olarak adlandırılan Yom Kipur ile biten bu zaman diliminde Tanrı, insanların geçmiş eylemlerine göre bir yıllık kaderlerini belirler. Bu tövbe döneminde kişi kötü eylemlerinden pişmanlık duyup tövbe ederse kaderini olumlu yönde belirler. Öte yandan Yahudilikte, Tanrı otoriter olmakla birlikte merhametiyle insanın tövbe etmesine izin verip günahlarını affeder.³⁶⁰ Aynı zamanda Yahudilikte herhangi bir zamanda da tövbe edilebilir ve günahları affedilir. Ancak Yom Kippur ve on

---

³⁵⁶ Henninger Joseph, “Scapegoat” Encyclopedia of Religion (ER) ed. Mircea Eliade, London 1987, C.13, s. 93.

³⁵⁷ Adam, 2016, s.104-105.

³⁵⁸ Katar, Mehmet, “Tövbe” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 41, s. 285.

³⁵⁹ 1. Krallar 8/46-53, Mezmurlar 79.

³⁶⁰ Eisenstein, 1905, s. 377.

tövbe günleri her yıl tövbe ritüelinin özel olarak yapıldığı bir zaman dilimi olarak önemlidir.³⁶¹

2.6. Yahudilikte Günahın Sonucu ve Ceza

Yahudilere göre işlenen günahlar ya çeşitli felaketler, belalar ve ıstıraplarla ya da Tanrı tarafından başlanmayla sonuçlanmaktadır. Kötülüğün ve acının kaynağı olan günah Yahudilerde daha çok dünyevi olarak değerlendirildiğinden dünya hayatındayken bir felaket şeklinde cezasının çekildiğine inanılır. Yahudi yazılı edebiyatında ahiret anlayışı olmayıp daha çok sözlü edebiyat olan Talmud'da yer aldığından işlenen günah genel olarak dünyalık görülmüştür ve cezası da dünyalık olarak düşünülmüştür.³⁶² Bununla birlikte Yahudilerde günah bir bela, felaket, tehdit ve tehlike olarak algılandığından günahkâr olan kişiyi günahının sonucunda ceza olarak toplumdan uzak tutmuşlar ve kendi içlerinde barındırmamışlardır. Ancak toplu olarak yapılan günahlarda ise günaha bulaşanların hepsi cezalandırılmıştır. Dolayısıyla Yahudilerde kolektif günah anlayışı olduğu gibi kolektif ceza anlayışı da bulunmaktadır. Daha önce bahsettiğimiz gibi Altın Buzağıya tapma günahını işleyen herkes kendilerine vaat edilen kutsal topraklara girememeye ile toplu olarak cezalandırılmışlardır.

Yahudilerde ahiret ve cehennem mahiyeti konusunda her ne kadar bir netlik olmasa da Yahudilerin çoğu bunların varlığını Rabbilerin görüşlerine ve Talmud'a dayandırarak ayrıca Tanah'taki ahiretin varlığını dolaylı atıflarla imalayan sözlere göre kabul etmektedirler. Özellikle cehennem konusunda Yahudiler günahkâr olan bir Yahudinin ne kadar büyük günah işlese de cehennemde en fazla on iki ay kalacağına inanır.³⁶³ Çünkü onlara göre cehennem sadece ceza yeri değil aynı zamanda günahlardan arınma yeridir.³⁶⁴ Ancak Yahudilerin Tanrıyla olan ahidinde sadık kalmayanların, Tevrat'ın öğretilerini uygulamayan günahkârların ise sonsuz bir cehennem azabıyla cezalandırılacakları düşünülmektedir.³⁶⁵ Günahkâr olan bir Yahudi'nin sadece on iki ay cehennem azabıyla cezalandırılıp günahlarından arınmış yeni bir bedenle sadece kendi

---

³⁶¹ Karesh, Sarah, Mitchell M. Huruwitz, "Sin and Repentance", Encyclopedia of Judaism, Facts on File, New York 2006, S. 481.

³⁶² Adam, 2016, s.96.

³⁶³ Adam, 2016, s.96.

³⁶⁴ Gürkan, Salime Leyla, Yahudilik, (4. Baskı) İSAM Yayınları, İstanbul 2012, s. 146.

³⁶⁵ Gürkan, 2012, s. 149-150.

ırklarının cennete gireceğine olan Yahudi inancını Kur'an yalanlamaktadır.³⁶⁶

Yahudiler için günah, günahkâra zarar veren bir güçtür. Çünkü temelde ceza ile özdeşdir. Bu nedenle insan sadece kendini baskı altında tutan, ezen cezalardan dolayı günahı keşfeder.³⁶⁷ Yahudilerde ve Yahudi kutsal kitabında ister dini ister dünyevi bir suçta ilahi cezalandırma ile dünyevi hukuki cezalandırma arasında bir ayrım bulunmamaktadır. Ancak Rabbani geleneğin kurumsallaşması ile beraber iki suç ve ceza arasında bir ayrıma gidilmiştir. Yine de Talmut hukuku Roma hâkimiyetinin etkisiyle ilahi cezalandırmayı dünyevileştirerek, suçtan eğer tövbe edilirse dünyevi ceza kapsamına almaktadır.³⁶⁸

Yahudi'nin gündelik hayatında günahın çok korku ve anlayış etkili olur. Yahudi geleneğinde kasıtlı ya da kasıtsız, bilerek ya da bilmeyerek günah işleyen kişi kendi cezasını kendi çeker tüm insanlığın adına ceza çekmez. Hezekiel'de günahkâr kişi ne babanın ne de toplumun günahından sorumludur. Ancak kendi işlediği günahın sorumlu olup kendi cezasını kendi çeker. Bu nedenle Yahudilikte ceza genel olarak şahsi görülmüştür.³⁶⁹

Yahudi inancında günah işleyen kişi işlediği günaha göre cezalandırılır. Bütün halkın günahı ile bireyin günahı arasında fark vardır. Toplumsal günah, diğer insanlara örnek olduğu için daha ağır cezalandırılır. Aynı zamanda Yahudi kutsal kitabında Rabbin ismine küfür eden, zina, homoseksüellik, putperestlik ve adam öldürme gibi bazı suçlar ve günahların cezası ölüm olarak belirtilmiştir.³⁷⁰ Günahkâr için verilen ölüm cezaları yakma, taşlama, kılıçla öldürme ve boğma gibi farklı şekillerde uygulanmıştır.³⁷¹ Ancak daha sonra bu ölüm cezası teoride olmasına karşın fiiliyatta uygulanmayıp yerine kırbaç cezaları verilmiştir.³⁷² Birinin hayvanına ya da komşuya zarar vermek ve özellikle adam öldürmek gibi günahlar da Tanah, kısas ilkesi üzerinde durmaktadır ve günahkâr kişi kısas yapılarak cezalandırılmaktadır. Yahudi inancında ve Musa yasasında kısas³⁷³ genel geçerlilik taşıyan temel ilkedir.³⁷⁴

---

³⁶⁶ Bakara 2/80-81.

³⁶⁷ Bennett, W. H., 1908-1914, s. 557.

³⁶⁸ Harman, 2016, s. 281.

³⁶⁹ Albayrak, 2002, s. 92.

³⁷⁰ Levililer 24/16-17,21, 20/10,14,15, Tesniye 22/22, Çıkış 21/12.

³⁷¹ Çıkış 21/12-17, Levililer 20/9-16,24/16-17, Sayılar 15/32-36, Tesniye 21/18-22.

³⁷² Gürkan, 2012, s. 188.

³⁷³ Çıkış 21/22-25, Tesniye 19/21.

³⁷⁴ Dinler Tarihi Ansiklopedisi 2, Gelişim Yayınları, İstanbul s. 390.

2.7. Yahudilikte Peygamber- Günah İlişkisi

Yahudi inancında peygamber, Tanrı'nın emir ve yasaklarını insanlara ulaştıran, gelecekte haber veren, uyarıcı, Tanrı tarafından seçilen ve kendilerine imanı sağlamak için mucizeler gösteren, kendine danışılan konuda bilgi veren kişi olarak nitelendirilir. Peygamber erkek olabildiği gibi kadın peygamberde bulunmaktadır.³⁷⁵

Yahudi peygamberler özellikle Tevrat'ta geçen Tanrı Yahve'nin Kenan diyarının tanrısı olan Baal'dan daha üstün olduğunu, başka kavimlerin putlarına tapmamak gerektiğini, halk arasında putperestliği engellemeye ve kendileri için tek tanrıcılığın önemini göstermeye çalışmışlardır. Bununla birlikte Yahudilerde peygamberliğin esas hedefi ahlaki olmuştur. Fahişelik, kanlı kurban, büyücülere başvurmak gibi başka kültürlere ait uygulamaları yasaklamışlardır. Toplumun günaha batarak çürümüşlüğüne engellemek ve günahlarından uzaklaştırmak için topluma vaazlarda bulunmuşlardır. Ayrıca eğer Tanrı'nın emir ve yasaklarına uymadıkları takdirde lanetlenecekleri ve cezalandırılacakları haberi ile halkı uyarmış ve korkutmuşlardır.³⁷⁶

Ancak Yahudi peygamberler bu görevleri yerine getirirken Tevrat'ta yasaklanan, ahlaki olmayan ve günah olarak görülen bir takım fiilleri yapmaktan kendilerini alıkoyamamışlardır. Tıpkı diğer insanlar gibi masum olmayıp günah işlemişlerdir. Bu da göstermektedir ki Yahudilerde peygamberler sadece Tanrı'dan aldıkları vahyi insanlara iletme görevinde Tanrı tarafından korunmuşlar ancak aldıkları vahyi hayata uygulama, davranışa dönüştürme noktasında diğer insanlardan farkları bulunmamaktadır. Dolayısıyla Yahudilerde diğer inançlardan farklı bir peygamber anlayışı vardır.³⁷⁷ Yahudi peygamberleri örnek bir şahsiyetten ziyade daha çok normal bir insan olarak düşünülmüştür. Tanah'ta peygamberlerin yapmış olduğu günahlar gayet normal bir davranış olarak karşılanmış ve ahlaki açıdan değerlendirilmemiştir. Örneğin Yahudilerde en üstün peygamber olarak görülen Hz Musa, Mısır'dan kavmini çıkartırken halkının Mısırlıları soymalarını istemiştir.³⁷⁸

---

³⁷⁵ Aydın, 2004, s. 46-47.

³⁷⁶ Eliade, Mircea, Ioan P. Couliano, Dinler Tarihi Sözlüğü, (çev. Prof. Dr. Ali Erbaş), İnsan Yayınları, İstanbul 2018, s. 334.

³⁷⁷ Harman, Ömer Faruk, "Yahudilikte Peygamberlik ve Peygamberler", İslam Tetkikleri Dergisi, 1995, S. IX, s.161.

³⁷⁸ Çıkış 3/22.

Yahudilerde, İslam'da olduğu gibi peygamberlerin günahsız olmaları anlamına gelen ismet sıfatı teolojilerinde bulunmamaktadır. Onlara göre peygamberde olsa hiç kimse günah işlemekten kendini tamamen kurtaramaz.³⁷⁹ Ancak ihlasla yapılan tövbeyle Tanrı'nın bütün günahları affedeceği düşüncesinden dolayı Yahudiler peygamberlerin daha çok mesajlarının doğruluğu ve önemi üzerinde durmuşlardır.³⁸⁰

Yahudi düşünürlerden İbn Meymun, peygamberlerin insan olarak insani melekelerle sahip olduğunu ve bu nedenle zafiyet içerisine düşebildiklerini belirtmiştir. Ona göre peygamberler insani melekelerden olan kızma, öfkelenme, yorulma ve hüznlenme gibi durumlarda peygamberliklerini geçici olarak kaybettiklerini düşünmüştür. Çünkü Midraş'ta "peygamberlik, bitkinlik ve üzüntü haline inemez" denmektedir. Bundan dolayı Yakup'a oğlu Yusuf için hüznlenip yas tuttuğu dönemde ve Musa insani bir kusur işlediğinde vahiy kesilmiştir. Ayrıca sürgün dönemi peygamberleri de bir süre vahiy alamamıştır.³⁸¹ Bu durumda Yeremya, bir kralla yaptığı konuşmayı korumalara farklı bir şekilde aktarıp yalan söylediğinde³⁸², Yakup annesiyle birlik olup kendisini babasına kardeşi Esav diye tanıtip hile yaptığında³⁸³, Musa'nın kardeşi ve peygamber olan Miryam, Musa'yı haksız yere ayıplayıp dedikodusunu yaptığında³⁸⁴, Musa halkından Mısırlıları soymalarını isteyip hırsızlığa teşvik ettiğiindeki³⁸⁵ durumlarda günahları işlerken aslında peygamberlik sıfatıyla yapmamışlardır, daha çok insani sıfatlarıyla yapmışlardır. Bu da Yahudi düşüncesinde Tanrı'nın günah işleme konusunda peygamberleri diğer insanlardan ayırmadığını göstermiş ve cezalandırma konusunda da gerekli durumlarda yine ayırım yapmadan peygamberler cezalandırılmışlardır. Örneğin Musa işlediği günahtan dolayı vaat edilen kutsal topraklara girememiştir.³⁸⁶

Kur'an'ın peygamber olarak nitelendirdiği ancak Yahudilerin peygamber olarak görmediği onlar için daha çok kohen yada kral olan bazı önemli şahsiyetlerinde işledikleri günahlar Tanah'ta bahsedilmiştir. Örneğin Lut'un kızlarının babalarına şarap içirip

---

³⁷⁹ I. Krallar 8/46.

³⁸⁰ Bulut, 2016, C. 23, s. 134-135.

³⁸¹ Doğan, Hatice, İbn Meymun'un Hayatı, Eserleri ve Delaletü'l Hairin Adlı eseri Üzerinde Bir İnceleme, Basılmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sos. Bil. Ens. Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, Konya 2009, s.159-160.

³⁸² Yeremya 38/24-27.

³⁸³ Tekvin 27/25,27.

³⁸⁴ Sayılar 12/1,8.

³⁸⁵ Çıkış 3/22.

³⁸⁶ Sayılar 27/12-14.

onunla zina etmeleri,³⁸⁷ Harun'un put yapması,³⁸⁸ Eyüp'ün şarap içmesi,³⁸⁹ Süleyman'ın hanımlardan etkilenip putlara tapması,³⁹⁰ Davut'un komutanını savaşa gönderip ön safta koyup öldürülmesini isteyip adamın karısını elde etmeye çalışması³⁹¹ gibi uygunsuz davranışlar Tanah'ta geçmektedir.

2.8. Yahudilikte Günah Olan ve Ceza Gerektiren Eylemler

Yahudilerde Tanrı'nın yasakladığı eylemlerin ihlali, emrettiklerinin de ihmali anlamına gelen günah, Tevrat'ta 365' i yasak, 248' i emir toplam 613 yasayı içerir.³⁹² Bu emir ve yasaklar aynı zamanda sözlü gelenek olan Talmud'da da yer alır.

Tanrı ile aralarında özel bir ilişki ve ahit olan İsrailoğullarının Tanrı'nın sevgisinin ve imtiyazlarının devam etmesi için Musa'ya vahyedilen Tora kanunlarına uymaları gerekmektedir. Bu kanunlar ahlaki, politik, sosyal ve ekonomik hayatın tüm alanlarıyla ilgilidir. Bu kanunların amacı seçilmiş olan Yahudileri kutsal millet haline getirmek olduğu söylenebilir.³⁹³ Yahudilerde bu kanunlar herkes tarafından nerede, hangi koşullarda olursa olsun yapılmalıdır. Bu kanunlar içerisinde Yahudi inancında en önemli olan "On Emir" dir. On Emir'in ilk dördü; 1. Tanrı Yehova'nın varlığına ve birliğine inanma, 2. Put yapmama ve tapmama, 3. Tanrının adını boş yere anmama, 4. Cumartesi gününün kutsallığına saygı duyup hiçbir iş yapmayıp dinlenmedir. Bunlar Tanrıyla ilgili görev ve sorumluluklardır. Diğer altısı ise şunlardır; 5. Anne-Babaya saygı, 6. Öldürmeme, 7. Zina yapmama, 8. Çalmama, 9. Yalan yere şahitlik yapmama, 10. Hiç kimsenin evine, karısına, hizmetçisine, öküzüne, eşeğine yanına canına ve malına göz dikmemedir.³⁹⁴ Bunlar da insanlara karşı görev ve sorumlulukları içerir. İşte Tanah'ta belirtilen bu sorumlulukları, emirleri terk etmek, yerine getirmemek günah olarak algılanmakta ve bir takım cezalar gerektirmektedir. Biz bu çalışmamızda bütün emir ve yasakları değil asıl konumuzun anlaşılması için bir kısım günah ve cezalardan

---

³⁸⁷ Tekvin 19/30-38.

³⁸⁸ Çıkış 32/1-20.

³⁸⁹ Eyüp 1/13.

³⁹⁰ I. Krallar 11/1-13.

³⁹¹ II. Samuel 11.

³⁹² Harman, Ömer Faruk, "Yahudilik: İnanç Esasları" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 43, s. 201.

³⁹³ Kaufmann, Francine, Josy Eisenberg, Yahudi Kaynaklarına Göre Yahudilik, çev. Mehmet Aydın,

³⁹⁴ Tesniye 5/6-21.

bahsedeceğimiz. Yahudilerde genel olarak en çok üzerinde durulan ve günah olan eylemleri ve cezalarını şöyle belirtebiliriz:

a. Adam öldürme: Tevrat'ta On Emir'de ve "katletmeyeceksin"³⁹⁵ şeklinde geçen kesin emir adam öldürmeyi yasaklamış ve günah olarak nitelendirmiştir. Bu günahın cezası da kısas yoluyla öldürmedir.³⁹⁶

b. Zina: On Emir'de geçen Tevrat'ın Çıkış ve Tesniye bölümlerinde sık sık tekrar eden "zina etmeyeceksin."³⁹⁷ emri her Yahudi erkek ve kadınına kesinlikle yasaklanmıştır. Ayrıca Tevrat kendileriyle zina yapılması yasak ve günah olanları ayrıntılı olarak vermektedir. Bunlar homoseksüellik, hayvanla cinsi münasebet, adet halindeki eşle ve komşu karısıyla cinsi münasebet gibi günah olan ilişkilerdir.³⁹⁸ Bu günahın cezası da ölümdür.

c. Hırsızlık: Yahudilerde üçe ayrılan hırsızlık durumunun cezaları da farklıdır. Birincisi adam çalıp satma yani kaçırma, cezası ölümdür.³⁹⁹ Diğerleri hayvan ve nesne çalmaktır.⁴⁰⁰ Bunların cezaları değişiktir.⁴⁰¹

d. Boşanma: Yahudilerde sadece erkeğin boşanma hakkı bulunmaktadır. Bu hakta Tevrat'ta sınırlı olarak yer alır⁴⁰² ki erkek ancak gerektiğinde kutsal kitabın belirttiği koşullarda kadını boşayabilir.⁴⁰³

e. Yalan Yere Tanıklık: Tevrat yalan yere haksızlık yaparak kötülük yapmak için şahitliği/tanıklığı yasaklamıştır. Cezası da yalancı şahitlikte bulunduğu kişiye yapmayı düşündüğü ne ise kendisine de onun yapılmasıdır.⁴⁰⁴

f. Anne-Babaya Saygısızlık: Tevrat'ta anne-babaya saygı gösterilmesi kesin ve açık bir şekilde emredilmiştir. Onlara zarar verenlerin cezası da ölümdür.⁴⁰⁵

g. Faiz: Yahudilerde faiz kendi aralarında kesinlikle yasaklanırken ancak yabancılara faiz verilebilir.⁴⁰⁶

h. Büyücülük ve Falcılık: Yahudilerde özellikle büyücülük putperest toplumlardan

---

³⁹⁵Çıkış 20/13.

³⁹⁶ Tekvin 9/6,Çıkış 21/22-25, Tesniye 19/21.

³⁹⁷ Çıkış 20/14, Tesniye 5/18.

³⁹⁸ Çıkış 22/19, Levililer 18/19-24, Tesniye 27/20-23.

³⁹⁹ Çıkış 21/15, Tesniye 24/7.

⁴⁰⁰ Dinler Tarihi Ansiklopedisi C.2, Gelişim Yayınları, İstanbul 1992, s.391.

⁴⁰¹ Çıkış 22/1-4,, Tesniye 24/7, Yeşu 7/22-26.

⁴⁰² Dinler Tarihi Ansiklopedisi C.2, Gelişim Yayınları, İstanbul 1992, s.391.

⁴⁰³Tesniye 24/1-4.

⁴⁰⁴ Tesniye 19/15-19.

⁴⁰⁵Çıkış 21/15.

⁴⁰⁶Tesniye 23/19-20.

kalma sapkın bir durumdur. Tevrat'ta kesinlikle yasaklanmıştır ve cezası da ölümdür.⁴⁰⁷

Bununla birlikte yün ve ketenden karışık dokunmuş kıyafetlerin giyilmesi, buğday ile bağımlı birlikte kesilmesi,⁴⁰⁸ erkeğin kadın kadının erkek kıyafeti giymesi,⁴⁰⁹ cumartesi iş yapılması⁴¹⁰ Tevrat'ta yasaklanmış davranışlardır. Yahudiler Şabat yasakları olarak da bilinen cumartesi günü kutsal metinlerinde yer alan toprağı sürme, hamur yapma, yemek ya da ekmek pişirme, dikiş dikme, avlanma, yazma, ateşi yakma ya da söndürme gibi eylemleri ve davranışları yapması yasak olarak geçmektedir. Yine buna ek olarak modern dönemde ışık yakmak, araba, telefon, elektrikli aletler kullanmak da cumartesi yasağı olarak değerlendirilmektedir. Buna Ortodoks Yahudiler uymaktayken Reformist gibi bazı Yahudi mezhepleri büyük ölçüde uymamaktadırlar. Şabat yasaklarına uymamakta genelde para ve kırbaç cezasıyla uygulanmıştır.⁴¹¹

Yahudilerde yiyeceklerle de ilgili emir ve yasaklar bulunmaktadır ki bunlara “koşer” çoğulu “koşerut” kuralları demektir. Yahudilikte leş, kan,⁴¹² bir kısım iç yağlar,⁴¹³ geviş getirenler ve çatal tırnaklılar hariç dört ayaklı hayvanların etleri, böcekler, deve, tavşan, domuz, kabuklu hayvanlar ve tüm sürüngenlerin, kemirgenlerin, yırtıcı kuşların etlerinin yenmesi yasaktır.⁴¹⁴ Ayrıca et ve süt ürünlerinin birlikte yenilmesi de yasaktır.⁴¹⁵

Bitkilerden de yeni dikilmiş yemiş ağacının yemişleri üç yıl yasaklanmıştır, yenmez. Her yedinci yılda tarlaları ekmek, bağları, ağaçları budamak, iki türlü bitkinin yan yana ekilmesi Yahudilerce yasak görülmüştür.⁴¹⁶

HIRİSTİYANLIK

1. Genel Olarak Hıristiyanlık

---

⁴⁰⁷ Çıkış 22/7, Tesniye 17/2.

⁴⁰⁸ Tesniye 22/9-11.

⁴⁰⁹ Tesniye 22/5.

⁴¹⁰ Çıkış 20/10-11.

⁴¹¹ Aydın, 2016, s.336, Ahmet Güç, , “ Yahudilerde Mabet ve İbadet” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 43, s. 210, Salime Leyla Gürkan, , “ Sebt” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 36 , s. 257.

⁴¹² Levililer 17/12-17,19/26.

⁴¹³ Levililer 7/22.

⁴¹⁴ Levililer 11, Tesniye 14..

⁴¹⁵ Çıkış 23/19,34/26.

⁴¹⁶ Dinler Tarihi Ansiklopedisi C.2, Gelişim Yayınları, İstanbul 1992, s.386.

İlahi kaynağa dayanan, günümüzde dünyanın her tarafında mensubu bulunan, nüfus bakımından yaklaşık olarak iki milyara yaklaşan ve mensuplarının sayısı bakımından dünyanın en büyük dini olan Hıristiyanlık, İsa-Mesih temelli, Miladi takvimin başlarında ilk olarak Filistin'deki Yahudiler arasında ortaya çıkıp Greko-Romen ve Pagan kültüründe daha çok yayılma ve gelişme imkânı bulmuş bir dindir. Hıristiyanlık, oluşum ve yayılma safhasında önceleri Yahudiliğin bir devamı niteliğinde olduğundan Yahudilikten etkilenmekle birlikte Grek, Roma, Helenistik, Pagan gibi dönemin çeşitli kültürel, dini ve mitolojik yapılarından etkilendiği söylenebilir.⁴¹⁷ Dolayısıyla doğu kökenli bir din olmasına rağmen siyasi ve dini faktörlerin etkisiyle batıda daha geniş bir yayılma imkânı bulup gelişmiş ve IV. yüzyılın başlarında Roma İmparatorluğunda resmi bir din haline gelmiştir. Ancak resmi din haline gelmeden önce yaklaşık üç asır boyunca Hıristiyanlık, bir yandan dönemin tarihsel olarak en eski ve etkili dini olan Yahudiliğin bir yandan da dönemin siyasi ve askeri gücü olarak etkili olan Roma İmparatorluğunun baskısından dolayı büyük mücadeleler vermiştir.⁴¹⁸ Bununla birlikte tüm baskılara rağmen Hıristiyanlık, IV. yüzyıla kadar bir yeraltı hareketi olup sonrasında daha da güçlenmiş ve rahat bir yayılma imkânı bulmuştur.⁴¹⁹

Hıristiyanlığın yaygın bir şekilde gelişmesinde ve kabul görmesinde en önemli etken misyonerlik faaliyeti olmuştur.⁴²⁰ Misyonerlikle birlikte eşitlik, kardeşlik söylemlerinden dolayı Hıristiyanlığın sosyal yanının güçlü olması, Grek-Roma politeizminin manevi olarak insanları tatmin etmemesi ve oluşturduğu kurtuluş doktrininin insanların ilgisini çekmesi gibi nedenlerin de etkili olduğu söylenebilir.⁴²¹ İsa'ya tabi olanlar anlamında "İsevilik" olarak da adlandırılan Hıristiyanlık, özde monoteist bir Tanrı anlayışına sahip olmakla beraber, zamanla bu özelliğini kaybedip şekil değiştirerek "teslis"(üçleme)'e dayalı bir tanrı anlayışına dönüşmüştür. Bu da Baba, Oğul, Kutsal Ruh adı altında üç ayrı kişilikte ancak bunların birleşimi mürekkebe olan, tek bir Tanrı'nın varlığını kabul etmeye dayanır. Bu durum akılla kavranamayacağı için Hıristiyanlar tarafından ancak iman edilmesi gereken bir sır olarak görülür ve daha çok

---

⁴¹⁷ Demirci, Kürşat, "Hıristiyanlık: Giriş ve Tarih" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 17. s. 330.

⁴¹⁸ Aydın, Mehmet, Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık, Ankara 1995, s. 18.

⁴¹⁹ Demirci, 2016, s. 332.

⁴²⁰ Kıyak, Abdulkadir, Evrensel Din Bağlamında Tebliğ Ve Misyonerlik Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme, Turkish Studies, 2017, C. 12, S. 27, s. 287-288.

⁴²¹ Aydın, 1995, s. 18-20.

sembolik bir dille yorumlanmaktadır.⁴²²

Batı dillerinde “Christian” şeklinde adlandırılan Türkçedeki Hıristiyan sözü “mesih” anlamına gelen, Yunanca “hristos” kelimesinden gelmekte olup aidiyet eki alıp “mesihçiler, mesih taraftarı” anlamını karşılamaktadır. Ayrıca bu anlamda İbranice’de “kutsal yağla yağlanmış” anlamında kullanılan “maşiah” kelimesi Hıristiyan sözünün eş anlamlısı ve kaynağı olarak görülmektedir.⁴²³ Tanah’ta “Yahve’nin kutsanmış ya da kralı” ifadeleriyle Yahudiler için “gelecek kurtarıcı” şeklinde bir mesih beklentisi inancı yer almakta ve bu inanç Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde de görülmektedir. Nitekim Tanah’ta geçen bu sözcük Yeni Ahit’te İsa’ya tahsis edilmekte ve bu nedenle İsa’ya uyanlar olarak Hıristiyanlar, Mesihkiye ismiyle de anılmaktadır.⁴²⁴ Ayrıca Hıristiyanlık kendi kutsal kitaplarında bir başka din olan Yahudiliğin kutsal kitabı Eski Ahit’i benimseyip yer veren tek örnek inanç olarak görülür.⁴²⁵

İsa-Mesih üzerine kurulu olan Hıristiyanlıkta her ne kadar İsa aynı zamanda Yahudi literatüründeki Mesih olarak kabul edilse de miladi I. yüzyıldan itibaren bir lider ve insan olma vasfını kaybedip ilk şeklinden farklı bir gelişme göstererek “kurtarıcı Tanrı” sıfatına geçmiştir. Kurtuluşçu bir din anlayışına sahip olan Hıristiyanlık, terim olarak İncillerde bulunmamakta, ancak İsa’dan sonra ilk olarak Antakya’da⁴²⁶ İsa Mesih’in öğrencilerine verilen ad olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yani Ahit’te ise üç yerde geçmektedir.⁴²⁷ İsa ile başladığı bilinen Hıristiyanlıkta önceleri tarihsel bir karakter olan İsa’nın mesajını benimseyen, Yahudilerin beklediği Mesih olarak İsrail Krallığını yeniden tesis edeceğine inanılan, Tevrat’ı onaylayıp Yahudi şeriatına bağlı yaşayan Yahudi kökenli ilk Hıristiyanlık anlayışı hâkimdi.⁴²⁸ Ancak yaklaşık iki bin yıllık süreçte bugünkü Hıristiyanlık İsa’nın havarilerinin arasına mistik bir yolla sonradan katılan Pavlus’un yorumlarıyla yeni ve farklı bir boyut kazanmıştır. Hıristiyanlık tarihinde önemli bir dönüm noktası olan bu durumla birlikte Hıristiyanlığın İsrailoğullarına has bir dinden evrensel bir din konumuna geçtiği kabul edilmektedir.⁴²⁹ Ortaya koyduğu düşünceler ve

⁴²² Teslis hakkında geniş bilgi için bkz. Mehmet Bayraktar, Bir Hıristiyan Dogması Teslis, s. 35-88.

⁴²³ Tümer- Küçük, 2017, s. 311, Demirci, 2016, s. 328.

⁴²⁴ Tümer- Küçük, 2017, s.31.

⁴²⁵ Aydın, Mehmet, “Hıristiyanlık: Kutsal Metinler ve Dini Literatür” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 17. s. 340.

⁴²⁶ “... Öğrencilere ilk kez Antakya’da Hıristiyan adı verildi.” Elçilerin İşleri 11/26.

⁴²⁷ Elçilerin İşleri 11/26, 26/28, Petrus’un Birinci Mektubu 4/16.

⁴²⁸ Demirci, 2016, s. 329-330, Harman, Ömer Faruk, “Yahudi Hıristiyanlığı” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2013, C. 43, s. 184.

⁴²⁹ Demirci, 2016, s. 331-332, Şinasi Gündüz, Pavlus Hıristiyanlığın Mimarı, Ankara 2001, s.17

yaptığı faaliyetlerle günümüzdeki Hıristiyanlığın mimarı olarak görülen Pavlus, İsa'nın mesajını değiştirerek, Yahudi inancından çıkarıp daha çok Yahudi olmayanlar arasında yaymaya çalışmıştır. Özellikle Pavlus Yahudi şeriatından kaynaklı dini yükümlülüklerin Yahudi olmayanlardan muaf tutulması gerektiği, İsa'nın çarmıha gerilmesi, ölmesi, yeniden dirilmesi gibi o dönemde ortaya çıkan inançlara yeni anlamlar yüklemiştir.⁴³⁰

Pavlus'a göre kurtuluş, Tevrat'taki kurallara bağlı kalmakla değil insanların günahına kefarete olarak çarmıhta can veren ve sonradan yeniden dirilen İsa vasıtasıyla kurtuluşun gerçekleşeceği görüşü hâkimdir. Bu görüşler Pavlus sonrasında Hıristiyanlar arasında egemen bir görüş haline gelip İsa'nın tabiatı ve Tanrılaştırılması konusunda uzun bir tartışma sürecini başlatmıştır.⁴³¹ Bu süreçte Hıristiyanlıkta ilk fikir ayrılığı gerçekleşerek "Yahudi-Hıristiyanların"⁴³² yanında "Pavluscu Hıristiyanlık"⁴³³ ortaya çıkmıştır. Günümüzde Hıristiyanlığa bakıldığında Pavluscu Hıristiyanlığın büyük etkisi görülmekte ve onların devamı niteliğindedir.⁴³⁴

Ancak Yahudi Hıristiyanlık ise tarih içerisinde zamanla azalarak varlıklarını sürdüremeyip yok olmuşlardır.⁴³⁵ Pavlus'la birlikte putperest Roma topraklarında Hıristiyanlık hızla yaygınlaştıkça Roma İmparatorluğunun hâkimiyetine girmiş ve bu devletin ikiye bölünmesiyle dini düşünce de bir bölünme sürecine girmiştir. Özellikle batıdaki Hıristiyanlık Latin kökenine bağlı kalarak Avrupa'da yayılıp şekillenirken, doğuda Hıristiyanlık Grek kökeniyle Anadolu'daki dini inancı şekillendirmiştir.⁴³⁶

Hıristiyanlığın ikinci önemli dönüm noktası olan bu bölünme Katoliklik ve Ortodoksluk olmak üzere iki önemli mezhebin, dini merkezin ortaya çıkmasını sağlamıştır.⁴³⁷ Hıristiyanlıkta bu fikir ayrılığına düşülmesinde etkili olan konsiller, aynı zamanda Hıristiyanlık teolojisinin temelini atılıp oluşmasında önemli bir etken ve olgudur. Özellikle İsa ve havarileri, Pavlus'la birlikte Hıristiyanlığın Yahudilerden çok pagan kültüründe yayılması, İsa'nın tabiatı ve şahsiyeti, İncillerin muhteviyatı ve

---

⁴³⁰ Demirci, 2016, s. 332, Aydın, Mahmut, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi (Tarih, İnanç Ve İbadet), (6. Baskı) Ensar Neşriyat, İstanbul 2016, s.364.

⁴³¹ Tümer- Küçük, 2017, s. 313.

⁴³² Yahudi Hıristiyanlar hakkında bilgi için bkz. Demirci, 2016, s. 332, Ahmet Hikmet Eroğlu, Hıristiyanların Bölünme Sürecine Genel bir Bakış, A.Ü.İ.F.D, Ankara 2000, C. 41, s. 310-311.

⁴³³ Pavluscu ya da Putperest Hıristiyanlık hakkında bilgi için bkz. Demirci, 2016, s. 332, Eroğlu, 2000, s. 310-311.

⁴³⁴ Eroğlu, 2000, s. 311, Tümer- Küçük, 2017, s. 311.

⁴³⁵ Eroğlu, 2000, s. 311,

⁴³⁶ Tümer- Küçük, 2017, s. 315, Eroğlu, 2000, s. 315-316, Demirci, 2016, s. 333.

⁴³⁷ Demirci, 2016, s. 334.

mahiyeti gibi problemler ve bu problemlere getirilen çözümler toplanan konsillerle kararlaştırılmıştır. Bu kararlar da Hıristiyanlık tarihi için bir gelişim ve bölünme sürecine neden olmuştur.⁴³⁸

Hıristiyanlık, XIV. yüzyıldan sonra özellikle Katolik kilisenin Hıristiyanlığın temel öğelerinden uzaklaşması, insanların sorunlarına ve ihtiyaçlarına cevap veremeyip dini açıklamalarda yetersiz kalması gibi sebeplerden ve o dönemdeki coğrafi keşifler, bilimsel aydınlanma ve hümanizmle ortaya çıkan Reform hareketleriyle yeni bir bölünme daha yaşamıştır. Bu bölünme sonucunda da Hıristiyanlığın üçüncü mezhebi olan Protestanlık ortaya çıkmıştır.⁴³⁹

Hıristiyanlıkta bu bölünmeler olmasına rağmen özellikle Katolik ve Protestan misyonerlerin çalışmalarıyla XIX. yüzyılda Hıristiyanlık dünyada hızla yayılmaya devam etmiştir.⁴⁴⁰ Günümüzde Hıristiyanlık, üç büyük mezheple birlikte daha küçük çaplı birçok mezhep ve çeşitli tarikatlardan oluşmuş ve bunlar arasında dini konularda önemli farklılıklar bulunmaktadır.⁴⁴¹

Hıristiyanlıkta dini konulardaki bu mezhepsel farklılıklar ve Hıristiyanlığın oluşum ve yayılma sürecinde etkilendiği diğer kültür, din, mitolojik ve felsefi düşünceler dini bir kavram ve bizim araştırma konumuz olan günah anlayışını da etkilemektedir. Bu nedenle Hıristiyanlık hakkında verdiğimiz bu kısa bilgiden sonra Hıristiyanlıkta günah anlayışı konusunu ele alalım.

2. Hıristiyanlıkta Günah Anlayışı

Hıristiyan teolojisinde günah konusu bu dinin teolojisinin temeli olan asli günah anlayışı çevresinde gelişmiştir. Hıristiyanlık, Hz. Adem'in işlediği ilk günahın etkisinin asli günah olarak tüm insanlarda devam ettiğini ve Tanrı oğlu İsa Mesih'in de çarmıhta can vermesiyle insanlığın bu asli günahattan kurtuluşunu önemsemektedir. Bu bölümde Hıristiyanlığın asli günah etrafında gelişen günah anlayışını ele alacağız.

---

⁴³⁸ Eroğlu, Ahmet Hikmet , Dinler Tarihi El Kitabı “ Hıristiyanlık”, ed. Baki Adam,(3. Baskı) Grafiker Yayınları, Ankara 2016, s.146-148.

⁴³⁹ Demirci, 2016, s. 335.

⁴⁴⁰ Demirci, 2016, s. 336.

⁴⁴¹ Tümer- Küçük, 2017, s. 359.

2.1. Yeni Ahit'te Günah ve Hıristiyanlıkta Günah Anlayışı

Yeni Ahit/İncillerde günah, çeşitli İbranice ve Yunanca kelimelerle ifade edilmiştir. Bunun nedeni kasıtlı yanlış davranışlardan, ahlaki kötülüklerden, zayıflığa, tembelliklere veya cehaletten kazara başarısızlığa kadar günah kelimesi birçok farklı şekillerde İncillerde geçmektedir.⁴⁴² Yine bu kelimeler işareti görmeme, çizgiyi aşma, bilinmesi gereken konularda yanılma ve ihmal gibi anlamlarda da kullanılmıştır.

Hıristiyan teolojisinin orijininde yer alan günah konusu Hıristiyan dünyasında hemen her dönemde tartışılan önemli temel meselelerden biri olmuştur. Yeni Ahit'te günah, insanın isteğinin Tanrı'nın iradesine aykırı olması olarak sunulmaktadır. Ayrıca eksiklik, kusur, ahlaki kötülük, tecavüz ki özellikle Tanrı'nın şeraitine tecavüz, anlamlarında da kullanılmıştır. Dolayısıyla Hıristiyan teolojisinde günah, Tanrı'nın arzu ve iradesine karşı çıkmadır.⁴⁴³ Ayrıca bu inançta günah, Tanrı'nın yasasına isyan etmek ve onu ihlal etmektir. Tanrı'nın ortaya koyduğu gerçekleri reddetmektir. Tanrıyı saymazlıktır. Tanrı'nın mutlak kutsallığının mükemmelliğinin yasasının kırılması, ilahi iradenin kusursuz standartlığının eksikliğidir.⁴⁴⁴

Bir başka ifade ile günah, Tanrı'nın insanlar için tayin ettiği yaşam tarzından bireyin bilinçli ya da bilinçsiz olarak sapması olup kişinin hür olarak işlemiş olduğu kötü bir insani, aynı zamanda bireysel bir davranış ve suç olarak görülür.⁴⁴⁵ Özellikle Tanrı'dan sapma olarak görülen günah sadece kötülüğe meyletmeyle değil aynı zamanda iyiliklerden ayrılmayla da gerçekleşir. Günah Tanrıya karşı itaatsizlik, başkaldırı, onun ezeli kanununa uymayan söz, eylem ve arzu, akla, gerçeğe ve sağduyuya karşı bir hata olarak telakki edilir.⁴⁴⁶

Hıristiyan inancında bütün günahların ortak özellikleri; kişiyi Tanrı'dan uzaklaştırmak, Ondan ayrı yaşamak⁴⁴⁷, Tanrı'nın sözüne itaat etmemektir.⁴⁴⁸ Dolayısıyla tüm günahların en belirgin ortak özelliğinin Tanrıya karşı yapılmış olduğu görülür. Nitekim Mezmurlar'da Davut şöyle söylemektedir: “Sana karşı, sadece sana karşı günah

⁴⁴²Fleming, Don, “Sin” Bridgeway Bible Dictionary, Bridgeway Publication, Australia 2004, s. 434.

⁴⁴³ Harman, 2016, s. 281.

⁴⁴⁴ Fleming, 2004, s. 434.

⁴⁴⁵ Katar, 1998, s. 4.

⁴⁴⁶ Harman, 2016, s. 281.

⁴⁴⁷ Luka 15/11-32.

⁴⁴⁸ Matta 7/21.

işledim.⁴⁴⁹

Yuhanna İncil’inde geçen “siz babanız iblistensiniz ve babalarınızın arzularını yerine getirmek istiyorsunuz” ifadesine göre de günah, görevi baştan çıkarmak olan şeytanın bu durumuna uymak ve onun yolundan gitmek olarak ifade edilir.⁴⁵⁰ Yuhanna’ya göre günah, başlı başına hiçbir ahlaki suç içermeyen, ama sadece insanın daha yüksek ve ileri yaşama sahip olması için doğal yetersizliği, mahrumiyetidir.⁴⁵¹ Matta İncil’inde kirlilik olarak görünen günah, amelden çok kişinin yüreğinden, niyetinden kaynaklı olarak görülür.⁴⁵²

Beşeri ve ilahi sevgiyi önemseyen Hıristiyanlık’ta günah, özellikle insanların günahı için çarmıha gerilen İsa’ya duyulan sevgiyi reddetmek ve İsa’yı kabul etmemektir.⁴⁵³ Dolayısıyla İsa Mesih’e olan inançsızlıkta günah olarak telakki edilir.⁴⁵⁴ Yine İsa’yla bağlantılı olarak Evharistiyayı (Ekmek Şarap ayini) kabul etmeme, uygun görmeme de günah olarak görülür.⁴⁵⁵ Bununla birlikte Tanrı sevgisine dayanan Hıristiyanlık’ta Tanrı’yı bilinçli olarak sevmemek, Tanrı sevgisine karşı koyma, Ondan uzaklaşıp Onu reddetmek de günah olarak görülür.⁴⁵⁶

Hıristiyanlığın mimarı olarak görülen Pavlus teolojisinde, bireyin işlediği özel günahlardan ziyade günahın evrenselliğine vurgu yapılır. O, günah kavramı ile insan üzerinde etkili olan şahsileşmiş evrensel bir gücü ifade eder. Bu güç, insanı hürriyetinden edip köleleştiren şeytani özelliktedir.⁴⁵⁷ Günah insanın yaptığı bir fiil olmakla beraber daha sonra Pavlus’ta insanın cennetten düşüşü sonrası mahkûm olduğu güç haline gelmiştir. Bu durum insanı günahın öznesi olmaktan çıkarıp nesnesi haline, günahı da özne haline getirmiştir.⁴⁵⁸ Yine Pavlus’ta günah Tanrıya karşı çıkan bütün güçlerin toplamıdır. Ona göre günah, hükümlanlık sürer, hizmetçileri, ücretli tuttuğu ordusu bulunmakta, bizi de İsa’yı da öldürür.⁴⁵⁹ Pavlus bunun gibi günahın farklı özelliklerine farklı anlamlar vermektedir. Dolayısıyla Pavlus günaha farklı bir anlam vererek ilk insan

---

⁴⁴⁹ Mezmurlar 51/14.

⁴⁵⁰ Yuhanna 8/ 44.

⁴⁵¹ Bennett, W. H., 1908-1914, s. 539.

⁴⁵² Matta 15/ 18-19.

⁴⁵³ Kılıç, 1984, s. 88.

⁴⁵⁴ Yuhanna 8/ 24.

⁴⁵⁵ 1. Korintliler 11/27-29.

⁴⁵⁶ Kahraman, 2011, s. 32.

⁴⁵⁷ Harman, 2016, s. 281; Kılıç, 1984, s. 89.

⁴⁵⁸ Batuk, 2006, s.38.

⁴⁵⁹ Kılıç, 1984, s. 31-32.

Âdem'in düşüşüne neden olan ilk günah ile İsa'nın çarmıhta ölümü arasında kurduğu ilişki ile Hıristiyanlıkta asli günah anlayışının temelini oluşturmuştur.

Hıristiyanlar günaha göreceli iyilik ve kötülük anlayışıyla yapılan bir eylem olarak bakmaktadırlar. Yani bir eylemin iyi ya da kötü olarak nitelendirilmesi ve günah olup olmaması sana bana göre değişebilir. Sana göre yapılan eylem kötü ve günah iken, bana göre aynı eylem iyidir ve günahkâr olunmaz.⁴⁶⁰

Sinoptik İncillerde (Matta, Markos ve Luka) genel olarak günah, Tanrı ile insan arasındaki ilişkinin zedelenmesi ve zarar görmesi olarak anlam kazanmıştır.⁴⁶¹ Sinoptik İnciller günahı bahsederken çoğul eki kullanırlar, ancak Yuhanna İncili diğer İncillerin tersine günahın Tanrı'yla kökten bir ayrılık ve hatta O'nun kininden ibaret olduğunu göstermek için günah kelimesini tekil olarak kullanır.⁴⁶²

Hıristiyanlara göre ilk günahla insanoğlu, Tanrı tarafından kendilerine konulan sınırı aşmış ve günaha düşmüşlerdir. Tanrıyı tanıma yeteneklerinden dolayı kendilerini Tanrı'nın yerine koyma eğiliminde olmuşlar, yaşamlarını O'ndan bağımsız olarak yönetmek ve neyin iyi neyin kötü olduğunun nihai yargıcı kendileri olmak istemişlerdir. İlk günahta olduğu gibi günah insan yaşamına girdi çünkü insanlar Tanrı'dan şüphe etti, ona güvenmeyi bıraktı ve kendi efendileri olma arzusuna daldılar.⁴⁶³ Böylece günah Tanrıya karşı, onun otoritesinin, bilgeliğinin ve sevgisinin reddi anlamına gelmekle birlikte, Tanrı'nın iradesine karşı isyan ve itaatsizlik olarak görülmektedir.⁴⁶⁴ Yine günah, gurur ve kibirle insanın kendisini beğenmesi ve Tanrı'dan nefret edecek kadar kendisini sevmesidir.⁴⁶⁵ İlk işlenen günah olan Adem'in günahından sonra insan hikayesi Tanrı'dan kaçan, Tanrı yerine kendilerini seven ve kendi iradelerini yapan insanlara dönüşmüştür.

Hıristiyanların birçoğuna göre günah, bireyin bilinçli ve kasıtlı olarak işlediği bir eylemken bazılarına göre ise birey ancak günah işlediğinde ne yaptığını bilmektedir. Ancak yine de Hıristiyanlıkta günah bilinçli ya da bilinçsiz olsun herkes tarafından mutlak işlenilmiş ve insanın zayıflığını gösteren, Tanrı'nın yüceliğinden yoksunluğa götüren bir eylemi ifade eder.⁴⁶⁶ Nitekim İncillerde "Günahımız yok dersek hem

---

⁴⁶⁰ Kılıç, 1984, s. 88.

⁴⁶¹ Matta 1/21, 9/10-13, Markos 2/15-17, Luka 1/77, 7/34-37.

⁴⁶² Kılıç, 1984, s. 88.

⁴⁶³ Fleming, 2004, s. 434-435.

⁴⁶⁴ Romalılara Mektup 1/25, Yuhanna 3/4

⁴⁶⁵ Ratzinger, Joseph, Kilise Komisyonu, Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri, (çev. Dominik Pamir), Yayıncılık Matbaası, İstanbul 2000, s. 437.

⁴⁶⁶ Romalılara Mektup 3/23, Katar, 1997, s. 4.

kendimizi aldatmış oluruz hem de Tanrı'yı yalancı duruma düşürmüş oluruz."⁴⁶⁷ şeklinde geçen ifadelerde göstermektedir ki Hıristiyan inancına göre herkes günahkârdır. Günahtan korunmak için de iman etmek gerekir. Özellikle İsa Mesih'e inanmak ki "O'ndan yaşayan günah işlemez."⁴⁶⁸ Bunun tersi olarak da Hıristiyan inancında günah işleyen şeytandandır ki şeytan başlangıçtan beri günah işlemektedir.⁴⁶⁹

Yeni Ahit'te günah, sadece Tanrı'ya karşı işlenen korkunç bir gerçek değil aynı zamanda insanlara karşı da işlenen bir suçtur.⁴⁷⁰ Dolayısıyla Hıristiyanlıkta günahın iki yönü bulunmaktadır. İlk olarak günah işleyen birey hem Tanrı'nın yasasını çiğneyerek Tanrı'ya karşı bir suç işlemektedir. Hem de günah işleyen birey kendine ve mensubu bulunduğu topluma zarar verip suç işlemektedir.⁴⁷¹

Hıristiyanlıkta günah, bir borç ve yüklerin en ağır olarak algılanmaktadır. Onlara göre Tanrı alacaklı ve insan borçludur.⁴⁷² Aynı şekilde Yahudilikte benzer olarak günah, içsel bir kirlilik olarak görülmektedir. İncillerde geçen kötü düşünceler, fuhuş, hırsızlık, cinayet, zina, açgözlülük, kötülük, hile, sefahat, kıskançlık, iftira, kibir ve akılsızlık gibi durumlar içten gelen bir kirlilik olarak günahı ifade etmektedir.⁴⁷³

Hıristiyanlar için önemli bir otorite isim olan Augustin'de (d.354-ö.430) günah, yaratılışın nihai amacına karşı yöneltilmiş bir tavır, yaratıcının eserine bir saldırı ve sataşma olarak değerlendirilmektedir.⁴⁷⁴ Ona göre günah, Tanrı'nın kutsallığına ve hikmetine bir saldırıdır.⁴⁷⁵ Çünkü insan günahın başlangıcında özgür iradesiyle gururlanıp kendi öz iktidarını seçip Tanrı'ya karşı çıkararak Tanrı'dan ayrılmıştı ve O'ndan sırt çevirmiştir.⁴⁷⁶ Böylelikle insanoğlu Tanrı'nın bilgeliğine sataşarak günaha girmiş olmaktadır. Yine Augustin'de günah, kötülüğün başlı başına bir cevher olduğunu reddederek "iyiliğin olmaması" olarak tanımlanmıştır. Ona göre tüm insanoğlu günaha bulaşmıştır. Öyle ki dünyaya gelmiş bir günlük çocuk bile günahkârdır.⁴⁷⁷

Yeni Ahit'te günah için en belirgin kelime "amartia"dır. Septuagint'te çevrisi

---

⁴⁶⁷ 1. Yuhanna 1/8,10.

⁴⁶⁸ 1. Yuhanna 3/6.

⁴⁶⁹ 1. Yuhanna 3/8.

⁴⁷⁰ Bennett, W. H., 1908-1914, s. 538, Luka 15/18.

⁴⁷¹ Harman, Ömer Faruk, "Endüljans" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1995, C. 11. s. 209.

⁴⁷² Bennett, W. H., 1908-1914, s. 538.

⁴⁷³ Markos 7/14-23.

⁴⁷⁴ Kılıç, 1984, s. 32.

⁴⁷⁵ Harman, 2016, s. 281.

⁴⁷⁶ Kılıç, 1984, s. 89.

⁴⁷⁷ Harman, 2016, s. 281.

“hattā” olan bu kelime Tanrı’dan, iyiden sapmayı ifade eder. Yeni Ahit yazarları genellikle günahı somut bir gerçeklik olarak anlarlar. Klasik yazarlarda ise günah, “bir hedefin kaçırıldığını, eksik olduğunu” belirtir. Hıristiyanlıkta günah işleyen kişi Hıristiyanlığın davetini, Tanrı ile olan birlikteliğini reddetmekte ve şeytanın egemenliğine boyun eğmektedir.⁴⁷⁸

Hıristiyanlıkta herkes günahkar görüldüğü gibi günahsızlık ya da günahsız olanlar anlayışı da bulunmaktadır. Özellikle Katolik Kilisesinin doğmalarına göre Tanrı olarak görülen İsa ve Tanrı’yı doğuran olarak görülen Meryem günahsızdır.⁴⁷⁹ İlk günahtan kaynaklı asli günah anlayışı Hıristiyanlıkta bu iki şahısta görülmez. Ancak Pavlus gibi bazı Hıristiyan teologlar İsa’yı hem günahlı hem de günahsız görmektedirler. Pavlus, Korintlilere ve Romalılara mektuplarda İsa’nın kendisinin Tanrı olarak günahsız olduğunu ancak Tanrı tarafından insanlar için günahlı yapıldığını söylemiştir.⁴⁸⁰ Yine Lutheranlar ve Calvinistler asli günahtan münezzeh ve hayat boyu günahsız olduğunu savunan Hıristiyan teologlara İncil’de bulunmadığı için karşı çıkmışlardır ve onları onaylamazlar.⁴⁸¹

Hıristiyanlıkta günah ferdi olmakla birlikte birey başkasını sevk eder, günahı teşvik ve tasvip edip över, günah işleyeni uyararak engel olmaz ve onu korursa başkalarının işlemiş olduğu günahtan da sorumlu tutulmaktadır.⁴⁸²

Yeni Ahit’te otuzdan fazla günahla ilgili kavram kullanılmıştır. Ancak Pavlus bunların yirmi dört tanesini kullanmış olmasına rağmen somut bir tarifini tam olarak yapamadığı düşünülmektedir.⁴⁸³ Pavlus’un kullandığı kelimelerden bazıları ve anlamları şöyledir: “Günah” kelimesi için hamartia,⁴⁸⁴ “ihlal etmek” anlamında paraptoma,⁴⁸⁵ “günah işlemek” anlamında hamartana,⁴⁸⁶ “günahkar” anlamında hamartolos,⁴⁸⁷ “kötü”

⁴⁷⁸ J. Lachowski, “Sin”, New Catholic Encyclopedia, The Catholic University of America, Washington 2003, C.13, s. 145-146.

⁴⁷⁹ Altında, Aytunç, Üç İsa, Alfa Yayınları, 17. Baskı, İstanbul 2017, s.98, Harman, Ömer Faruk, “Meryem” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 29. s. 239-240.

⁴⁸⁰ 2. Korintliler 5/21, Romalılara Mektup 8/3.

⁴⁸¹ Harman, 2016, s. 239.

⁴⁸² Harman, 2016, s. 282.

⁴⁸³ Aydın, Fuat, Pavlus ve Din Anlayışının Yansımaları, Basılmamış Doktora Tezi, M. Ü. Sos. Bil. Ens. Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 2000, s. 198.

⁴⁸⁴ Romalılar 3/9,20, 4/7,8, 5/12,13,20,21 6/1,2,6,7,10,11,12,13,14,16, 1. Korintliler 15/3,17,56, 2. Korintliler 5/21, 11/7, Galatyalılar 2/17, 3/22.

⁴⁸⁵ Romalılar 4/25, 5/15,16,17,18,20, 11/11,12, 2. Korintliler 5/19, Galatyalılar 6/1.

⁴⁸⁶ Efesliler 4/26, 1. Korintliler 15/34, 8/12, 7/36, 7/28, 6/18, Romalılar 6/15, 5/16,14,12, 3/23, 2/12.

⁴⁸⁷ Romalılar 3/7, 5/8,19, 7/13, Galatyalılar 2/15,17.

için kakos,⁴⁸⁸ “doğru olmamak”, “yanlış yapmak” için adikia,⁴⁸⁹ “kanunsuzluk”, “şerriatsız olma” için anomia,⁴⁹⁰ “Tanrı’nın yasasının ihlali” anlamında parabosis⁴⁹¹ kelimelerini kullanmıştır. Bununla birlikte günah işlemenin sonucu olarak suçluluk için Pavlus “Bu nedenle kim uygun olmayan biçimde ekmeği yer ya da rabbin kâsesinden de içerse, rabbin bedenine ve kanına karşı suç işlemiş olur.”⁴⁹² ifadelerini kullanmaktadır. Pavlus günahı ferdi olarak değil bireyüstü bakış açısından ele almakta ve ona göre günah insanlara ve Tanrıya karşı işlenmektedir. Ancak Tanrı’ya karşı işlenen suç insana olandan daha önemlidir.⁴⁹³

Pavlus’un mektuplarında günah; Tanrı’nın yasalarını çiğnemek,⁴⁹⁴ Tanrı’dan nefret etmek,⁴⁹⁵ Tanrı’yı övmekten uzaklaşmak ve Tanrı’nın yüceliğinden yoksun kalmak,⁴⁹⁶ Tanrı gibi yüce bir varlığı bırakıp Ondan daha aşağı şeylere dönme ve yücelikten yoksun olanlara yüceymiş gibi davranma⁴⁹⁷ olarak geçmektedir. Pavlus diğer mektuplarının yanında Romalılara Mektubunda günaha daha çok ağırlık vermiştir. Pavlus’ta gücünü Kutsal Yasa’dan alan günah, insanın bedeninde var olan, onu Tanrı’dan uzaklaştırıp kendi düşünce ve anlayışına göre hareket ettiren köleleştiren kötü bir güçtür.⁴⁹⁸

Pavlus’a göre günah bilerek, isteyerek tercih ettiğimiz bir şey olmakla birlikte aynı zamanda hakimiyetinden de kolayca kurtulamayacağımız bir şeydir. Bu nedenle günahın Rab’liğinden Mesih’in Rab’liğine bir an önce geçilmelidir. Günah, kozmik olmayıp ahlaki niteliktedir. Bu manada günah Tanrı karşısında olan insanın iradesi dışında kalan müstakil bir prensip olmayan ancak insan vasıtasıyla oluşan bir olgu olarak görülmüştür.⁴⁹⁹ Varlığı gerçek olup istisnai bir durum olan günah, kişinin kendisine ve Tanrıya karşı yabancılaşması olarak da değerlendirilir. Pavlus kısaca günahı, insanın kendisini Tanrı yerine koyma, iman karşıtı tavır takınma ve kurtuluş planına karşı başkaldırma olarak değerlendirmiştir.⁵⁰⁰

---

⁴⁸⁸ Romalılar 1/30, 2/9, 3/8, 7/19,21, 12/17,21, 13/3, 1. Korintliler 10/6, 13/5, 15/33.

⁴⁸⁹ Romalılar 1/18,29, 2/8, 3/5, 1. Korintliler 13/6, 2. Korintliler 12/13.

⁴⁹⁰ Romalılar 4/7, 6/19, 2. Korintliler 6/14.

⁴⁹¹ Romalılar 2/23, 4/15, 5/14, Galatyalılar 3/19.

⁴⁹² 1. Korintliler 11/27.

⁴⁹³ Aydın, 2000, s. 199.

⁴⁹⁴ 1. Korintliler 15/56.

⁴⁹⁵ Romalılar 1/30.

⁴⁹⁶ Romalılar 3/23.

⁴⁹⁷ Romalılar 1/18-32

⁴⁹⁸ Romalılar 7/7-24.

⁴⁹⁹ Aydın, 2000, s. 200.

⁵⁰⁰ Aydın, 2000, s. 200.

2.2. Hıristiyanlıkta Günahın Kaynağı

Hıristiyanlıkta günahın kaynağı olarak; insandaki arzular ve bu arzuların baskısı sonucu istek ve iradenin bozulması, kötü niyet ve insanın yaratılıştan getirdiği yetersizlikler olarak belirtilmiştir. Bunlara bir de dış etkenlerin etkisi de eklenmektedir.⁵⁰¹ İsa'nın öğretisinde günahın kaynağı bireyin kendi hür iradesinden, yüreğinden kaynaklanmaktadır. Özellikle kötü düşünceler, zina, fuhuş, ahlaksızlık, adam öldürme, hırsızlık, yalan yere şahitlik ve iftira gibi insanı günaha iten ve kirleten durumlar yürekten kaynaklanır. İncil'de de günahın kaynağı Tanrı'ya karşı isyan eden, ona başkaldıran, insanı çirkin ve kötü işlere yönlendiren yozlaşmış kalp olarak bahsedilmektedir.⁵⁰²

Hıristiyanlıkta günahın, asli günahın ya da ilk günahın kaynağı olarak ilk insan Âdem ve Havva'nın cennette yasak meyveden yemeleri görülmektedir. Tevrat'ın Tekvin bölümünü⁵⁰³ Yahudilere göre farklı yorumlayan Hıristiyan teologlardan ilk günahın kaynağını Âdem'in eşine olan zafiyetine bağlayanlar bulunduğu gibi bazıları da günahın Âdem'in iyilik ve kötülüğü bilmede Tanrı gibi olma arzusundan kaynaklandığını savunanlar da bulunmaktadır. Ayrıca yine bazı teologlar Âdem'in yasak meyveden yemesinin ardından çıplaklığa düşmesinden dolayı günahın kaynağını şehvet olarak yorumlayanlar da bulunmaktadır.⁵⁰⁴ Özellikle Kitab-ı Mukaddes'in Eski Ahit bölümünün yaratılış kısmındaki bazı ifadelerde ilk günahın işlenmesinden sonra çıplaklığın vurgulaması günahın sebebi, kaynağı olmasında etkili olmuştur. Augustin bu görüşe karşı çıkarak cinsel şehvet duygusunun başlangıçta insanlığın tabiatında bulunmadığını iddia eder. Ona göre şehvetin asıl kaynağı Adem ve Havva'nın işlediği suçtur. Bu suçun ve günahın sonucu olarak da her insan şehvetin dolayısıyla günahın bir ürünü olmuştur.⁵⁰⁵

Hıristiyan ilahiyatını ve Ortaçağ düşüncesini büyük ölçüde etkileyen iki önemli erken kilise babaları olan Clement (d.182-ö.202) ve Origenes'e (d.184-ö.254) göre günahın kaynağı iradenin bozulmasına bağlıdır. Onlar günahı insanın iradesinin Tanrı'ya karşı olan bir kararı olarak görmüşlerdir.⁵⁰⁶ İnsanoğlu iradenin istekleri yönünde hareket

⁵⁰¹ Harman, 2016, s. 281, Kılıç, 1984, s. 93.

⁵⁰² Matta 15/18-20.

⁵⁰³ Tekvin 3/3-21.

⁵⁰⁴ Erdem, Mustafa, Hz. Âdem İlk İnsan, T.D.V. Yayınları, Ankara 1994, s. 78.

⁵⁰⁵ Erdem, 1994, s. 78.

⁵⁰⁶ Kılıç, 1984, s. 93.

ederek ve kendi içerisinde istekli bir bozulma gerçekleştirerek günaha girer. Tanrı insanı yaratılıştaki iradi olarak ikili işleyişe ve tercihe bırakmıştır ve insan kendi hür iradesi ile ister iyiliği tercih eder isterse kötülüğü tercih edip günaha düşer. Hıristiyan teologlardan günahın kaynağını iradenin bozulmasına bağlayanlar dış dünyanın ya da insan fitratının etkisini görmezden gelirler.⁵⁰⁷

Augustin, günaha sebebiyet veren kötü iradenin özünde kötü niyeti algılamaktadır. Bu kötü niyetler, dünyevi gelecek düşüncesi, her şeye hükmetme ve hakimiyet arzusu olarak görülebilir. Augustin'e göre insan, bu olumsuz anlamdaki kötü niyetlere kendini kaptırarak, Tanrı'yla olan bağını kesmekte ve ilahi kanuna aykırı davranarak günaha bulaşmaktadır.⁵⁰⁸

Yine günaha sebep olan iradedeki bu kusur ve bozulma, iradenin kendisinde bulunan kötülükten kaynaklı kusurundan, cehaletten kaynaklı bilgi eksikliği kusurundan ya da insanın aciziyeti ve zayıflığından kaynaklı aşırı istek ve arzu duygusunun kusurundan kaynaklanabilir.⁵⁰⁹ Örneğin öfkeli bir kişi sakin biri gibi düşünüp iradesini doğru kullanamaz. İnsanoğlunun önemli zaaflarından biri olan öfkelenme iradeyi doğru kullanmayı bozabilir. Böylelikle iradesinde bozulma yaşayan kişi kendi arzularının etkisinde kalıp günaha meydelebilir. Nitekim İsa'da son yargılamada insanları özel olarak uyardığı günah türlerinden biride öfke tutkusudur.⁵¹⁰

Günahkarın kendisinin dışındaki dış faktörlerde günaha etki eder. Yeni Ahit şeytanın cezbedici özelliğini günahın kaynağı olarak görmektedir.⁵¹¹ Günahın kaynağı olan şeytanın cezbetmesi insanın algılayabileceği ve karşı çıkabileceği şeyleri etkiler. Özellikle İsa daha çok bireysel günahlar üzerinde durmuş ve bu günahların kaynağını da insanların yozlaşmış kötü kalplerine ve şeytanın ayartmasına bağlamıştır.⁵¹² Şeytanın insanın iradesini doğrudan günah işlemeye yöneltmesi anlamında günah nedeni olarak kabul edilmez. En fazla insanların içsel duygularını kullanarak günah olan şeyleri düşünmelerine ve dikkatlerini illegal zevklerin arzu edebildiğine odaklanmalarına neden olarak günah işlemeye teşvik edebilir. Yine de şeytan genel anlamda, insanları kötülüğe yetkin bırakan orijinal günahın ortaya çıkmasında etkili olduğundan tüm günahların

---

⁵⁰⁷ Kılıç, 1984, s. 91.

⁵⁰⁸ Kılıç, 1984, s. 91.

⁵⁰⁹ J. Lachowski, 2003, s. 154.

⁵¹⁰ Bennett, W. H., 1908-1914, s. 538.

⁵¹¹ 1. Petrus 5/8, Elçiler 5/3, Matta 4/3-11.

⁵¹² Bennett, W. H., 1908-1914, s. 539.

dolaylı ve kısmi bir nedeni olarak görülebilir.⁵¹³ Aynı şekilde insanın cennetten düşüşü ile Şeytan'ın yeryüzüne hakim olması, dünyanın egemeni olması kötülük sorununa işaret eder.⁵¹⁴

Günahın kaynakları arasında yasayı da sayabiliriz. Özellikle Pavlus yasa ve günah arasında zorunlu bir ilişki bulunduğunu düşünmektedir. Adem'in işlediği ilk günahın nedeni Tanrı'nın koymuş olduğu yasağın/kuralın çiğnenmesidir. Yasağın çiğnenmesi itaatsizliğe, itaatsizlikte günaha neden olmuştur. Adem'e yasaklanan şey Adem'in o şeye karşı ilgisini arttırarak onu arzulamasına sebep olmuştur.⁵¹⁵ Pavlus Romalılara mektubunda yasaklamanın suça ve günaha olan arzuyu arttırdığından bahsetmektedir.⁵¹⁶

Pavlus birinci yüzyıl Yahudi teolojisine karşı çıkararak yasanın kurtuluşu kolaylaştırmadığını aksine zorlaştırdığını savunmakta ve yasanın kurtuluş için Yahudilere ayrıcalık sağlamadığını düşünmektedir.⁵¹⁷ Ancak Pavlus'a göre yasa tek başına günaha kaynaklık eden bir güç değildir. Sadece günahın ortaya çıkmasını sağlayan önemli bir unsurdur. Günah, Yasanın oluşturduğu fırsatı kullanarak insanı aldatır.⁵¹⁸ Yasa insanları günahın tutsağı haline getirir,⁵¹⁹ yasa aracılığı ile günahın ne olduğu bilinir, yasa olmasaydı günah da olmazdı.⁵²⁰ Bir anlamda yasa özünde kötü olmayıp kötülüğe kaynaklık etmesi bakımından insanı kötülüğe/günaha götüren bir araç konumundadır. Yasa gibi tıpkı bedende insanı günaha götüren bir araç olması bakımından günahın kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Pavlus'a göre beden, olumsuz özellikleri olan ve insanı Tanrı'dan uzaklaştıran ve günahla kirletilmiş bir şey olarak bahseder.⁵²¹ Olumsuz bir güç olan günah, Pavlus'a göre bedende ikamet ederek insanı kötülüğe teşvik etmektedir.⁵²² Yani beden günah olduğu için ona yabancı bir güç olarak onda ikamet eden günahı bir araç olarak kullandığı için günah olarak değerlendirilebilir. Ona göre beden kötülüğe karşı içsel bir eğilimdir. Beden, insanı iyiliğe ya da yasanın öngördüğü şeye karşı koymasına sebep olur. Böylelikle insanı kötülüğe yani günaha sevk eder. Beden insanı günaha sevk eden içsel faktörken yasa da insanı günahkarlığın farkında yapan

---

⁵¹³ J. Lachowski, 2003, s. 154.

⁵¹⁴ Yuhanna 14/30, Yakup 1/27, 4/4, 1. Yuhanna 4/3, 5/5, Romalılar 12/2, Galatyalılar 1/4.

⁵¹⁵ Batuk, 2006, s.53.

⁵¹⁶ Romalılar 5/20, 7/5.

⁵¹⁷ Batuk, 2006, s.53.

⁵¹⁸ Romalılar 7/7-11.

⁵¹⁹ Galatyalılar 3/21-22

⁵²⁰ Romalılar 7/7-14.

⁵²¹ Batuk, 2006, s.62-63.

⁵²² Batuk, 2006, s.68.

dışsal faktördür. Yasa insanı bilinçli olarak günah işlemek için bedenle işbirliği yapar. Ancak yasa Tanrı'nın iradesini ifade etse de kurtuluşu sağlamaktan acizdir. Kurtuluş ancak Tanrı'nın lütfu ve imanla gerçekleşir.⁵²³

2.3. Hıristiyanlıkta Asli Günah Anlayışı

İlahi olmayan bazı dinlerde farklı şekillerde rastladığımız ancak diğer ilahi dinlerde bulunmayan, Hıristiyanlık'ta ayrı bir anlam bulan asli günah, Hıristiyanlığın en önemli inanç esaslarından biri olarak kabul edilir. Hıristiyanlık temel öğretisini insanın Adem'den gelen günahkarlığı ve Tanrı'nın bu günahkarlığı İsa'da kurtuluş ile ortadan kaldırmayla gerçekleştirdiği düşüncesi üzerine bina etmiştir.

Latince "Peccatum Originale", İngilizce'de "original sin", Fransızca'da "péché originel" ve Almanca'da "erbsünde" kelimelerine karşılık gelen asli günah; "ilk günah", "doğuştan gelen günah", "miras günah", "kalıtsal günah", "antik günah", "Adem'in günahı" ve "Asli Suç" gibi kavramlarla da anılmakta ve daha çok Hıristiyanlıkla özdeşleşmiş bir kavramdır. Bazı ortaçağ Hıristiyan teologlarına göre tüm insanlık için olumsuz sonuçları olmasına rağmen Asli Suça "felix culpa" yani "mesud suç" olarak bakılıp isimlendirilmiştir. Çünkü insan yalnızca o suç sayesinde İsa'nın insanlığa duyduğu sevgi vasıtasıyla kurtuluşa erebilmiştir.⁵²⁴

Asli günah kavramını ilk kez kullanıp günümüzdeki haliyle şekillendiren, doktrinleştiren Augustin olmasına rağmen mektuplarında bu konuda ilk yorum yapan, Hıristiyanlığa yerleştiren Pavlus olmuştur. Ancak Hıristiyan kutsal metinlerinden dört kanonik İncil'de asli günahla ilgili açık, net ifadeler bulunmayıp kefarete, kurtuluş ve çarmlı hadiselerinde asli günaha ilişkin dolaylı imalar ve atıflar yer almaktadır.⁵²⁵

Hıristiyanlığı özellikle ilk dönem Yahudi-Hıristiyanlıktan ayrılıp evrensel ve bağımsız bir din haline gelmesinde etkili olan asli günah doktrini, dönemin ilahi dini olan Yahudilerin üstünlük anlayışının yıkılmasında önemli bir etken olmuştur.⁵²⁶ Bu konuda Pavlus Romalılara Mektubunda, ister Yahudi ister Grek olsun daha önce herkesin günahın

⁵²³ J. Lachowski, 2003, s. 147.

⁵²⁴ Kılıç, 1984, s. 97, Schimmel, 1999, s. 286.

⁵²⁵ Romalılar 3/9,10,23, 5/15, Markos 10/45, 1. Yuhanna 2/1, Matta 20/28,26/28.

⁵²⁶ Gül, Durali, Hıristiyanlıkta Asli Günah Doktrini Üzerine Bir Araştırma, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, A. Ü. Sos. Bil. Ens. Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, Ankara 2002, s. 21.

kontrolünde olmakla suçlar ve doğru bir tek kişinin bile olmadığını iddia eder.⁵²⁷

Hıristiyan teolojisinin merkezinde yer alan asli günah bir çok açıdan tanımı yapılmakla birlikte; Hz. Adem ve Havva'nın ilahi emre karşı gelerek cennette "yasak meyve" yi yemelerinden dolayı işlediklerine ve nesilden nesile bütün insanlığa geçtiğine inanılan suça denilmektedir.⁵²⁸ Her insan doğumundan itibaren bireysel hiçbir girişimi olmadan günahkar sayılıyorsa, yani insan doğuştan günahkar olarak nitelendiriliyorsa bu durum asli günah olarak görülmektedir. Doğan her kişi Adem'in işlediği günahı miras olarak taşımakta ve günahkar olarak doğmaktadır. Yani burada günahtan kasıt ruhun ölmesidir. Bu nedenle asli günah kişisel olmayıp fiilen işlenmiş kişisel günaha benzemez. İlk günahı işleyen soyuna ait olduğundan tüm insanlar mecazen günahkârdırlar.⁵²⁹

Günümüzde Hıristiyanların çoğunda Adem'in ilahi emri çiğneyerek yasak ağaçtan yemekle günah işlediğine, bu nedenle Tanrı'nın gazabına uğrayıp cennetten kovulmasıyla yer yüzüne düşüşü ve Havva ile ilişkisi sonucu zürriyetlerine de sirayet etmesiyle herkesin günahkar olduğu düşüncesi hakimdir.⁵³⁰ İşte bu doğuştan gelen günah ve günahkarlıkta insanın bireysel eylem ve seçimi bulunmamakta buna rağmen tüm insanlar günah ve ölümün var olduğu dünya yaşantısına mahkum olmuştur.⁵³¹ Bu nedenle asli günah sadece bireysel değil toplumsal bir problem olarak sadece bireyin değil toplumunda düzenini bozduğu anlaşılmaktadır.⁵³² Dolayısıyla insanın bireysel eylem ve seçimlerinin bulunmadığı miras yoluyla kazandığı bu asli günahta her insan bir anlamda günahın egemenliğinde tutsak ve köle olup ilahi takdir/kader/alınyazısı olarak tüm insanlığı etkilemektedir. Ayrıca asli günah Hıristiyan teolojisinde, Tanrı'nın rahmet ve inayetini kaybedip yaratılışa ve ahlaki düzene karşı işlenen ağır bir suç olup bireyin ötesinde tüm insanlık soyunu lekeleyen bir olgudur.⁵³³

2.3.1. Hıristiyanlıkta İlk Günah ve Asli Günah Anlayışının Ortaya Çıkışı

Hıristiyanların önemseydiği içinde İsa ve iyilerin yer aldığı mükafat yeri olan cennetten insanların kovulmasına neden olan ilk günah ya da Asli Suç, her üç ilahi dinde

---

⁵²⁷ Romalılar 3/9-10.

⁵²⁸ Tümer, Günay, "Asli Günah" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 3. s.496.

⁵²⁹ Kılıç, 1984, s. 94, Şinasi, Gündüz, 1998, s.43-44.

⁵³⁰ Bolay, 2016, C. 1. s.362.

⁵³¹ Gündüz, 1998, s.43-44.

⁵³² Aydın, Mahmut, İsa Tanrı mı? İnsan mı?, İstanbul 2002, s. 104.

⁵³³ Michel, Thomas, Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş, İstanbul 1992, s.83.

aynı olaya dayanmasına rağmen her biri farklı açıdan bakmışlardır. Daha önce belirttiğimiz gibi Yahudilerde kısmen ilk günahla birlikte asli günaha bir imada bulunmakta ise de genel kanı Yahudilerde Hıristiyani anlamda bir asli günahın varlığından söz edilemez.⁵³⁴ Yine İslam'da da Adem'in işlediği ilk günahın kaynaklı miras yoluyla nesilden nesile geçtiğine inanılan bir asli günah anlayışı bulunmamaktadır. Ancak Hıristiyanlık'ta ilk günah olayı asli günah kavramıyla sistemleştirilmiş ve teolojilerinde ayrı bir yeri bulunmaktadır. Çünkü temelini asli günah ve İsa'da kurtuluşa dayandırdıkları inanç esasları, teolojileri Adem'in işlediği ilk günahla ilişkilidir.

Hıristiyanlıkta önemli olan bu ilk günah konusu, Hıristiyanlığın kutsal kitabı olan Kitabı Mukaddes'in Eski Ahit kitabının Tekvin bölümünde yer almaktadır.

Hıristiyan teologlar ilk insan Adem'in yaratılışını, cennet hayatını, yasak ağacın meyvesinden yemekle işlediği suçunu, bu suçun cezası olarak cennetten kovulmasını, ölümlü olmalarını ve bunların sonucunda asli günah problemini Hıristiyanlığın ilk yıllarında Yahudilikten ayrılışlarıyla ve ortaçağ boyunca sürekli tartışmışlar ve çözüm yolları aramışlardır. Bu konuda çözüm yolları bulmak ve asli günah teorilerini temellendirmek için özellikle yaratılış, ilk insan, cennet hayatı ve ilk günaha ait bilgileri Kitabı Mukaddes'in birinci kitabı olan Eski Ahit'in Tekvin bölümünden faydalanmışlar ve buradaki sözleri prensip olarak kabul etmişlerdir. Fakat buradaki metinleri yorumlarken Yahudilerden farklı bakış açısıyla yaptıklarından dolayı onlardan ayrılmışlardır.⁵³⁵ Yahudiler âlemin, dünyanın nerede, ne zaman ve niçin yaratıldığı gibi konular üzerinde dururken; Hıristiyanlar daha çok Adem ve yaratılışı üzerinde durmuşlardır. Bilhassa Adem'in mükemmelliği, ilk günahı işlemesi, yasak meyveyi yemesi ve bunların sonucunda ölümün bu dünyaya girmesi gibi konular üzerinde durmuşlardır.⁵³⁶ Dolayısıyla Hıristiyanlar Adem'in yaratılışı gibi konuların maddi unsurlarını değil, Adem'in yaratılış özelliği gibi konunun felsefesine ağırlık vermişlerdir.⁵³⁷

Kitabı Mukaddes'te Eski Ahit'in Tekvin bölümünde yer alan ve Adem'in yaşadığı bazı olaylardan kaynaklanarak ortaya çıkmış bir inanç olan asli günah hakkında ne Eski Ahit'te ne de Yeni Ahi'te açık ve net bir açıklama bulunmaz. Yine de Tevrat'ta bazı olası

---

⁵³⁴ Kılıç, 1984, s. 82-83.

⁵³⁵ Erdem, 1994, s. 49-50.

⁵³⁶ J. Lachowski, 2003, s. 664-672.

⁵³⁷ Erdem, 1994, s. 49.

kanıtlar bulunmaktadır.⁵³⁸ Bununla birlikte asli günahı ilk olarak şekillendiren Pavlus eski bir Yahudi olduğundan, onun asli günah anlayışı konusunda Yahudi kültür ve anlayışından etkilendiği öne sürülmektedir. Ancak asli günah anlayışının temelini atan Pavlus'un konuyla ilgili ayrıntılı yorumları Yeni Ahit'teki mektuplarında bir terim olarak bulunmasa da düşünce olarak yer almaktadır. Pavlus Romalılara Mektubunda, insanlığın ilk atası olan Adem'den aldığı kalıtsal günden ancak İsa Mesih aracılığı ile kurtulacağını belirtmiştir.⁵³⁹ Pavlus'un asli günah anlayışında bu iki şahsiyete (Adem ve İsa) yüklediği misyonun Hıristiyanlıkta büyük önemi bulunmaktadır. Bu nedenle ilk günah meselesine odaklandığımızda ve kutsal metinlerde anlatılan olaylardan çıkardığımız sonuçta; Adem merkez olmakla birlikte, yasak meyveyi yemesiyle ilk günahın ortaya çıkmasından dolayı Kitabı Mukaddes'i baz alarak öncelikle bunlar hakkında bilgi edinmek gerekmektedir.

2.3.1.1. Hıristiyanlıkta Adem ve İlk Günah Anlayışı

İlk insan olan Adem ve Havva'nın yaratılışı, cennetteki yaşamları, ilk günahı işleyerek cennetten kovulmaları, bu günahın sonuçlarına dair bilgileri Hıristiyanlar, kendi kutsal kitaplarına dahil ettikleri Eski Ahit'in Tekvin bölümünden edinmektedirler. Bu bilgilere göre ilk insan olan Adem bizzat Tanrı tarafından⁵⁴⁰ toprak, bitki ve hayvanlardan sonra varlıkların sonuncusu olarak alemin yaratımının altıncı gününe denk gelecek şekilde topraktan yaratılmıştır.⁵⁴¹ Tanrı yer yüzüne ve yer yüzündeki bütün varlıklara hakim olsun⁵⁴² diye Adem'i ve yalnız kalmasın diye onun kaburga kemiğinden de Havva'yı⁵⁴³ bir erkek ve dişi olarak kendi suretinde yaratmıştır.⁵⁴⁴ Böylelikle diğer varlıklardan üstün olan, onlara hükmetme ve bütün canlı cansız varlıkları isimlendirme⁵⁴⁵ yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir. Bütün bunları yaparken de Tanrı'nın kontrolü altında ve sorumluluk bilinciyle⁵⁴⁶ hesap verme durumunda olduğundan bahsetmektedir.⁵⁴⁷

Eski Ahit'te geçen Adem ile ilgili tüm bu özellikleri kabul eden Hıristiyanlık,

---

⁵³⁸1. Krallar 8/46, Tekvin 6/5, Mezmurlar 51/5.

⁵³⁹Romalılar 3/24-26, 5/19.

⁵⁴⁰Tekvin 2/7.

⁵⁴¹ Tekvin 1/26-31.

⁵⁴² Tekvin 1/26-28.

⁵⁴³ Tekvin 2/21-22.

⁵⁴⁴ Tekvin 1/26-28.

⁵⁴⁵ Tekvin 2/19.

⁵⁴⁶ Tekvin 3/9-12.

⁵⁴⁷ İnsanın yaratılışı ve cennet hayatıyla ilgili geniş bilgi için bkz. Tekvin 1,2,3.

Adem'i maddi olarak gerçek bir şahsiyetten daha çok bütün insanlar için bir sembol varlık olarak değerlendirmişlerdir.⁵⁴⁸ Adem'in yaratılışını genel anlamda insanın yaratılışı olarak yorumlamışlardır. Bu nedenle de dönemin dinlerinin ve kültürlerinin etkisinde kalarak Hıristiyanlığın Adem ve Havva'ya ilahi ve mitolojik bir özellik verdiği düşünülmektedir.⁵⁴⁹

Üstün özelliklerle topraktan yaratılan Adem'e Tanrı'nın kendisinden ruh üflemesiyle onu diğer varlıklardan ayırarak kutsal özelliği verdiği ancak işlediği günahın sonra ilahi nimetlerin kendisinden alındığı Hıristiyanlık düşüncesinde farklılıklar olmasına rağmen ortak görüş olarak kabul edilmektedir.⁵⁵⁰

Kitabı Mukaddes'e göre Adem ve Havva yaratıldıktan sonra Tanrı tarafından belirlenen Mezopotamya bölgesinde olduğu tahmin edilen Aden'deki bir bahçede (cennette) yaşamaktaydı.⁵⁵¹ Bu bahçedeki her şeyden istifade etmesine izin verilmiş ancak cennetin ortasında bulunan "hayat ağacı" ile "iyilik ve kötülüğü bilme ağacından"⁵⁵² uzak durması ve meyvesinden yememesi emredilmiştir.⁵⁵³ Bu emir, Hıristiyan literatüründe Tanrı'nın Adem'le ahitleşmesi olarak terminolojik bir anlam kazanmakta ve Adem de bu ahde olan sadakatiyle sınava tabi tutulmuştur.⁵⁵⁴ Ayrıca Hıristiyanlara göre Adem'in cennetteki bu iki ağaçla sembolize edilen hayat ile ölüm arasında bir tercih yapma konusunda da sınava tabi tutulduğu belirtilmiştir.⁵⁵⁵ Hıristiyanlar bu iki ağacın maddi yönlerinden insan üzerindeki özellikle olumsuz etkilerini önemsediklerinden bu ağaçlara birer sembol olarak bakmışlardır.⁵⁵⁶

"İyiliği kötülüğü bilme ağacı" farklı şekillerde tarif edilse de yasak ağaç ismi üzerinde bir mutabakat sağlanmıştır. Zaten bu ağaçla Hıristiyanlarda cennette Adem'e yasaklandığı halde bunu çiğneyip onun meyvesinden yediği ağaç kastedilmektedir. Çünkü Âdem ve eşi ilk olarak cennette iken bilgi edinme güçleri yoktu, dolayısıyla cennetten çıkarıldıktan sonra iyiliği ve kötülüğü bilme ağacı ismi verilmiştir.⁵⁵⁷ Ayrıca Kitabı Mukaddes'te yasak ağaçtan yemenin durumu iki farklı şekilde ele alınmıştır. İlk

---

⁵⁴⁸ Erdem, 1994, s. 57.

⁵⁴⁹ Erdem, 1994, s. 51-59.

⁵⁵⁰ Erdem, 1994, s. 61-62.

⁵⁵¹ Tümer, 2016, s.496.

⁵⁵² Tekvin 2/9.

⁵⁵³ Tekvin 2/16-17.

⁵⁵⁴ Erdem, 1994, s. 76.

⁵⁵⁵ Tekvin 2/17.

⁵⁵⁶ Erdem, 1994, s. 72.

⁵⁵⁷ Erdem, 1994, s. 68.

olarak bu ağaçtan yenildiği takdirde cezanın mutlak ölüm olduğu⁵⁵⁸ diğeri de yılının ifadesiyle bu ağaçtan yiyenin gözlerinin açılıp iyiliği ve kötülüğü bilmede Tanrı gibi olacakları⁵⁵⁹ durumu söz konusudur.

Adem ve Havva, diğer ilahi dinlerde olduğu gibi Hıristiyanlıkta da ilk günah noktasının başlangıç noktası olarak kabul edilir. Tanrı, Adem ve Havva'yı yarattıktan sonra cennete yerleştirmiş, bir çok nimetten faydalanabileceklerken "iyilik ve kötülüğü bilme ağacından yememelerini, yedikleri takdirde öleceklerini belirtmiştir. Ancak yaban hayvanlarının en hilekarı yılan, Havva'yı meyveden yedikleri zaman ölmeyeceklerini, tersine yediklerinde gözlerinin açılacağını, iyiliği kötülüğü bilmede Tanrı gibi olacakları konusunda kandırmıştır.⁵⁶⁰ Havva yılanı kanarak ölümsüz olmak, meleklerle benzetmek, iyiyi kötüyü bilmede Tanrıya benzeme arzusuna kapılmış ve ağacın meyvesinden yemiş ve Adem'in de yemesini sağlamıştır. Böylece insanlık tarihinin ilk günahı Adem ve Havva tarafından işlenmiş olmuştur. Adem ve Havva bu ilk suçu işledikten sonra gözleri açılmış ve çıplaklıklarının farkına varmışlar ve utandıklarından incir ağacının yapraklarıyla kendilerini örtmeye çalışmışlardır.⁵⁶¹ Suçlarından dolayı Tanrı'dan gizlenmeye çalışmışlar, daha sonrasında da Adem, Havva'yı suçlayarak onun yasağı kendisine ihlal ettirdiğini,⁵⁶² Havva'da yılanı suçlayarak kendisini aldatıldığını⁵⁶³ belirtmişlerdir. Ancak yine de bazı cezalar alarak cennetten kovulmuşlardır.

2.3.1.2. Asli Günahın Kaynağı ve Sebepleri

Adem'in işlediği günahın, Hıristiyanlarda doktrin haline gelen asli günahın sebepleri Hıristiyan teologlar tarafından birbirinden farklı olarak çeşitli şekillerde yorumlanmıştır. Özellikle asli günahın en temel sebebi Âdem'in yasak meyveden yemesiyle günah insan hayatına ve dünyaya girmiştir. Bu konuda Pavlus, "Nasıl günah bir adam vasıtasıyla ve ölüm günah vasıtasıyla dünyaya girdiyse, böylece ölüm de bütün insanlara geçti, çünkü hepsi günah işlediler."⁵⁶⁴ ifadesiyle ilk günahın ve sonrasında nesilden nesile geçmesiyle asli günahın kaynağını Adem'e bağlamıştır. Bazıları da asli günahın kaynağını Havva'ya dayandırır. İnsanların ölümleriyle asli günah arasında bir

---

⁵⁵⁸ Tekvin 2/17, 3/3.

⁵⁵⁹ Tekvin 2/4-5.

⁵⁶⁰ Tekvin 3/4-5.

⁵⁶¹ Tekvin 3/7.

⁵⁶² Tekvin 3/12.

⁵⁶³ Tekvin 3/13.

⁵⁶⁴ Romalılar 5/12.

sebepler-sonuç ilişkisinden dolayı ölüm, Havva'nın yaptıklarından dolayı onun bütün soyunu etkilemiştir.⁵⁶⁵ Bu konuda Hıristiyanlık önce Yahudi literatüründe geçen "Onun(Adem) için bir eş yarattım ki, onun yüzünden ölüm Adem'e geldi"⁵⁶⁶ ve "Adem Havva'ya dedi, bütün ırkımıza hakim olan büyük azabı (ölümü) bize getiren ne yaptın."⁵⁶⁷ ifadelerden dolayı günahın, kötülüğün ve ölümün kaynağı, sebebi Havva'ya bağlanmıştır. Asli günahı ilahi takdir olarak görüp kaderci yaklaşan bazı Hıristiyan teologlarda Adem'in ilk günahı işleme özgürlüğünün olmadığını ve zamanı gelince günahın işlendiğini düşünmüşlerdir.⁵⁶⁸ Yine Tekvin 2. ve 3. bapta ilk günah bahsinde geçen anlatıma baktığımızda günahın kaynağının Tanrı olmadığını görmekteyiz. Çünkü bu anlatımda günah insanla başlayıp insan var olduğundan beri onun da var olduğu anlamı çıkarılmıştır.⁵⁶⁹ Ayrıca Adem'in işlediği ilk günahın ya da asli günahın kaynağı olarak daha önce Hıristiyanlıkta günahın kaynağı bölümünde bahsettiğimiz sebepleri de sayabiliriz.

2.3.1.3. Asli Günahın Sonuçları ve Etkileri

Hıristiyanlıkta asli günah anlayışı olarak doktrinleşen Adem'in işlediği günah dolayısıyla asli günah, hem kendisini hem de kendisinden sonra gelen atası olduğu insanlığı derinden etkileyecek çok çeşitli ve kötü olarak nitelendirilebilecek sonuçlara sebebiyet vermiştir. Öncelikle asli günahın hem bireysel hem de toplumsal önemli sonuçları bulunmaktadır. Bireysel sonuçları; Adem'in Tanrı'nın ruhundan üflemesiyle kazandığı kutsallığı, kalıcı ilahi lütfu, masumiyeti kaybetmesidir. Toplumsal sonucu da; Adem'in cennetten kovulup yeryüzüne inmesiyle günahın bütün insanlığa sirayet etmesi olarak belirtilebilir.⁵⁷⁰ İnsanlar ilk günah sebebi ile ve bu günahın sonucunda sürekli günahkâr olmuşlar ve Adem'le dünyaya giren günahın kölesi olmuşlardır.

Bazı Hıristiyan teologlara göre ilk günahla birlikte, cennetten kovulma yüce bir dünyadan alçak bir dünyaya düşüşü belirtir ki bu durum insanın değer kaybetmesini ve ahlaki açıdan da düştüğünü göstermektedir.⁵⁷¹ Hıristiyanlar, Adem'in işlediği ilk günahı

---

⁵⁶⁵ Aydın, 2000, s. 209.

⁵⁶⁶ 2 Enoğ 30/17.

⁵⁶⁷ Apokrif Mos 14, Ezra 3/7.

⁵⁶⁸ Erdem, 1994, s. 77-79.

⁵⁶⁹ Aydın, 2000, s. 209.

⁵⁷⁰ Kılıç, 1984, s. 94.

⁵⁷¹ Şentürk, 2011, s. 36.

insanlığın kara bir lekesi olarak görüp, onu tüm insanlığın ve var oluşun düşüşüne eş değer görmektedir. Öyle ki insanlık görülmez günah duvarlarıyla örülmüş insanlığın yükselişini sağlayacak yüce zirve kendisine kapatılmış ve hatta daha aşağılarda bulunan mahzene hapsolünmüş bir asli günah mahkumları olarak değerlendirilir.⁵⁷²

Kitabı Mukaddes'e göre Adem'in işlediği suçun neticesinde iyiyi ve kötüyü bilmede Tanrı gibi olma, gözlerinin açılıp çıplaklığını fark ettiği ve bu nedenle utanma⁵⁷³ ve işlediği suçtan dolayı Tanrı'ya hesap verme,⁵⁷⁴ cennette refah ve mutluluk içinde yaşanan uyumda bozulma,⁵⁷⁵ yaratan Tanrı'ya karşı itaatsizlik,⁵⁷⁶ yaratılmış olduğu toprağa geri dönme⁵⁷⁷ gibi durumlar oluşmuştur.

Yine Kitabı Mukaddes'ten hareketle Âdem'in işlediği ilk günahın tüm insanlığı etkilediği sonuçlarını genel hatlarıyla şu şekilde belirleyebiliriz. Bunlar; ölüm, çileli hayat, düşmanlık, korku, hayâ ve utanma gibi durumlardır.

Bu sonuçları şöyle sıralayabiliriz.

a. Haya ve Utanma: Âdem ve Havva'nın işlediği suç onların insani ve ilahi kutsiyetlerini kaybettiğinden çıplaklıklarının farkına varıp örtünme isteğine sebebiyet vermiştir. Çünkü çıplaklık insani değerlerden sıyrılma, zayıflık ve acizlik olarak yorumlanmış ve bu çıplaklıktan dolayı kendilerine hâkim olan şehvetten dolayı haya ve utanma duygusuna kapıldıkları ileri sürülmüştür.⁵⁷⁸

b. Korku: Âdem ve Havva işledikleri suçtan sonra Tanrı'nın sesini duyduklarında korkuya kapılıp gizlenmeye çalışmışlardır.⁵⁷⁹ Ancak Tanrı karşısında aciz olduklarını anlayıp adaletinden kaçılmayacağını anlamışlardır. İşledikleri günah, Tanrı korkusunu ve bu korkudan dolayı saklanma ihtiyacı hissetmişlerdir.

c. Düşmanlık: Dünyadaki kin, nefret, savaş ve düşmanlıkların temelinde ilk günahın olduğu düşünülmektedir. İlk günahın sonucunda Tanrı insanoğlu ile yılan arasında düşmanlığı koymuştur.⁵⁸⁰ Buda ilk düşmanlıkla birlikte bu duygunun nesilden nesile devam etmesine neden olmuştur.

---

⁵⁷² Kılıç, 1984, s. 101-102.

⁵⁷³ Tekvin 3/7.

⁵⁷⁴ Tekvin 3/11.

⁵⁷⁵ Tekvin 3/7.

⁵⁷⁶ Tekvin 2/17.

⁵⁷⁷ Tekvin 3/19.

⁵⁷⁸ Erdem, 1994, s. 92.

⁵⁷⁹ Tekvin 3/10.

⁵⁸⁰ Tekvin 3/15.

d. Çileli Hayat: Adem ve Havva suçlarının sonucunda cennetten kovulup huzurlu bir hayattan yoksun kalmışlardır. Suçun sonucunda Adem yaşamı boyunca toprağa bağımlı kalıp yiyeceğini çalışarak, gayret göstererek elde etmeye zorunlu bırakılmıştır. Aynı şekilde Havva'da kocasının hakimiyeti altında kalmak, zor ve zahmetli bir doğum sancısı çekmek cezaları verilmiştir.⁵⁸¹ Dolayısıyla cennetteki zahmetsiz, kolay, rahat ve huzurlu yaşamları günahla sona erip artık çileli, zahmetli, acı, zor ve rahatsız edici bir yaşamla cezalandırılmışlardır.

e. Ölüm: Kitabı Mukaddes'te ölüm, günahın karşılığı ve cezası olarak geçmektedir. Özellikle Pavlus ölümle günah arasında bağlantı kurarak ölümün günahın sonucu olarak onun vasıtasıyla geldiğini belirtir. Kimilerine göre Yahudi öğretilerinden etkilenen Pavlus, Tevrat'ta geçen Âdem ve Havva'ya hitaben "iyilik ve kötülüğü bilme ağacından yemeyin çünkü ondan yediğiniz gün öleceksiniz."⁵⁸² ifadelerinden dolayı ilahi emri çiğnemenin sonucu olan ölümün Âdem'le dünyaya girdiğini ve tüm insanlığa yayıldığını söyler. Bununla birlikte Tanrı Adem'in ebediyen yaşamasını engellemek için hayat ağacından almasını diye onu cennetten kovmuş ve dünyaya göndermiştir.⁵⁸³ Hristiyanlara göre ölüm, işlenen ilk günahla birlikte cennetten kovulan Adem ve Havva'nın Tanrı'dan ayrılarak öldükleri şeklinde değerlendirilmiştir. Bazı Hristiyan teologlar ölümü mecazi olarak görüp günahın cezasını ruhun ve beden ölümü olarak yorumlamışlardır.⁵⁸⁴ Ancak Adem'in yasak meyveden yemesi halinde hemen öleceği söylendiği halde ölmeyip zahmetli bir yaşamı içeren dünya hayatına gönderilmesini ve bu hayatın ardından toprağa döndürülmesini farklı yorumlayan teologlar, bu ölümün beden ölmesi şeklinde maddi değil, ruhun ölümü şeklinde manevi ölüm halinde olduğunu düşünmüşlerdir. Bu durumu bir ağaçtan kesilen bir dalın kesildikten sonra bile yapraklarının bir süre yeşil kaldığını, daha sonra kuruyup öldüğü şeklinde örneklendirmişlerdir.⁵⁸⁵ Dolayısıyla günahın karşılığı olan ölüm cezası bedenen hemen gerçekleşmese de yeryüzündeki zahmetli hayatın ardından toprağa döndürülmüşlerdir. Fakat ruhun ölümü, yeryüzüne indiği an Tanrı'dan ayrılarak derhal gerçekleşmiştir.

f. Şehvet: Asli günahı sistematize eden Augustin'e göre Adem ve Havva'nın suçunun sonuçlarından biri de şehvettir. Ona göre her insan şehvetin, dolayısıyla suçun

---

⁵⁸¹ Tekvin 3/16.

⁵⁸² Tekvin 2/17.

⁵⁸³ Tekvin 3/22-23.

⁵⁸⁴ Erdem, 1994, s. 82.

⁵⁸⁵ Erdem, 1994, s. 70-78.

bir ürünü olarak doğmaktadır. Şehveti günahın sebebi olarak görenlere karşı çıkan Augustin insan doğasında şehvetin bulunmadığını öne sürerek ilk günahın sonucunda ortaya çıktığını düşünmektedir.⁵⁸⁶ Augustin’de hastalıklar, deprem, fırtınalar ve benzeri doğal felaketler de günahın bir sonucu olarak görülmektedir.⁵⁸⁷

Pavlu’ya göre günahın sonuçlarından biri yasayı çiğneyen insanın Tanrı önündeki gerçek insanlığı bozar, değerini düşürür ve insanı günahtan başka bir şey yapamayacak duruma sokar.⁵⁸⁸ Pavlus’un önemle üzerinde durduğu günahın sonucu ve etkisi köleliktir.⁵⁸⁹ Günah işleyen kişi Tanrı’ya yabancılaşır ve O’nun yaratma amacına ters davranır, bu nedenle Tanrı’dan ayrılır. Tanrıyla arasına mesafe giren günahkar, bu boşluğu Mesih öncesi dönemin güçleri olan, dönemin yöneticileriyle, şeytanla, günah ve onun sonucu olan ölümlle doldurur ve bunlar insanı kendine köle haline getirir.⁵⁹⁰

Günahın sonucu olarak insan, Tanrı’yla olan yakın ilişkisini kaybedip ölüme, köleliğe ve acılara maruz kalır. Günah, kadının doğum özelliği vasıtasıyla nesilden nesile geçerek Tanrı gibi olmaktan şeytan tarafından sürekli engellenecektir.

Günahın inanç, ibadet ve ahlaki yönlerden bazı sonuçları bulunmaktadır. Bunlardan özellikle şunları söyleyebiliriz. İsa’nın insanların günahkârlığı nedeniyle indirildiği ve bu günahkârlığından dolayı kefarete olarak İsa’nın kurban oluşuyla kurtuluşu sağlayacağı, Tanrı oğlu olan insanların Tanrı’nın lütuf ve inayetine muhtaç olduğu anlayışı, Tanrı ve İsa Mesih sevgisinin yerleştirilmesi, vaftiz ile asli günahtan arınma ve kuvvetlendirme, son yağlamada günahsız olarak gitme umudu anlayışı söylenebilir.⁵⁹¹

2.3.2. Hıristiyanlıkta Asli Günah Anlayışının Tarihçesi

Hıristiyanlıkta tarihsel süreçte asli günahın oluşum aşamalarına geçmeden önce bu anlayışın Hıristiyanlıktan önceki dini, mistik, kültürel, felsefi ve mitolojik bir temelinin ve yönünün bulunup bulunmadığını Hıristiyanlığı etkileyip etkilemediğine bakmak gerekmektedir.

---

⁵⁸⁶ Erdem, 1994, s. 78.

⁵⁸⁷ Batuk, 2006, s.141.

⁵⁸⁸ Romalılar 8/7.

⁵⁸⁹ Romalılar 6/17,20, 7/14,23.

⁵⁹⁰ Aydın, 2000, s. 208.

⁵⁹¹ Asli Günahın Hıristiyanlıktaki İnanç, İbadet ve Ahlaki Sonuçları için bkz. Durali Gül, Hıristiyanlıkta Asli Günah Doktrini Üzerine Bir Araştırma, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, A. Ü. Sos. Bil. Ens. Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, Ankara 2002, s. 90-97.

2.3.2.1. Hıristiyanlık Öncesi Asli Günah Anlayışının İzleri ve Hıristiyanlığa Etkisi

Hıristiyanlığın ortaya çıktığı ve yayıldığı dönemlerde Yahudilik, Gnostisizm, sır dinleri, Yunan, Roma, Helen ve Pagan gibi çeşitli kültürler bulunmakta ve dönemin düşünce ve inanç yapısını önemli ölçüde etkilemektedir. Ayrıca Roma'nın hakim olduğu topraklarda ortaya çıkan Hıristiyanlık bir anlamda Doğu gizemciliğinin (mistisizmin), Yahudi mesihçiliğinin ve Roma evrenselciliğinin kavşak noktasında bulunmaktadır.⁵⁹² Ancak her ne kadar Hıristiyanlık Filistin'deki Yahudiler arasında ortaya çıksa da daha çok pagan kültüründe gelişme ve yayılma imkanı bulmuştur. Bu nedenle Hıristiyanlık ve Hıristiyanlıktaki önemli doktrin olan asli günahın bu dinin ortaya çıktığı ve yayıldığı bölgelerin dini, kültürel ve mitolojik yapılarından etkilenmesi kaçınılmaz görülmektedir.

Asli günahın Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde bulunmadığının öne sürülmesi ve daha önce belirttiğimiz gibi Tevrat'ta İncillerde bir doktrin olarak açık bir ifadenin bulunmayışı, bu anlayışın başka kültürlerden etkilenerek Hıristiyanlığa geçtiği düşüncesini kuvvetli hale getirmektedir. Aynı şekilde Hıristiyanlık tarihinde ilk kez asli günah düşüncesini ilk olarak mektuplarında ortaya koyan Pavlus olmasından ve onun öncesinde böyle bir düşünceye rastlanılmaması Pavlus'un bu düşünceyi yaşadığı ve yetiştiği çevredeki dini yapıların ve kültürlerin etkisinde kalarak oluşturduğunu düşündürmektedir.⁵⁹³ Pavlus'un yaşadığı ve yetiştiği dönemlerde Yahudilik, Helenizm, sır dinleri ve Gnostisizm gibi dini ve kültürel gelenekler etkili görülmekte ve Pavlus'un fikirlerinin oluşumunda bu geleneklerin önemli payı olduğu kabul edilmektedir.⁵⁹⁴ Pavlus'un asli günah ile ilgili olarak düşünce dünyasında Yahudiliğin etkisini daha önce bahsetmiştik. Evharistiya, vaftiz, kurtarıcı İsa Mesih anlayışı, İsa'nın bir insan suretinde Tanrı olduğu, daha diğer varlıklar var olmadan onun var olduğu, diğer her şeyin onun aracılığı ile var edildiği, insanın düşüşü, günah ve ölüme mahkum olması ile ilgili düşüncelerinin Gnostisizm'den etkilendiği öne sürülmektedir. Bu konuda Hıristiyan bir teolog olan Rudolf Bultmann (1884-1976), Pavlus'un Korintlilere birinci mektubunda birinci ve ikinci insan diyalektiğiyle anlattığı Adem ve Mesih farklılığının Gnostik mitolojiden ilham aldığını düşünür.⁵⁹⁵

⁵⁹² Challaye, Felicien, Dinler Tarihi, (çev. Semih Tiryakioğlu), Varlık Yayınları, İstanbul 2002, s. 169.

⁵⁹³ Gündüz, 2001, s.85-120.

⁵⁹⁴ Gündüz, 2001, s.85-120.

⁵⁹⁵ Batuk, 2006, s.296-298, 1. Kor. 15/47.

Krios (Rab) , Tanrı oğlu, kurtuluş öğretisi, İsa'yı yaşadığı dönemde önemsemeyip ölümünün ardından mezardan göklere yükseltme gibi düşünceler onun yaşadığı ve yetiştiği Tarsus şehrinde etkili olan Helenistik ve mistik öğretilerin etkili olduğunu ve bu durumun Pavlu'a tesir ettiğini göstermektedir. İsa Mesih'in insanlığın kurtuluşu için ıstırap çekerek ölmesi ve tekrar dirilmesi anlayışı Anadolu ve Suriye'deki çeşitli sırdinlerinin Pavlus üzerindeki etkisini göstermektedir.⁵⁹⁶

Papa XVI. Benedik de erken dönem Hıristiyanlığın eski Yunan inancının ve felsefi düşüncesinin etkisinde kaldığını söylemekle birlikte özellikle asli günahla bağlantılı olan çarımh-haç ve kurban olayının eski Yunandaki ilahların ilişkisiyle benzerlik gösterdiğini vurgulamaktadır. Ayrıca M.Ö 400 yıllarında Antik Yunan filozofu olan Platon'un da benzer şeyleri ortaya koyduğunu dile getirmektedir.⁵⁹⁷ Asli günah öğretisini doktrinleştiren isim olan Augustin'in daha öncesinden Aristo'ya dayanan Stoa felsefesinden etkilendiği ve asli günah, diriliş, kurtuluş fikirlerini oluştururken bu felsefeden etkilenmiş olduğu düşünülmektedir.⁵⁹⁸

Hıristiyanlıktaki günahın nesilden nesile aktarılması inancı Pavlus'un yaşadığı ortamdaki Hitit, Asur, Babil ve kısmen Sümerler gibi medeniyetlerde de yer aldığını ve yine Pavlus'un bu kültürlerden de etkilendiğini söyleyen bazı araştırmacılar bulunmaktadır.⁵⁹⁹ Ayrıca Hıristiyanlıktaki asli günah anlayışı diğer bazı dini inançlarda da görülmektedir. Mesela Hint düşüncesinde insan olarak dünyaya gelmek kalıtsal günah olarak yorumlanmaktadır. Hinduizm'deki karma, tenasüh ve samsara anlayışında insanın şimdiki günahları önceki hatalarının sonucu olarak değerlendirilir. Zerdüşter için özellikle Mitra'ya yalan söylemek ezeli ve ebedi günah anlamını taşımaktadır.⁶⁰⁰

2.3.2.2. İsa ve Asli Günah Anlayışı

Temeli İsa'nın yaşamı, kişiliği, öğretileri ile ilahi ve beşeri kimliği üzerine kurulu olan Hıristiyanlıkta yine de tarih boyunca İsa'nın bu özellikleri sürekli tartışılmıştır. Hatta bazı Hıristiyan teologlar tarihte var olan İsa ile Hıristiyanlıktaki bir inanç esası haline

---

⁵⁹⁶ Gündüz, 2001, s.101.

⁵⁹⁷ Doğan Bilal, Hıristiyanlıkta Asli Günah Doktrini (Pavlus- Pelagius Örneği), Basılmamış Doktora Tezi, U. Ü. Sos. Bil. Ens. Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, Bursa 2008, s. 145-146.

⁵⁹⁸ Doğan, 2008, s. 145-146.

⁵⁹⁹ Harman, 2016, s. 279, Kahraman, 2011, s. 46.

⁶⁰⁰ Kılıç, 1984, s. 93-94.

gelen İsa arasında farklılık görmektedir. Ancak biz, araştırmamızın konularından biri olan Hıristiyanlıkta günah anlayışına bağlı kalarak bu başlıkta İsa ve asli günah ilişkisine değineceğiz. Ayrıca Filistin'deki Yahudi toplumunda büyüüp yetişen İsa'nın ilk öğretilerinde asli günah anlayışı yer almamakla birlikte İsa'nın yaşadığı dönemde ilk günah ve bu günahın kurtuluşla ilgili herhangi bir ifadesi de bulunmamaktadır.

Hıristiyanlıkta İsa'nın asli günahla en temel ilişkisi Adem'in işlediği ilk günahın ardından onun kurtarıcısı olarak sahip olduğu misyon görülmektedir.⁶⁰¹ Bununla birlikte Hıristiyanlığa göre Tanrı ilk günahla insanlığın içine girdiği ezeli günah çarkından onları kurtarmak için önce Tevrat yasasını göndermiştir. Ancak insanlar yasayı tam anlamıyla yerine getirmekte zorlandığından ve gittikçe ağırlığı taşınamayacak bir yük haline geldiğinden insanlar günahın kurtulamamışlardır.⁶⁰² Bu nedenle Tanrı oğlunu, İsa'yı insanlığın asli günahın kurtulması için göndermiştir. İşte bu durumla Hıristiyanlıktaki inanç esaslarından biri olarak görülen İsa'nın çarmıh ya da haç olayı ile ilk günahla beraber bütün insanlığa sirayet etmiş olan insanların günahkarlığını kaldırmak için kendisini feda ettiği ve insanlığın mahkum olduğu asli günahın insanlığı kurtardığı görüşü Hıristiyanlarca benimsenmiştir. Pavlus'un da İsa Mesih'le ilgili görüşlerinde bu haç olayı bir başlangıç noktası olarak kurtuluşu sembolize etmektedir.⁶⁰³

Hıristiyan kaynaklarına göre Pavlus tarafından oluşturulan ve daha sonra Hıristiyan teolojisinin temelinde yer alan iki Âdem motifinde birinci Âdem insanlığın günahkarlığının sebebi iken ikinci Âdem olarak nitelendirilen İsa ilk Adem'in hatasını telafi eden ve insanlığın kurtuluşunu sağlayan bir varlık kaynağıdır.⁶⁰⁴

2.3.2.3. Pavlus ve Asli Günah Anlayışı

Hıristiyanlık tarihinde asli günah fikri ile ilgili ilk yorum yapan kişi Pavlus olmasına rağmen doğrudan asli günah kavramını kullanmamakta ve genel olarak günah terimine ve ilk günaha yaptığı açıklamalar, verdiği özel manalar asli günaha işaret etmektedir. Pavlus'un teolojisini üzerine bina ettiği asli günah fikrini oluşturan en belirgin ifadeleri

---

⁶⁰¹Matta 1/21, 1. Timoteos 1/15.

⁶⁰²Sarıkcıoğlu, Ekrem, Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, Fakülte Kitapevi, Isparta 2002, s. 290.

⁶⁰³ Gündüz, 2001, s.234-235.

⁶⁰⁴Romalılar 5/12-17, 6/23, Erdem, 1994, s. 93.

Romalılara mektubunda (5:12-21) yer almaktadır. Buna göre asli günah, Adem'in Tanrı'ya karşı işlemiş olduğu ilk suçtan dolayı tüm insanlığın günahkar olması ve bu günahkarlıkla birlikte ölümlü olma, doğuştan Adem'in soyuna miras olarak gelen ve günahların en kötüsü olarak bilinir. Pavlus'a göre İsa dışında diğer tüm milletten insanlar, ayrıcalıklı olduklarını iddia ettikleri Yahudiler da dâhil günahın mahkumu olmuşlardır. Pavlus, bu tutsaklıktan kurtaracak olanın da çarmıhta insanların günahına kefarete için kendisini kurban olarak sunan İsa'yı görmektedir. Çünkü önceleri koyu bir Hıristiyan karşıtı iken sonradan İsa'ya inananların arasına katılan Pavlus, İsa ile ilgili teolojisinin temelinde yatan kurtarıcı doktrinini dayanaklı hale getirmek için kendi dönemine kadar ki düşünürlerden farklı bir izah getirmiştir.⁶⁰⁵

Pavlus'un savunduğu asli günah anlayışı, ilk günahın nasıllığından çok, nasıl yayılıp evrensel hale geldiği ve bütün insanlığı nasıl etkisi altına aldığı ile ilgilidir.⁶⁰⁶ Ancak hiçbir bireysel irade olmadan bu ilk günahın nasıl etkilenildiği konusunda bir açıklaması bulunmamaktadır. Bu konuda günahın sonucu olan ölümün kalıtımsal olarak evrenselliğinden giderek günahında evrensel olması gerektiğini düşünmüş ya da zihnen kabul etmiş olabilir. Ayrıca günah nasıl ölüm yoluyla evrensel hale gelip egemen olduysa Tanrı'nın lütfuyla İsa Mesih'te fedakârlığıyla sonsuz bir yaşam egemenliğini sağlayacaktır.⁶⁰⁷ Pavlus'a göre günaha bulaşan insanlık zaman zaman iyi işler yapsa da günahkârlık durumunu değiştiremez. Çünkü iyiliklerin var olması kötülüklerin ve günahın yokluğu anlamını taşımaz. asli günah insanlar için önemli ve büyük bir sorun olup insanlığın tamamını kapsamış ve bazı felaketselere sebebiyet verebilmiştir.⁶⁰⁸ Pavlus'a göre insanların ne ilk günaha ne de İsa Mesih'in kurtarıcılığına bir müdahalesi ya da etlisi bulunmamaktadır. Ancak Tanrı insanlara duyduğu sevgiden dolayı bir armağan ya da lütuf olarak oğlu İsa Mesih'i kurtuluş aracı olarak göndermiştir.⁶⁰⁹ Ayrıca Pavlus asli günah ve bu günahın aklanma konusundaki tüm görüşlerini izah edip yayması için kendisinin İsa Mesih ve Tanrı aracılığı ile haberci ve elçi olarak atandığını belirtmiştir.⁶¹⁰

Pavlus, Tanrı ve İsa Mesih'in kendisine verdiği İncil müjdesi inancını yayma

---

⁶⁰⁵ Tümer, 2016, s.496.

⁶⁰⁶Romalılar 5/18-21.

⁶⁰⁷Romalılar 5/15-21.

⁶⁰⁸ Aydın, 2000, s. 204-205.

⁶⁰⁹Romalılar 6/23, 1. Yuhanna 4/6-14, Efes 2/1-8.

⁶¹⁰2. Korintliler 11/5-6, Timoteus 2/5-7,4/1-4, Galatyalılar 1/1-2, Efes 1/1.

görevini⁶¹¹ vahiy yoluyla aldığı ve İsa Mesih'in bu vahyi kendisine açıkladığını söylemiştir.⁶¹² Pavlus asli günahı ve bu asli günahın İsa'nın fedakarlığı ile kurtuluşu Hıristiyanlığın inanç esaslarına yerleştirmekle birlikte vaftiz ve evharistiya gibi bazı Hıristiyan ayinlerini ve ibadetlerini de asli günahla bağlantılı olarak inanç esasına haline getirmiştir.

Pavlus'un ölümünün ardından miras kalan asli günah problemi ufak tefek farklı yorumlarla bazı Hıristiyan teologlarca benimsenip savunulurken, bazıları tarafında da reddedilip eleştirilmiştir. Ancak Pavlus sonrası asli günah problemi ikinci asrın sonuna kadar dönemin din alimleri ve Hıristiyan teologlarca fazla önemsenmeyip alelade bir konu olarak ele alınmıştır ve Pavlus'un söylemlerinin tekrarı ve açıklaması olmaktan öteye gidilemediği ileri sürülmektedir.

IV. ve V. yüzyıla kadar pek gündeme gelmeyen asli günaha bu dönemlerde yaşamış olan Hıristiyan teologlar daha çok teolojik ve filozofik açıdan yaklaşmışlardır. Bu dönemin en çok göze çarpan şahsiyetleri Tertullian, Origenes, Ireaneus ve Ambrose'dir.

Tertullian,(d.160-ö.220) asli günahla ilgili olarak her insanın ruhunda Adem'in işlediği ilk günahın izlerinin bulunduğunu, bu nedenle insanların kalıtsal günahla günahkar olduklarını ve günahın önceki tabiatlarının bozulduğunu düşünmektedir. Bunun yanında Hıristiyan bir anne babadan dünyaya gelen çocukların temiz olduklarını dile getirmiştir.⁶¹³ Origenes, insan sadece hassas ve zayıf bir karaktere sahip olduğu için Tanrı'ya isyan edip günah işlemiştir. Kalıtsal günahla ilgili olarak da ilk insan Adem'in işlemiş olduğu ilk günahı taklit ettiğimizden günahkar olduğumuzu düşünmektedir.⁶¹⁴

Irenaeus, (d.130-ö.202) Adem'in işlediği ilk günahı bütün insanlar için ortak görmüştür. Bu ilk günahın sebebi ve sonucunu da insanların ilk olarak Adem'le Tanrı'ya başkaldırmış olduklarına ve bu nedenle herkesin Adem'de öldüğüne bağlamaktadır.⁶¹⁵ IV. yüzyılda yaşamış olan Ambrose (d.340-ö.397) ise, Pavlus'un asli günah konusundaki sözlerinden Adem'in yapmış olduğu hatadan dolayı tüm insanlığın ölümlü olduğuna dair bir çıkarımda bulunmuştur.⁶¹⁶ Dolayısıyla ilk dönem kilise

---

⁶¹¹1. Korintliler 1/17.

⁶¹² Galatyalılar 1/12.

⁶¹³Akdemir, Salih, Hıristiyan Kaynaklara ve Kur'anı Kerime Göre Hz. İsa, Basılmamış Doktora Tezi, A. Ü. Sos. Bil. Ens. Ankara 1992, s. 167.

⁶¹⁴ Akdemir, 1992, s. 167-168.

⁶¹⁵ Akdemir, 1992, s. 167-168.

⁶¹⁶ Akdemir, 1992, s. 168.

babalarının asli günahla ilgili düşüncelerine baktığımızda Adem'in günahının başkalarına/soyuna nasıl geçtiğinden ziyade Adem'in işlediği ilk günah, bu günahın dolayı düşüşü; sıkıntılı bir hayatın başlangıcı gibi günahın sonuçlarını ve bu günahın herkese ölümü getirdiği konuları üzerinde durulmuştur. Ancak belirgin, net ve sistematize edilmiş günümüzde anlaşıldığı şekliyle bir asli günah öğretisi sunmamışlardır.

Bununla birlikte ilk dönem Yunan asıllı kilise babalarının kısmen asli günahın bulunduğu dair bir imaları olsa da asli günahın bulunmadığına dair görüşlerin daha baskın olduğu ve günah, kötülük gibi sorunlarını inceleme usullerinin asli günahla çeliştiği gibi yorumlar Pavlus sonrası dönemle ilgili söylenmiştir.

2.3.2.4. Augustin ve Asli Günah Anlayışı

Hıristiyanlığı İsa'nın öğretilerinden farklı bir yöne kaydıran Pavlus, bu dinle ilgili ortaya koyduğu fikirleri dinin temelini, çerçevesini, başlangıcını ve menşini oluşturmuştur. Ancak Hıristiyanlığa birlik, bütünlük ve inanç esaslarına bilimsellik kazandıran, günümüzdeki Hıristiyanlık doğmalarını biçimlendiren Augustin olmuştur. Augustin özellikle Hıristiyan olduktan sonra Pavlus'un asli günah gibi tam anlaşılmamış, açık, net bir şekilde izah edilmeye muhtaç olunan konuları sistemleştirerek bir doktrin haline getirme fırsatı kazanmış ve bunu yapabilmiştir.⁶¹⁷ Asli günah kavramını ilk defa kullanan Augustin, Pavlus sonrası Hıristiyan teologların tam açıklayamadığı Adem'in günahının soyuna miras yoluyla nasıl sirayet ettiğini ilk olarak sistemli bir şekilde açıklamış ve bir doktrin olarak Hıristiyanlığa kazandırmıştır.⁶¹⁸ Augustin, asli günahla ilgili doktrinini Pavlus'a dayandırmakla birlikte, Yeni Eflatunculuğun etkisi, geçmişte yaşadığı tecrübeler, Maniheizm, Şüphecilik ve Pelagius öğretilerine karşı mücadele üzerine kurmuştur. Yine asli günah doktrinini Tanrı ve kötülük anlayışıyla bağlantılı olarak izah etmeye çalışmıştır.

Augustin'e göre Tanrı kendisi gibi insanı başlangıçta özgür iradeli olarak yaratmışken ilk insan olan Adem bu özgür iradeyle Tanrı'nın iradesine başkaldırıp yasakladığı ağaçtan yiyerek günah işlemiştir. Augustin insanın bu günahı işlemesine neden olarak insanın gururunu, kibrini, kendini beğenmişlik içerisinde Tanrı gibi olma

---

⁶¹⁷La Cocoue, 1987, C.13, s.330.

⁶¹⁸ Erdem, 1994, s. 88.

isteğini görmektedir.⁶¹⁹ Bu günah sonucunda da insan kutsallığını kaybedip tüm doğası bozulmuş ve bedensel ölüme mahkum olmuştur. Gururu yüzünden Adem'in işlediği ilk günah onun Tanrı'dan ayrılmasına ve düşmesine neden olmuştur. Bu düşmenin sonucunda da Adem ve soyundan gelen tüm insanlık günahkar olmuştur.⁶²⁰ Böylelikle ilk günah kalımsal olarak tüm insan soyuna geçmiş olmaktadır. Bu kalımsal günah insanın doğuştan mecburi olarak aldığı bir günah olduğu için günah işlememe gibi bir durum olamaz. Çünkü bu kalımsal günah insanın günah işlememe yeteneğini yok etmiştir.⁶²¹ Öyle ki Augustin'e göre sadece bir gün bile yaşamış olan bir çocuk bu günahın sorumludur. Çocuğun bedeni masum olsa da ruhu mutlaka günahla kirlenmiştir.⁶²² Augustin, özgür iradeyle işlenen ilk günahın sonra insanın bu özgür iradesini yitirdiğini ve artık Tanrı'dan ayrılıp tek başına kaldığı için de bu günahın kendisini kurtarma imkanının olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle de katı bir kadenci anlayışa sahip olan Augustin, günahın kurtuluşun ancak Tanrı'nın yardımıyla olduğunu, onun inayetiyle mümkün olduğunu söylemektedir.⁶²³

Kötülüğün temelini asli günahın gören Hıristiyanlıkta Augustin, kötülük sorununu açıklarken kötülüğün sebebinin Tanrı olmadığını çünkü Tanrı'nın iradesinin daima iyi yönde olduğunu belirtir.⁶²⁴ Kötülüğün kaynağı olarak da Tanrı'nın verdiği özgür iradeyi kullanarak günaha düşen insanı görmektedir. Augustin'e göre kötülük, iyiliğin yokluğudur ve evrende var olan iyiliktir ancak insan sahip olduğu özgür iradeyi iyi yönde kullanamamıştır. Augustin, kötülüğün varlığını, ilk insanın düşüşündeki ilk günahın görmektedir. Bu nedenle Augustin'de düşüş ve ilk günah kötülük sorununun merkezinde bulunmaktadır.⁶²⁵

Pavlus'un görüşleriyle başlayan asli günah, Augustin döneminde Pelagius'la (d.354-ö.418) yaptığı mücadele sonrasında Augustin'in takipçileri ile devam ederek Anselm,(d.1033-ö.1109) Aquinas, Luther,(d.1483-ö.1540) Erasmus (d.1465-ö.1536) ve çeşitli Hıristiyan teologlar tarafından da çok büyük farklılıklar olmadan aynı şekilde yorumlanarak Hıristiyan inancına yerleşmiştir. Burada Augustin'in Pelagius'la yaptığı

---

⁶¹⁹ Aster, Ernest Von, Felsefe Tarihi, (çev. Vural Okur), İstanbul 1999, s. 324.

⁶²⁰ Erdem, 1994, s. 77.

⁶²¹ Gökberk, Macit, Felsefe Tarihi, Remzi Kitapevi, 11. Basım, İstanbul 1999, s. 154-155.

⁶²² Kılıç, 1984, s. 89-90.

⁶²³ Gökberk, 1999, s. 154-155.

⁶²⁴ Augustine, Saint, İtiraf, (çev. Dominik Pamir), İstanbul 1999, s. 144.

⁶²⁵ Yaran, Cafer Sadık, Kötülük ve Teodise, Ankara 1997, s. 174.

mücadele ile birlikte önce ilk olarak 415’de Kudüs Konsilinde gündeme alınıp tartışılmış sonra 418’de Kartaca Konsilinde tam bir çerçevesi oluşturulmasa da Hıristiyanlıkta bir doğma haline gelip doktrinleşmiştir. Daha sonra Trent Konsiliyle de asli günah son şeklini alıp Hıristiyanlıkta özellikle Katolik dünyasında kalıcı bir inanç esası haline almıştır.⁶²⁶

Asli günah her ne kadar Trent Konsilinden sonra da diğer konsillerde gündeme alınıp ele alınsa da bu konsilin kararları Katolik kilisesinde öylece olduğu gibi hala kabul edilmektedir. Doğu Kiliseleri asli günahla pek ilgilenmemişlerdir. Ortodokslara göre kurtuluş, asli günah da değil ölümden ve yok olmaktan kurtuluştur. Protestanlar ise asli günahı kabul etmekle beraber onlar asli günahın sonra insanın tabiatının tamamen bozulduğunu ve hür iradesini kaybettiğini düşünür.⁶²⁷

Asli günah konusunda Pavlus ve Augustin çizgisinde olan bazı önemli şahsiyetlerin bu konuda ki görüşleri de önem arz etmektedir. Örneğin Aquinas, asli günahla ilgili olarak Adem’in işlediği ilk günahın sadece insan olmasından yani insanlık tabiatına sahip olmasından dolayı asli günahın nesilden nesile geçtiğini düşünmektedir.⁶²⁸ Ona göre toplumun her bir üyesi tek bir beden gibidir. Bütün insanlar da Adem’in şahsında tek bir kişidir. Bu nedenle Adem’in işlediği ilk günah bütün insanları etkilemektedir.⁶²⁹

Erasmus, asli günahı Augustin gibi Tanrı’nın bir kaderi olarak görmekte ve insanın Tanrı’ya yabancılaşması, iyilikleri kavrayamayıp karanlığa düşmesi olarak değerlendirmektedir.⁶³⁰ Hıristiyan reform hareketinin ve Protestanlığın öncüsü olarak görülen Luther de asli günah konusunda Pavlus ve Augustin’i takip etmiştir. Ona göre Tanrı insanlara düşmeden önce özgür bir irade vermiş ancak insan bu iradeyle hareket ederek günah işlemiştir. Bu da onun düşmesine sebep olmuştur. Düşükten sonra da iradesi tahrip olduğundan insanın tabiatı bozulmuş ve kurtuluşun ancak Tanrı’nın iradesine boyun eğmekle olabileceğini savunmaktadır.⁶³¹

Kierkegaard, asli günahla ilgili biraz şüphe duysa da onu Tanrı’nın bir kaderi olarak görmekte ve her doğan insanla birlikte Adem’in günahının tekrar edildiğini düşünmektedir.⁶³²

---

⁶²⁶ Batuk, 2006, s.74, 101, 222-223.

⁶²⁷ Tümer, 2016, s.496.

⁶²⁸ Kılıç, 1984, s. 91, Gündüz, 1998, s. 44.

⁶²⁹ Tarakçı, Muhammed, Bir Hıristiyan Apolojist Olarak Saint Thomas Aquinas, Basılmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sos. Bil. Ens. Bursa 2005, s. 214-215.

⁶³⁰ Batuk, 2006, s.161-164.

⁶³¹ Olgun, Hakan, Luther ve Reformu Katolisizm’i Protesto, Ankara 2002, s. 127.

⁶³² Batuk, 2006, s. 230-239.

Augustin'in asli günah ve Hıristiyanlığın önemli sorunlarıyla ilgili fikirleri kendisinden sonra Batı Kilisesinin resmi öğretisi haline gelmiştir. Ortaçağ Hıristiyanlığını etkileyen önemli bir şahsiyet olan Augustin Batı Kilisesinin teolojisinin şekillendireni iken Doğu Kilisesinde çok da etkili olmamıştır.⁶³³

Asli günah konusu her ne kadar başlangıçtan yani Pavlus'un asli günah fikrinden beri Hıristiyanlık tarihi boyunca sürekli tartışılmış bir konu, inanç olmasına, zaman içerisinde farklı yorumlanmasına ve karşı görüşlerin çıkmasına rağmen günümüzde Hıristiyan çoğunluğun kabul ettiği bir inanç olarak Hıristiyanlıkta hep odak noktası olmuştur.

Günümüzde Hıristiyanların çoğu Adem'in Havva ile birlikte yasak ağaçtan yemekle ilk günahı işlediğine, Tanrı'nın gazabına uğradığına, Adem ve Havva'nın birlikteliği sonucunda da günahın kıyamete kadar her yeni doğan çocuğa geçtiğine, dolayısıyla hem onların hem de neslinin yani tüm insanlığın günahkar olduğuna inanırlar. Yine asli günah Hıristiyanlıkta hem bireyin hem de toplumun üzerinde olumsuz, düzen bozucu etkisi olan bir inanç olarak görülmektedir.

2.3.2.5. Asli Günah Anlayışına Karşı Görüşler

Asli günah bir inanç esası olarak Hıristiyanların büyük bir kısmı tarafından kabul görmektedir. Bu nedenle asli günahı inkar etmek bireyin afaroz edilmesine neden olmaktadır. Ancak yine de asli günahı kabul etmeyip inkar eden bazı düşünce hareketleri Hıristiyanlık tarihinde var olmuştur.⁶³⁴ Bunların en önemlilerinden biri de asli günahı sistemleştirip doktrinleştiren Augustin'in hararetle tartıştığı, mücadele ettiği Pelagius ve ona nispet edilen Pelagiusculuk akımıdır. Bu düşünce hareketine göre Tanrı iyi olduğu için yaptığı her şey de iyidir. Dolayısıyla insan yaratılışında doğası gereği iyi olduğu için bebekler de kötü ve günahkar olamazlar. Bu nedenle kalıtımsal olarak gelen bir günahkarlık söz konusu olamaz. Tanrı insanı iyi olarak yarattığı gibi özgür iradeli olarak da yaratmıştır. Bu özgür iradeyle günah işleyip işlememe kendi elinde olup tercih hakkı sadece kendisine aittir. Âdem'in işlediği günah da yine kendi kararıyla gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Âdem kendi seçimiyle yasağı ihlal edip günah işlediği için sadece kendisi

---

⁶³³ Akdemir, 1992, s. 178.

⁶³⁴ Kılıç, 1984, s. 98.

günah işlemiş ve bundan zarar görmüştür. Ancak bu durum nesilden nesile geçen bir günah olmayıp bu gûnahtan diğer insanların da bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu durum sadece Âdem'in diğer insanlara karşı kötü örneklik teşkil ettiğini göstermektedir.⁶³⁵

Pelagius'a göre Adem zaten en başından ölümlü olarak yaratılmıştır. Dolayısıyla günah işlememiş olsa da öleceği önceden kesinleşmiştir. Adem'in işlemiş olduğu günah da sadece kendini kirletmiş olup tüm insanlığı lekelememiştir. Ona göre doğan her çocuk Âdem'in ilk yaratımındaki hali gibi günahsız oldukları için vaftizi sadece İsa'nın şahsiyetinde birleşme olarak görmektedir.⁶³⁶

Pelagius insanlığın günahkar doğaya sahip olmasındaki Tanrı yazgısını kabul etmeyerek günahkarlığı kişinin kendi özgür iradesine bağlamaktadır. Çünkü insan günah işleme ya da işlemeyip ondan kaçınma yeteneğine sahiptir. Pelagius insanın kendi iradesiyle işlediği gûnahtan yine kendi özgür iradesiyle kurtulabileceği düşüncesini öne sürmüştür.⁶³⁷

Pelagius ve ona nispetle oluşan Pelagianizm, Augustin'e verdiği mücadele sonucunda Kilise'nin de baskısıyla sindirilmiş ve sonradan toplanan konsillerle afazoz edilip eserleri yakılıp büyük ölçüde yok edilmesi sağlanmıştır.⁶³⁸

Pelagius sonrasında da zaman zaman asli günaha itirazlar devam etmiştir. Bunlar arasında Socianizm ve Mormonlar düşünce hareketleri bulunmaktadır. Socianizm'de Adem'in işlediği günah yalnızca kendisini etkilemekte ve diğer insanlar bundan sorumlu tutulmamaktadır. Bebekler de günahsız görüldüğu için vaftiz edilmelerini gerekli görmemişlerdir.⁶³⁹ Mormonlar ise tüm insanların Adem'in işlediği günahla değil kendi günahlarıyla yargılanacaklarını kutsal kitaplarında belirtmektedirler. Bebeklerin de Adem'in düşüşünden etkilendiğini ancak onun günahından sorumlu tutulmadığını belirtmişlerdir.⁶⁴⁰

---

⁶³⁵ Akdemir, 1992, s. 170.

⁶³⁶ Kılıç, 1984, s. 99.

⁶³⁷ Doğan 2008, s. 181.

⁶³⁸ Doğan 2008, s. 182.

⁶³⁹ Kahraman, 2011, s. 86.

⁶⁴⁰ Kahraman, 2011, s. 86.

2.4. Hıristiyanlıkta Günahın Çeşitleri ve Cezaları

Hıristiyanlıkta aralarında belli derecelendirmeler bulunan günahların pek çok kategoriye ayrıldığı görülmektedir. Bunlar, konu ve muhtevalarına, Tanrı'ya, kişinin kendine ve başkalarına karşı işlenmelerine, bedeni ve ruhi olmalarına, ayrıca düşünce, söz ve davranışlarına göre sınıflandırmak mümkündür.⁶⁴¹

Yeni Ahit'te Pavlus günahla ilgili iki liste sunmaktadır.⁶⁴² Bunlardan birincisi Romalılara Mektupta geçmekte ve Tanrı'ya isyan edip onu tanımadıkları için Tanrı tarafından yararsız düşüncelere ve yakışıksız davranışlara terk edilmişlerdir. Bu olumsuz davranışlar sergileyenler; her türlü haksızlık, kötülük, açgözlülük, kinle dolu olanlar, kıskançlık, öldürme hırsı, çekişme, hile, kötü niyetle dolu, dedikoducu, yerici, kötü söz söyleyenler, Tanrı'dan nefret edenler, küstah, kibirli, övünge, kötülük üreten, anne-baba sözü dinlemeyen, anlayışsız, sözünde durmaz, sevgiden yoksun, acımasız insanlardır. Bu davranışları sergileyen ölümü hak etmiş kişiler olup Tanrı'nın buyruğunu bildikleri halde yapmakla kalmayıp yapanları da onaylayanlar olarak Tanrı'nın sevgi ve merhametinden uzak olacak kişilerdir.⁶⁴³ İkincisi ise Galatyalılara Mektupta yer almaktadır ve Tanrı'nın egemenliğini miras olarak almaktan yoksun bırakılmışlardır. Bu davranışlar; benliğin işleridir ki, fuhuş, pislik, şehvet, putperestlik, büyücülük, düşmanlık, çekişme, kıskançlık, öfke, bencil tutkular, ayrılıklar, bölünmeler, çekememezlik, sarhoşluk, çılgın eğlenceler ve benzerleridir.⁶⁴⁴

Hıristiyan teolojisinde günah temelde ikiye ayrılmaktadır. Bunlar fiili (aktüel) ve asli günahlardır.

2.4.1. Asli Günah

Asli günah konusunu geçen bölümde tanımlamaya ve detaylı bilgiler vermeye çalıştık. Bu durumda tekrar kısaca değinmek gerekirse asli günah, ilk günahı işleyip günahkar olan Adem ve Havva'nın soyunun üyesi olarak insanın doğarken bu günahkarlığı paylaştığı ahlaki ve tinsel kötülük anlamındaki günahdır.⁶⁴⁵ Bu günahın

---

⁶⁴¹ Harman, 2016, s. 282, Kılıç, 1984, s. 111.

⁶⁴² Harman, 2016, s. 281.

⁶⁴³ Romalılar 1/18-32.

⁶⁴⁴ Galatyalılar 5/19-21.

⁶⁴⁵ Ana Britanica "Günah", Ana Yayıncılık, İstanbul 1992, C. X, s. 157.

cezası ölümdür. Ancak Tanrı, insanlığı asli günahdan kurtarmak için günahsız olan biricik oğlu İsa'yı gönderip insanların günahlarına kefarete olması için çarmıhta can vererek insanlık için feda etmiştir.⁶⁴⁶ Dolayısıyla Hıristiyanlık'ta kefarete mevzusu da bu durumda diğer dinlerden farklı ele alınmıştır. Ayrıca Hıristiyanların İsa'ya inanarak vaftiz olmak suretiyle asli günahdan kurtulması da mümkündür.⁶⁴⁷ Ancak vaftiz den sonra da günaha düşme mümkün olduğu gibi günahdan tövbe imkânları da sunulmuştur.

2.4.2. Fiili Günah

Hıristiyan teolojisindeki temel ikinci günah çeşidi olan fiili günah ise bireyde doğuştan bulunmayan, sonradan kişinin kendi hür iradesi ve arzusıyla işlediği ve ondan sorumlu olduğu günahdır. Öte yandan fiili günah, ilahi ve tabii kanunların çiğnenmesi olarak da izah edilir. Ayrıca kişinin zorlama olmadan, kendi isteğiyle ve bilinçli olarak işlediği şahsi günahlardır.⁶⁴⁸ Fiili günah bireyin düşünce, söz ve davranış yoluyla kendi işlediği kötülükleri belirten günahlardır. Hıristiyanlara göre fiili günah, insanların özgür iradesini yanlış kullanmalarının sonucundaki kazanımları olarak kabul edilir.⁶⁴⁹ Bu günah, Tanrı'ya karşı bilerek ve isteyerek işlendiği için insanı ebedi hayattan mahrum bırakıp ebedi cezaya çarptırılır.⁶⁵⁰ Hıristiyanlıkta kötülüğün her türlü ve imanla yapılmayan her şey günahdır.⁶⁵¹ Aynı zamanda yapılması gereken iyi şeyi bilip de yapmayan günah işlemiş olur.⁶⁵² Hıristiyanlıkta günah işleyen yasaya karşı gelmiş olur. Çünkü günah demek yasaya karşı gelmek demektir.⁶⁵³ Yasanın her dediğini yerine getiren, ama tek bir noktada ondan sapan kişi bütün yasaya karşı suçlu olur.⁶⁵⁴ Aktüel günah olarak da isimlendirilen bu günah, asli günahın zorunlu bir sonucu olup, aynı zamanda ona şahsi bir katkıdır. Hıristiyanlıkta fiili günah doğrudan şahsi bir davranış olarak değerlendirilmekle birlikte başkalarının da günah işlemesine sebep olduğunda, teşvik ve tasvip ettiğinde, uyarmayıp engellemediğinde ve günah işleyeni koruduğunda

---

⁶⁴⁶Harman, 2016, s. 282.

⁶⁴⁷Harman, 2016, s. 282.

⁶⁴⁸O'Neil, A. C. "Sin" The Catholic Encyclopedia Robert Appleton Company, New York 1912, C. 14 s.4.

⁶⁴⁹Ana Britanica C. X, s. 157.

⁶⁵⁰Harman, 2016, s. 282.

⁶⁵¹Romalılar 14/23, 1. Yuhanna 5/17.

⁶⁵²Yakup'un Mektubu 4/17.

⁶⁵³1. Yuhanna 3/4.

⁶⁵⁴Yakup'un Mektubu 2/10.

işlenen günahattan o kişi de sorumlu tutulmaktadır.⁶⁵⁵

Yeni Ahit'e ve kilise geleneğine göre fiili günahlar, işlenen günahın vahameti açısından ölüme götüren (peccatum mortale), bağışlanamaz yani ölümcül ve ölüme götürmeyen (peccatum veniale) bağışlanabilir yani ölümcül olmayan günahlar olmak üzere ikiye ayrılır.⁶⁵⁶ Bireyin işlediği fiili günahı büyüklük ve küçüklüğüne göre, ebedi cezayı gerektiren günahlar ile Tanrı'dan uzaklaştırmayan ve affı mümkün günahlar şeklinde de bir ayrıma tabi tutabiliriz.⁶⁵⁷

a. Ağır (bağışlanamaz/Ölüme götüren/büyük/mortel) Günah; Tanrı'nın kanunlarına karşı aykırı hareket ettiğinden dolayı insanlardaki Tanrı sevgisini öldüren ve insanın Tanrı ile olan ilişkilerini kesen her fiildir. Mortel günahlar olarak da isimlendirilen bu günah, Tanrı'ya karşı bilerek ve isteyerek işlenen bir günah olduğu için insanı ebedi mutlu cennet hayatından yoksun bırakıp, onu ebedi cezaya, kötü cehennem hayatına maruz bırakan bir günahdır.⁶⁵⁸ Bu günahta bilinçli ve istekli olma, ciddi ve ağır bir konuda olma gibi önemli durumlar ya da şartlar söz konusudur.⁶⁵⁹ İnsan işlediği suç ve bu suçla Tanrı'nın emrine karşı geldiğinin bilincinde olmalıdır. Bilmiyor gibi görünüyorsa bu kişinin ondan sorumlu olmayacağı anlamına gelmez, tam aksine cezasını arttırır. İnsanın günah konusunda istemeden, bilgisi olmadan günah işlerse bu durum günahın sorumluluğunu azaltabilir ya da ortadan kaldırabilir.⁶⁶⁰

Zina etmek, puta tapmak, hırsızlık, açgözlülük gibi⁶⁶¹ ölümcül günahlar, insan ruhunu öldürür. Burada ebedi olan ruhun ölmesinden kasıt bu günahlardan birinin işlenmesi sonucunda insanın Tanrı'yla olan bağının kopması anlamına gelmektedir. Bu da bedene can veren ruhun çıkmasıyla bedenin ölmesi örneğinde olduğu gibi Tanrı'dan kopan, soyutlanan ruh da ölüp gitmektedir.⁶⁶²

Aquinas'a göre bu günahlar, insanın asıl amacı olan Tanrı'dan tamamen yüz çevirmek niyetiyle yapılan ve Tanrı'nın dışında başka şeylere yönelten eylemlerdir. Bu günahların cezası da Tanrı'ya ulaşmaktan ebediyen yoksun kalmak ve aynı zamanda acı

---

⁶⁵⁵ Harman, 2016, s. 282.

⁶⁵⁶ 1 Yuhanna 5/16-17.

⁶⁵⁷ Sharpe, 2000, s.31.

⁶⁵⁸ Kılıç, 1984, s. 111.

⁶⁵⁹ Harman, 2016, s. 282.

⁶⁶⁰ Kahraman 2011, s. 36.

⁶⁶¹ 1. Korintliler 6/9-10.

⁶⁶² Güngör, Muhammed, Hıristiyanlıkta Yedi Ölümcül Günah, Dini Araştırmalar, Temmuz-Aralık 2014, C. 17, S. 45, s. 38.

tecrübeler de yaşamaktır. Ona göre ölümcül günahların cezası bu dünyada değil ahirette görülecektir.⁶⁶³

Özellikle Katolik Hıristiyanlar için bu ölümcül günahların hangileri olduğuna dair kesin bir ittifak olmamakla birlikte genellikle İsa'nın zengin genç adama verdiği cevap olan On Emir'de bu günahlar şöyle belirlenmiştir; "Adam öldürmeyeceksin, zina etmeyeceksin, çalmayacaksın, yalan yere tanıklık etmeyeceksin, kimsenin hakkını yemeyeceksin, anne-babaya saygı göstereceksin, komşunu kendin gibi seveceksin."⁶⁶⁴ şeklinde geçmektedir. Yine bu günahlar büyük ya da küçük şeklinde de tasnif olabilir. Örneğin bir adamı öldürmek hırsızlık yapmaktan daha büyük bir günah olarak görülür⁶⁶⁵. Bu ölümcül günahlar insanı Tanrı'dan ayırıp uzaklaştıran eylemlerdir. Ayrıca Kutsal Ruh'a karşı hakarete asla bağışlanmaz günah olarak İncil'de yer almaktadır.⁶⁶⁶ Ölüme götüren bu günahlar, insanları Tanrı'nın sevgisinden ve cennetten mahrum bırakıp ebedi azaba⁶⁶⁷ maruz bırakır. Kasti ve şuurlu olarak işlenen bu günahlardan pişmanlık duyulup Tanrı'dan af dileyip tövbe edilmezse Mesih krallığından dışlanmış olur.⁶⁶⁸

b. Hafif (bağışlanabilir/Ölümcül olmayan/küçük/veniale) Günah ise, insanlardaki Tanrı sevgisini, yaralayan, inciten, azaltan ancak tamamen yok etmeyen ve insanın Tanrı ile olan ilişkisini kısmen zayıflatan ve bağışlanması mümkün olan günahlardır.⁶⁶⁹ Veniale günah olarak da bilinen bu günah, çoğunlukla Tanrı'ya karşı bilerek ve isteyerek işlenmeyen, insanı Tanrı'nın lütfundan ebediyen yoksun bırakmayan günahlardır.⁶⁷⁰ Bu günahı işleyenler kısmen Tanrı'nın merhametini kaybeder, ahirette de günahattan arınma yeri olan arafta azap çekerler.⁶⁷¹

Ayrıca bu günahlar bilinçsiz, istemeden, kasıtsız, çok da ciddi olmayan hafif konularda yapılan küçük hatalar olarak kabul edilir ve ibadetle, duayla, insanın gayretiyle yaptığı güzel işlerle düzeltilebilen günahlardır. Hafif günahların sebebi olarak cehalet, düşüncesizlik, şaşkınlık ya da insan yapısından kaynaklı zafiyetler gösterilmektedir. Daha hafif bir cezayı gerektiren bu günahlar, ölümcül günahlara ve Tanrı'nın hoşnutsuzluğuna

---

⁶⁶³ Tarakçı, 2005, s. 101-102.

⁶⁶⁴ Markos 10/19, Matta 19/16-30.

⁶⁶⁵ Kahraman 2011, s. 36.

⁶⁶⁶ Markos 3/29, Matta 12/31.

⁶⁶⁷ Matta 25/41.

⁶⁶⁸ Harman, 2016, s. 282.

⁶⁶⁹ Kahraman, 2011, s. 37.

⁶⁷⁰ Kılıç, 1984, s. 111.

⁶⁷¹ Harman, 2016, s. 282.

yol açtığı için Hıristiyanlar bu günahlardan uzak durmaya çalışmışlardır.⁶⁷² Yeni Ahit'te bu konuda “Kardeşinin ölümcül olmayan bir günah işlediğini gören onun için dua etsin. Duasıyla kardeşine yaşam verecektir. Bu, ölümcül olmayan günah işleyenler için geçerlidir. Ölümcül günaha vardır, bunun için dua etsin demiyorum.”⁶⁷³ buyrulmaktadır.

İnsanlar, işlediği günahları sağlıklı bir şekilde yargılayamadığı ve yaptığı kötülüğün boyutlarını tam olarak kavrayamadığı için, yapılan bu tasniflerde bulunan ölümcül günahları bile çoğu zaman farkına varmadan işlemektedir. Bu yüzden insanın işlediği hatanın farkına vararak günahkârlığını kabul etmesi, günahı terk etmenin ve Tanrı iradesine geri dönmenin ilk belirtisi olarak görülmektedir.⁶⁷⁴ Hıristiyan azizlerin bile masum kalamadığı bu hafif günahlar bireyde dünya nimetlerine karşı bozuk bir eğilim oluşmasına, erdemlerin kullanımında ve ahlaki açıdan iyi olan şeylerin yapılmasında ruhun yükselişinin frenlenmesine, dünyevi cezaları bireyin üzerine çekmesine, zamanla ölümcül günahların işlenmesine neden olur.⁶⁷⁵

2.4.3. Hıristiyanlıkta Yedi Ölümcül Günah

Asli ile fiili günahın dışında Hıristiyan teologlar, bütün günahların ve kötülüklerin kaynağı olarak insanın tabiatında bulunan yedi zaafa dikkat çekerek yedi ölümcül günah şeklinde bir kategoride de bulunmuşlardır. İncillere dayandırılarak tasnif edilen yedi ölümcül günaha referans olarak özellikle Galatyalılar bölümü gösterilmekle birlikte Markos ve Süleyman'ın Özdeyişleri bölümünde de Tanrı'nın nefret ettiği, insanın yüreğinden kaynaklanan ve benliğin yaptığı kötü işler olarak değerlendirilen yedi ölümcül günah yer almaktadır.⁶⁷⁶ Bu ölümcül günahlar daha önceki bölümde belirttiğimiz gibi bilerek, isteyerek yapıldığı için mutlaka cezalandırılması gereken günahlar kategorisinde yer almaktadır. Bu günahların cezası da cehennem olarak sık sık vurgulanmaktadır.

Erken dönem Hıristiyan teologları ilk olarak ölümcül günahları sekiz olarak belirlemişlerdir. Bunlar; oburluk, şehvet, açgözlülük, keder, öfke, kaygısızlık, aşırı

---

⁶⁷² Gungör, s. 38.

⁶⁷³ 1. Yuhanna 5/16.

⁶⁷⁴ Katar, 1998, s. 5.

⁶⁷⁵ Kahraman, 2011, s. 37.

⁶⁷⁶ Sümer, Necati, Katolik Mezhebinde Yedi Ölümcül Günah Problemi, Turkish Studies, Ankara 2016, C.11, S. 5, s.489.

kendini beğenmişlik ve gururdur.⁶⁷⁷ Ancak daha sonraki teologlar tarafından bazı sebeplerle kendine göre bazı düzenlemelerle bu sayı yediye indirilmiştir. Yedi ölümcül günahı ilk olarak Aziz John Cassion (d.360-ö.435) sistematikleştirirken, Papa Gregory tarafından yapılan düzenleme çoğu Hıristiyan teolog tarafından neredeyse aynen kabul edilmektedir. Bunlar; gurur, kıskançlık, öfke, keder, açgözlülük, oburluk ve şehvettir. O, kaygısızlık ve kendini aşırı beğenmişlik günahlarını keder ve gurur günahlarıyla aynı kapsamda değerlendirerek birbirine benzeyen günahları aynı başlıkta toplamıştır. Özellikle Katolik Hıristiyanlar için önemli olan yedi ölümcül günah sayısı ve kapsamı bakımından tarihsel süreçte zaman zaman değişikliğe uğramıştır. Fakat daha sonra XVII. yüzyılda Katolik Kilisesi keder yerine tembelliğin yedi ölümcül günah içerisinde yer alması gerektiği konusunda baskın bir görüş içerisinde olmuştur. Bu nedenle günümüze kadar Katolik Hıristiyanlar için diğer birçok günahın kaynağı ve sebebi olarak görülmekte olan ölümcül günahlar yedi olarak güncelliğini korumaktadır. Hıristiyanlar modern döneme kadar ortaya çıkan yeni problemler ve değişen şartlar nedeniyle bu günahlar sık sık gözden geçirilmiş ve güncellenmesi zorunlu hale gelmiştir.⁶⁷⁸

Son olarak bu yedi ölümcül günah; kibir (superbia), açgözlülük (avaritia), şehvet (luxuria), kıskançlık (invidia), oburluk (gula), öfke (ira) ve tembellik (arcedia) olarak Latince isimlerin ilk harflerine binaen “SALIGIA” adını almaktadır.⁶⁷⁹ Yine Hıristiyanlarca insanın hayatı boyunca sakınması gereken bu yedi ölümcül günaha, temel günahlar, büyük günahlar, kardinal günahlar diye de isimlendirmeler yapılmıştır.⁶⁸⁰

Hıristiyanlar için yol gösterici olarak görülen bu günahların hem bireysel hem de toplumsal yönleri bulunmaktadır. Bu nedenle yedi ölümcül günah Hıristiyanlıkta edebiyat, sinema ve resim gibi birçok sanat dalında konu olarak yer almış ve büyük önem görmüştür.⁶⁸¹

Hıristiyan teologlarca yedi ölümcül günah bazı sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Bu bağlamda sevgiyi esas alan bazı Hıristiyan yazarlar sevginin bozulmuş olduğu, sevginin eksik olduğu ve sevginin aşırıya kaçtığı günahlar olarak bir tasnif oluşturmuşlardır. Buna göre sevginin bozulmuş olduğu günahlar; kibir, haset ve öfke iken sevginin eksik olduğu günahlar; tembellik ve son olarak aşırıya kaçtığı günahlar da;

---

⁶⁷⁷Sümer, 2016, s.486.

⁶⁷⁸ Sümer, 2016, s.486.

⁶⁷⁹ Sümer, 2016, s.486.

⁶⁸⁰ Sümer, 2016, s.484, Güngör, s. 39.

⁶⁸¹ Sümer, 2016, s.485.

açgözlülük, oburluk ve şehvet olarak belirlenmiştir. Bir başka tasnife göre de şehvet ve oburluk bedene ait günahlar iken diğerleri manevi günahlar şeklinde kategorize edilmiştir.⁶⁸²

a. Kibir: Kelime anlamı kendini beğenme, başkalarından üstün tutma, büyülenme ve gurur olarak sözlüklerde geçmektedir.⁶⁸³ Kibir kişinin kendini aşırı derece sevmesi, değer vermesidir. Hatta bu ölçüsüz ve kontrolsüz sevgi, beğenme, övünme kendini Tanrı yerine koymaya götürmektedir. Bu da bir anlamda putperestlik, kendine tapınma olarak değerlendirilmektedir. Kibrin karşıtı olan erdem ise alçakgönüllü olmandır. İncillerin önemle üzerinde durduğu kibir, Augustin'e göre de bütün günahların başlangıcı ve köküdür. Çünkü Augustin, Adem'in işlediği ilk günahın gizli sebebinin kibir olduğunu düşünmektedir.⁶⁸⁴ İncillerde Tanrı'nın kibirlilere karşı olduğu alçak gönüllülere de lütfettiği söylenmektedir.⁶⁸⁵ Kibir zor durumlarda, kişi sıkıntıya düştüğünde Tanrı'yı suçlamasına neden olur.⁶⁸⁶ Kibirli kişinin eğer beklentileri karşılanmazsa, doğrularına ters bir durum gerçekleşmişse hemen öfkelenir. Çünkü öfke kibrin meyvesidir.⁶⁸⁷ Kibir, kişinin kendisini başkasından üstün gösterirken başkalarını hor görmesine sebep olur.⁶⁸⁸ Kibirli kişi sürekli benmerkezci olduğu için övünmeyi sever, bu nedenle de kendisiyle ilgili çok konuşur.⁶⁸⁹ Kibir, yönetime, otoriteye saygı göstermez, başkaldırmaya, isyana teşvik eder.⁶⁹⁰ Kibir, Tanrı'nın nefret ettiği bir günahtır.⁶⁹¹ Kibir, insandan çıkan ve onu kirleten ahlaksız bir davranış olarak belirtilmiştir.⁶⁹² Papa Gregory kibiri; "bütün günahların kraliçesi" olarak nitelendirmiştir.⁶⁹³ Özünde bencillik bulunan kibir, kişinin kendisini mükemmel olduğuna inandırarak aşırı güven duygusu içinde yavaş yavaş insanı Tanrı'dan uzaklaştırmaya başlar. Böyle bir

---

⁶⁸² Güngör, s. 39.

⁶⁸³ Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998, s. 1321.

⁶⁸⁴ Erdem, 1994, s. 77.

⁶⁸⁵ Yakup 4/6.

⁶⁸⁶ Romalılar 9/20.

⁶⁸⁷ Matta 1/1-16.

⁶⁸⁸ Luka 7/36-50, 1. Korintliler 4/7.

⁶⁸⁹ Özdeyişler 27/2, 10/19, 17/27-29.

⁶⁹⁰ 1. Korintliler 1/10, Efes 5/21.

⁶⁹¹ Özdeyişler 6/16-17.

⁶⁹² Markos 7/20-23.

⁶⁹³ Güngör, s. 40.

durumun ardından da kibir kişiyi yıkım ve düşüşe götürmektedir.⁶⁹⁴

- b. Açgözlülük:** Sözlükte sahip olmadığımız ya da ihtiyacından fazla bir şeyi aşırı derecede istemek anlamına gelmektedir.⁶⁹⁵ Tamah olarak da bilinen açgözlülüğün karşıt erdemi cömertliktir. Açgözlülük para, mal- mülk, dünya nimetleri, güç gibi birçok farklı şeylere karşı aşırı bir arzu duymadır. Burada özellikle insanların çoğu para konusunda daha çok arzu duymaktadır. İncillerde paraya duyulan aşırı sevgiye dikkat çekmektedir: “Her türlü kötülüğün bir kökü de para sevgisidir”,⁶⁹⁶ “parayı seven paraya doymaz.”,⁶⁹⁷ “... Siz hem Tanrı’ya hem paraya kulluk edemezsiniz.”⁶⁹⁸ ifadeleri Hıristiyanlıkta para sevgisinin açgözlülüğe işaret ettiğini ve kötülüklerin, günahın kaynaklarından biri olduğunu vurgulamaktadır. İncillerde açgözlülük, insanın doğuştan getirdiği zaafardan biri⁶⁹⁹ ve insanı kirleten,⁷⁰⁰ sakınılması istenen bir davranış⁷⁰¹ olarak geçmektedir. Hıristiyanlara göre cehaletten ve duygusuzluktan kaynaklanan açgözlülük, bireyin yaratıcısından çok yaratılan şeylere karşı aşırı ilgi duymasından dolayı kutsal metinlerde, Tanrı’ya yabancılaşan kişilerin günahı olarak nitelendirilir. Dolayısıyla Hıristiyan inancına göre açgözlülük, insanı daha çok dünya nimetlerine yönlendirirken Tanrı’ya yönelmesini engel olmaktadır.⁷⁰² Açgözlülük genel anlamda bitmek bilmeyen bir ihtiras, doymak bilmeyen bir hırs olarak görüldüğünden Hıristiyanlar için İnciller bu konuda fazla mal biriktirmenin insana fayda sağlamayacağını bildirmekte⁷⁰³ ve elde olanla yetinilmesi gerektiğini vurgulamıştır.⁷⁰⁴
- c. Şehvet:** Erkek ve kadının birbirine duyduğu aşırı cinsel istek ve arzu olarak anlamlandırılan şehvet, ölümcül günahlardan biridir.⁷⁰⁵ Nitekim İnciller de şehvet günahından uzak durulması gerektiğini ve insanı ölüme götüren bir

---

⁶⁹⁴ Özdeyişler 16/18.

⁶⁹⁵ Türkçe Sözlük, 1998, s. 12.

⁶⁹⁶ 1. Timoteos 6/10.

⁶⁹⁷ Vaiz 5/10.

⁶⁹⁸ Luka 16/13.

⁶⁹⁹ Vaiz 6/7.

⁷⁰⁰ Markos 7/20-23.

⁷⁰¹ Luka 12/15.

⁷⁰² Efesliler 5/5, Koloseliler 3/5.

⁷⁰³ Luka 12/16-21.

⁷⁰⁴ İbraniler 10/34.

⁷⁰⁵ Türkçe Sözlük, 1998, s. 2082.

günah olduğunu vurgulamıştır.⁷⁰⁶ Hıristiyanlık ölçsüz ve kontrolsüz şehveti, kişinin kendisine ya da başkasına karşı yönelttiği ölümcül bir tehlike olarak değerlendirmiştir.⁷⁰⁷ Hıristiyanlara göre insanın bedensel ve ruhsal zevkler yaşaması ihtiyaç olarak görülmekte ancak bu mutluluğu yaşarken insanı günaha sokacak davranışlardan uzak durulması gerektiği sık sık dile getirilmiştir. Bu durumda evlilik hayatı içerisinde aşırıya gidilmeyen, ölçülü ve temiz bir cinselliği Tanrı'dan bağımsız kendi için bir amaca dönüştürüp evlilik dışında yaşanan bir duruma getirince günah olarak görülmüş ve yasaklanmıştır.⁷⁰⁸ Şehveti cinsel zevkin düzensiz ya da aşırı şekilde arzulanması olarak gören Katoliklik bekareti bir erdem olarak görmektedir. İncillerde zinayla birlikte aşırı şehvet isteği de yasaklanmış ve lanet edilmiş bir günahı ifade etmektedir. Aynı zamanda bir kadına şehvetle bakmak da o kadınla zina etme anlamına geldiği, kişi hangi organıyla günah işlediyse o organdan kurtulması gerektiği ve cehennemde o organın cezalandırılacağı belirtilmektedir.⁷⁰⁹ Augustin'e göre şehvet Hıristiyanlığın inanç esaslarından biri olan asli günahın en önemli sonuçlarından biridir. Ona göre şehvet insanı Tanrı'dan uzaklaştıran önemli bir etkidir.

- d. Kıskançlık:** Kendini üstün gören birine karşı ya da sevilen birinin başkası ile ilgilendiği kanısına varıldığında takınılan tavidir.⁷¹⁰ Diğer adları haset ve çekememezlik olan kıskançlık, sahip olunan onuru, izzeti azalttığı için başkasının sahip olduğu nimetlerden dolayı üzülmek olarak Hıristiyan teologlarca açıklanmıştır.⁷¹¹ Hıristiyan kutsal metinlerinde ahlaki bir zafiyet olarak⁷¹² görülen kıskançlık özellikle dilin işlediği en kötü günahlara kaynaklık etmektedir.⁷¹³ İncillerde kıskançlık bir anlamda budalalık olarak⁷¹⁴ ve insanın kemiklerini çürütüp için için yiyip bitiren bir durum⁷¹⁵ olarak belirtilmektedir. Hıristiyanlara göre nerede kıskançlık, bencillik varsa orada karışıklık ve her

---

⁷⁰⁶ Özdeyişler 2/16-19.

⁷⁰⁷ Sümer, 2016, s.490.

⁷⁰⁸ Sümer, 2016, s.490.

⁷⁰⁹ Matta 5/27-30.

⁷¹⁰ Türkçe Sözlük, 1998, s. 1306.

⁷¹¹ Güngör, s. 42.

⁷¹² Romalılar 1/28-30, 2. Korintliler 12/20.

⁷¹³ Güngör, s. 42.

⁷¹⁴ Eyüp 5/2.

⁷¹⁵ Özdeyişler 14/30.

türlü kötölükte mevcuttur.⁷¹⁶ Kişi kıskançlık, iftira, hile ve ikiyüzlölük gibi kötölüğü üzerinden atarsa kişi günahsız bir bebek gibi yeniden dünyaya gelmiş olur.⁷¹⁷ Ayrıca Hıristiyanlıkta kıskançlık kişinin hem kendisine hem de başkasına zarar verdiği bir davranış şeklidir.⁷¹⁸

e. Oburluk: Oburluk, aşırı yemek yeme, bir türlü doymama hali, yeme-içme hazzından kaynaklı bedeni hazzı haddinden fazla ve bencilce isteme eylemidir.⁷¹⁹ Hıristiyanlık tarihinde XIII. yüzyılda Aquinas tarafından tartışılan bu konu, ona göre Adem ve Havva'nın cennetten kovulmasına neden olan günah olarak değerlendirilmiştir.⁷²⁰ Aquinas'tan sonra oburluk sadece yeme-içme değil eğlence ve mala- mülke de aşırı düşkünlük şeklinde ifade edilmiştir.⁷²¹ Bu nedenle Hıristiyanlık var olan her şeyi aşırı isteme şeklinde tabiri genişletmiştir. İncillerde oburlukla ilgi olarak "tanrıları mideleridir",⁷²² "... oburlarla arkadaşlık etme. Çünkü obur ve ayyaş kişi yoksullaşır."⁷²³ gibi ifadeler Hıristiyanlığın yeme-içme konusunda ölçülü davranmayı tavsiye ettiğini göstermektedir.

f. Öfke: Bir tehdit karşısında gösterilen saldırganlık, kızgınlık, hiddetli tepki, kendimiz ve başkalarına bireysel mutsuzluk getiren duygusal ve düşmanca bir tepki⁷²⁴ şeklinde tanımlanmaktadır. Hıristiyanlıkta ölçülü, kontrollü, adil bir öfkelenme doğru ve meşru görülmektedir. Örneğin Tanrı'nın öfkelenmesi doğru ve olması gereken bir öfkelenmedir. İnsan doğasının bir parçası⁷²⁵ olan öfke İncillerde, "Öfkelenin ama günah işlemeyin. Öfkenizin üzerine güneş batmasın."⁷²⁶ ifadesi olması gereken öfkeye işaret edip doğru zamanda doğru insana doğru şekilde olması gerektiğini vurgulamıştır. Hıristiyanlığa göre öfke, düşünce, söz ve eylemlerde ortaya çıkan, kişiye gelen olumsuz bir duruma karşı kişinin gösterdiği ilk tepki şeklinde algılanmaktadır. Öfkeli insan da başkasına

---

⁷¹⁶ Yakup 3/14-16.

⁷¹⁷ 1. Petrus 2/1-3.

⁷¹⁸ Sümer, 2016, s.495.

⁷¹⁹ Türkçe Sözlük, 1998, s. 1668, Güngör, s. 55.

⁷²⁰ Sümer, 2016, s.492.

⁷²¹ Sümer, 2016, s.492.

⁷²² Filipililer 3/19.

⁷²³ Özdeyişler 23/20-21.

⁷²⁴ Türkçe Sözlük, 1998, s. 1717, Güngör, s. 45.

⁷²⁵ Mezmurlar 4/4.

⁷²⁶ Efesliler 4/26.

karşı sabırsız, tahammülsüz, merhametsiz ve başkasının hatasını hemen görebilen insanlardır.⁷²⁷ Karşıtı sabır olan öfkede akıl devre dışı kalır.⁷²⁸ Çünkü kişi öfkelenildiğinde kontrolü kaybederek mantıksız davranır. İncillerde öfkelenen kişinin durumu ahmaklık olarak değerlendirilir⁷²⁹ ve insanların uzak durması gereken bir davranıştır.⁷³⁰ Ayrıca Tanrı kardeşine karşı öfkelenen herkesin yargılanacağını ve ona kötü söz söyleyenlerin de cehennemle cezalandırılacağını bildirmiştir.⁷³¹

g. Tembellik: Tembellik, iş görmeyi, çalışmayı, çabalamayı sevmeme, kaçınma durumudur.⁷³² Hıristiyanlıkta tembellik yanlış bir Tanrı sevgisi anlayışından dolayı günahkar olma duygusuna kapılıp iş görmeme hali ve Tanrı'nın istediği enerji dolu yaşama ters davranış olarak görülmektedir. Bu nedenle umutsuzluk ve uyuşukluk Hıristiyanlıkta tembelliğin özelliklerindedir.⁷³³ İncillerde özellikle Pavlus'un sözlerinde çalışkanlık övülürken tembellik eleştirilmiştir.⁷³⁴ Ayrıca İncillerde tembellik ve miskinlikten dolayı damın çökmesi ve çatının akması gibi olumsuz, istenmeyen durumların ortaya çıkabileceği söylenmektedir.⁷³⁵ Tembel kişilerin çalışması gerektiğini⁷³⁶ vurgulayan Hıristiyan kutsal metinleri tembelliğin insan üzerindeki etkisinin uyuşukluk şeklinde ortaya çıktığını iddia eder.

2.5. Hıristiyanlıkta Günahtan Kurtulma Yolları, Kefaret ve Tövbe

Bütün dinlerde olduğu gibi ilahi dinlerde asıl amaç müntesiplerini sonsuz bir kurtuluşa erdirmektir. Bu nedenle ilahi dinlerde günahtan arınma, kurtuluş konusu büyük önem arz etmektedir. Nitekim ilahi dinlerden biri olan Hıristiyanlık dini de daha çok kurtuluş dini olma fikri üzerine kurulu bir inanç olarak kendini göstermiştir. Diğer ilahi dinlerden farklı olarak Hıristiyanlıkta sadece bizzat bireyin ya da toplumun işlediği

---

⁷²⁷ Sümer, 2016, s.494.

⁷²⁸ Vaiz 7/9.

⁷²⁹ Özdeyişler 14/17.

⁷³⁰ Efesliler 4/31.

⁷³¹ Özdeyişler 15/1, Efesliler 4/26, Matta 5/22.

⁷³² Türkçe Sözlük, 1998, s. 2183.

⁷³³ Sümer, 2016, s.493.

⁷³⁴ 2. Selanıkliler 3/7-11.

⁷³⁵ Vaiz 10/18.

⁷³⁶ Özdeyişler 6/6-11.

günahtan kurtuluş değil bununla birlikte bireyin bizzat hatta benzerini bile işlemediği insanlığın ilk atası olan Adem'den soyuna miras olarak geçtiğine inanılan asli günahtan kurtuluşu sağlaması daha çok önemsenmiş ve bu dini inançta merkezi bir yere sahip olmuştur. Öyle ki bu dinin teolojisindeki diğer temel kavramlar ve ibadetler asli günah ve kurtuluş öğretisi üzerine bina edilmiştir. Dolayısıyla çalışmamızın bu bölümünde Hıristiyanlıkta günah ve özellikle asli günahtan kurtuluşun nasıl ve ne tür yollarla sağlandığı üzerinde duracaktır.

2.5.1. Asli Günahtan Kurtuluş ve Kefaret

Yeni Ahit'te Hıristiyan kurtuluş düşüncesini en iyi yansıtan kurtuluş kavramının İngilizce karşılığı "salvation" ve "redemption" terimleridir. Hıristiyan literatüründe her iki terim genel olarak İsa'nın çarmıha gerilme ve kefarete olayıyla Adem'in günahının bedeli olarak kurtarıcılığını ifade etmektedir.⁷³⁷ Hıristiyan dünyasında dini terim olarak kurtuluş, İsa'nın ölümü, dirilişi vasıtasıyla Tanrı'nın insanlık için gerçekleştirdiği kurtarıcı eylem anlamına gelmektedir.⁷³⁸ Kurtuluş, ölümün gücünün, günahın tutsaklığının ortadan kaldırılması için Tanrı'nın insanlığa sunduğu karşılıksız bir hediyedir.⁷³⁹ Hıristiyanlıkta kurtuluş öğretisini öne süren ve geliştiren kişinin Pavlus olduğu düşünülmektedir.⁷⁴⁰ Kurtuluş öğretisinin İncillerden ziyade Pavlus'un mektuplarında daha çok yer alması bu düşüncüyü doğrulamaktadır. Pavlus'un teolojisinde kurtuluşun önemli yeri bulunmaktadır ki bunda, onun kurtuluş düşüncesinin yaygın olduğu bir ortamda yetişmesinin etkisi görülmektedir. Bu nedenle Hıristiyanlığın birçok öğretilerinde olduğu gibi kurtuluş öğretisinde de Hıristiyanlığın kurucusu olarak görülen Pavlus'un yetiştiği ortamda bulunan ve eski inancı olan Yahudiliğin tesiri görülmektedir. Yahudi inancında yer alan Mesih inancı yani gelecek kurtarıcı beklentisi durumu Pavlus'la birlikte Hıristiyanlıktaki İsa Mesih'in kurtarıcı rolünü tanımlar. Ancak Yahudi inancındaki kurtarıcılık ve günahtan kurtuluş konusu ahiret inancı pek belirgin olmadığı için dünyevi anlamda bir kurtuluşu ifade ederken Hıristiyanlıktaki Kurtuluş ise dünyevi olmaktan ziyade uhrevi anlamda ahiretteki kurtuluş önemsenmektedir. Ahirette

⁷³⁷ Polat, Kemal, Hıristiyan Kurtuluş Öğretisinde İsa Vasıtasıyla Kurtuluş, EKEV Akademi Dergisi, (Bahar 2006), Yıl.10, S. 27, s. 185-186.

⁷³⁸ Michel, 1992, s.16.

⁷³⁹ Katar, 1998, s. 17.

⁷⁴⁰ Tümer- Küçük, 2017, s. 330-331.

kurtuluşun gerçekleşeceğine inanan Hıristiyanlar acı çekilen bu dünyada kurtuluşu özlemle bekleyerek yaşamaktadırlar.⁷⁴¹ Yine Pavlus'un teolojisindeki İsa Mesih'in çarmıhta ölüp sonrasında dirilen ve ileride yeniden geleceğine inanılan kurtarıcı olma rolünde, Gnostisizmin Redeemer (kurtarıcı) düşüncesinin benzerliği ve yaşadığı ortamdaki sırdinlerdeki bitki Tanrısının yıllık ölüp dirilmesi mitosundan faydalandığı düşünülmektedir.⁷⁴²

Pavlus'la birlikte Hıristiyanlığa göre başlangıçta Tanrı imajı mükemmelliğinde yaratılan ilk insan Adem'in cennette işlediği asli suçtan dolayı Tanrıyla bağı kopmuş ve bu asli suç tüm insanlığa sirayet ederek bütün insanlığın günaha tutsak olduğuna, kendisini bundan kurtarma aciziyetinde olduğuna ve kurtarılmaya muhtaç halde olduğuna inanılmaktadır. Öyle ki suç doğrudan Tanrı'ya karşı işlendiği için günahın sonucu ağır olmakta⁷⁴³ ve düşüş öncesi formu bozulan ölümlü beşeri bir varlık olan insanın gayretiyle değil ancak Tanrı tarafından bu günahın kurtulma sağlanabilir.⁷⁴⁴ Dolayısıyla asli günahın kurtuluş ancak Tanrı tarafından gerçekleşebileceği için Tanrı insanlara bu günahın kurtuluşu sağlamak adına öncelikle peygamberleri aracılığı ile kutsal yasa göndermiştir. Bu durum kurtuluşu sağlayamadığı gibi aksine insanların üzerinde hakim bir güç haline gelen günah daha çok işlenmiş ve insanların yasa-günah-ölüm çarkında sürekli debelenmesine yol açtığından pek işe yaramamıştır. Bu nedenle Pavlus artık kutsal yasanın yürürlükten kaldırıldığını iddia ederek sonunda da Tanrı'nın kendisi insan suretinde yeryüzüne inip insanın üzerinde hakim bir güç olan günahı kaldırmayı kararlaştırmıştır.⁷⁴⁵

Tanrının bu kararında insanlara duyduğu sevginin büyük rolü bulunmaktadır. Tanrı insanları çok sevmekte ancak Adem'in işlediği suçtan dolayı da adalet sıfatı gereği cezalandırılması da gerekmektedir. Böylelikle Tanrı'nın sevgi, rahmet ve adalet sıfatları gereği, Tanrı insanlığı günahın kurtarmak için hem ilahi hem de insani tabiata sahip biricik oğlu İsa'yı insanlığın günahlarına kefaretle olarak çarmıhta kurban edilmesiyle kurtuluşu sağlamıştır.⁷⁴⁶ Ayrıca İsa'nın da insanlara duyduğu sevgi sayesinde gönüllü

---

⁷⁴¹ Romalılar 8/22-23.

⁷⁴² Gündüz, 2001, s.242, Akdemir, 1992, s. 63.

⁷⁴³ Milne, Bunuce, Tanrı Öğretisi (Hıristiyan İncanın El Kitabı), (çev. Levent Kınran), İstanbul 1982, s. 102.

⁷⁴⁴ Katar, 1998, s. 66.

⁷⁴⁵ Batuk, 2006, s.366.

⁷⁴⁶ Katar, 1998, s. 54,

olarak günahları yüklenip çarmıhta acı çekerek kendini feda etmesinin kurtuluşa önemi bulunmaktadır. Nitekim İncillerde İsa'nın kurtarıcılığıyla ilgili metinler bulunmaktadır.⁷⁴⁷ Örneğin; “Babanın oğlunu dünyanın kurtarıcısı olarak gönderdiğine tanıklık etme”,⁷⁴⁸ “İsa Mesih günahkarları kurtarmak için dünyaya geldi.”⁷⁴⁹ gibi ifadeler İsa'nın kurtarıcılığını delillendirmektedir. Pavlus'la birlikte İsa'nın beklenen kurtarıcı olması ve onunla insanlığın günahlarından kurtulacağı fikri aşılılarak İsa merkezli bir kurtuluş fikri Hıristiyanlıkta önemli bir inanç esası ve öğretisi haline gelmiştir.

Hıristiyan inancında insanlığın kurtuluşunda insanın kendisinin en ufak bir katkısı bulunmamaktadır. Tanrı bizzat kendi, insanlığın günahı için devreye girmiş İsa'nın şahsında vücut bulmuş ve kurtuluşu sağlamıştır. Bu nedenle Hıristiyanlığa göre asli gınahtan kurtuluş ancak Tanrı'nın inayeti ve lütfuyla mümkündür. Dolayısıyla İsa'nın yeryüzüne gelişi insanların günahı için kendini feda etmesi hep Tanrı'nın sevgisinin, inayetinin, ihsanının sonucudur. Tanrı'nın inayeti olmadan tövbe günahın affını ve kurtuluşu sağlayamamaktadır. İncillerde geçen “Kurtarıcımız Tanrı iyiliğini ve insana olan sevgisini açıkça göstererek bizi kurtardı.”,⁷⁵⁰ “İman yoluyla, lütfuyla kurtuldunuz. Bu sizin başarınız değil Tanrı'nın armağanıdır.”⁷⁵¹ gibi ifadeler göstermektedir ki Tanrı'nın sevgisi, inayeti ve buna iman olmadan kurtuluş mümkün gözükmemektedir. Hıristiyanlıkta kurtuluş inayete ve Tanrı'nın karşılıksız lütfuna dayanır.

Hıristiyan inancında Tanrı ile insan arasındaki tek arabulucu olduğuna inanılan İsa, insanlığın günahlarına kefaretiler edici bir kurban olarak bütün günahları üslenerek çarmıha gerilmiş, kendini feda eden bir kurtarıcı olarak sunulmuştur. Bu olay sonunda çarmıhta ölmüş, üç gün sonra tekrar dirilmiştir ve Tanrı'nın yanına göğe yükseltilmesi kurtuluşun gizemli süreci olmuştur. Bu kurtuluş süreci Mesih'in birinci gelişiyle başlamış, Hıristiyan bireylerin ölümünün İsa'nın ölümüne katılmasıyla yani kıyamet gününde Mesih, tüm insanları son yargılama için dönünce ve ölümler yeniden dirilince insanlığın kurtuluş süreci son bulmuş olacaktır.⁷⁵² Böylelikle beşeri ve ilahi tabiatı bünyesinde barındıran İsa, inkarnasyonu, yaşamı, acıları, çarmıha gerilmesi, ölümü, dirilişi, göğe yükseltilmesi

---

⁷⁴⁷ Matta 1/21, Luka 2/11, Filippililer 1/19.

⁷⁴⁸ Yuhanna 1/29.

⁷⁴⁹ 1. Timoteos 1/15.

⁷⁵⁰ Titus 3/4-6.

⁷⁵¹ Efesliler 2/8-9.

⁷⁵² Polat, , s. 188.

sayesinde Tanrı ile insanlık arasındaki uzlaş, barış sağlanmış olmaktadır.⁷⁵³ İşte asli günahla, Tanrı ile insan arasına giren mesafe ve düşmanlık Hıristiyanlara göre İsa'nın çarmıha gerilmesi ile kendini gösteren kefarete olayıyla düşmanlık sona erip barış sağlanmış ve böylelikle yeni ve ebedi bir anlaşma sağlamıştır.⁷⁵⁴ İsa'nın kefarete olduğu inancı İncillere dayanmaktadır. İncillerde İsa'nın Baba'nın nezdinde yegane şefaate olduğu,⁷⁵⁵ onun insanlığın günahlarına kefarete olarak kendi canını fidiye olarak verdiği,⁷⁵⁶ İsa'nın kendisine hizmet edilmeye değil tam tersine onun insanlara hizmet etmeye geldiği⁷⁵⁷ bildirilmiştir. Dolayısıyla İncillerde Hıristiyan inancında diğere dinlerin tersine Tanrı'nın hoşnutluğunu kazanma için insanların neler yapması gerektiğinden ziyade Tanrı'nın insan için neler yaptığına odaklanma bulunmaktadır. Tanrı'ya iman da ona olan bu güvenirlige dayanır.⁷⁵⁸

Yine Pavlus'ta İsa'nın çarmıhtaki ölümünü günahlara kefarete olarak görmekte ve Vaftizci Yahya'nın da İsa için “dünyanın günahını kaldıran Tanrı kuzusu”⁷⁵⁹ tabirini kullandığını söyleyerek İsa'nın günahların bağışlanmasında kurban olarak görülmesini vurgulamıştır.⁷⁶⁰ Bu durum da Hıristiyanlıktaki kefarete inancındaki önemli bir yön de İsa'nın kefarete kurbanı olmasıdır. Hıristiyanlar İsa'nın kendini insanların günahı için kurban etmesini diğere bütün kanlı kurbanları reddederek, günaha kefarete olarak tek kanın da İsa'nın kanı olduğuna inanmaktadırlar.⁷⁶¹ Hıristiyanlarda kefarete inancındaki kurban anlayışı Hıristiyanlar tarafından da kabul edilen Eski Ahit'te olduğu gibi⁷⁶² Yeni Ahit'te de bulunmaktadır. Yeni Ahit'te insanlığın günahının bir kefareti olarak kurban kanının akıtılması bağışlanmayı sağlamaktadır. Pavlus mektuplarında Yahudilerdeki Fısıh (Pesah) kurbanını İsa'yla irtibatlandırarak⁷⁶³ günahların kefaretinin İsa'nın kanıyla sağlandığını, insanların temize çıktığını belirtmiştir.⁷⁶⁴ Böylelikle Pavlus İsa'nın insanların günahlarına kefarete olarak çarmıha gerilip kurban edilmesine hem ebedi ölümden hem de günahtan kurtuluşu sağlamasına dini bir mahiyet kazandırarak tüm bu

---

⁷⁵³ Katar, 1998, s. 85.

⁷⁵⁴ Michel, 1992, s.66.

⁷⁵⁵ 1. Yuhanna 2/1.

⁷⁵⁶ Matta 20/28, 26/28, Markos 10/45, Yuhanna 1/29.

⁷⁵⁷ Matta 20/28, Filippililer 2/6-11.

⁷⁵⁸ Katar, 1998, s. 19.

⁷⁵⁹ 1. Yuhanna 1/29,36, 2/2.

⁷⁶⁰ Güç, Ahmet, Çeşitli Dinlerde ve İslam'da Kurban, Düşünce Kitapevi, Bursa 2003, s. 263-265.

⁷⁶¹ Özkan, Ali Rıfat, Dinlerde Kurban Kültü, Akçağ Yayınları, Ankara 2003, s.116-128.

⁷⁶² Hezekiel 33/11, Çıkış 21/30, Hoşea 14/3.

⁷⁶³ 1. Korintliler 5/7.

⁷⁶⁴ Romalılar 3/25, İbraniler 9/22, 1. Yuhanna 1/7.

durumların Hıristiyanlıkta doktrin haline gelmesini sağlarken asli günah anlayışını da temellendirmiştir.⁷⁶⁵ Hıristiyanlık asli günah ve kurtuluşla bağlantılı olarak Evharistiya sakramentini de İsa'nın çarmıhtaki kurban olayının hatırlatıcısı olarak görmektedir.⁷⁶⁶ Evharistiya ayininde verilen ekmek İsa'nın eti, şarap ta kanıyla sembolize edilerek İsa'nın günaha kurban ve kefarete olarak sunulduğu görülmektedir. Yine orta çağdaki Endüljanslardaki ödemeler, zorunlu bağışlar da kefarete yerine geçen kurban sayılan eylemler olarak görülmektedir.⁷⁶⁷

Hıristiyanlıkta günahlardan kurtuluşun önemli bir yönü de çarmıha gerilen, öldükten sonra dirilen İsa Mesih'e insanlığın günahına kefarete olarak insanları günahattan kurtardığı için güvenmek ve O'na iman etmektir.⁷⁶⁸ Pavlus'a göre de insan yasaya uyarak değil, İsa Mesih'e iman ederek günahattan kurtulabilir.⁷⁶⁹ Hıristiyanlar İsa ile kurtuluşa ereceklerine inanmaktadırlar. Ancak bu iman hiç kimsenin ebedi kurtuluşu kaybetmeyeceği anlamına gelmez. Çünkü kurtuluşa erme kesin değil, bir ümit kaynağıdır.⁷⁷⁰ İncillerde bu konuda Hıristiyanların kurtuluş ümidini içerisinde olmalarını istemektedir.⁷⁷¹

Pavlus'a dayanan resmi kilise öğretisi asırlarca tartışılan asli günah doktrinini Trent Konsiliyle kesinleştirirken asli günahattan kurtuluş da XVI. yüzyılda Merono Ruhani meclisinde kesin olarak "İsa çarmıhta kanını dökerek bizi Tanrı ile barıştırmış, Tanrı'nın günahkar insana karşı öfkesini yatıştırmıştır." alınan bu kararlarla doktrinleşmiştir.⁷⁷²

Hıristiyanlıktaki asli günah inancı kendileri tarafından kabul edilen ancak Yahudilerin kutsal kitabı olan Eski Ahit'te, kendi kaynak kutsal kitapları İncillerde ve yine Hıristiyanlığın üzerine temellendirdiği İsa'nın öğretileri arasında yer almamaktadır. Ancak asli günahattan İsa vasıtasıyla kurtuluş, İncillerde ve İncil'de geçen İsa'nın bizzat kendi bildirdiğine inanılan sözlerde bulunmaktadır. Yani asli günahın kendisi Hıristiyanlıktaki önemli argümanlarda yokken asli günahattan kurtuluşun bu önemli argümanlarda yer alması bir paradoksluk ve bir çelişki belirtmektedir. Zaten asli günah ve kurtuluş konusu Hıristiyan camiasında da ilk dönemlerden beri şüphelerin,

⁷⁶⁵ Güç, 2003, s. 278-280, Gündüz, 2001, s.235-244.

⁷⁶⁶ 1. Korintliler 1/5, Filippililer 2/5-8.

⁷⁶⁷ Güç, Ahmet, Dinlerde Mabed ve İbadet, İstanbul 1999, s. 203-204.

⁷⁶⁸ Katar, 1998, s. 95-96.

⁷⁶⁹ Galatyalılar 2/16-21, 3/11, Romalılar 3/28.

⁷⁷⁰ Polat, , s. 188.

⁷⁷¹ 1. Selanıkliler 5/8.

⁷⁷² Gül, 2002, s. 22.

eleştirilerin, tartışmaların, farklı yaklaşımların odağında olmuştur. Özellikle Hıristiyan batı dünyasında her ne kadar haklarında resmi kilise öğretileri bulunsa da hala bu konuyla ilgili kazanılmamış ve çözülmemiş bir problem olarak devam etmektedir. Bunun en büyük nedeni de Hıristiyanlıktaki İsa'ya yüklenen misyon konusundaki İncillerdeki bu konu ile ilgili çelişkili ifadelerin bulunması olabilir. Örneğin bazen İsa Tanrı, bazen peygamber, Tanrı oğlu, insan ve bunun gibi birçok farklı şekillerde tanımlamalardaki karmaşıklık gösterilebilir.

2.5.2. Vaftizle Arınma

Vaftiz kelimesi Yunanca “baptein” ya da “baptezein” kelimelerinden türetilmiş olup “suya dalmak”, “yıkanmak”, “necasetten temizlenmek” anlamlarına gelmektedir.⁷⁷³ Dini bir terim olarak anlamı Hıristiyanlıkta cemaate katılımın göstergesi olarak kişinin suya daldırılması ya da üzerine su dökülmesiyle yapılan dini bir merasimdir.⁷⁷⁴ Hıristiyanlıktaki anlamı dine girmek, asli günahattan, kirli geçmişten temizlenmek ve kutsal bir yaşam amacıyla su ile belli yöntemlere göre yapılan bir sakramenttir.⁷⁷⁵ İlk olarak Hıristiyanlıkta görülmeyen vaftiz, başta Yahudilik olmak üzere Eski Doğu dinlerinde, Yunan mitolojisinde, Eski Mısır gibi bir çok dini inançta şekli, amacı farklı olmakla birlikte bu eski din ve kültürlerden etkilenerek, belli bir tekamül geçirerek Hıristiyanlıkta bir inanç esası haline almıştır.⁷⁷⁶ Hıristiyanlıktan hemen önce ilk olarak vaftiz deyince akla gelen ilk kişi Yahya olmaktadır. Hıristiyanlara göre İsa'dan önce peygamber olan, vaftizi vurgulayan ve Vaftizci Yahya adıyla meşhur olan bu kişi kendisine gelen insanları günahlarından temizlemek ve tövbeye çağırmak için Ürdün nehrinde vaftiz ettiği söylenmektedir.⁷⁷⁷

Yahya'dan daha öncede Yahudilerde günah ve kötülüklerin suyla giderildiği bir uygulamanın olduğu, ancak Yahya'nın vaftizi salih bir hayata geçişin sembolü haline getirdiği ve Yahudilerden farklı bir seromonik temizlenmenin olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte Yahya'nın vaftizi, Hıristiyanlıktaki vaftize örnek olmakla beraber Hıristiyanlarca Tanrı'nın hüküm gününe bir hazırlık, o günü bekleyen topluma katılmak

---

⁷⁷³ Erdem, Mustafa, Hıristiyanlıkta Vaftiz Anlayışı Üzerine Bir Araştırma, A.Ü.İ.F.D. , A.Ü. Basımevi, Ankara 1993, C.34, s.133.

⁷⁷⁴ Gürkan, Salime Leyla, “Vaftiz” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 42. s.424..

⁷⁷⁵ Erdem, 1993, C.34, s.133.

⁷⁷⁶ Gürkan, 2016, s.424-425.

⁷⁷⁷ Matta 3/5-6, Markos 1/4-5, Luka 3/3, Yuhanna 1/25-28.

için herkese yapılması gereken dini bir zorunluluk olarak görülmüştür.⁷⁷⁸ Ayrıca İsa'nın da Vaftizci Yahya tarafından vaftiz edilmesi şahsi günahlardan temizlenmesi için değil insanları günahlarından temizlemek için bir başlangıç olarak değerlendirilmiştir. İsa'nın kendisinin de hiç kimseyi vaftiz ettiği bilinmemektedir.⁷⁷⁹ Yahya'dan gördükleri vaftiz uygulamasını kendilerine göre sistematize eden Hıristiyanlar, vaftizin mutlaka İsa adına yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Günümüzde vaftiz genelde Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına yapılırken bazı Protestan Kiliseleri sadece İsa adına yapmaktadır.⁷⁸⁰ Nitekim İsa'da "gidin ve bütün milletleri Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz edin"⁷⁸¹ şeklinde buyurmaktadır. Bu ifadesiyle Hıristiyanlar vaftizi dini bir emir ve bu nedenle uygulama sebebi olarak telakki etmektedirler. Aynı zamanda vaftizin dini temeli ve delili olarak da bu ifade gösterilmektedir. Yine Hıristiyanlıkta İncillerde ve Pavlus'un mektuplarında vaftizle ilgili asli günahattan arınma ve İsa'da bütünleşme için gerekli olduğu belirtilmektedir. Hıristiyanlıktaki birçok inanç esasını ve ibadeti ilk olarak yorumlayan Pavlus vaftizi de ilk kez teolojik ve sembolik olarak tanımlayan olmuştur. Pavlus'a göre kutsal suya giren kişi İsa Mesih'in ölümüne katılmakta ve asli günah olmak üzere bütün günahlardan arınmakta, sudan çıkan kişi de onun yeniden dirilmesiyle yeni manevi bir hayatı elde etmektedir. O vaftiz suyunu ilk olarak günahkâr kişinin daldığı ölüm suyu, sonrasında da onun içinden çıktığı hayat suyu olarak görmektedir.⁷⁸² Hıristiyanlar için vaftiz günahlardan kurtulmak için İsa Mesih ile bütünleşmek suretiyle yeni bir hayatın başlangıcı olarak dini bir sembol niteliğindedir. Pavlus, günahların bağışlanması için vaftizin gerekliliğini ve İsa'nın temsilcisi olarak görülen kilise ile insanlar arasındaki birliğin, bütünlüğün vaftiz ile mümkün olabileceğini vurgulamıştır.⁷⁸³ Asli günahattan kurtuluşun öncelikle İsa'nın günahlara kefaretle çarpmasına imanla olduğunu belirten Pavlus, sonrasında imanla birlikte vaftiz ayininin de İsa Mesih'le birleşme⁷⁸⁴ anlamında günahattan kurtuluş konusunda gerekli görmüştür. Çünkü ona göre vaftizde Mesih ile ölmek, hayat boyu onunla çarpmasına gerilmek anlamına gelmektedir.⁷⁸⁵ Böylelikle iman ve vaftiz arasında bir bağ kurulmakta, insanlardan iman edip vaftiz

---

⁷⁷⁸ Erdem, 1993, C.34, s.137.

⁷⁷⁹ Erdem, 1993, C.34, s.139.

⁷⁸⁰ Aydın, 1995, s. 71-72.

⁷⁸¹ Matta 28/19-20.

⁷⁸² Erdem, 1993, C.34, s.142.

⁷⁸³ Katar, 1998, s. 84.

⁷⁸⁴ Galatyalılar 3/27.

⁷⁸⁵ Romalılar 6/6, Galatyalılar 5/24.

olanların kurtulacağı iman etmeyenlerin ise günaha mahkum olacağı İncil'de belirtilmiştir.⁷⁸⁶

Hıristiyanlıkta gerekli görülen vaftizin pek çok önemli amacı olmakla birlikte bireye de çeşitli maddi ve manevi faydaları bulunmaktadır. Vaftizin asıl amacı kişiyi asli günahattan ve fiili günahattan kurtarmak olmakla birlikte Hıristiyanlığa girmek, günahsız olarak yeniden doğmak ve yaratılmak, İsa ile bütünleşmek ve ruhu canlılığa kavuşturmak gibi amaçları bulunmaktadır. Bütün bunlar, inanılarak yapılan bir vaftizin bireye kazandırdığı nimetlerdendir.⁷⁸⁷ Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz olan kişi teslise inancını açıklayarak Hıristiyan olmanın ilk şartını gerçekleştirerek dine girmiş olmaktadır. İsa adına vaftiz olmakla onunla bütünleştiğinden ruhi canlılıkla yeni bir hayata kavuşmakta ve her türlü günahattan kurtulmaktadır.⁷⁸⁸ Hıristiyanlıkta vaftiz konusunun önemini belirtmek için İsa ve Adem benzeştirilmesi yapılmıştır. Vaftiz olan kişi İsa'yı takip ederek Adem'in işlediği günahın ardından yeniden giydiği eski yozlaşma ve günah elbiselerinden sıyrılmakta ve vaftizdeki çıplaklığı ile Adem'in düşüşten önceki konumuna yani cennetten kovulmadan önceki haline geri dönüş olarak kabul edilmektedir.⁷⁸⁹

Hıristiyanlığın ilk dönemlerinden beri vaftizin kimlere, ne zaman, nasıl uygulanacağı hep tartışma konusu olmuş ve Hıristiyan mezhepleri arasında farklılıklar arz etmiştir. Hıristiyanlığın başlangıcında yetişkinlerin bu dine girme sebebiyle uyguladıkları bir ritüelken daha sonra vaftizin doğumdan belli bir müddet sonra yapılması gerektiği savunulmuştur. Dolayısıyla bebek vaftizi X. yüzyıldan itibaren Hıristiyan dünyasında yaygınken XIII. yüzyılda Katolik Kilisesi tarafından resmen kabul edilmiştir. Baptistler ise iman ikrarı yetişkinler için gerekli olduğundan yetişkinlerin vaftiz edilmesini savunmuşlardır. Ancak Hıristiyan mezheplerin çoğu bebek vaftizini uygun görmektedirler.⁷⁹⁰ Çünkü bebeklerin vaftiz olmadan ölmelerinden endişe duyulmaktadır. Katolikler asli günahattan dolayı her insan doğuştan günahkar olduğundan vaftiz olmadan ölürse cennete giremeyeceği düşüncesindedir. Bu konuda özellikle asli günahı sistemleştiren Augustin asli günahattan dolayı bebek vaftizinin gerekliliğini

---

⁷⁸⁶ Markos 16/16, Erdem, 1993, C.34, s.140.

⁷⁸⁷ Erdem, 1993, C.34, s.140.

⁷⁸⁸ Erdem, 1993, C.34, s.140.

⁷⁸⁹ Eliade, 2015, s.119.

⁷⁹⁰ Schimmel, 1999, s. 325, Gürkan, 2016, s.425.

savunmuştur.⁷⁹¹ Vaftiz, insan hayatında bir defaya mahsus olarak yapılmasına ve tekrarlanmayan bir sakrament olmasına rağmen bazen bir kiliseden öbür kiliseye geçişlerde yeniden vaftiz tekrarlanmıştır.⁷⁹² Vaftiz batı kilisesinde genelde Paskalya gününde yapılırken doğu kilisesinde Epifani gününde yapılmaktadır.⁷⁹³ Hıristiyanlarda vaftiz uygulaması kiliselerde suya batırma, daldırma, su serpmeye ya da dökme gibi farklı yöntemlerle yapılmaktadır.⁷⁹⁴ Vaftiz, kiliselerin en üst düzey görevlisi tarafından yapılabildiği gibi imkan yoksa her seviyedeki din görevlisi hatta bir Hıristiyan'ın da yapabileceği bir uygulama olarak görülmüştür.⁷⁹⁵

Hıristiyanlıktaki bütün mezheplerce kabul edilen vaftiz sakramenti yine herkes tarafından gerekli görülmüştür. Hemen hemen bütün Hıristiyanlar vaftizle insanların Hıristiyanlığa girdiğine, asli günahı kurtulduğuna, İsa ile bütünleşerek nimetlere kavuştuğuna; böylece dünya ve ahiret mutluluğuna erdiğine inanmaktadır.

2.5.3. Tövbe

Hıristiyanlıkta günahlardan arınmanın bir diğer yolu da tövbedir. Hıristiyanlıkta birçok tanımı yapılan tövbe, bireyin yaptığı kötülüklerin farkına varması, bundan dolayı kendini kınaması ve günahı bırakıp Tanrı'nın hoşnutluğunu kazanmaya yönelik bir hayata dönmesidir. Hıristiyanlarda tövbe günahı, kötülükten iyiliğe doğru bir yön değiştirmedir.⁷⁹⁶ Günah kavramıyla ilişkili olan tövbe kelimesi Grekçe İncil'de "düşünceyi değiştirme, dönmek" anlamına gelen "metanoia" terimiyle ifade edilmiştir. Böylece tövbe, insanın Tanrı'ya, Tanrı'nın düzenlediklerine, insanlara karşı eylem, isyan içeren düşünce ve davranışlardan dönmesidir.⁷⁹⁷

Hıristiyanlıkta insanların günahlarına karşılık İsa Mesih'in ölüm ve dirilişine imanla birlikte vaftiz olmanın sağladığı kurtuluşla birlikte İsa Mesih sonrasında zayıflıkları nedeniyle günah işleyen bu imanlı kişilerin onun ikinci gelişine kadar tövbe ettiklerinde de bağışlanmalarının devam edeceği inancı bulunmaktadır. Dolayısıyla Hıristiyanlıkta tövbe kavramı İsa Mesih'le ilişkili olup onun mesajının temelini

---

⁷⁹¹ Katar, 1998, s. 87.

⁷⁹² Schimmel, 1999, s. 325.

⁷⁹³ Gürkan, 2016, s.426.

⁷⁹⁴ Tümer- Küçük, 2017, s. 353.

⁷⁹⁵ Erdem, 1993, C.34, s.149.

⁷⁹⁶ Katar, Mehmet "Tövbe" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 41. s.287, Katar, 1998, s. 83.

⁷⁹⁷ Kulakçıoğlu, İsmail, Tövbe, Bursa Protestan Kilisesi, 2012 s. 7.

oluşturur.⁷⁹⁸ Nitekim İsa yaşadığı toplumdaki kişileri Tanrı'nın egemenliğinin yakın olduğunu ve tövbe ederek buna yakışır biçimde davranmaya davet etmiştir.⁷⁹⁹ İsa Mesih kendisinin, insanları günahlarından kurtarmak üzere geldiğini belirterek, insanları tövbeye davet etmiş ve bu davete uymayanları da büyük felaketle korkutmuştur.⁸⁰⁰ İsa Mesih'in öncesinde Vaftizci Yahya'da insanlara göklerinin melekutunun yakın olduğunu söyleyerek insanları tövbeye çağırmıştır.⁸⁰¹ Ayrıca Pavlus'un "asli günden tövbe ile kurtulmuşken bundan sonra günah işleyenler artık cehennemliktirler."⁸⁰² sözü de Hıristiyanlıkta asli ve fiili günden insanların tövbeyle kurtulabilecekleri belirtilmiştir. Vaftizci Yahya ve İsa Mesih tövbe davetlerini Yahudilere yaparken onlardan sonra gelen havariler tövbe davetini devam ettirerek ayırım yapmadan tüm uluslara yönelik bir tövbe davetini gerçekleştirmişlerdir.⁸⁰³

Tövbe, Katolik inancında şifa verici olarak görülen kilise gizemleri/sırları/sakramentleri arasında yer almakla birlikte İsa Mesih'in dinine, günahla uzaklaşan Tanrı'ya geri dönüşü gerçekleştirmektedir. Özellikle tövbe, içten bir pişmanlıkla yapılan günahların itirafı ile hem kilise ile barışma hem de Tanrı'ya karşı işlenmiş günahlardan dönmek anlamında Tanrı'yla barışma olarak kabul edilir.⁸⁰⁴ Ortodoksluk inancında tövbe, günah işleyen insanın arınma süresini ifade eder. Bu süreçte gerçek bir tövbe de samimi pişmanlık, günahları yetkili bir rahibe itiraf, itiraf sonucu günahların bağışlanması gibi durumlar bulunmaktadır.⁸⁰⁵

Hıristiyan inancında İsa'nın kefaretiyle gerçekleşen günahlardan kurtuluş, Ona iman etmekle ve vaftiz olmakla da mümkün hale gelmektedir. Ancak insanda hala var olan günah duygusu kişiyi günah işlemeye sevk ettiği için günaha tekrar düşebilmekte ve vaftiz inayetini kaybetmektedir. Pavlus ve havarilerin içinde bulunduğu ilk Hıristiyan topluluğu günah duygusunu kabul etmekle beraber inananların günaha düşmemesi gerektiğini savunmuşlardır. Onlara göre, inanan bir Hıristiyan'ın günden arınması için, İsa'ya inanmayanların dine daveti amacıyla tövbenin söylendiği belirtilmiştir. Yoksa vaftizden sonra işlenen günah için tövbe ve buna bağlı bir kefaret yönteminin olmadığı

---

⁷⁹⁸ Katar, 2016, C. 41. s.287.

⁷⁹⁹ Matta 4/17, Markos 1/15.

⁸⁰⁰ Matta 11/20-21.

⁸⁰¹ Matta 3/2.

⁸⁰² İbraniler 6/7-8.

⁸⁰³ Luka 24/46.

⁸⁰⁴ Kulakçioğlu, 2012 s. 24.

⁸⁰⁵ Kulakçioğlu, 2012 s. 24.

dile getirilmiştir. Ancak ilk Hıristiyanların bu toleranssız tutumundan vazgeçilmiş, önce vaftiz sonrası günahlar için bir kez tövbe şansı verilirken daha sonra bundan da vazgeçilip dördüncü-yedinci asırlarda kademeli olarak yumuşatılarak sınırsız bir tövbe imkanı verilmiştir.⁸⁰⁶ Hıristiyanlıktaki bu tövbe konusundaki kademeli değişimle birlikte tövbe amacıyla günahlardan arınma için yapılan kefaretlerinde şekli ve süresinde bir değişim yaşanmıştır. III. yüzyılda vaftiz sonrası günaha düşenler için tövbe şansı tartışmasız olarak verildikten sonra Kilise kefaretle ilgili olarak yapılacak olan uygulamaları belli bir sistematik hale getirmiştir.⁸⁰⁷ Bu konuda özellikle Kilise, İncillerde de geçen ifadelerle göre İsa'nın Petrus'a yani havarilerine verdiği "bağlama ve çözme"⁸⁰⁸ yani "cezalandırma ve bağışlama" yetkisini Petrus'tan/havarilerinden kendisine geçtiğini savunarak günahları bağışlama yetkisinin sahibi olmuştur. Kilisede bu yetkiyi papazları/din adamları vasıtasıyla gerçekleştirmektedir.

2.5.4. Günah İtirafı ve Günah Çıkarmayla Arınma

Tövbe amaçlı uygulamalardan biri günah itirafında bulunup günah çıkarmaktır. Günah çıkarma, günahların affedilmesi için papaza yapılan günah itirafıdır.⁸⁰⁹ İncillerde Vaftizci Yahya'nın vaftiz ettiği kişilerin günahlarını herkesin önünde itiraf ettiğini belirtmektedir.⁸¹⁰ Ancak Yahya'nın itiraf edilen günahları affettiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Yine İncillerde işlenen günahların din adamlarına ayrıntılarıyla anlatılmasını açıkça gerektiren bir emir bulunmamakla birlikte Hıristiyanlığın Roma Devletinin resmi dini haline gelmesiyle büyük perhiz gününde günahlarından pişman olan tövbekarların günahlarını Kilisede papaza itiraf etmeleri zorunlu hale getirilmiştir.⁸¹¹ Hıristiyanlar için bir sakrament haline gelen tövbe ile günah itirafında biri tövbe ya da itirafı eden kişi ile diğeri tövbeyi ya da itirafı idare eden rahip yönünden iki taraf bulunmaktadır. Bu iki tarafın günah itirafıyla/tövbeyle bir araya gelmesi uzlaşma ve barışma halini sağladığından, bunu simgelediğinden tövbe ya da günah itirafı

⁸⁰⁶ Katar, 1998, s. 82-106, Katar, s. 54.

⁸⁰⁷ Katar, s. 55.

⁸⁰⁸ Matta 16/19, 18/18, Yuhanna 20/23.

⁸⁰⁹ Kutluay, 1970, s.173.

⁸¹⁰ Matta 3/5-6.

⁸¹¹ Akalın, Kürşat Haldun, Hıristiyanlığa Aktarılmış Ritüeller Olarak İsis Kültüründeki Vaftiz ve Günah Çıkartma Ayinleri, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Erzurum 2014, S. 42, s. 48-49.

sakramentine “barışma” da denilmektedir.⁸¹²

Hıristiyanlar işledikleri günahlardan ötürü pişmanlık duyarsa, tövbe ederse Tanrı'nın kendilerini bağışlayacağına inanırlar. Onlar için günah sadece Tanrı'yı inciten bireysel bir davranış olmayıp, toplumsal boyutları da bulunduğundan Tanrı'nın bağışlamasına kilise çerçevesinde erişmektedirler.⁸¹³ Kilise ilk asırlarda bu tövbeyle günah itirafını önceleri aleni, açıktan yapılma ve ölüm anında uygulamasını uygun görürken, sonraları günahların özel itirafı şeklinde her zaman yapılabilir bir bağışlama töreni şekline dönüştürmüştür.⁸¹⁴ Pişmanlık, itiraf ve işlenen günahları telafi etmek ya da bir daha yapmamak şeklinde üç aşamadan oluşan günah itirafı,⁸¹⁵ Katolik kilisesi vaftiz sonrası işlenen günahların itiraf edilmesini gerektiren ve varsa kefaret gereklerinin de yerine getirilmesini benimsemektedir. Aynı şekilde Ortodoks Kilisesi de günah itirafı ve günah çıkarma konusunda Katolik Kilisesine benzer bir öğretiyi benimsemektedir. Anglikan Kilisesi, günah çıkarmanın gerekliliğini savunmuş ancak Evharistiya ayini sırasında yapılan günah çıkarmayı kafi görmektedir. Protestanlar ise günah çıkarmayı bir inanç esası olarak görmeyip rahiplerin günahları bağışlama yetkisini reddederek bağışlamada kişinin Tanrı'ya kendi kendine, samimiyetle tövbe ederek dua etmesini yeterli görmüşlerdir.⁸¹⁶

Tövbe niyetiyle yapılan günah itiraflarında, günah çıkarma ayinlerinde günahların affolunması için din adamı bazen günahlardan kefaret amacıyla dua, oruç ve sadaka gibi bazı amellerin yapılmasını istemiştir. Bu kefaret niyetiyle yapılan ameller kırk gün süren tövbe ve arınma dönemi olarak bilinen Lent döneminde gerçekleştirilmektedir.⁸¹⁷

İSLAM DİNİ

1. Genel Olarak İslam

Günümüzde dünyanın birçok kıtasına yayılmış nüfus bakımından bir buçuk milyar mensubu bulunan ve nüfus olarak dünyanın ikinci büyük dini inancı olan İslam, ilahi

⁸¹² Tümer- Küçük, 2017, s. 355, Aydın, 1995, s. 75.

⁸¹³ Michel, 1992, s. 92.

⁸¹⁴ Kılıç, 1984, s. 108.

⁸¹⁵ Tümer- Küçük, 2017, s. 355.

⁸¹⁶ Akalın, 2014, S. 42, s. 49.

⁸¹⁷ Katar, s. 55-56.

kaynağa dayanan bir dindir.⁸¹⁸ İslamiyet olarak da adlandırılan bu din, Allah'ın varlığı, birliği ve teklifi inancı olan tevhide dayalı olması bakımından bir anlamda mutlak monoteist bir dindir. İslam dininin en temel özelliği ve ilkesi olan tevhit inancı, her türlü düalist, teslis anlayışının ve ortaklığın ötesinde bir varlık olan Allah'ın ilahlığına dayanırken tersi bir durum olan Allah'ın ortaklığının, eşinin ve benzerinin bulunması olarak şirk eyleminden de uzaktır.⁸¹⁹ Hatta tevhit inancına ters olan bu şirk eyleminin Allah'ın bağışlama kapsamının dışında olacağı ayetlerde belirtilmektedir.⁸²⁰

İslam kavramı Arapça bir kelime olarak sözlükte “kurtuluşa ermek, boyun eğmek, itaat etmek, teslim olmak, barış, esenlik, huzur, mutluluk” anlamlarına gelmektedir.⁸²¹ Kur'an-ı Kerim'de sekiz yerde geçen İslam'ın terim anlamı ise “Sadece Allah'a yönelmeyi, sadece O'na teslim olup gereğini yapmayı, tevhit inancına sahip olmayı” ifade eder.⁸²² Yine Kur'an'da İslam, Allah katındaki tek gerçek ve dosdoğru dinin karşılığı olarak belirtilmiş ve ondan başka hiçbir dinin de Allah tarafından sayılmayacağı söylenmektedir.⁸²³ Dolayısıyla diğer ilahi dinler olan Yahudilik ve Hıristiyanlığın tersine İslam adını bizzat kendi kutsal kitabı olan Kur'an-ı Kerim'den alarak ne Yahudilik gibi bir kabileyle ne de Hıristiyanlık gibi bir kişiyle bağlılığı yoktur.⁸²⁴ İslam tarihsel olarak bu dinin peygamberi Hz Muhammed'e gelen vahiyle miladi VII. yüzyıl başlarında, ilk olarak Hicaz'daki (günümüzdeki Arabistan'ın Mekke- Medine bölgesi) Araplar arasında ortaya çıkmış, ancak daha sonra tüm dünya kıtalarına yayılmış evrensel bir dindir.⁸²⁵ Bu nedenle İslam, sadece Araplara değil tüm insanlığa hitap etmekte ve bu dinde herhangi bir ırk, dil, sınıf ayrımı bulunmamaktadır. İslam'a göre üstün olma Allah'ın emir ve yasaklarını en iyi şekilde yerine getirmektir. Dünya dinleri arasında en genç ve en hızlı yayılan din olan İslam,⁸²⁶ kendisini vahiy geleneğine göre insanlığın ilk ve son dini olarak görür.⁸²⁷ Çünkü Kur'an'a göre ilk insan ve peygamber olan Hz Âdem'den son peygamber Hz Muhammed'e kadar yeryüzüne gelen tüm peygamberlerin tebliğ edip tekrar ettiği

---

⁸¹⁸ Aydın, Mahmut, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi (Tarih, İnanç Ve İbadet), (6. Baskı) Ensar Neşriyat, İstanbul 2016, s.430.

⁸¹⁹ Aydın, 2016, s. 427.

⁸²⁰ Nisa 4/48.

⁸²¹ Sinanoğlu, Mustafa, “İslam: Giriş” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 23. s. 1.

⁸²² Sinanoğlu, 2016, s. 1.

⁸²³ Sinanoğlu, 2016, s. 1; Ali İmran 3/19,85.

⁸²⁴ Aydın, 2016, s. 428, Tümer- Küçük, 2017, s. 407.

⁸²⁵ Tümer- Küçük, 2017, s. 407, 439.

⁸²⁶ Aydın, 2016, s. 429.

⁸²⁷ Sinanoğlu, 2016, C. 23. s. 3.

Allah'ın insanlara ön gördüğü Allah'a tam teslimiyete dayalı inanç sistemi İslam'dır.⁸²⁸ Buna göre tüm insanlık tarihi boyunca İslam'a inanan, Allah'ın emir ve yasaklarına tam teslimiyet gösteren kişilere Müslüman denilmektedir.⁸²⁹

İslam, son peygamber Hz Muhammed'in öğretilerine dayanmakla birlikte aynı zamanda O Müslümanlar için örnek alınması gereken önemli bir şahsiyet ve rol modelidir. Bu nedenle onun sözleri, eylemleri ve onayladığı söz ve eylemleri içeren hadis ya da sünnet İslam'da önemli temel kaynaklardan biridir. Ancak İslam'da ilk olarak büyük ve merkezi öneme sahip olan temel kaynak ilahi vahye dayanan Kur'an'ı Kerim'dir.⁸³⁰ Ayrıca diğer ilahi dinlerden farklı olarak İslam'ın kutsal kitabı olan Kur'an'ı Kerim, günümüze kadar ilk halini koruyabilen tek kutsal kitap olarak kabul görmektedir.⁸³¹ Çünkü Kur'an Hz Muhammed'in kontrolünde hem yazdırılarak hem ezberlenerek hem de ezberlettilerilerek ilk halinden günümüze kadar muhafazası sağlanmıştır.⁸³²

İslam temel kaynakları olan Kur'an'ı Kerim ve sünnetle birlikte kendine has belirli bir inanç/amentü ve ahlaki değerler sistemi oluşturmuştur. Bunlar, inanç, ibadet, ahlak ve muamelat (insanlar arası ilişkileri düzenleyen kurallar) gibi alanları kapsayan, hem birey hem de toplumu hedef alan yeni bir yapı oluşturarak tüm insanlar için dünya ve ahiret mutluluğu dengesini sağlayan niteliktedir.⁸³³ Böylece İslam bu yapısıyla yeryüzünde daima sürekliliğini, kalıcılığını korumaktadır.

İslam tarihi özelde insanlık tarihiyle başlamakla birlikte genelde Mekke'de Hz Muhammed'e Miladi VII. yüzyılda gelen ilk vahiyle başlatılır. Bu dönemde Arabistan'da kabilecilğin, puta tapıcılığın, köleliğin, ahlaki çöküntülerin yaşandığı Cahiliye Dönemi olarak da adlandırılan bir yaşam tarzı hâkimdi. Böyle bir dönemde güvenilir, doğru ve güzel ahlakıyla tanınan Hz Muhammed'in tek olan Allah'a inanmaya ve ibadet etmeye çağırması dönemin insanları tarafından kolay kabul görülmemiştir. Dolayısıyla İslam'ın ilk dönemleri baskı, sıkıntı ve zorluklarla geçtiğinden İslam'da ve o dönemde kutsal bir mekân olarak görülen Kâbe'nin bulunduğu Mekke'den hicret edilmiştir. İslam tarihinde bir dönüm noktası olan hicretle birlikte kurumsallaşan İslam giderek Arap yarımadasının

---

⁸²⁸ Sinanoğlu, 2016, s. 3.

⁸²⁹ Aydın, 2016, s. 428.

⁸³⁰ Aydın, 2016, s. 428.

⁸³¹ Tümer- Küçük, 2017, s. 407.

⁸³² Tümer- Küçük, 2017, s. 415.

⁸³³ Tümer- Küçük, 2017, s. 407, Sinanoğlu, 2016, C. 23. s. 5, Ayar, Talip, Dinler Tarihi El Kitabı "İslam", ed. Baki Adam, (3. Baskı) Grafiker Yayınları, Ankara 2016, s.200.215.225.

dışına taşıp zamanla tüm dünyaya yayılmıştır. İslam coğrafyasının genişlemesiyle farklı din, dil, ırk ve kültürlerden insanların İslam'ı kabulü ile ortaya çıkan yeni gelişmeler ve değişimler birçok dini, siyasi ve fikri ayrışmaların yaşanması gibi sebeplerden dolayı İslam düşüncesi bunlardan etkilenerek çeşitli kelami ve fihhi mezheplere bölünmüştür.⁸³⁴ Bu mezhepleşme durumu ve İslam'ın yukarıda anlattığımız genel yapısı dini bir kavram olan bu dinin günah anlayışını da etkilemiştir. Böylelikle İslam inancıyla ilgili kısa bilgi verdikten sonra araştırma konumuz olan İslam'da günah konusuna geçelim.

2. İslam'da Günah Anlayışı

Tezimizin bu kısmında İslam'da günah konusunun nasıl algılandığı, kaynağı, nitelikleri, çeşitleri, cezaları, günahattan arınma yolları gibi birçok yönleri üzerinde duracağız.

2.1.Kur'an'da ve Hadislerde Günahla İlgili Terminoloji ve İslam'da Günah Anlayışı

Kur'an'da ve hadislerde aralarında anlamları eş olan olabildiği gibi yine aralarında anlam bakımından bazı farklılıklar olmasına rağmen anlam alanı geniş kavramlardan biri olan günahı izah etmek için pek çok kelime yer almaktadır. Bu kelimelerin her birinin günah olan söz, fiil ve davranışları karşılması bu sözcüklerin günahı farklı açılardan ele aldığını göstermektedir. Sadık Kılıç (1953), (*Kur'an'da günah kavramı*) eserinde Kur'an'da günahı ifade eden kelimeleri 23 kök ve terim olarak anlamı daha güçlü olanlardan zayıfa doğru şöyle sıralamaktadır. “ism, zenb, hata, dalle, zalame, sae, ecreme, tağa, ğava, fesaka, habuse, cenefe, fahişe, hub, hıns, şatata, fucûr, fesad, israf, zeyğ, râne, kasve ve nakibun.”⁸³⁵ Genel anlamıyla günaha karşılık gelen terimler ise; ism, zenb, vizr, cünah ve hub kelimeleridir.⁸³⁶ Bunları kısaca şöyle açıklayabiliriz.

- a. İsm; Kur'an'da 35 yerde geçmektedir. Yapana cezai işlem gerektiren, insanın hayır ve sevabına engel olan fiiller anlamına gelip sonrasında küfür, inkar, düşmanlık, yalan, içki, kumar, faiz gibi günahları nitelemiştir.⁸³⁷ Arapça'da günahın karşılığı olarak en çok ism kelimesi kullanılır ki bu kelime büyük ve

⁸³⁴ Özcan, Azmi, “İslam: Doğuşu ve Yayılışı” T.D.V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 23. s. 27-31.

⁸³⁵ Günahı gösteren kök, terim ve tahlilleri ile ilgili geniş bilgi için bkz. Kılıç, 1984, s. 122-169.

⁸³⁶ Bebek, Adil, “Günah” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 14, s. 282.

⁸³⁷ Bakara 2/173,181-182; Maide 5/29,63,107; Nur 24/11, Bebek, 2016, s. 282.

küçük günahı içermektedir.⁸³⁸

- b. Zeb; isim kelimesinin eş anlamlısı görülmektedir. Kur'an'da 37 yerde geçmekte olup kökü itibariyle sözlükte arka, geri, kuyruk anlamındayken sonrasında günah, hata, kötü iş, itaatsizlik gibi anlamlara gelip Kur'an'da küfür, şirk, katl, zina gibi günahları nitelemektedir.⁸³⁹ Eş anlamlı olmalarına rağmen bu iki kelime arasındaki fark; zeb, hem kasıtlı hem de kasıtsız olarak işlenen günahı ifade ederken, zeb ise özellikle kasıtlı olarak işlenen günahı ifade eder.⁸⁴⁰
- c. Vizr kelimesi Kur'an'da 10 yerde geçmekte olup "ağırlık" anlamına gelmekte ve Kur'an'da manevi yük ve sorumluluk anlamında isim kelimesinin yerine kullanılmıştır. Örneğin Enam 164. Ayette "Hiçbir günahkar bir başkasının günahını yüklenemez." ayetinde vizr kelimesi günah ve yük anlamında kullanılmıştır. Aynı zamanda araştırmamızın ileriki bölümlerinde Yahudilik ve Hıristiyanlıkta da günah için yük ve ağırlık anlamları verildiği görülmektedir.
- d. Cünah; Kur'an'da 25 yerde geçmekte olup kişiyi "Haktan saptıran fiil veya davranış" anlamına gelmektedir. Bu kelime daha çok insanların birbirleri ile olan ilişkilerinde kullanılmaktadır.
- e. Hub⁸⁴¹ kelimesi ise Kur'an'da bir yerde geçmekte olup yetim malı yiyenler için direkt günah anlamında kullanılmıştır.⁸⁴²

Kur'an'da ve Hadislerde günaha anlam yakınlığı olan başka kavramlar da bulunmaktadır. Bunlar; "hata", bilerek, isteyerek, kasıtlı olarak kötü fiillere yönelme; "Cürüm", hoş karşılanmayan her türlü kötü ve çirkin fiil; "seyyie", kötü, şer, fena, küçük günahlar; "fücur", hakkı terk edip günaha dalma, günah işleme; "fahşa", en çirkin fiil ve söz, haddi aşmak; "dalle" doğru yoldan sapıp yanlış yola yönelme; "zaleme", ahlaki yönden hakkı çiğneme, sınırı aşma, adil olmama; "tağa", günahta ve isyanda en uç noktaya varma, küfürde aşırıya gitme, zulüm ve günahlarda ileri gitme; "ğava", yanlış inancı benimseme, yanlış inanma, asıl yoldan sapma, doğru olmayan şeylerle meşgul olma; "feseka", isyan edip doğru yoldan sapma, itaatsizlik etme, ibadeti terk etme, az ya da çok günah işleme; "habuse", bir şeyin düşük, adi, kirli zararlı, kötü olması; "cenefe", doğru yoldan ayrılma, sapma; "hıns", kasıtlı ve kasıtsız günah; "şatata", haddi aşma, hak ve

⁸³⁸Tunç, Cihat, Kelam İliminde Büyük Günah Meselesi, AÜİFD, Ankara 1978, s. 325.

⁸³⁹Maide 5/18, Enfal 8/52, Tekvin 81/9, Yusuf 12/29, Şems 91/14, Bebek, 2016, s. 282.

⁸⁴⁰Kılıç, 1984, s. 126.

⁸⁴¹Nisa 4/2.

⁸⁴²Bebek, 2016, s. 283.

ölçüden ayrılma, taşkınlıkta ileri gitme; “fesad”, Allah’a, insanlara ve kanunlara karşı işlenen her türlü suç; “israf”, ölçüyü kaçırma, haddi aşma, uygun olmayan yere harcama; “zeyg”, istikametten sapma, şüpheye düşme; “rane”, art arda işlenen günahların kalbi istila etmesi; “kasave”, katı, sert anlamında inanmayan, inatçı kişinin katılaşmış kalbi; “nakibun”, yoldan sapma;⁸⁴³ “masiyet”, emirlere itaat etmeme, asi olma; “küfür”, örtme, uzak durma, kaçınma, isyan etme, yasak olanı yapma⁸⁴⁴ gibi anlamları ihtiva eden bu kelimeler olup, günahı anlam bakımından karşılamaktadır. Yine bu ifadelerin Kur’an’daki kullanım anlamları ile kök halinin sözlük anlamları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu da göstermektedir ki Kur’an’ı Kerim bazı ifadelere kendi özel anlamlarını kazandırmıştır.⁸⁴⁵ Yine günaha anlam bakımından denk gelen kelimeler zaman zaman sosyal hayatta olduğu gibi ayet ve hadislerde de bir birbirinin yerine kullanılmaktadır. Ayrıca günahla ilgili olan bu kelimelerin ortak yönü genel olarak hukuki suç, yanlış ve çirkin eylem, haksızlık, haddi aşma, sapma ve bozulma, bütünden ayrılış, kaos, karanlık olarak ifade edilmiştir.⁸⁴⁶

Öte yandan Kur’an’da günah, Allah’a karşı işlenen çok büyük cinayet⁸⁴⁷, bireysel ve toplumsal hayatı derinden etkileyen bir olay⁸⁴⁸ olarak takdim edilir. İslam’da kişiyi iyi bir sonuca götüren, dünya ve ahiret mutluluğunu sağlayan müspet bir fiilin yapılması olan sevabın zıttı olan günah, bazen Allah’ın buyruklarına uyulmaması, yasaklarından uzak durulmaması olarak Allah’a başkaldırmanın bazen kendi haklarının bazen de başkalarının haklarının ihlal edilmesi gibi menfi davranışlar olarak gösterilmektedir.⁸⁴⁹ Dolayısıyla İslam’a göre Kur’an ve sünnetin emrettiği söz, eylem ve davranışların yapılmaması olarak “yap”, “yerine getir” gibi olumlu eylemlerin ihmal edilmesi, yerine getirilmemesi, yine Kur’an ve sünnetin yasakladığı söz, eylem ve davranışların yapılması olarak “yapma”, “uzak dur”, “yaklaşma” gibi olumsuz emirlerin ihlal edilmesi, yapılması hem müspet hem de menfi farklı iki açıdan insanın günaha düşmesine sebep olur.⁸⁵⁰ Yine günah, bireyin dini, ahlaki ve sosyal boyutta haddini aşip kendi fitratının bozulmasına, iç huzursuzluğuna, dünya ve ahiret hayatında iyi sonuç alamamasına, toplumun ise

---

⁸⁴³ Kılıç, 1984, s. 122-169.

⁸⁴⁴ Izutsu, Toshihiko, İslam Düşüncesinde İman Kavramı (çev. Selahattin Ayaz), İstanbul 1984, s. 50.

⁸⁴⁵ Kılıç, 1984, s. 126.

⁸⁴⁶ Öztürk, Yaşar Nuri, İslam’da Büyük Günahlar, İstanbul 2002, s. 20.

⁸⁴⁷ Lokman31/13.

⁸⁴⁸ Bakara 2/217.

⁸⁴⁹ Kılıç, 1984, s. 32.

⁸⁵⁰ Kılıç, 1984, s. 33.

kötülükte aşırıya gidip yoldan çıkması, toplumdaki huzursuzluğa, düzensizliğe, bozgunculuğa ve bunun neticesinde helak olmasına sebep olmaktadır.⁸⁵¹

İslam inancında günahın içten, gönülden gelen bir yapısı bulunmaktadır. Nitekim Kur'an ve hadislerde günahın manevi, kalbi, ruhi, hissi ve deruni olduğuna dair birçok delil bulunmaktadır. İslam'da günah insanın zihninde ve hislerinde önemli yeri olan insani bir durum olarak insan olmanın gereğidir,⁸⁵² çünkü fitratında yer almaktadır. Kur'an'da yer alan eba⁸⁵³ (kaçındı), enkere⁸⁵⁴ (inkaretti), teammede⁸⁵⁵ (kasteddi), sağa⁸⁵⁶ (meyletti), kasa⁸⁵⁷ (kalbin katılaştı), rane, rabe⁸⁵⁸ (kalpleri şek ve şüphe içerisinde oldu), mera⁸⁵⁹ (tereddüt etti) ve zebzebe⁸⁶⁰ (bocaladı) bu gibi terimler, günahın insani bir durum olduğunu bize göstermektedir.⁸⁶¹

Bir hadiste sahabeden birinin Hz Peygambere iyilik ve günah hakkındaki sorusuna binaen Hz Peygamber “iyilik ahlakın güzel olması, günah ise kalbi tırmalayan, insanların ondan (günah) haberdar olmasından hoşlanmadığı şeydir.” diye tanımlamıştır.⁸⁶² Bir başka hadiste de Hz Peygamber “İyilik nefsinin kendisine ısındığı ve kalbinin tatmin olduğu; günah ise nefsinin tırmalayan, kalbinde tereddüte sebep olan şeydir.”⁸⁶³ diye söylemiştir. Yine Hz Peygamber günahı imanla irtibatlandırarak “kişi kötülük yapar da bu ona rahatsızlık verirse işte o mümindir.”⁸⁶⁴, diyerek kişinin Allah'a iman ettikten sonra O'nun emir ve yasaklarını yerine getirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu emir ve yasakları ihlal ederek günah işlendiğinde kendi içerisinde bir tutarsızlık ve çelişki yaşadığından kişinin ruhundan ve kalbinden kaynaklı bir rahatsızlığa, huzursuzluğa ve manevi dünyasında olumsuz etkilere sebebiyet vermektedir. Bir başka hadiste ise günah eylemi için “Kimi yaptığı günah rahatsız eder ve iyilik de sevindirirse, o kimse

⁸⁵¹ Kılıç, 1984, s. 32-33.

⁸⁵² Kılıç, 1984, s. 32.

⁸⁵³ Bakara 2/24,282, İsra 17/89-99, Taha 20/56,116, Furkan 25/50.

⁸⁵⁴ Yusuf 12/58, Nahl 16/22.

⁸⁵⁵ Nisa 4/93, Maide 5/95, Yusuf 12/58.

⁸⁵⁶ Enam 6/13, Mülk 66/4.

⁸⁵⁷ Bakara 2/74, Maide 5/13, Enam 6/43, Hacc 22/53, Zümer 39/22.

⁸⁵⁸ Tevbe 9/45,110, Hadid 57/14.

⁸⁵⁹ Bakara 2/147, Ali İmran 3/60, Hud 11/17,109.

⁸⁶⁰ Nisa 4/143.

⁸⁶¹ Kılıç, 1984, s. 33-34, Ferruh Kahraman, İslam İnancında Günah, Günah Çeşitleri ve Kişiyi Günah İşlemeye Sevk Eden Faktörler, Usul, 8 (2007/2), s. 142-143.

⁸⁶² Müslim, Birr, 5, Tirmizi, Zühd, 52, Ahmed B. Hanbel, Müsned, IV/182,227.

⁸⁶³ Darimi, Büyü, 2.

⁸⁶⁴ Ahmed B. Hanbel, Müsned, IV/12.

mümindir.” buyurmaktadır.⁸⁶⁵ Hadislerden anlaşılacağı üzere günah insanın kalbine rahatsızlık, huzursuzluk veren bir durum olarak kişiye ıstırap veren, göğsünü daraltan ve kalbi karartan, kişiyi hem endişeye, tereddüte, çelişkiye düşüren hem de onu üzen, kederlendiren, sıkan, yoran, hırpalayan hissi ve kalbi bir durumdur.⁸⁶⁶ Hadislerde günah bir başka anlamda da kişinin işlemiş olduğu ancak diğer insanlar tarafından bilinmesini istemediği durumlardır. Çünkü işlenen günah kişinin utanç duymasına, kişisel saygınlığını ve kıymetini düşürmesine neden olduğu gibi insani değerlere de uygun olmamaktadır.⁸⁶⁷ Görüldüğü üzere İslam’da günah, Allah’ın emir ve yasaklarına itaat etmemektedir. İslam’da günah kavramı itaatin tersi olan itaatsizliği, isyanı ve başkaldırmayı içermektedir. Çünkü itaat emre uymakken isyan ise emre itaatsizlik edip karşı çıkmaktır.⁸⁶⁸

İslam’da günah, insanların iyi ve güzel olan salih amel işlemesine, hayır ve sevap işlemesine engel olan, kişiyi uzaklaştıran her türlü söz, fiil ve davranışlardır.⁸⁶⁹ İslam’da günah doğru ve güzel olandan sapmayı, bozulmayı ifade eder. İşlenen suç ve vebalin karşılığı olan günah, maddi olarak cezai işlem gerektiren manevi olarak insanı huzursuz, mutsuz kılan yani sonucu hiç hoş olmayan davranışlar ve eylemleri ifade eder. İslam’da günah Allah’ın koyduğu ölçülere uymayan, haksızlık eden, haddi aşan pis, kötü, yanlış ve çirkin işler yapmayı ifade eder. Örneğin Lut kavminin haddi aşıp çirkin ve günah olan işler yapması gibi.⁸⁷⁰ İslam’da günah kavramı imanla ilgili olduğu gibi zıttı olan küfürle de irtibatlıdır. Günah kavramını ifade eden kelimelerin arasında şirk ve küfürde bulunmaktadır. Özellikle Maturidi,(d.863-ö.944) şirki küfürle eşdeğer görerek günahla bağlantılı görmektedir.⁸⁷¹

Bir hadiste “mümin günahlarını sanki dibinde oturup da üzerine düşeceğini sandığı bir dağ gibi görür.”⁸⁷² İslam’da inanan kişi yaptığı kötü davranışlardan dolayı üzerinde bir yük haline gelen günahı, üstüne yıkılmasından korktuğu bir dağ gibi görmektedir. Bu nedenle Müslüman bir kişi günahı hem bireysel hem toplumsal hem de dini olarak önemsemektedir.

---

⁸⁶⁵ Tirmizi, Fiten, 7, Ahmed B. Hanbel, Müsned, I/18,26.

⁸⁶⁶ Kılıç, 1984, s. 35.

⁸⁶⁷ Kılıç, 1984, s. 36.

⁸⁶⁸ Izutsu, 1984, s.50.

⁸⁶⁹ Kalem 68/12.

⁸⁷⁰ Enbiya 21/74.

⁸⁷¹ Bebek, Adil, Maturidi’de Günah Problemi, Rağbet Yayınları, İstanbul 1998, s. 97-98.

⁸⁷² Buhari, Deavat, 4, Tirmizi, Kıyameh, 49.

İslam'da doğru yoldan sapıp günah işleyen kişi olarak bilinen günahkar ve günahkara anlam bakımından yakın olan kavramlarda bize İslam'da günah anlayışı konusunda bilgi vermektedir. Bu nedenle Kur'an'da günahkara verilen isimlendirmelerin ve manalarına kısaca değinelim. Günah kelimesinde olduğu gibi günahkâr kelimesi de Kur'an'da birçok kavramla ifade edilmiştir. Bunlar: facir (haktan batıla sapan, günaha dalan), kazib (yalancı), zalum (çokça zulmeden), müsrif (israf eden, tutumsuz, savurgan), kafir (Allah'a ve peygambere inanmayan, dinin emirlerini kesin olarak inkar eden), münkir (inkar eden), müşrik (Allah'a şirk ve ortak koşan), mürted (dinden dönen), münafık (inanırları kandırmak için sözle inandığını söyleyip ancak İslami ilkelere kalp ile inanmayan kişi), fasık (Allah'ın emirlerine aykırı davranan), asi (Allah'ın emirlerini yerine getirmeyip isyan eden) kavramlarından oluşmaktadır.⁸⁷³

Kur'an'da günahın bütün çeşitlerini, günahkarlığın bütün vasıflarını kendinde taşıyan, günahkar olma hususunda en çok ismi geçen Mısır firavunları olmuştur. Mısır hükümdarları Kur'an'da firavun olarak geçmekte ve Allah'a düşmanlık konusunda sembol olarak Kur'an'da hususi bir yeri bulunmaktadır.⁸⁷⁴

2.2. Günah ve Hata Arasındaki Fark

Günah ve hata anlam bakımından birbirine yakın kavramlar olmakla birlikte zaman zaman birbirinin yerine kullanılmıştır. Ancak İslam dininde günah ve hata birbirinden farklı kavramlar olarak değerlendirilir. Bireyin kötü olan eylemleri bilerek, isteyerek, arzu ve irade ile yapması günah; istek, irade, arzu ve bilinç olmadan yapması ise hata olarak nitelendirilir. Günahı hatadan farklı kılan en önemli durum, kötü eylemin tam bir şuurla yapılmasıdır. Hata ise yetersiz ya da yanlış bilgidен kaynaklı yanlış bir seçimle yapılır. Çünkü insan yaratılışı gereği zayıf karakterlidir ve yanılabilir. Bu durumda her bir günah hatadır. Ancak her hata günah değildir denilebilir.⁸⁷⁵ Nitekim bu ayrım Kur'an'da Azhab Suresi 5. ayette, yanılarak yapılmış herhangi bir kötü davranışın günah olarak değerlendirilmeyeceği ifade edilir. Fakat Kur'an bireyin doğru olduğunu zannederek yemin etmesi ve yanlış yere adam öldürmesinden dolayı sorumlu sayılacağını ifade

⁸⁷³ Geniş bilgi için bkz. Kılıç, 1984, s. 175-203, Kahraman, 2011, s. 101-103,

⁸⁷⁴ Kılıç, 1984, s. 170-171.

⁸⁷⁵ Kılıç, 1984, s. 38-39.

etmektedir.⁸⁷⁶ Ancak bununla birlikte Kur'an'da bir başka ayette⁸⁷⁷ hata her ne kadar günah olmasa da Allah kullarından hata ile yapılan suçtan bile af dilemesini istemektedir.

Kur'an'da günah ve hata ayrı ayrı ele alındığı gibi hadislerde de aynı durum söz konusudur. Nitekim Hz Peygamber bu konuda "Herkes niyet ettiği vardır; unutanın ve hata yapanın ise niyeti yoktur"⁸⁷⁸; "Muhakkak ki Allah ümmetimin hatasından, unutmasından ve yapmaya zorlandıkları günahları bağışlamıştır."⁸⁷⁹ şeklinde buyurarak hata fiilini günahattan farklı kılmaktadır.

İslam'da hata bir sürpriz gibi insanın başına rastlantı sonucu ansızın gelen bir şaşırma, yanılma ve unutma durumudur. Çünkü insanın tabii hallerinden biri olan hata onun zaafı olup bunlara direnç gösteremeyen bir varlık olarak yaratılmasından kaynaklanmaktadır. Ancak günahta bir planlama, olaya bilinçli, kasıtlı bir hazırlanma söz konusudur.⁸⁸⁰

2.3. Günahın Nitelikleri

İlahi emirlerin ve yasakların ihlali olarak değerlendirilen günah, bir başkaldırma ve itaatsizlik (masiyet) eylemidir. Bu eylem, insan fitratındaki günaha/ suça meyilli olmadan kaynaklı ferdiyetçilik duygusuna bağlanmaktadır. Bu ferdiyetçilik, kendini beğenmişlik, kibir ve gurur da kişinin Allah'tan uzaklaşmasına ve firavun gibi Allah'a düşmanlığa, ilahlık iddiasına götürür.⁸⁸¹ İnsana kendini ilahlaştıracak kadar ileri götüren günahı içeren önemli hususlar şunlardır:

1. Günah insanın kendisini üstün görüp Allah'ın emir ve yasaklarını yerine getirmemesidir:

İslam'da günah anlayışının bazı belirgin özellikleri bulunmaktadır. Bunlardan ilki günah olup, Allah'ın emirlerinin yerine getirilmemesi yasaklarının da çiğnenmesidir. İslam'a göre Allah insanı yaratılmışların en şerefli olarak yaratmış ve onu diğer yaratılmış tüm varlıklardan üstün tutmuştur. Kur'an'ı Kerim'de Allah insanlara akıl ve irade gibi üstün özelliklerle yaratmasıyla birlikte, insana bazı görev ve sorumluluklar

---

⁸⁷⁶ Ali İmran 3/225.

⁸⁷⁷ Bakara, 2/286.

⁸⁷⁸ Buhari, Itk, 4.

⁸⁷⁹ İbn Mace, Talak, 16.

⁸⁸⁰ Kılıç, 1984, s. 38-41.

⁸⁸¹ Kılıç, 1984, s. 212; Kahraman, 2011, s. 104.

vererek ondan yaratılış sebebi olan kul olmanın gerekliliğini de yerine getirmesini bildirmiştir.⁸⁸²

İslam'da insanın yaratılış amacı, hayatın gayesi yüce varlık olan Allah'a itaat edip kulluk vazifesini yerine getirmesidir. Nitekim Allah insanlara kendilerinden daha üstün olan bir varlığa yani kendisine karşı boyun eğmeleri gerektiği duygusunu fitratına yerleştirmiştir.⁸⁸³ İnsanların günaha meyilli olmalarındaki temel sebep bir birey olarak kendini dünyada toplum içerisinde itaatsizlikle kendi isteklerini gerçekleştirme duygusunun fitratta insana hoş gelen bir duygu olmasıdır.⁸⁸⁴ Ancak insanlar fitratlarına ters davranarak Allah'ın ve insanlara rehber olarak görevlendirdiği peygamberlerin emirlerini yerine getirmekten ziyade toplumda bireysel olarak hep kendini ön planda tutmaya, kendi isteklerini gerçekleştirmeye ve kendinin doğruluğu konusunda ferdiyetçi olmuştur. İnsanoğlu hatta tek başına olma arzusundan dolayı itaat ve bağlılık konusunda başkalarıyla ortaklığı düşünmemiş ve Allah'ın emir ve yasaklarına karşı itaat ve bağlılık gösterme konusundaki hassasiyetini yitirerek günaha düşmüştür. Buna göre, günahı insanın arzusunun ilahi arzuya uymayı reddetmesi diye tanımlayabiliriz.⁸⁸⁵ Kendi arzusunun peşinde koşup ilahi arzuyu bırakan günahkar, zamanla artan kibir, gurur ve kendini beğenmişlikle Allah'tan uzaklaşır. Kur'an'ın bu konudaki en önemli örnek karakteri olan firavun gibi insan Allah'a düşman olup onu tanımamazlıktan gelerek ilahlık iddiasında bulunur.⁸⁸⁶

2. Günah, Allah'ın varlığı karşısında ortaya çıkar:

Kur'an'dan çıkarılan genel sonuca göre günah, meşruiyetini Allah'ın varlığından alan her şeye başkaldırma ve gayri meşru olma keyfiyetini de yine Allah'tan alan her kötü şeyi yapmadır.⁸⁸⁷ Bireysel ve toplumsal düzeni sağlayıcı günah gibi temel değerlerin anlamlarını kazanabilmesi Allah'ın varlığının kabulüyle sağlanır. İslam'da haram olan yiyecek, içecek ve zina gibi davranışların günah olması Allah'ın varlığı ve O'nun yasaklamış olmasıyla ilgilidir.⁸⁸⁸ Aksi takdirde Tanrı fikrine karşı günah olan durum ve davranışların ölçüsü insan olunca bu insan için zararlı olacaktır. Dolayısıyla günah işleme

---

⁸⁸² Zariyat 51/56.

⁸⁸³ Fatır 35/28.

⁸⁸⁴ Kılıç, 1984, s. 212.

⁸⁸⁵ Kılıç, 1984, s. 27.

⁸⁸⁶ Kahraman, 2011, s. 104.

⁸⁸⁷ Kılıç, 1984, s. 33.

⁸⁸⁸ Maide 1-5, Hac 30, Nisa 24, Furkan 68.

Allah düşüncesiyle ilişkili olduğundan günahı bir pozisyon olarak düşündüğümüzde günahkarlık da Allah karşısında kendini bu pozisyona yerleştirme olarak görülebilir. Günah duygusu Allah'a yer veren düşüncelerde bulunmaktadır.⁸⁸⁹

3. Günah, Allah'a iman ve bağışlama ile ilgilidir:

Kur'an'da günah kavramı Allah'a iman, itaat ve bağışlama kavramlarıyla yakından ilişki içerisinde. Örneğin "Ey Rabbimiz, biz iman ettik, artık bizim günahlarımızı bağışla ve bizi ateşin azabından koru."⁸⁹⁰ ayetinde görüldüğü gibi Allah'a imandan sonra günah ve bağışlanma kavramları sık sık Kur'an'da bir arada kullanılarak iman ve günah arasındaki ilişki vurgulanmaktadır.⁸⁹¹

İman ve günah iki zıt kutuplu kavramlar olmasına rağmen Kur'an'da birlikte zikredilerek birbirini anlaşılır kılmaktadır.⁸⁹² Yine günah kavramının Allah'a iman ve O'nun bağışlamasıyla anlaşılacağını gösteren hadislerde mevcuttur.⁸⁹³ Bu konudaki hadislerde günahkar kişi Allah'a inandığı sürece herhangi bir günah işlediğinde içerisinde düştüğü olumsuz durumun farkında olup bundan psikolojik bir huzursuzluk ve sıkıntı çekmekte, merhametli ve bağışlayıcı olan Allah'a yönelmekte ve O'ndan bağışlama dilemekte ve bunun sonucunda da bağışlanmayı elde etmektedir.

4. Günah, bir duygu ve olay olarak insani bir durumdur:

Günah, her ne kadar soyut bir kavram olsa da Kur'an'da öyle bir izah edilmiştir ki soyut, belirsiz bir kavram olmaktan çıkıp yaşayan canlı bir hale gelmiştir.⁸⁹⁴ İslam'da gerçek bir olay olan günah; anlaşılmaz, kompleks ve belirsiz değildir. Günah, hayatın akışı içerisinde realiteden, zaman ve mekan mefhumundan kopmadan insanların davranışlarıyla gerçekleşir. İslami hükümlerde günah olan durumlarla ilgili olarak herhangi bir kapalılık şüphe ve endişe verici bir durum söz konusu değildir. Kur'an'da günah kavramı insan hayatının her yönünü kuşatan güncel bir içeriğe sahiptir. Yine Kur'an'da günahın kapsamı, içeriği açıklanmadan ve suçlar tek tek sayılmadan bir günah hükmü verilmemektedir. İslam'da günah insani bir duygu olarak onu diğer varlıklardan ayırır ve insan olmanın bir şartını göstermektedir. Günah duygusunun kaynağı Freud gibi

---

⁸⁸⁹ Kılıç, 1984, s. 214.

⁸⁹⁰ Ali imran 3/16.

⁸⁹¹ Ali imran 3/16,193, Taha 20/73, Araf 7/155, Şuara 26/51.

⁸⁹² Kılıç, 1984, s. 219.

⁸⁹³ Müslim , Tevbe, 29.

⁸⁹⁴ Kılıç, 1984, s. 203.

düşünürlerde olduğu gibi insan bilincinin dışında ve bilinmeyen meçhul bir şey⁸⁹⁵ olması İslam'a göre insanın Allah tarafından yaratılmış olduğu selim fitratına zarar vermekte ve insanı köle durumun sokmaktadır. Tıpkı Hıristiyanlıkta olduğu gibi insanın kendisinden kaynaklanmayan soyut suçlarla suçlandığında insan bulanık bir kaos ortamına sürüklenmektedir.⁸⁹⁶ Ancak İslam'da günah olan söz, fiil ve davranışların tek tek belirtilmesi veya günahkarın sıfatlarının açıklanması, günah duygusunun beşeriliğinin izahı, İslam'da günahın deruni, ruhi yapısını göstermektedir.

5. Günah, bireysel bir sorumluluktur:

İslam'da Kur'an'ın en önemli savunduğu tezi günahın sorumluluğunun bireye ait olmasıdır. İşlenen günahın sorumluluğu günahı bizzat işleyene ait olup, mümin ya da kafir olsun herkesin kendi yapıp ettiklerinden hesaba çekileceği Kur'an'da bildirilmiştir.⁸⁹⁷ Yine Kur'an'da her nefsin yaptığı iyilik kendi lehine, kötülüğünde aleyhine olduğu⁸⁹⁸, herkesin yaptıklarının sonucunu kendisinin çekeceğini⁸⁹⁹, bu nedenle hiç kimsenin başkasının yaptıklarından sorumlu olmayacağı⁹⁰⁰, basiretli olanın basiretinin kendisine, kör olanın da körlüğünün kendisine olduğu⁹⁰¹, doğru yolda olanın kendine, doğru yoldan sapanın vebalinin de aleyhine olduğu⁹⁰², salih amel işleyenin kendi lehine, küfrün sonucunun da kendi aleyhine olduğu⁹⁰³, cimrilik yapanın cimriliğinin sonucunun kendisine zarar verip başkalarına zarar vermeyeceği⁹⁰⁴, sözünde duranın kendi lehine, sözünde durmayanın sonucunun da kendi aleyhine olacağı⁹⁰⁵, şeklinde geçen Kur'an ifadeleri günahın sorumluluğunda ferdiyetçilik olduğunu göstermektedir.⁹⁰⁶ İslam'da günah kişinin en yakınları olan anne-babaya, dostlarına, akrabalarına, atalarına, geçmişine ya da gelecekteki nesline, çocuklarına yüklenmez. Hatta peygamberlerle neseb yakınlığı bulunanlar bile hesap gününde bu neseb yakınlığından dolayı kurtulacaklarını düşünmelerinin yanlışlığı Kur'an'da belirtilmektedir.⁹⁰⁷ İslam'da peygamber ya da salih

---

⁸⁹⁵ Freud, s. 102.

⁸⁹⁶ Kılıç, 1984, s. 203-208.

⁸⁹⁷ Yunus 10/30.

⁸⁹⁸ Enam 6/164, Şuara 26/286.

⁸⁹⁹ Bakara 2/139, Enam 6/52, Nisa 4/111, Yunus 10/41.

⁹⁰⁰ Yunus 10/41, Sebe 34/25.

⁹⁰¹ Enam 6/104.

⁹⁰² Yunus 10/108, Zümer 39/41, Sebe 34/50, Fatır 35/39.

⁹⁰³ Rum 30/44, Casiye 45/14-15, Fussilet 41/46.

⁹⁰⁴ Muhammed 47/38

⁹⁰⁵ Fetih 48/10

⁹⁰⁶ Kılıç, 1984, s. 226, Kahraman, 2011, s. 108.

⁹⁰⁷ Bakara2/134,141.

kullara olan yakınlığın bireye fayda vermeyeceği ancak onların yolundan gidip salih amel işlenirse gūnahtan kurtuluşun, mutluluğun gerçekleşeceği Kur'an'da vurgulanmıştır. Bu durumda Yahudilerin "üstün ırk" ve Hıristiyanların "asli gūnah" inanç ve iddiaları Kur'an'da reddedilmektedir. Ayrıca Kur'an'da bir kişi gönüllü olsa bile bir başkasının gūnahını yüklenemez.⁹⁰⁸ Kur'an'da gūnahın başkasına geçmesi ya da gūnahın yayılması gibi durumlar söz konusu olmamıştır.⁹⁰⁹

İslam kişiyi kendi yaptıklarından sorumlu tutarken aynı zamanda sorumluluk alabilmesi için aklı başında olmayı, buluş çağına ermiş olmayı, kendi hür iradesiyle ve isteyerek yapmış olmayı şart koşmuştur. Ayrıca unutarak, bilmeyerek, uykuda kalırken, gücünün yetmediğinden, düşüncede kalıp pratiğe dökülmemiş olan gūnahlardan insanı sorumlu tutmamıştır.

6. Gūnah, bireysel olduğu gibi aynı zamanda bazı durumlarda toplumsal bir sorumluluktur:

Gūnahın sorumluluğu konusunda ferdiyetçiliği esas alan Kur'an aynı zamanda kişinin toplumsal hayatta da sorumluluğunun olduğunu savunmaktadır. İslam'da Müslüman bir kişi iyilikleri emretmekle ve kötülükleri engellemekle sorumludur.⁹¹⁰ Dolayısıyla Kur'an'da esas olan gūnahın şahsiliği tezine ters gibi görünse de bir kişi gūnah işlediğinde ve bu gūnahıyla başkalarına kötü örnek olduğunda bu gūnahtan da ayrıca sorumludur. Bu durum gūnahın toplumsal etkisinden kaynaklanmaktadır.⁹¹¹ Nitekim hadislerde de çirkin ve gūnah olarak görülen davranışların, fiilen ya da sözlerle, emirlerle, öğütlerle, telkinlerle hiç olmadı kalben nefret edilmesiyle düzeltilmesi istenmektedir.⁹¹² Çünkü Müslüman bir kişi başkalarının yaptığı kötülük ve gūnahların düzeltilmesinden ve engellenmesinden sorumludur. Yine Hz Peygamber, insanları hayırlı, güzel işler yapmaya, çığırlar açmaya teşvik ederken kötü, çirkin ve boş şeyler yapma konusunda çığır açmayı yasaklamaktadır.⁹¹³ Bununla birlikte bir gūnahı ilk kez işleyen kişiye yine bu ilk gūnahkarın etkisiyle aynı gūnahın her defasında işlenmesinde vebalinin ilk işleyene de etkisi bulunduğunu ifade etmektedir. Çünkü kişi bizzat gūnah işlememiş olsa da ilk gūnahıyla insanlığa kötü örnek olduğundan mevzu bahis olan her

⁹⁰⁸ Enam 6/164, Necm 53/39, Fatır 35/18.

⁹⁰⁹ Kılıç, 1984, s. 223.

⁹¹⁰ Ali İmran3/110, Lokman 31/17.

⁹¹¹ Kahraman, 2011, s. 109.

⁹¹² Müslim, İman, 78.

⁹¹³ Müslim, ilim, 15, Zekat, 69, Nesai, Zekat, 64.

işlenen günahıtan dolayı vebal altında kalmıştır.⁹¹⁴ Dolayısıyla İslam'da günahkar kişi, günah işlemekle kalmayıp başkalarını da etkileyerek günah işlemelerine sebep olmuşsa aynı günahıtan bulunan herkesin günahından onlarla birlikte sorumlu olmaktadır.⁹¹⁵ Bu ayet ve hadislerde görüldüğü gibi günahın ve cezanın başkasına geçişi konusunda hep geriye doğru bir durum söz konusu iken Hristiyanlıkta asli günahıta hep geleceğe, yeni doğan nesillere doğru bir geçiş söz konusudur.⁹¹⁶

Toplumsal bir varlık olan insan sorumluluk alanının sınırlarının farkında olmalıdır. Kur'an'da toplumsal konulardaki sorumluluk oldukça geniş yer kaplamaktadır.⁹¹⁷ İslam'da Müslüman bir kişi başkalarının yaptığı kötülüğü, günahı elinde bulunan imkânlar dâhilinde engel olmazsa, yapılan günaha aldırış etmezse, umursamaz bir tavır içerisine girerse, yapılanlara göz yumarsa o kişi günahı kendi işlemiş gibi günahkâr olarak görülmektedir. Çünkü işlenen günahlara müdahale etmemek aktif bir suç işleme olmasa da pasif bir suç ortaklığı olduğunu göstermektedir.⁹¹⁸ Çünkü insan sadece işlemiş olduğu günahıtan değil aynı zamanda o günahın kendisinden uzak ve tabii sonuçlarından da sorumlu tutulmaktadır.⁹¹⁹

İslam'da başkalarını günaha sevk eden kişi öncelikle kendi günahkarlığının, isyankârlığının cezasını taşıyacak bununla birlikte başkalarını da saptırmış olmanın vebalini üslenecektir. Ancak bu üslendiği günah bir başkasının günahı değil, işlemiş olduğu günahla insanları bu günaha teşvik etmesi ve günaha sebebiyet veren ilk kişi olmasıdır. Yine ilk günahı işleyen günahkar kişi kendi günahının bireysel ve toplumsal vebalini yüklenerek cezasını da ona göre almaktadır. Ayrıca günaha teşvik edenler, saptırdıkları kişilerin günahlarından pay aldıkları gibi diğerlerinin de günahında bir eksilme gerçekleşmez.⁹²⁰ Ayrıca Kur'an'da günaha teşvik edip saptıranlarla, onlara tabi olan iki gurup arasında ahirette de bir mücadelenin olduğu bildirilmektedir.⁹²¹

Kur'an'da günahıta şahsi sorumluluk olduğu gibi mükâfat ve ceza konusunda da şahsılık temel esastır. Kişi başkalarının yaptığı iyi amellerin karşılığı olan mükâfattan faydalanamayacağı gibi günahların cezasını da çekmeyecektir. Ceza ve mükâfat sadece

---

⁹¹⁴ Kahraman, 2011, s. 110.

⁹¹⁵ Bebek, 2016, s. 283.

⁹¹⁶ Kılıç, 1984, s. 231.

⁹¹⁷ Nisa 4/85, Nahl 16/25.

⁹¹⁸ Kılıç, 1984, s. 232, Kahraman, 2011, s. 111.

⁹¹⁹ Kılıç, 1984, s. 232, Kahraman, 2011, s. 111.

⁹²⁰ Kılıç, 1984, s. 236.

⁹²¹ Fussilet 41/29, Araf 7/38,39, Ahzap 33/67, Sad 38/61, Bakara 2/166,167.

işleyen şahsa verilecektir.

7. Günah, bazı özel şartlara, duruma, zamana, mekana göre değişebilen izafi bir özellik taşır:

İslam'da günah değişen özel şartlara, kişilerin özelliklerine, duruma, zamana ve mekana bağlı olarak bireyden bireye farklılık gösteren izafi/göreceli bir kavramdır. Günah katı, değişmez bir hüküm olmayıp beşeri hayatın zaruriyetleri karşısında değişen şartlarla ilişkili arızı bir durumdur.⁹²² İslam'da aynı özellikte olan günahlar insanların özelliklerine, durumlarına göre farklı yorumlanmakta ve değerlendirilmektedir. İşlenen günah sonucundaki değerlendirme kişinin içinde bulunduğu durumun özelliğine, üstünlüğüne göre değişmekte günahın şiddetini ve cezasını arttırmakta ya da azaltmaktadır. Kur'an'da işlenen çirkin bir iş, günah karşılığında hür kadına uygulanan ceza, esir kadına uygulanan cezadan iki misli fazladır. Aynı çirkin iş, günah peygamber eşleri için söz konusu olduğunda ise onlara hür kadınların iki misli, esir kadınların üç misli ceza uygulanacağı Kur'an'da belirtilmiştir.⁹²³ Günahın cezasındaki bu artış dinin merkezine, peygambere yakınlık derecesine ve kişinin özelliğine, durumuna göre değişkenlik göstermiştir. Çünkü peygamber eşleri peygamber eşi olmaları hasebiyle diğer bütün kadınlardan ilerde olmaları, derecelerinin üstün olması gibi diğer kadınlara verilmeyen birçok nimete sahip olmalarından ve diğer kadınlara örnek olmalarından dolayı onların günahlarının, çirkinliğinin ve cezasının da artmasına sebep olmuştur. Ayrıca peygamber eşleri hem işlediği günahı, hem de peygamberi üzmesi ve peygamberlik makamına zarar verdiğinden dolayı fazlasıyla günahkar olup cezalandırması da fazla olmaktadır.⁹²⁴ Tersi durumda da yani olumlu bir iş yaptıklarında sevapları da iki kat olmaktadır.⁹²⁵

Peygamberler de başkaları için kınama vesilesi olmayan durumlarda kınanmışlar⁹²⁶ ve normal hayatta bilgili kişinin işlediği suç cahil olan kişininkinden daha şiddetli cezalandırılmıştır. Bu da göstermektedir ki İslam'da haklar ve yetkiler ne kadar artarsa sorumluluk ve buna bağlı cezalarda ona göre artmaktadır.⁹²⁷

Kur'an'a göre zamanın ve mekanın şartları da günahı ve cezayı etkilemekte ve bu

---

⁹²² Kılıç, 1984, s. 239-240.

⁹²³ Ahzap 33/30.

⁹²⁴ Kılıç, 1984, s. 240-241.

⁹²⁵ Ahzap 33/31.

⁹²⁶ Abese 80/1-10.

⁹²⁷ Kılıç, 1984, s. 242.

şartlara göre değişmektedir. Örneğin dünyanın her hangi bir mekanında işlenen günah ile Müslümanlar için önemli bir kutsal mekan olan Mescid’i Haram’da işlenen günah ve buna karşılık verilen ceza bir olmayıp farklılık göstermektedir. Bu günah özellikle bu mekanda hac ve umre niyetiyle ihrama girilerek işlendiyse günah ve cezası yine değişmektedir.⁹²⁸

İslam’da bir eylemin günah olarak adlandırılmasındaki kriterlerden biride içinde bulunulan zamanın ya da dönemin şartlarındaki değişmedir. Hz Peygamberden sonra toplumda gördüğü olumsuzluklar sebebiyle Ubade b. Sabit ve Ebu Sait el-Hudri adlı sahabiler “Siz gözünüze önemsiz görünen öyle işler yapıyorsunuz ki biz onları peygamber zamanında büyük günahlar olarak görürdük”⁹²⁹ demişler, bu durum günahın zaman içerisinde değişen şartlarla günahın artık farklı değerlendirildiğini ve yerine göre izafilik kazandığını göstermektedir. Hz Peygamberde içinde bulunulan zamanın şartlarının insanın sorumluluğunu ve günahını belirlemede rol oynadığını bir hadisinde sahabilerine hitaben “ Siz öyle bir zamanda bulunuyorsunuz ki sizden kim emrolduklarının onda birini terk etse helak olur; sonra öyle bir zaman gelecek ki kim emrolduklarının onda birini yaparsa kurtulur.”⁹³⁰ demiştir.

İslam inancında Müslümanların iç dünyalarındaki duyarlılıkları, Allah’a olan bağlılıkları, Allah’la olan bağları, ilmi konulardaki derinleşmeleri, dini tecrübeleri üst düzeyde olan kişiler eylemlerine ve yönelişlerine dikkat etmişlerdir ve bu durum onların günah karşısındaki değerlendirmelerini etkilemiştir.⁹³¹

8. Günahın sorumluluk zaruret halinde kısmen de olsa ortadan kalkar:

İslam’da bireysel tehlikede olup cana, mala, namusa zarar gelmesinden çekinildiğinde yani zaruri şartlarda, durumlarda haramı işlemeye, vacip olanı terk etmeye ya da başka zamana ertelemeye izin verilmiştir. Normal zamanda ve şartta haram olan tutum ve davranış yiyecek ve içeceklerle zaruri durumlarda izin verildiğini gösteren birkaç ayet⁹³² bulunmakla birlikte istisnai bir durum olarak bakılmaktadır.⁹³³ Bu ayetlerde haram olarak geçen kan, domuz eti gibi yiyecek ve içecekler insanın canına, malına, ırzına ya da bir azasına zarar verme gibi elzem durumlara sebebiyet veriyorsa yapılmasında haddi

⁹²⁸ Kahraman, 2011, s. 113.

⁹²⁹ Buhari, Rikak, 32.

⁹³⁰ Tirmizi, Fiten, 191.

⁹³¹ Kahraman, 2011, s. 113-115, Kılıç, 1984, s. 242-244.

⁹³² Bakara2/173, Maide 5/3, Enam 6/119,145, Nahl 16/115.

⁹³³ Kılıç, 1984, s. 246-249, Kahraman, 2011, s. 115.

aşmama şartıyla dinen bir sakınca görülmemektedir.

9. Günah insanın maddi ve manevi yönünü olumsuz etkiler:

İslam'da günah insanı kul olmaktan alıkoyar ve Allah ile kul arasındaki iletişimi, sevgiyi, bağı olumsuz etkiler. Günah Allah ile kul arasına girerek aradaki sevginin mükemmel olacak olan ilişkinin önüne geçen bir engel ve perdedir.⁹³⁴

2.4. Günahın Kaynağı

Kur'an ve Sünnet bağlamında İslam'a göre kişiyi günaha iten çeşitli sebepler, unsurlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları kişinin kendi yapısından kaynaklı meyil ve arzularının oluşturduğu dâhili unsurlar ve bazıları ise kişiyi etkileyen çevre ve şartların oluşturduğu harici unsurlardır.

2.4.1. İnsanı Günaha Sevk Eden Dâhili Durumlar

İnsanı günah işlemeye sevk eden dâhili durumlar, insanın kendi içyapısından, meyilinden, arzularından kaynaklanmaktadır. Bunlar:

2.4.1.1. Nefis:

İslam'a göre insanın yapısından kaynaklanan günahın kaynaklarının başında gelen nefis, Kur'an'da insanın varlığının kendisi⁹³⁵ ve insanı kötülüğe, günaha meylettiren arzular⁹³⁶ olarak geçmektedir. Özellikle tasavvuf gibi İslami ilimlerce en çok ele alınan sorunlardan biri olan nefis sözlükte can, ruh, hayat,⁹³⁷ gibi anlamlara gelmekle birlikte insandaki maddi manevi şeylere kötülüğe meyletme anlamlarında kullanılmaktadır.⁹³⁸ Zira nefis-i emmare olarak da adlandırılan bu nefis daima kötülüğü emreden⁹³⁹ insanı kötülüğe, günaha sevk etmek için sürekli vesvese veren⁹⁴⁰ bir kuvvet olarak ifade edilir. Hz Peygamber de bir hadisinde "senin en azgın düşmanın iki böğrünün arasındaki

⁹³⁴ Kılıç, 1984, s. 36-37.

⁹³⁵ Ali İmran 3/54, Yusuf 12/54, Zariyat 51/21.

⁹³⁶ Enam 6/93, Kaf 50/16.

⁹³⁷ Uludağ, Süleyman, "Nefis" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 32. s. 526.

⁹³⁸ İmamı Gazali, 1985, C.3, s.10-11.

⁹³⁹ Yusuf 12/53.

⁹⁴⁰ Kaf 50/16; Necm 53/23.

nefsindir.”⁹⁴¹ diyerek kendisine inananları bu konuda uyarmıştır. Ayet ve hadislerde insanı günaha iten sebeplerden biri olan nefsi emmare üzerinde durularak ona itimat edilmemesi gerektiği açıkça vurgulanmış ve inananlar bu konuda uyarılmıştır. Örneğin Yusuf suresi 53. ayette nefsi emareden yani nefsin insana sürekli kötülüğü emrettiğinden bahsetmekte ve nefsin tabiatında kötülük işlemek olduğu vurgulanmaktadır. Yine Kur’an’da insanı kötülöklere meylettiren nefsi yasaklayıp yenmesi,⁹⁴² günaha meyledip nefsin kötü arzularına uyanlara, aşırıya gidenlere boyun eğmeyip sabırlı olması,⁹⁴³ nefsin insana dünyaya ait bazı şeyleri iyi göstermesi,⁹⁴⁴ (Örneğin Samiri’ye, Yahudiler için altın buzağı yapmayı telkin eden nefsi) nefsin açgözlülüğünden korunanların felaha, kurtuluşa erecekleri bildirilmiştir.

Tasavvuf ehli kişiler hadiste geçen insan için en büyük düşman olan nefsi emmareye karşı savaş açmışlar ve buna da “en büyük cihad” adını vermişlerdir.⁹⁴⁵ Tasavvuf ilminin ana konularından biri olan nefsi emmare mertebesindeki bu nefis, günah ve kötülük işlemeye istekli olup ibadet ve salih amel işlemekten insanı alıkoyar. Nefis, hile, kurnazlık, aldatma ve hainliklerle insanı günah işlemeye sevk eder.⁹⁴⁶ Ayrıca nefis, insan varlığının en alt tabakası olan ve bütün kötü hasletlerin ve çirkin davranışların merkezindedir.⁹⁴⁷

Zayıflık, cimrilik, şehvete düşkünlük ve cehalet gibi kötü unsurları kendinde barındıran nefis insan üzerinde oldukça etkili olduğundan özellikle tasavvuf ehlinde olanlar insanlar nefsin etkilerinden kurtulmak için açıklık, sabır, riyazet gibi bir takım nefisle mücadele yollarıyla nefsi kontrol altına almaya odaklanmışlardır.⁹⁴⁸ Ayrıca hayvani nefis olarak adlandırılan insanı günaha sevk eden nefsi emmare kontrol altına alındığında kişi iyilik ve güzelliklere yakın olurken tersi durumda da kötülükleri yaparak günaha düşmektedir. Bu nefis insanlara sürekli kötülüğü emrederek günaha sürüklerken, insani nefis ise hayvani nefsin yaptıklarını kınar.

Tasavvuf ehli kişilerin Kur’an’da çeşitli ayetlere dayanarak insan nefsinin bazı mertebelerinin olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bunlardan biri yukarıda bahsettiğimiz insanı

⁹⁴¹ İmamı Gazali, 1985, C.11, s.111.

⁹⁴² Naziat 79/40.

⁹⁴³ Kehf 18/28.

⁹⁴⁴ Taha 20/96.

⁹⁴⁵ Uludağ, 2016, C. 32. s. 527.

⁹⁴⁶ Uludağ, 2016, C. 32. s. 527.

⁹⁴⁷ Ateş, Süleyman, İslam Tasavvufu, İstanbul 1981, s. 89.

⁹⁴⁸ Kılıç, 1984, s. 252-253, Uludağ, 2016, C. 32. s. 527-528.

günaha sevk eden “nefsi emmare”, (Yusuf 53) insanı günaha meylettiren nefse karşı kendini kınayan nefse “levvame” (Kıyamet 2) ve Allah’ın rızasını kazanmada huzur bulan nefse “mutmainne”(Fecr 27) adı verilmektedir. Bazı âlimlere göre bedende bu üç nefis bulunmaktadır. Bu üç nefis beden üzerinde sürekli mücadele etmekte olup hangisi üstün gelirse bedenin onun kontrolüne girdiği iddia edilmektedir.⁹⁴⁹ Kur’an ise nefis konusunda insanlara dizginlenmiş, eğitilmiş, iyilik yapmayı kabullenmiş nefislere ulaşmayı ve uymayı önermektedir.⁹⁵⁰

2.4.1.2. Heva:

Kur’an’da kendine uyulduğu takdirde insanı günaha sevk eden dahili unsurlardan biri de “heva” dır. Sözlükte “istek, heves, meyil” anlamlarına gelen heva terim olarak “nefsin akıl ve din tarafından yasaklanan kötü arzulara karşı eğilimi” anlamında kullanılmıştır.⁹⁵¹ Bir başka anlamda heva, insanın içgüdüyle hareket edip kendisini maddesel sevgiye kaptırmasıdır.⁹⁵² Kur’an ayetlerinin tümünde heva olumsuz bir anlam ihtiva ederek nefsin kötü istek ve arzularının ifadesi olarak geçmektedir. Kur’an’da heva, Allah’tan olan ilmi yani Kur’an’ın genel ilkelerini benimsememe ve Peygambere uymama, kişinin kendi düşünce ve görüşlerine göre hareket etmesi,⁹⁵³ Allah’ın ayetlerini yalanlayıp kendi düşüncelerini önemseme, ahirete inanmama, Allah’a ortak koşmanın kaynağı,⁹⁵⁴ dünyayı sonsuz görerek ebedi bir hayat yaşama arzusu,⁹⁵⁵ ilahi emirlere karşı şeytanın insanı uzak tutmaya çalışması,⁹⁵⁶ haksız hüküm verip zulmetme⁹⁵⁷ gibi anlamları içermektedir.⁹⁵⁸ Kur’an’da hevanın en kötüsü olarak kişinin kendi istek ve arzularına esir olup bu hevasını emrine uyulan bir mabud haline⁹⁵⁹ getirip ilahlaştırması görülmektedir.⁹⁶⁰ Kur’an’da çeşitli ayetlerde inananların hem kendi hem de kafir ve

---

⁹⁴⁹ Uludağ, 2016, C. 32. s. 527.

⁹⁵⁰ Kıyame 75/2, Fecr 89/27-28.

⁹⁵¹ Çağırıcı, Mustafa, “Heva” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 17. s. 274.

⁹⁵² Kılıç, 1984, s. 254.

⁹⁵³ Bakara 2/145, Rum 30/29.

⁹⁵⁴ Enam 6/150.

⁹⁵⁵ Araf 7/176.

⁹⁵⁶ Enam 6/71.

⁹⁵⁷ Sad 38/26.

⁹⁵⁸ Kılıç, 1984, s. 254, Kahraman, 2011, s. 118-119.

⁹⁵⁹ Gazali, 1985, C.3, s. 28.

⁹⁶⁰ Furkan 25/43, Casiye 45/23, Çağırıcı, 2016, C. 17. s. 275.

⁹⁶⁰ Kılıç, 1984, s. 254.

sapmış kişilerin hevalarına uymaları yasaklanmıştır.⁹⁶¹

2.4.1.3. Sonsuz Bir Dünya Hayatı, Sevgisi ve Düşüncesi:

İnsanı günaha iten bir diğer sebep de dünya hayatına tamah etmesidir. Bu durumda insan, Kur'an'ın en temel öğretilerinden biri ve insan hayatının esas safhası olan ahiret hayatını düşünmemeyi, unutmayı tercih eder.⁹⁶² Kur'an'da insan için iki türlü hayatın varlığından bahsedilir. Bunlardan ilki sınırlı, ölümlü, aldatıcı cazibesi⁹⁶³ olan insanın yaratıcısına karşı görevlerini unutturup günaha düşmesine sebep olan dünya hayatı iken diğeri dünya hayatındaki yapıp ettikleriyle şekillenen ahiret hayatıdır. İslam'a göre dünya hayatının cazibesinden etkilenip günaha düşen kişi dünya hayatında sonsuza kadar kalacakmış gibi kendi hevasına göre şekillendirip kazanç sağlamaya çalışır ve Allah'ın emir ve yasaklarını yerine getirmeyip günaha düşmüş olur.⁹⁶⁴ İnsan kendini sonsuz bir dünya hayatı düşüncesine kaptırdığında hayatı sadece bu dünyadan ibaret olarak görüp pervasızca davranıp, hayvani nefis denilen nefsi emmareyi tatmin etme duygusunun baskısıyla günaha kolayca kapılabilir.⁹⁶⁵

Dünya hayatındaki bazı zevk ve güzelliklere kanıp bu dünyayı tercih etme ve sonsuza kadar kalacağı ümidine, zannına kapılma, diğer hayatı düşünmeme hali⁹⁶⁶ yılanın derisini atması gibi insanın dini durumları bir tarafa atıp sadece dünya hayatına yönelmesine benzetilmektedir.⁹⁶⁷ İslam'da Allah insanlara dünyanın geçici çekiciliğine, oyalayıcılığına, süslerine aldanmamalarını, onu asıl amaçtan uzaklaştırmaması, gaflete düşürmemesi gerektiğini Kur'an'da bildirmiştir.⁹⁶⁸

Kur'an'da dünya hayatının ebediliği ve ölümsüzlüğü ile ilgili olarak para pul biriktirip malın kendisini ebediyete kavuşturacağına,⁹⁶⁹ Hud peygamberin uyardığı Ad kavminin büyük yapıların ve abidelerin ebediyete kavuşturacağına⁹⁷⁰ ve Hz Adem ile Havva'nın da şeytanın aldatmasıyla ebedi hayata kavuşacaklarına⁹⁷¹ olan inançlarından bahsedilmiştir. Dolayısıyla İslam'da dünya hayatının sonsuz olmasını isteyen duygu

---

⁹⁶¹ Bakara 2/120.

⁹⁶² Enam 6/29.

⁹⁶³ Ali İmran 3/185.

⁹⁶⁴ Kahraman, 2011, s. 120-121.

⁹⁶⁵ Bebek, 2016, s. 283.

⁹⁶⁶ Bakara 2/95-96, Mürselat 77/176.

⁹⁶⁷ Kılıç, 1984, s. 259.

⁹⁶⁸ Kehf 18/46, Ali İmran 3/14, Bakara 2/212, Hadid 57/20, Yunus 10/23, Rad 13/26.

⁹⁶⁹ Hümeze 104/3.

⁹⁷⁰ Şuara 26/129.

⁹⁷¹ Araf 7/20, Taha 20/120.

insan için tabii ve cazip bir gerçektir.⁹⁷²

2.4.1.4. İnsanın Yaratılıştan Biyolojik ve Psikolojik Yapısından Gelen Zafiyetleri

İnsanı günaha iten dahili unsurlardan biri de insanın yaratılıştan getirdiği zayıf ve hassas karakter yapısıdır. Bu yapının kaynağı da insanın tabii durumudur.⁹⁷³ Kur'an'da birçok ayette insanın zayıf bir varlık olarak yaratıldığı,⁹⁷⁴ dünya hayatındaki bazı zevklere karşı zaafının olduğu vurgulanmıştır. İnsanı günaha götüren ve şiddetle arzuladığı bu zaaf; dünyadan lezzet alma, kadın, oğul, altın, gümüş, salma atlar, develer, ekinler olmakla birlikte tüm bu zaafın insana güzel gösterilmesi farklı biçimlerde sürekli Kur'an'da zikredilmiştir.⁹⁷⁵

Kur'an'da insanın biyolojik ve psikolojik yapısında bulunan telaşlı olma, acelecilik ve sabırsızlık, iyiyi kötüyü birbirinden ayırt edemez hale getirmekte ve bunun sonucunda bazen dünyayı ahirete tercih etme durumunun oluştuğunu bu sebeple de günaha düşmek gibi onun için olumsuz sonuçlar doğurduğunu ifade etmiştir.⁹⁷⁶

İnsanın fitri bir zaafi olan acelecilik doğru düşünmeyi ve kararlar vermeyi engellediğinden günahkârlığa sebebiyet vermektedir. İnsanın doğuştan getirdiği hırslı, sabırsız olma⁹⁷⁷ ve varlık içinde olma⁹⁷⁸ durumu gibi zaafalarda insanı günaha sevk eder. Özellikle birçok nimet içerisinde yaşayan insan gücü elde etmeye çalışır, hatta kendinde görür, şımarır, azgınlığa düşer, cimrileşir, umursamaz olur ve Allah'ı unutarak günaha düşer.⁹⁷⁹ İnsandaki yaratılıştan gelen zaafın oluşturduğu temel ruh halini, durumunu değiştirmek imkân dâhilinde olmakla birlikte bunları kontrol altında tutmak insanın tercihine bağlıdır.⁹⁸⁰

2.4.2. İnsanı Günaha Sevk Eden Harici Unsurlar

İnsanı günah işlemeye sevk eden harici durumlar, dışardan, çevreden ve

---

⁹⁷² Kılıç, 1984, s. 261-262, Kahraman, 2011, s. 120.

⁹⁷³ Kılıç, 1984, s. 268.

⁹⁷⁴ Nisa 4/28, Necm 53/23.

⁹⁷⁵ Ali İmran 3/14.

⁹⁷⁶ Enbiya 21/37, Kıyame 75/20-21, İsra 17/11.

⁹⁷⁷ Mearic 70/9-21.

⁹⁷⁸ İsra 17/16.

⁹⁷⁹ Kılıç, 1984, s. 269-272, Kahraman, 2011, s. 122-124.

⁹⁸⁰ Kılıç, 1984, s. 270.

şartlardan kaynaklanmaktadır. Bunlar:

2.4.2.1. Dünya Hayatı

Kur'an'da kişinin maddi ve manevi duygularını dünya sevgisine endekslemesi, dünya hayatının aldatıcı güzelliklerine kaptırması, ahireti unutması insanın mükemmelleşmesindeki engel olarak görülüp sürekli yerilmiş ve insanın günaha düşmesine sebebiyet verdiği belirtilmiştir. Kur'an insanın kulluk bilinciyle dünya ve ahiret dengesini sağlamasını istemiştir.⁹⁸¹

Kur'an'da dünya hayatı için kısa, aldatıcı, geçici ve basit olduğu, Allah indindeki değerinin azlığından, geçici bir heves üzerine kurulu bir oyuna benzetilmesinden bahsedilmekte ve ona aşırı ilgi gösterilmesi de yerilmektedir.⁹⁸² Kur'an'da ahiret hayatıyla ilgili olarak da dünya hayatından üstün olduğu,⁹⁸³ belirtilmektedir. Ayrıca Kur'an'da ahiret hayatının Allah'ın indindeki yüksek değerinden bahsedilerek bu hayatın Allah'ın yasaklarından sakınanların, günahattan çekinenlerin yeri olacağı belirtilmektedir.⁹⁸⁴

2.4.2.2. Şeytan:

Kur'an'da şeytanın insana vesvese verip insanı günaha sevk eden en önemli sebeplerden biri olduğu vurgulanmaktadır.⁹⁸⁵ Kur'an'da iblis olarak da adlandırılan şeytan, kibrinden Hz Adem'e secde etmeyip lanetlenmiş, cennetten kovulmuş ve kendisine Allah tarafından kıyamete kadar bir zaman verilmiştir.⁹⁸⁶ Bu zaman zarfında insanları ayartıp peşinden sürükleyeceği,⁹⁸⁷ azdıracağı, insanlara sağından, solundan, önünden, arkasından yaklaşarak yaratılış amacından saptıracağı⁹⁸⁸ belirtilmiştir. Yine Kur'an insanları şeytanın bu faaliyetlerine karşı uyarılmış ve uyanık olunmasını istemiştir.⁹⁸⁹ Şeytan bu faaliyetlerini yaparken insanın zayıf iradesinden, ahlaki cesaretinin olmayışından, takvanın olmayışından, dünya hayatının süslerinden

---

⁹⁸¹ Kasas 28/77, Kılıç, 1984, s. 273.

⁹⁸² Enam 6/32,70, Araf 7/51, Lokman 31/33, Hadid 57/20.

⁹⁸³ Duha 93/4.

⁹⁸⁴ Zuhuf 43/34-35.

⁹⁸⁵ Nas 114/4-5.

⁹⁸⁶ Araf 7/11-14, Sad 38/78-79, Hicr 15/33-34.

⁹⁸⁷ İsrâ 17/62.

⁹⁸⁸ Nisa 4/118-119, Araf 7/16-17.

⁹⁸⁹ Hicr 14/41, Nahl 16/99.

faydalanmaktadır. Kötü, çirkin ve günah olan eylemleri hoş göstererek,⁹⁹⁰ insanları bu konuda tahrik edip kışkırtarak⁹⁹¹ insanlara kötülüğü yaptırmaktadır.⁹⁹²

Kur'an'da geçen "hemezat" kavramı ise insanı aldatan şeytana açıkça nispet edilerek iyilik yerine kötülük yapmaya ve bu yönde vesvese vermeye delalet etmektedir.⁹⁹³ Kur'an'da şeytanın ayartmasını ifade eden bir diğer kelime olan "hutuvat" ise peşinden gidilmemesi gereken şeytanın kötü eylemlerini, izini, yolunu takip etmemek anlamındadır.⁹⁹⁴ Şeytan söz konusu olduğunda Kur'an'da geçen bir kelimedede vesvesedir. Vesvese, şeytanın insanlara sinsice yaklaşıp fısıltı halinde gizli, kısık, yavaş ve sesiz bir ses ya da hareketle insanları kandırması olarak görülebilir.⁹⁹⁵

Hadislerde şeytanın insanın içinde, kanında dolaştığından,⁹⁹⁶ insanın şeytan ile melek arasında kalışından, insanın düşmanı olan şeytandan olanların şer ve kötülük konusunda vaatte bulunup hayırdan uzak tutan kalpteki ikinci histen dolayı Allah'a sığınmak gerektiğinden bahsedilmektedir.⁹⁹⁷ Kalpteki ilk his melekten olup hayra vaatte bulunmaktadır. Dolayısıyla hadise göre insanın kalbi melek ile şeytan arasında kaldığından ikinci his olan şeytana doğru meylettğinde insan günaha düşer.

2.5. Günah Çeşitleri

İslam inancında günah, biri niteliğine göre, diğeri hakkı çiğnenen muhatabına göre genel olarak iki kategoriye ayrılarak değerlendirilir.⁹⁹⁸ Çünkü tüm günahlar aynı düzeyde ve derecede değildir. Bir kişiyi öldürmekle, ona haksız yere hakaret etmek aynı derecede günah değildir.

2.5.1. Muhataba Göre Günahlar

Günah çeşitlerinden ilk grup, muhataba göre günah, Allah'a, diğer insanlara ve kişinin kendisine karşı işlediği günahlar olarak üçe ayrılır.⁹⁹⁹

---

⁹⁹⁰ Enam 6/43, Hicr 15/39, Neml 27/24, Ankebut 29/38.

⁹⁹¹ Meryem 19/83.

⁹⁹² Kahraman, 2011, s. 128.

⁹⁹³ Müminun 23/97.

⁹⁹⁴ Bakara 2/168,208, Enam 6/142, Nur 24/21.

⁹⁹⁵ Kahraman, 2011, s. 128-129.

⁹⁹⁶ Müslim, Selam, 23-25.

⁹⁹⁷ Tirmizi, Tefsir, 35.

⁹⁹⁸ Bebek, 2016, s. 283.

⁹⁹⁹ Bebek, 2016, s. 283.

2.5.1.1. Allah'a Karşı Günah

Kur'an'da Allah'a karşı işlenen günahları belirten birçok ayet ve kelime bulunmaktadır. “Kefere” fiili ve ondan türetilen kelimeler Allah'a inanmayı kabul etmemek anlamına gelip Allah'a karşı işlenen günahlardan biridir. Allah'a imanın zıttı olan Allah'ı inkar etme, onun nimetlerine nankörlük etme ve O'na şükretmeyi reddetme anlamları da içerdiğinden bu eylemler de Allah'a karşı işlenen günahlar arasında sayılır.¹⁰⁰⁰ “Cehada” kelimesi kefere kelimesiyle anlam yakınlığı bulunmakla birlikte kalp ve diğer duyular Allah'ı kabul ederken, kişinin Allah'ın varlığını bilerek kabul etmemesi anlamındadır.¹⁰⁰¹ “Şirk” terimi ve ondan türetilmiş ve ona karşılık gelen eş anlamlı kelimeler (örneğin nidd, çoğulu endad ve hareka gibi kelimeler) de Allah'a karşı günahı belirten kelimelerdendir. Şirk, Allah'ın varlığını kabul etmekle birlikte başka tanrıları da kabullenmek anlamına gelmektedir.¹⁰⁰² Özellikle şirk ve küfür Allah'a karşı işlenen günahlar içerisinde en önde gelenlerdir. Kur'an'da Allah kendisine ortak koşanları kesinlikle bağışlamayacağını, kafirleri ise sonsuz bir cehennem azabının beklediğini belirtmiştir.¹⁰⁰³

2.5.1.2. İnsanlara Karşı Günah

Kur'an'da insanlara karşı işlenen günahlar, Allah'a karşı işlenen günahlardan daha çok çeşitte ve sayıda belirtilmiştir. Bu kategoriye giren günahlar daha çok kul hakkı ile ilgili olup kendisine haksızlık yapılanın rızası olmadıkça Allah tarafından affedilmeyeceği düşünülür.¹⁰⁰⁴ Kur'an'da çok sayıda insanlara karşı işlenen günahlardan bahsedilmekle beraber bu günahların çirkin davranışlar oldukları birçok örnekle anlatılmakta ve insanların bu günahlardan kaçınmaları istenmektedir.¹⁰⁰⁵ Kur'an'da adam öldürme,¹⁰⁰⁶ kız çocuklarını canlı canlı gömme,¹⁰⁰⁷ faiz,¹⁰⁰⁸ evli kadınlara zina suçu

---

¹⁰⁰⁰ Kılıç, 1984, s. 332.

¹⁰⁰¹ Kılıç, 1984, s. 332.

¹⁰⁰² Kılıç, 1984, s. 333-334.

¹⁰⁰³ Nisa 4/116, Beyyine 98/6.

¹⁰⁰⁴ Kılıç, 1984, s. 335.

¹⁰⁰⁵ Hucurat 49/12.

¹⁰⁰⁶ Bakara 2/85, Nisa 4/92, İsrâ 17/93.

¹⁰⁰⁷ Nahl 16/58,59,

¹⁰⁰⁸ Bakara 2/275,278, Ali İmran 3/310.

atma,¹⁰⁰⁹ yalan şahitlik,¹⁰¹⁰ kibir,¹⁰¹¹ haset,¹⁰¹² büyü,¹⁰¹³ anne-babaya karşı çıkmak,¹⁰¹⁴ gıybet,¹⁰¹⁵ hırsızlık,¹⁰¹⁶ rüşvet,¹⁰¹⁷ yetim malı yemek,¹⁰¹⁸ iftira,¹⁰¹⁹ zanla hüküm verme,¹⁰²⁰ tartıda eksiltme¹⁰²¹ gibi insanlara karşı işlenen birçok günah geçmektedir. Bu günahların Kur'an'da fazla sayıda olması ve birçok kez zikredilmesi toplumsal hayatın düzeninin sağlanması yönünde İslam'ın bu durumu ne kadar önemseydiğini göstermektedir.¹⁰²²

2.5.1.3. İnsanın Kendisine Karşı Günahı

İşlenen günahlar hangi kategoride olursa olsun bizzat işleyenle ilgili olduğundan aslında insan günahları kendine karşı işlemiş olmaktadır.¹⁰²³ Kur'an'da önemsenen insan, en güzel şekilde yaratılmış¹⁰²⁴ ve gücünden fazla sorumluluk verilmemişken¹⁰²⁵ ancak insanın kendine zulmettiği¹⁰²⁶ belirtilerek insanın kendine karşı günah işlediği vurgulanmıştır. Dolayısıyla Kur'an insanın kendine karşı haksızlık yapıp kendini tehlikeye atmasını yasaklamıştır.¹⁰²⁷ Hadislerde de Allah ve diğer insanların kişi üzerinde hakları olduğu gibi kişinin kendine karşı da hakkı olduğunu¹⁰²⁸ bu nedenle çok uzun süre uykusuz kalmak, sürekli oruç tutmak gibi aşırıya giden ameller yasaklanmış ve böyle davrananlar uyarılmıştır. Ayrıca hadislerde özellikle kişinin ruhi, bedeni varlığına herhangi bir zarar vermesi gibi kişinin kendi haklarını kabul etmeyip, gözetmeyip zarar vermesi bir suç ve günah olarak görülmekte ve cezasının da ahirette görüleceği

---

¹⁰⁰⁹ Nur 24/4,11.

¹⁰¹⁰ Hacc 22/30.

¹⁰¹¹ İsrâ 17/37.

¹⁰¹² Bakara 2/109, Nisa 4/54.

¹⁰¹³ Felak 113/4.

¹⁰¹⁴ Lokman 31/ 14-15.

¹⁰¹⁵ Kasas 49/12.

¹⁰¹⁶ Maide 5/38, Yusuf 12/70,73, Mümtehine 60/12.

¹⁰¹⁷ Maide 5/62.

¹⁰¹⁸ İsrâ 17/34.

¹⁰¹⁹ Nisa 4/112.

¹⁰²⁰ İsrâ17/36, Ahkaf 46/6, Mutaffifin 83/30.

¹⁰²¹ Bakara 2/282, Araf 7/85, Hud 11/15,85.

¹⁰²² Kılıç, 1984, s. 338.

¹⁰²³ Kılıç, 1984, s. 340.

¹⁰²⁴ Tin 95/6.

¹⁰²⁵ Bakara 2/286.

¹⁰²⁶ Bakara 2/54,57,231, Nisa 4/57, Hud 11/101, Neml 27/44, Tevbe 9/70, Ankebut 29/40.

¹⁰²⁷ Bakara 2/195.

¹⁰²⁸ Buhari, Edep, 84-86.

belirtilmiştir.¹⁰²⁹

Kişi imtihan vesilesiyle bazı zorluklar ve sıkıntılar yaşamış olsa da kendisine ruhi ve bedeni varlığına karşı sorumlu olduğundan dolayı kendi canına kıyması yasaklanmıştır.¹⁰³⁰ Dolayısıyla insan Allah'a, diğer insanlara ve kendi maddi-manevi varlığına karşı sorumlu olup bunlara karşı hakları bulunmaktadır. İnsanın kendi üzerindeki bu haklarını helallik ve haramlık noktasına dikkat edip rast gele kullanmaması gerekmektedir. Çünkü kişi haklarını korumayıp kendine zulmederse bu durumda ahirette bir cezanın olduğunu ve hesaba çekileceğini unutmamalıdır.¹⁰³¹

2.5.2. Niteliğine Göre Günahlar

İslam'da günah kavramı genel anlamda geleneksel olarak niteliğine göre büyük ve küçük günahlar olarak ikiye ayrılmıştır. İslam'da kelami açıdan günahın muhataptan çok kafir-mümin ya da küfür-iman tanımlarıyla ilişkili olarak özellikle günahın büyük ve küçüklüğü üzerinde durulmuştur. Kur'an'ın yapmış olduğu ayrım olan büyük ve küçük günahlar ayrımı birçok ayette geçmekle birlikte sayısı ve içeriğinin ne olduğu hakkında fazla bilgi verilmemektedir.¹⁰³²

2.5.2.1. Küçük Günahlar

Kur'an'da geçen "lemem"¹⁰³³ ve "seyyie"¹⁰³⁴ kelimelerini tefsir ve kelimelerin bilgileri küçük günah olarak tabir etmişlerdir.¹⁰³⁵ Lemem, lügatte "bir şeyi lemnetmek, bir araya getirip ıslah etmek" anlamında iken terim olarak "isyana yaklaşma", büyük günah kapsamına girmeyen ara sıra işlenen küçük günahları tabir etmektedir. Seyyie ise "sıkıntı, bela, musibet, afet ve benzeri insanı üzen ve ona zarar veren olumsuz, hoş olmayan şeyleri" ifade etmekle birlikte "kebire" nin zıttı olup "sağır" denilen küçük günahları tabir etmektedir.¹⁰³⁶

Küçük günahlar, büyük günahların tanım kapsamı dışında kalan yani hakkında bir

---

¹⁰²⁹ Müslim, İman, 176.

¹⁰³⁰ Nisa 4/29-30.

¹⁰³¹ Kahraman, 2011, s. 153.

¹⁰³² Nisa 4/31, Şura 42/37, Necm 53/32, Kehf 18/49.

¹⁰³³ Necm 53/32.

¹⁰³⁴ Ali İmran 3/193.

¹⁰³⁵ Bebek, 1998, s. 99.

¹⁰³⁶ Yılmaz, Muhammed, Kur'an'da Büyük Günah Kavramı, CÜİFD, 2011, C.XV, S.2, s.260-261.

cezai işlem gerektirmeyen, yapan kişi için cehennem ateşi tehdidi bulunmayan günahlara denilebilir. Ayrıca büyük günahların tersine tövbe etmeden silinmesi için salih amel işlenmesinin yeterli olduğu bir günah çeşididir.¹⁰³⁷

Kur'an ve hadis ışığında küçük günahlarla ilgili olarak herhangi bir sayı belirtmeyen İslam âlimlerinin çoğu bu konuda daha çok bu günahların insan tabiatında oluşturduğu olumsuz etkileriyle ilgilenip bu günahlara önem vermişlerdir. Bu konuda Hz Peygamberden gelen hadisleri¹⁰³⁸ değerlendiren İslam alimlerince küçük günahlar önemsenmez, hatta ısrarla devam edilirse zamanla alışkanlık haline geleceği ve bu durumda zamanla insanları daha büyük kötülöklere ve günahlara kolayca sevk edeceği düşünölmüştür.¹⁰³⁹

Ayetlerde ve hadislerde daha çok büyük günahlar üzerinde durulması küçük günahların tümünün önemsenmediği ya da onların rahatlıkla yapılabileceği anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla küçük günahlar hafife alındığında, cezasından çekinilmediğinde, ehemmiyetsiz görülüp ısrarla yapıldığında artık büyük günaha dönüşebilme ihtimali vardır. Yine küçük günahları işlemekten çekinmeyip hoşlanmak, Allah'ın belli bir vakte kadar izin vermesi sonucunda herhangi bir cezanın olmaması, küçük günah işlendikten sonra başkalarına anlatıp günaha teşvikin sağlanması İslam'da suç olarak görölmüştür.¹⁰⁴⁰ Hatta bazen büyük günah işlemek, küçük günahları ehemmiyetsiz görmekten daha iyi olabilir. Örneğin zina büyük bir günah iken küçük günah olan harama bakmak önemsenmeyip sürekli hale geldiğinde zina kadar büyük günah kategorisinde değerlendirilebilir.¹⁰⁴¹

Küçük günahlarda ısrar etmek insanı iyi olan şeylerden uzaklaştırdığı gibi kötü olan şeylere de yöneltip yaklaştırdığı için ahlaki olumsuzluklara, insanda psikolojik ve ruhi değişime ve böylece büyük günahları bile rahatlıkla yapmaya müsait ve hazır hale getirmeye sebep olur. Bu değişim ayrıca insanı günah işlemekten alıkoyan en etkili şey olan ruhi, vicdani rahatsızlığın hissedilmesine engel olur.¹⁰⁴²

Harama bakmak, lanet okumak, bir Müslümanı kırmak, evleri gözetlemek, üç

¹⁰³⁷ Kılıç, 1984, s. 329-330.

¹⁰³⁸ Hadisler için bkz. İbn Mace, Zühd, 29, Ahmed B. Hanbel, Müsned, I/402,V/331.

¹⁰³⁹ İmamı Gazali, İhya-u Ulumi'd Din, (çev. Mehmed A. Müftüoğlu),Uygun Basım, İstanbul 1974, C.4, s.58-60.

¹⁰⁴⁰ Gazali, 1985, C.3, s. 58-60.

¹⁰⁴¹ Kahraman, 2011, s. 149.

¹⁰⁴² Türkgölü, Mustafa, Günah Kavramı Ve İman Problemi Haline Getirilen Büyük Günah/Kebire Hakkındaki Kelami Tartışmalar, Diyanet İlmî Dergi, Ankara 2000, C.36, S.4, s. 67.

günden fazla küsmek, aşırı gülmek, kibirli yürümek, fasık kimselerle bir arada olmak gibi davranışlar küçük günahlardan sayılmaktadır.¹⁰⁴³

Küçük günahlarla ilgili olarak İslami mezheplerden Maturidilikte, Allah ve Peygamberi tarafından dünya cezası, ahirette azabı belirtilmeyen günahlar, Haricilikte, büyük ya da küçük günah ayrımı bulunmamakta ve günah işleyen herkes kafir olup cehennemdeki sonsuz azaba uğrayacağı belirtilmekte, Mutezilede ise bireyin sevabının günahlarından fazla olması olarak küçük günah tarif edilmektedir.¹⁰⁴⁴

Ayrıca İslam hukukunda küçük günahların büyük günahlara dönüşmesi endişesinden dolayı bunu engellemek için bir İslam hukuku terimi olan “seddi zeraî” ile önlem alınmıştır.¹⁰⁴⁵

2.5.2.2. Büyük Günahlar

İslam alimlerine göre Kur’an’da geçen “kebire/kebair”, “kebairül ism”, “fahiş/fevahiş” ve “zünub”¹⁰⁴⁶ kelimeleri büyük günahı karşılayan kavramlardır.¹⁰⁴⁷ Ancak Kur’an’da büyük günahın sayısı, mahiyeti ve tanımı yapılmamıştır. Bu konuda daha çok hadislerden ve Kur’an ayetlerini yorumlayan tefsircilerden faydalanarak bir tanımlama ve değerlendirme yapılmıştır. Özellikle lügatte “büyüklenmek, büyük günah, işlenmesi cehenneme götüren günah”¹⁰⁴⁸, “maddi ya da manevi bakımdan büyük olmak” anlamlarına gelen kebr/kiber kökünden türeyen kebire dini anlamda büyük günah manasında daha çok kullanılmıştır.¹⁰⁴⁹ Dolayısıyla İslam’da kebire ile ilgili geniş bir literatür ve terminoloji mevcuttur. Bu konuda çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Kebire yani büyük günah, Allah’ın varlığını ve birliğini tanımaya mani olan, işlendiğinde Allah’ın gazabına, hoşnutsuzluğuna sebebiyet veren, dünyada ceza gerektiren, ahirette ise cehennem azabı tehdidinin olduğunu belirten ve Hz Peygamber’in hadislerinde lanetlenip çirkinliği ortaya konmuş tüm günahları içermektedir.¹⁰⁵⁰

Büyük günah, üzerinde cehennem azabı tehdidi bulunan, hukuki olarak cezai işlem

¹⁰⁴³ Kahraman (2007/2), s. 154.

¹⁰⁴⁴ Kahraman (2007/2), s. 148.

¹⁰⁴⁵ Seddi Zeraî geniş bilgi için bkz. İbrahim Kafi Dönmez, “Seddi Zeraî” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 36, s. 277.

¹⁰⁴⁶ Bakara 2/37, Şura 42/36-37, Nisa 4/31, Kehf 18/49, Necm 53/32, Lokman 31/13.

¹⁰⁴⁷ Maturidi, Kitabu’t Tevhit, (çev. Bekir Topaloğlu), İSAM Yayınları, Ankara 2003, 468-469.

¹⁰⁴⁸ Kahraman, 2011, s. 132.

¹⁰⁴⁹ Bebek, Adil, “Kebire” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 25, s. 163.

¹⁰⁵⁰ Karasoy, Murad, Büyük Günahlar, Işık Yayınları, İstanbul 2009, s. 19.

gerektiren ya da açıkça Allah'ın yapılmasını yasakladığı günahlardır.¹⁰⁵¹ Bazı alimlere göre “dünyada ve ahirette kesin delillerle cezalandırılması gereken mutlak haramlar, haram olan şeyler” kebare olarak tanımlanır.¹⁰⁵² Yine Allah'a isyanı içeren her türlü şey ve kişinin üzerinde ısrar ettiği her günah büyük günah olarak görülürken tövbe edip yapmaktan vazgeçtiği şey ise büyük günah değildir.¹⁰⁵³ Başka bir tanımda kendisine büyük günah ismi verilecek kadar büyük olan her günahı kebare olarak genelleyip büyük günahı işleyen kişinin lanetlenip fasık ve asi olarak nitelendirildiği belirtilmiştir.¹⁰⁵⁴ Büyük günah konusunda her ne kadar farklı tanımlamalar olsa da ortak fikir “dinen yasaklandığı konusunda kesin delil bulunan ve hakkında dünyevi ve uhrevi ceza ön görülen davranışlar bütünü” olarak düşünülmüştür.¹⁰⁵⁵

Hadislerde büyük günah kavramına karşılık olarak “mübikat (helak edici davranışlar), kebare, a'zamü'z-zünub” gibi tabirler kullanılmıştır.¹⁰⁵⁶

İslam tarihinin ilk dönemlerinde tartışılmaya başlanan büyük günah sorunu Müslümanlar arasında oluşan ilk ve en önemli ihtilaflardan biridir. Bu konuda özellikle büyük günahların ne anlama geldiği, hangi fiilleri içerdiği, günahın büyüklük ya da küçüklük ölçütünün ne olduğu, sayısı gibi büyük günahların belirlenmesinde ortaya çıkan fikir ayrılıkları bulunmaktadır.¹⁰⁵⁷ Fikirlerden biri Allah'ın emirlerine aykırı olan, yasaklarını ihlal eden tüm fiiller büyük günah kapsamına girmekle beraber sayıyı 700'lere kadar çıkarmaktadırlar. Bu fikri savunanların başında özellikle İslam'da kelami mezheplerden biri olan Hariciler gelmektedir.

Kur'an'da sadece Allah'a ortak koşulmasının bağışlanmayacağı diğerlerinin bağışlanacağını¹⁰⁵⁸ söyleyen ifadelerden dolayı büyük günahın sadece bir tane olup onunda şirk olduğu iması çıkarılmaktadır. Ancak yine Kur'an'da büyük günahlardan kaçınanların küçük günahlarının örtüleceğini¹⁰⁵⁹ belirten ifadenin yer almasından dolayı büyük günahın sayısının birden fazla olduğu anlamı da çıkmaktadır. Bununla birlikte büyük günahların neler olduğu ile ilgili olarak hadislerden faydalanan İslam âlimlerinden

---

¹⁰⁵¹ Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi, Hak dini Kuran Dili, (Sadeleştiren: İsmail Karaçam ve diğerleri), Azim Dağıtım, İstanbul, c. VII, s.29.

¹⁰⁵² Yılmaz, 2011, C.XV, S.2, s.262.

¹⁰⁵³ Tunç, 1978, c. XXIII, s. 327.

¹⁰⁵⁴ Kılıç, 1984, s. 322.

¹⁰⁵⁵ Bebek, 2016, C. 25, s. 163.

¹⁰⁵⁶ Bebek, 2016, C. 25, s. 163.

¹⁰⁵⁷ Bebek, 2016, C. 25, s. 163.

¹⁰⁵⁸ Nisa 4/116.

¹⁰⁵⁹ Nisa 4/31.

üç, dört, yedi, dokuz, yetmiş ve daha fazla sayılara çıkarılanlar olmuştur. Bunlardan ünlü hadis âlimleri olan Buhari ve Müslim’de bulunan hadislerle dayandıranlar yedi tane olduğunu söylerler. Büyük günahların sayısı konusunda daha meşru ve yaygın görüşe göre ise yetmiş adet olduğu benimsenmiştir.¹⁰⁶⁰ Büyük günah konusunda en yaygın hadislerde yedi helak edici günahtan bahsedilmektedir. Bunlar; şirk, büyü, haksız yere adam öldürme, yetim malı yemek, tefecilik, savaş meydanından kaçmak, iffetli, namuslu ve imanlı bir kadına iftira atmaktır.¹⁰⁶¹ Yine hadislerden çıkarılan anne-babaya asi olmak, yalancı şahitlik, yalancılık, dedikodu, rızık korkusuyla çocuğunu öldürmek, komşusunun eşine göz dikmek, insanlara karşı nankörlük gibi birçok olumsuz fiiller ve namaz, oruç, hac gibi farz ya da vacip olan ibadetlerin terk edilmesi büyük günahlar arasında sayılmaktadır.¹⁰⁶²

Büyük günahları farklı sayılarla olsa da sınırlandıranlar olduğu gibi belli bir sayı sınırlandırmasının olmadığını belirten âlimler de bulunmaktadır. Bunlara göre tıpkı Kadir gecesini ya da orta namazın hangisi olduğu gibi Kur’an’da geçen konuların kapalı bırakılması, insanların korku ve ümit arasında olmaları ve günahın büyük ya da küçük olması yönünde kati ifadeden kaçınması açısından büyük günahların sayısı kapalı tutulmuş ve kesin sayı belirtilmemiştir.¹⁰⁶³ Bir başka görüşe göre de hadislerde geçen büyük günahlar sayısını belirtmekten ziyade Hz Peygamber kişiye, şartlara, duruma göre toplumu etkileyen büyük günahları belirtmiştir.¹⁰⁶⁴

Kur’an’da geçen küfür,¹⁰⁶⁵ yetim malı yemek,¹⁰⁶⁶ zina ve zinaya aracılık yapmak,¹⁰⁶⁷ domuz eti yemek,¹⁰⁶⁸ içki ve kumar,¹⁰⁶⁹ yalan yere yemin etmek,¹⁰⁷⁰ Allah’ın rahmetinden ümit kesmek¹⁰⁷¹ veya azabından emin olmak,¹⁰⁷² yapılan anlaşmayı bozmak,¹⁰⁷³ hırsızlık¹⁰⁷⁴ gibi yasaklanmış fiiller de büyük günahlar arasında

---

¹⁰⁶⁰ Kılıç, 1984, s. 325.

¹⁰⁶¹ Buhari, Hudud, 44, Müslim, İman, 144.

¹⁰⁶² Kahraman, 2011, s. 134-136.

¹⁰⁶³ Kılıç, 1984, s. 326.

¹⁰⁶⁴ Soysaldı, 2001, s. 148.

¹⁰⁶⁵ Vakıa 56/46.

¹⁰⁶⁶ Nisa 4/2.

¹⁰⁶⁷ Necm 53/32.

¹⁰⁶⁸ Bakara2/173.

¹⁰⁶⁹ Bakara2/219.

¹⁰⁷⁰ Nahl 16/94.

¹⁰⁷¹ Zümer 39/53.

¹⁰⁷² Araf 7/99.

¹⁰⁷³ Tevbe 9/12.

¹⁰⁷⁴ Maide 5/33.

sayılmaktadır.

İslam'da büyük günahlar arasında bazı sınıflandırmalarda yapılmıştır. Bunlar; kalpteki (küfür, şirk, Allah'ın rahmetinden ümit kesmek ve gazabından emin olmak), dildeki (iffetli kişiye zina iftirası, yalan şahitlik, sihir, yalan yere yemin etme), mideyle ilgili (faiz, yetim malı yeme, içki), el, ayak, gibi diğer organlarla ilgili(hırsızlık, savaştan kaçmak, adam öldürmek) gibi bireyde ve toplumda olumsuz sonuçlar orta çıkaran büyük günahlardır.¹⁰⁷⁵ Büyük günahlar içerisinde en büyük günah olarak daha çok küfür/kafirlik ve şirk İslam alimleri tarafından belirtilmiştir.¹⁰⁷⁶

2.5.2.2.1. İslam'da İtikadi Mezheplerde Büyük Günah Anlayışı Ve Onu İşleyen Durumu

İslam tarihinde Hz Peygamberin vefatının ardından üçüncü halife olan Hz Osman'ın şehit edilmesi, Cemal olayı, Sıffin savaşı ve bu savaşta meydana gelen Hakem Meselesi gibi önemli siyasi ve sosyal olaylar sırasında ortaya çıkan siyasi ve daha sonrasında dini boyut kazanan büyük günah konusu üzerinde ehemmiyetle durulmuştur. Bizde çalışmamızın bu bölümünde özellikle büyük günahın dini boyutu ile ilgili olarak İslam'daki farklı görüşlere kısmen değineceğiz. İslam düşünce dünyasında ortaya çıkan fikri ayrılıklarda önemli bir yeri olan büyük günah tartışmasında günahların büyüklüğü veya küçüklüğü, bunların sayılarından ziyade büyük günah işleyen kişinin dini durumu (mümin, münafık, müşrik, fasık, kafir gibi) ve ahiretteki hali (cennetlik-cehennemlik) büyük günah meselesindeki asıl problemi oluşturmaktadır.¹⁰⁷⁷ Kur'an bu konuda Gazali'nin de ilk sırada saydığı küfür ve şirk günahlarını affedilmez büyük günahlar olarak görmekte ve bunun dışındaki fiillerin ise işlenmesi halinde affedileceğini belirtmektedir.¹⁰⁷⁸ İslam'da âlimlerin çoğu büyük ve küçük günah ayırımına giderek affedilmez günah olarak da şirk ve küfrü görmüşlerdir. Ancak dördüncü halife Hz Ali ve dönemin Şam valisi Muaviye arasında geçen Sıffin savaşı sonrasında Hakem olayı ile türeyen Hariciler bu konuda farklı düşünmekte ve ilk fikir beyan eden grup olmaktadır.¹⁰⁷⁹ Sıffin savaşı sonrasında anlaşmazlıkların giderilmesi için Kur'an'ı yeterli

¹⁰⁷⁵ Kılıç, 1984, s. 326, İmamı Gazali, 1985, C.2, s.421-422.

¹⁰⁷⁶ Kılıç, 1984, s. 327, Kahraman, 2011, s. 147.

¹⁰⁷⁷ Türkgülü, 2000, s. 72.

¹⁰⁷⁸ Nisa 4/116, Lokman 31/13, Gazali, 1974, C.4, s.24.

¹⁰⁷⁹ Sönmez, Vecihi, İslam İnancında Günah Kavramı, İslami Araştırmalar 2017,28(1), s.59.

gören Hariciler hakem olayını kabul etmemiş ve aksine kabul edenlerin davranışlarını günah olarak nitelendirip kâfirlikle suçlamışlardır. Hakem olayını şirkle ilişkilendiren Hariciler bu durumu genişleterek Cemel ve Sıffin savaşını katarak Hz Osman, Hz Ali, Hz Talha, Hz Zübeyr, ve Hz Ayşe'yi de tekfir etmişlerdir.¹⁰⁸⁰ Haricilerin tamamında olmasa da onlarda genel görüş büyük ya da küçük günah ayırımı yapmadan her türlü günahı işleyen kişinin dinden çıktığını ve kâfir olduğunu iddia etmektedirler.¹⁰⁸¹

İman-amel bağlamında tartışılan büyük günah meselesinde Hariciler imandan çok küfür ve kâfir kavramları üzerinde durarak bu konudaki düşüncelerini ortaya koymuşlardır. Hariciler büyük, küçük her günahın Allah'a isyan ve şirk anlamı taşıdığını, bu eylemleri yapanların kâfir ve müşrik olduğunu ahirette sonsuza kadar cehennemde kalacaklarını düşünmektedirler. Haricilere göre Allah'ın ve Resulünün emirlerine itaatsizlik göstererek günah işleyen kişi dünyada ve ahirette kâfir olarak muamele göreceği ve kâfirlere verilen ceza olan ebedi cehennemlik durumu onlara göre Kur'an'da ve Hadislerde bildirilmiştir.¹⁰⁸² Örneğin Nisa suresi 14. ayette geçen "Kim Allah'a ve Resulüne başkaldırır ve yasaklarını tanımazsa Allah onu temelli kalacağı ateşe sokar ve onun için alçaltıcı bir azap verir." ifadeleri ile Hariciler düşüncelerini delillendirmektedir.

Haricilerin bu radikal görüşlerine katılmayan Mürcie, konuya iman açısından yaklaşmaktadır. Onlara göre iman sadece kalp ile bilmeyi içerir, amel imandan bir parça olmadığından yapılan eylem imana zarar vermemektedir. Dolayısıyla kişi eyleminden ya da günahından dolayı imandan çıkmaz ve kafir olarak nitelendirilemez. Çünkü kişinin yaptığı iyilik ve itaat nasıl ki kafire yarar sağlamıyorsa yaptığı isyan ve günahta mümine zarar vermeyeceği düşüncesine sahiptirler.¹⁰⁸³ Ayrıca Mürcie, isyan ve günahından dolayı kişinin ahiretteki durumunun ne olacağı konusunda çekimser ve temkinli davranıp Allah'a bırakmıştır. Bu konuda hüküm yetkisinin Allah'a ait olduğunu düşünen Mürcie'ye göre büyük günah işleyen kişiyi Allah dilerse affeder, dilerse cezalandırır. Dolayısıyla Mürcie, büyük günah işleyen kişinin cennetlik ya da cehennemlik olduğuyla ilgili ahiretteki durumu konusunda bir görüş belirtmeyip bu konuda hükmü ahirete erteleyip Allah'a havale etmişlerdir.¹⁰⁸⁴

---

¹⁰⁸⁰ Kahraman, 2011, s. 137.

¹⁰⁸¹ Kılıç, 1984, s. 329, Kahraman, 2011, s. 139.

¹⁰⁸² Bebek, 2016, C. 25, s. 164, Konuyla ilgili ayetler ve hadis: Nisa 4/14,123,93, Ahzap 33/57, Enam 6/121, Müslim, İman, 100-101.

¹⁰⁸³ Bebek, 2016, C. 25, s. 164, Tunç, 1978, c. XXIII, s. 106.

¹⁰⁸⁴ Izutsu, 1984, s. 50.

Büyük günah konusunda diğer dini konularda olduğu gibi anlama ve yorumlamada akla önem veren ve akli yaklaşan Mutezile ekolüne göre kebir/büyük günah; hakkında korkutma, ceza, azap bulunan ve gerektiren her itaatsizlik anlamını içermekte ayrıca günahkarın günahının sevabından fazla olması anlamına gelmekle birlikte bazı Mutezile bilginlerine göre bu durum aklen bilineceği gibi bazılarına göre naklen de bilineceği vurgulanmıştır.¹⁰⁸⁵ Büyük günahı işleyen kişi ise ne tam bir mümin ne de kafir olarak nitelendirmeyen Mutezile, temel prensiplerinden olan “el-menzile beyne’l-menzileteyn” e göre bu kişiyi ikisi arasında bir yere yerleştirerek fasık olarak nitelendirmektedir. Ona göre fasık yani büyük günah işleyen kişi imandan çıkar ancak ölmeden önce tövbe ederse imana döner ve sonsuza kadar cennette ikamet eder. Tersi durumda yani tövbe etmeden ölürse kafirin muamelesi olan ebediyen cehennemde kalacağı ancak azap derecesinin kafirinkinden daha hafif olacağı görüşüne sahiptirler.¹⁰⁸⁶

Bir kişinin eylemlerindeki kötülük, haramlık ve günah ya da iyilik, helallik ve hayır o durumun zatında değil Allah’ın emri ve isteğiyle olacağı görüşüne sahip Eşarilik’te ise günahın tanımı, sınırı ancak Allah’a aittir. Eşarilere göre büyük günah işleyen kişi ise İslami ilkelere iman ettiği sürece tekfir edilemez. Ancak işlediği büyük günahın helal olduğu savını öne sürerse kafir olur.¹⁰⁸⁷ Şirkin dışında herhangi bir günah işlenirse ya da ehli kiblede olup büyük günah işleyen kişiye ebediyen cehennemlik hükmü verilmez bunun yerine cehennemde bu kişi günahının cezasının çektiikten sonra Hz Peygamberin şefaatiyle oradan çıkarılacağı düşüncesi Eşarilerde hakimdir.¹⁰⁸⁸ Bu konuda özellikle Eşari ekolüne mensup olan Fahrettin er-Razi (d.1149-ö.1210) büyük günah işleyen kişiyi iman edip itaatkar olduğu için mümin olarak nitelendirirken günahkar olmasından dolayı da asi olarak nitelendirmektedir.¹⁰⁸⁹

Dolayısıyla Ehli sünnetin iki önemli kolu olan Maturidilik ve Eşarilikte iman ve amel birbirinden ayrı şeyler olup büyük günah işleyen kişi mümin kabul edilmekte ve sonsuz bir cehennem azabı çekeceği düşüncesi yer almamaktadır. Ehli Sünnete göre Allah’a isyan edip büyük günah işlemek imana zarar vermez ancak bu kişinin mümin olma vasfında değişiklik yaparak fasıklık nitelendirmesinde bulunur. Bu yeni vasıf olan

---

¹⁰⁸⁵ Kahraman, 2011, s. 140-141, Muhammed Ebu Zehra, İslam’da İtikadi, Siyasi ve Fıkhi Mezhepler, çev. Sıbgatullah Kaya, Şura Yayınları, İstanbul 1993, s. 135-164.

¹⁰⁸⁶ Tunç, 1978, c. XXIII, s. 337-339, Bebek, 2016, C. 25, s. 164, Bebek, 1998, s. 60.

¹⁰⁸⁷ Tunç, 1978, c. XXIII, s. 339.

¹⁰⁸⁸ Izutsu, 1984, s. 63.

¹⁰⁸⁹ Fahrettin Er-Razi, Kelam’a Giriş, çev. Hüseyin Atay, Ankara 2002, s. 269.

fasıklık, Mutezile’de olduğu gibi iman ile küfür arasındaki bir üçüncü derece değildir.¹⁰⁹⁰

Ehli Sünnetin önemli kolu olan Maturidi’ye göre büyük günah, Kur’an’da ve hadislerde Allah ve Resulünün gerekçesini, cezasını ve azabını bildirdiği, aklında kötü, çirkin ve olumsuzluk anlamını çağrıştırdığı fiiller olarak nitelendirmektedir.¹⁰⁹¹ Maturidi küfür ve şirk dışındaki diğer günahları izafi olarak küçük günah görmekte ayrıca küfür ve şirk dışındaki büyük günahları işleyen kişide imanın olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla Maturidi, büyük günah işleyen kişinin dinden çıkmadığını kafire verilen ebedi cehennemlik cezasıyla cezalandırılmadığını düşünmektedir. Büyük günah işleyen kişi inancı olduğu halde tövbe etmemiş, af dilememiş ve dünyada bir ceza almamışsa da Allah isterse affeder isterse cezalandırır ancak cehennemde cezasını çektikten sonra cennete girebileceğini savunmaktadır.¹⁰⁹² Maturidi’ye göre iman edip küfür ve şirk dışında büyük günah işleyen kişi korku ile ümit arasında olup Allah’ın yardımını istemelidir.¹⁰⁹³

2.6. İslam’da İlk Günah Meselesi

İlahi dinlerdeki kutsal metinlerde ilk insan kabul edilen ve dolayısıyla insanlığın ilk atası olarak nitelendirilen Hz Adem ve işlemiş olduğu günah bu bölümde İslami açıdan Kur’an’a göre izah edilmeye çalışılacaktır. Kur’an’a göre yaratılmışların en şerefli¹⁰⁹⁴ ve en iyi kıvamda yaratılan¹⁰⁹⁵ ilk insan Hz Adem yer yüzünün toprağından yaratılmış¹⁰⁹⁶ ve ardından ona eş olarak Hz Havva yaratılmıştır.¹⁰⁹⁷ Allah tarafından yaratılan Hz Adem ve eşi Hz Havva sıkıntı, eziyet, kavurucu sıcaklığın, açlık ve susuzluğun yaşanmadığı cennete yerleştirilmiştir.¹⁰⁹⁸ Ancak bazı Kur’an’ı Kerim yorumcuları burada kastedilen cennetin ahirette iyilerin mükafatı olan ebedi yer olan cennet mi yoksa yeryüzünde bir bahçe mi olduğu ile ilgili Kur’an’da herhangi bir ifade olmadığı için iki farklı yorum getirmişlerdir. Cennete yerleşen Hz Adem ve Hz Havva’ya Allah cennetin nimetlerinden

---

¹⁰⁹⁰ Bebek, 2016, C. 25, s. 164, Türkgülü, 2000, s. 83-84.

¹⁰⁹¹ Kahraman, 2011, s. 145.

¹⁰⁹² Kahraman, 2011, s. 145.

¹⁰⁹³ Tunç, 1978, c. XXIII, s. 339-340, Sönmez, 2017,28(1), s.57-58.

¹⁰⁹⁴ İsrâ 17/70.

¹⁰⁹⁵ Tin 95/4.

¹⁰⁹⁶ Taha 20/55.

¹⁰⁹⁷ Nisa 4/1, Rum 30/21, Araf 7/189, Zümer 39/6, Şura 42/11.

¹⁰⁹⁸ Bakara2/35, Şentürk Mustafa, Kitabı Mukaddes ve Kuranı Kerim’e göre ilk Günah ve Kadın, İslami Araştırmalar, 2011, 22 (1) , s. 35, Kılıç, 1984, s. 287.

diledikleri şekilde faydalanabileceklerini ancak belli bir ağaca yaklaşmamaları gerektiğini aksi takdirde zalimlerden olmaları ve kendilerine yazık edecekleri konusunda uyarılmışlardır.¹⁰⁹⁹ Kur'an'da bu ağacın niteliği ve ne olduğu konusunda bilgi verilmemekle birlikte bu yasaklanan ağaçla ilgili insanın apaçık düşmanı¹¹⁰⁰ olarak nitelendirilen şeytan onların aklını bulandırıp verdiği bazı vesveselerle çeldiği belirtilmektedir. Şeytanın onlara ayıp yerlerini göstermek için verdiği bu vesveseler Hz Adem ve eşi Hz Havva'nın melek gibi ebedi yaşayanlardan olma ve sonu gelmeyen ebedi bir mülk ve saltanat¹¹⁰¹ sahibi olmayı içermektedir. Bununla birlikte yine Kur'an Hz Adem ve eşinin düşman tarafından cennetten çıkarılabileceği konusunda onları uyarmasına rağmen şeytan sonunda amacına ulaşarak onları aldatıp, kışkırtarak yasak olan ağaçtan yememe sabrını gösteremeyerek gaflete düşmelerini sağlamıştır.¹¹⁰² Fitri mükemmelliğe sahip melekler gibi olma ve yeme-içme gibi şeylerden kurtulma ümidiyle Allah'ın emrini, yasağını ihlal eden Hz Adem ve eşi yasak olan ağacı yemelerinin ardından çirkin ve utanılacak yerleri kendilerine görünmüş ve cennet yapraklarıyla örtmeye çalışmışlardır.¹¹⁰³ Her ikisi de yapmış oldukları hatadan dolayı pişmanlık duyup ne yapacaklarını bilememenin şaşkınlığının ardından Allah'ın onlara bazı tövbe kelimelerini öğretmesiyle Allah'tan af dilemişlerdir.¹¹⁰⁴ Kur'an'a göre Allah'ta onların tövbelerini kabul ederek affetmiştir.¹¹⁰⁵ Ayette insanlığın ilk atası olan Adem'in affedilmesinin açıkça söylenmesi İslam'da Adem'in hatasının sadece kendisini bağladığını göstermektedir.¹¹⁰⁶ Yine Kur'an'da Hz Adem ve eşi işledikleri suç sebebi ile cennetten çıkarılıp belli bir süre yeryüzünde yaşamaları için indirilmişlerdir.¹¹⁰⁷

Hıristiyanlar ise Hz Adem'in işlediği bu ilk günahı asli günah adı altında doktrinleştirerek temel inanç esası haline getirmişlerdir. Onlara göre Hz Adem yasak ağaçtan yemek suretiyle günah işlemiş, Allah'ın gazabına uğramış ve onun bu günahı kıyamete kadar onun neslinden gelen her doğan çocuğa sirayet etmiştir. Dolayısıyla herkes Adem'den miras/kalıtım yoluyla günahkar sayılmış ve bu durumdan ancak Hz

---

¹⁰⁹⁹ Bakara 2/35, Araf 7/19.

¹¹⁰⁰ Araf 7/22.

¹¹⁰¹ Araf 7/20, Taha 20/120.

¹¹⁰² Taha 20/115,117, 121, Araf 7/22.

¹¹⁰³ Taha 20/121.

¹¹⁰⁴ Araf 7/23, Bakara 2/37.

¹¹⁰⁵ Bakara 2/37.

¹¹⁰⁶ Kılıç, 1984, s. 289, Kahraman, 2011, s. 156.

¹¹⁰⁷ Bakara2/38, Araf 7/24, Taha20/123.

İsa'nın kendini feda etmesi ve vaftiz olmakla kurtuluşa ereceklerine inanmaktadırlar. İslam'da ise bu durum Taha suresi 115-121 ayetlerindeki üsluptan dolayı tartışılmış ve farklı şekillerde yorumlanmaktadır. İslam inancında bazı alimlere göre Hz Adem yasak ağaçtan yememe emrine uymadığından dolayı şaşırıp asi oldukları ve zelle olarak ifade edilen bir anlamda küçük günahı işledikleri belirtilmekte ve bu durum Hz Adem sonrası insanlık için bir uyarı amacıyla gerçekleştiği düşünülmektedir. İslam'da işlenen ilk günahıktan sonra Hz Adem'in tövbe etmesi tövbesinin Allah tarafından kabul edilmesi yeryüzündeki diğer insanlar için bir örnek teşkil edip bir günaha düştüklerinde samimi bir şekilde tövbe ettiklerinde Allah'ın affının daima gerçekleşeceğine inanmaları önemsenmiştir.¹¹⁰⁸ Bazı alimlere göre de Hz Adem cennette daha peygamber olmadan önce kasıtsız işlediği ve hemen ardından tövbe edip affedildiği düşüncesiyle birlikte İslam'da peygamberlerin ismet sıfatının ancak peygamberlikle başladığı çünkü yeryüzüne indikten sonra kendisine peygamberlik verildiği bilinmektedir.¹¹⁰⁹

Hz Adem ve Hz Havva'nın günah işlediğini bu nedenle mükemmel bir hayattan daha düşük bir seviyeye inip cennetten düşüşünü kabul eden İslam bunun sonucunun tamamen ferdi olduğunu belirtmektedir. İslam'da Adem ve Havva'nın işlediği suç sadece kendilerini ilgilendirmekte, soylarına geçen bir asli günah kavramı İslami öğretiyle asla bağdaşmaz hatta bu tutuma karşıdır.¹¹¹⁰ Çünkü Kur'an'da Adem ve Havva'nın işledikleri günahın şahsi olduğu ve onların insanlığı günaha sürükledikleri bu nedenle tüm insanlığın günahlı olduğunu gösteren herhangi bir ayet bulunmamaktadır. Hatta Kur'an günahlarda ferdi sorumluluğu ve ferdi ceza fikrini ön plana alır.¹¹¹¹ Ayrıca İslam'da insanlar masum olarak yaratılmış dünyaya hem iyilik/hayır hem de zaaflarından dolayı günah işlemeye meyilli bir kabiliyette günahsız olarak gelmektedirler.¹¹¹²

2.7 İslam'da Peygamberlerin Günahsızlığı Durumu ve Bazı Peygamberlerin Zelleleri

Bu bölümde İslam'da Allah'tan aldığı vahyi insanlara iletmekle görevli olan peygamberlerin günahsızlığı durumu ve bazı peygamberlerin işlemiş oldukları zellelere

¹¹⁰⁸ Bolay, Süleyman Hayri, "Adem" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 1. s. 362.

¹¹⁰⁹ Kılıç, 1984, s. 289.

¹¹¹⁰ Kılıç, 1984, s. 296-299.

¹¹¹¹ Enam 6/164, İsrâ 17/15, Fatır 35/18, Zümer 39/7, Necm 53/38, Lokman 31/33.

¹¹¹² Bebek, 2016, s. 283.

değineceğiz.

2.7.1. İslam’da Peygamberlerin Günahsızlığı

İslam’a göre insanlar için geçerli ve mümkün olan günaha düşme eylemi Allah’ın emir ve yasaklarını insanlara ileten, onlara doğru yolu göstermede örnek bir şahsiyet olan peygamberler içinde geçerli midir? Bu soruyu içeren konu İslam literatüründe özellikle akaid ve kelam ilminde “ismetü’l-enbiya” adı altında incelenmiştir. Ancak biz bu bölümde araştırma alanımıza ve konumuzun sınırlarına bağlı kalarak İslam inancında peygamber-günah ilişkisi bağlamında ele alacağız.

İslam inancında peygamberlere has olan ismet sıfatı yani peygamberlerin günahsız olmaları itikadi bir mesele olarak tartışmalı bir konudur. Bu konuyla ilgili olarak Kur’an’da teorik bir açıklama bulunmamakla birlikte günah, eşanlamlıları ve bunlara bağlı olarak af, tövbe gibi kavramlar bazı peygamberlerle ilintili olarak geçmektedir.¹¹¹³

Sözlükte ismet “men etmek, engel olmak, korumak” anlamlarında kullanılmaktadır. Kur’an’da “korumak, kurtarmak, Allah’a sarılmak, tutunmak” anlamları verilmekte ancak bu ayetlerde peygamberlerin ismetine değinilmemiş¹¹¹⁴ ve bu konuda açık bir veri de bulunmamaktadır. Kelami terim anlamı ise “peygamberlerin günah işlemeye meyilli olmalarına rağmen günahattan uzak olma durumları ve Allah’ın peygamberlerinin kadir ve kıymetini düşürecek şeylerden onları uzak tutması, engel olması, günah işlemekten koruması” anlamlarını içermektedir.¹¹¹⁵

Peygamberler Kur’an’da diğer insanlar gibi beşer olduklarını,¹¹¹⁶ tebliğ ettiği vahiyden kendinin de sorumlu olduğu,¹¹¹⁷ Allah’ın seçip hidayete erdirdiği,¹¹¹⁸ peygamberlik görevini verdiği kimseler olarak geçmektedir. Ancak peygamberlerin ismet sıfatına ait açık ayet bulunmamakla birlikte ima eden, gösteren bazı ayetler bulunmaktadır.¹¹¹⁹ Kur’an’da peygamberlere itaat edilmesi,¹¹²⁰ dini konularda asla taviz

---

¹¹¹³ Kılıç, 1984, s. 301.

¹¹¹⁴ Bulut, 2016, s. 135.

¹¹¹⁵ Bulut, 2016, s. 134.

¹¹¹⁶ İsra 17/94-95, Enbiya 21/8, Hacc 22/75.

¹¹¹⁷ Araf 7/6-7, Ahzap 33/75.

¹¹¹⁸ Ali İmran 3/74, Enam 6/88.

¹¹¹⁹ Konuyla ilgili ayetler için geniş bilgi bkz. Fahreddin Er-Razi, İsmetül Enbiya/peygamberlerin Masumiyeti çev. Hasan Fehmi Ulus, İlim Yayınları, İstanbul 1986, s. 41-48.

¹¹²⁰ Enfal 8/20,46.

vermedikleri,¹¹²¹ işlerinde hayırlı¹¹²² ve seçkin kılınmaları,¹¹²³ tebliğ ettiklerinde yalan söylememesi,¹¹²⁴ vahyi gizlememesi,¹¹²⁵ cehennem azabı ve Allah'ın lanetiyle tehdit edilmemeleri¹¹²⁶ gibi birçok ayette peygamberlerin ismet sıfatına sahip olmaları gerekliliğine işaretler bulunmakta ve bu selim aklın da kabul edebileceği bir durumdur. Dolayısıyla ilahi terbiye ile yetişmiş olduğu düşünülen peygamberler özellikle vahyin insanlara olduğu gibi tebliğ edilmesinde hata yapmamakla birlikte zina, sihir, hırsızlık, yalan, iftira, fesatlık, kıskançlık gibi çirkin, yüz kızartıcı işlerden ve en büyük günahlardan olan küfür ve şirke girmekten uzaktırlar. Onlar inananların lider ve rol modeli olduğu için görevlerini tehlikeye atacak, ona ters gelecek herhangi bir eylem ya da davranıştan korunmuş olmaları hem dini gereklilik hem de akla uygundur ve tabii bir durumdur. Ayrıca dini tebliğ ve tebyin etmede peygamberlerin ismet sıfatına sahip olup Allah'ın koruması altında oldukları İslam alimlerince ittifak edilen bir husustur.

Peygamberlerin ismet hallerinde, bir zorlama ya da iradenin bulunmaması söz konusu değildir. İsmet sıfatı peygamberlere Allah'ın bir lütfü olup kişiyi hayır işlemeye sevk eder, kötülük işlemeye de engel olur.¹¹²⁷ Çünkü günah genel olarak iradi ve kasdi bir isyanı içerdiğinden Allah'ın insanları doğru yola iletmekle görevlendirdiği peygamberler bunun dışındadır.

Peygamberler dini tebliğ ve tebyin göreviyle insanlar arasından seçildikleri için onların hem dini hem de beşeri yönleri bulunmaktadır. Dini olarak herhangi bir hata işlemezken insani yönlerinden dolayı hata yapıp yapmadıkları, hatalarının mahiyetinin ne olduğu İslami mezheplerce tartışılmış bir konudur. Yine peygamberlerin hatalarının günah olarak kabul edilip edilmemesi, günah ise bunun büyük ya da küçük mü olduğu, peygamberlikten önce mi sonra mı gerçekleştiği durumu ihtilaflı bir konu olup İslam düşünce tarihi boyunca tartışılmıştır. Ehl-i Sünnete göre peygamberlik için ismet sıfatı şarttır. Onlara göre bütün peygamberler peygamberlik süresince büyük ve küçük günahlardan masumdurlar.¹¹²⁸ Müslümanların çoğu ise peygamberlerin görevleri sırasında, peygamberlik öncesi ve sonrasında büyük ve küçük günahlardan masum

---

¹¹²¹ Yunus 10/15, İsrâ 17/73-74.

¹¹²² Enbiya 21/90.

¹¹²³ Sad 38/45-47.

¹¹²⁴ İsrâ 17/73-75.

¹¹²⁵ Hakka 69/44-47.

¹¹²⁶ Nisa 4/14.

¹¹²⁷ Kılıç, 1984, s. 302.

¹¹²⁸ Kahraman, 2011, s. 170-171.

olduğu konusunda aynı fikirdedir.¹¹²⁹ Özellikle Hz Muhammed ve Hz İbrahim gibi birçok peygamberin peygamberlikten önce de küfre, şirke yönlendiren durum ve kişilerden uzak durup ahlaki olarak da hataya düşmeyip güvenilir insanlar olarak tanınmışlardır.¹¹³⁰ Bu durum da peygamberlerde ismet sıfatının varlığını destekler niteliktedir.¹¹³¹ Ehli Sünnet ve Mutezile'ye göre ismet sadece peygamberlere ait bir nitelikken Şia'da ise imamların da günahlardan uzak olup masum oldukları inancı bulunmaktadır.¹¹³² Peygamberlerin ismet sıfatıyla ilgili olarak Maturidi, Mutezile ve Şia'da benzer görüşler bulunmaktadır. Bunlar ismet sıfatının Allah'ın bir lütfu olduğunu, peygamberlerin günah işleme konusunda masum olduklarını kabul etmektedirler. Eşariler ise ismet sıfatıyla ilgili olarak Allah'ın peygamberler için itaati yarattığını ancak isyanı yaratmadığını düşünmektedir. Bu da peygamberlere meleklik vasfı verme olarak görüldüğünden eleştirilmiştir.¹¹³³

Eşari, Maturidi ve Mutezile âlimlerinin çoğu ismet sıfatını esas almakla birlikte peygamberlerin bilerek, isteyerek, kasten değil de insan olmanın gereği olarak bilmeyerek, yanılarak ve unutarak bazı küçük günahları işleyebildiği düşüncesine sahiptir. Ancak bu durumun günah değil de “zelle” denilebilecek bazı hataların olabileceği anlamına geldiği düşünülmektedir.¹¹³⁴

Günahsızlık konusunda diğer ilahi dinlerden Hıristiyanlıkta Hz Âdem'in işlemiş olduğu günahattan dolayı insanlık kalıtımsal yolla günahkar görülmüştür. Ancak İsa, annesi Meryem, İsa'nın yeryüzündeki vekili kilise, kilisenin dolayısıyla İsa'nın temsilcileri olan papazlar, Hıristiyanlıktaki bazı ulvi kişiler bu asli günah denilen günahkârlıktan muaf tutulmuşlardır.¹¹³⁵ Dolayısıyla Hıristiyan inancında her ne kadar herkes günahkar olarak görülsün de günahsız olduğuna inandıkları bazı kişiler bulunmaktadır. Bir diğer ilahi din olan Yahudilikte ise kutsal kitapları Tevrat'ta geçen peygamberler ve önemli şahsiyetlerin bazı günahlarından bahsedilmekle birlikte özellikle Ortodoks Yahudilikte hiç kimsenin günah işlemekten tamamen kurtulamayacağı inancı yer almaktadır. Bununla beraber Yahudilikte samimi bir tövbe ile Tanrı'nın günahları affedeceği ve önemli olan

---

¹¹²⁹ Kahraman, 2011, s. 171.

¹¹³⁰ Kahraman, 2011, s. 170-171.

¹¹³¹ Bulut, 2016, s. 135.

¹¹³² Bulut, 2016, s. 135.

¹¹³³ Bulut, 2016, s. 135.

¹¹³⁴ Kılıç, 1984, s. 306.

¹¹³⁵ Kılıç, 1984, s. 301-302.

peygamberlerin daha çok mesajlarının doğruluğuna vurgu yapılmaktadır.¹¹³⁶

2.7.2. Bazı Peygamberlerin Zelleleri

Sözlükte “ayağı kaymak, sürçmek, hata yapmak, yanılmak” anlamlarında kullanılan zelle terim olarak İslam’da “sorumlu olan kişinin her hangi bir kastı olmadan yaptığı yanlış ya da hata”dır.¹¹³⁷ Kur’an’da geçen zelle ifadesi şeytanın tahrikiyle ve kişinin yanılmasıyla gerçekleşmiştir.¹¹³⁸ Özellikle Maturidi ekolüne bağlı âlimler içerisinde zelleyi peygamberlere bağlamakla birlikte peygamberlik esnasında onlardan yanılma ve unutmaya ortaya çıkan küçük günahlar olarak tabir edenlerde bulunmaktadır. Ancak büyük çoğunluk zelle tabirini daha çok kullanmakta ve peygamberlerin zelle işleyebileceklerini düşünmektedir.¹¹³⁹ Ayrıca bazı alimler zellenin vahiy öncesi olduğunu savunmakta bazıları ise zelleyi en uygun olandan daha az uygun olana yönelik olarak düşünmektedir. Yani en uygun olan durumu terk edip daha az uygun olan bir helal eylemi yapma olarak değerlendirilir. Yoksa hak olandan batıla, itaatten isyana yönelik anlamını ihtiva etmemektedir.¹¹⁴⁰ Ancak zelleler peygamberlerin üstün özelliklerine, görevlerine halel getirmemekte onlara inananlar için bir ders ve ibret niteliğinde olup insanlara örnek bir şahsiyet olduğundan zellelerin birçok hikmetlerinin de olabileceği vurgulanmıştır.¹¹⁴¹ Dolayısıyla Kur’an’da bazı peygamberler bazı kararları ve uygulamaları nedeniyle Allah tarafından uyarılmışlardır. Bu konuda özellikle Hz Adem, Hz İbrahim, Hz Yusuf, Hz Yunus, Hz Musa, Hz Muhammed peygamberler örnek gösterilebilir.¹¹⁴²

Peygamberler içerisinde ismet konusunda en çok konuşulan isim Hz Adem bulunmaktadır. Nitekim Kur’an’da Hz Adem’le ilgili günah işlediğine yönelik ayetler yer almaktadır.¹¹⁴³ Hz Adem’in cennete yasak ağaçtan yemesiyle günaha düşmüş ancak hemen ardından affedildiği bildirilmektedir.¹¹⁴⁴ Yine bu konuda ayette Hz Adem’in tövbesinin kabul edilmesinden sonra peygamber olarak seçildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Hz Adem’in işlediği günah peygamberliğinden önce gerçekleşmiş ve onun

¹¹³⁶ Bulut, Mehmet, “İsmet” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 23. s. 134.

¹¹³⁷ Akçay, Mustafa, “Zelle” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 44. s. 223.

¹¹³⁸ Bakara 2/36,209, Ali İmran 3/155.

¹¹³⁹ Akçay, 2016, s. 224.

¹¹⁴⁰ Akçay, 2016, s. 224.

¹¹⁴¹ Kılıç, 1984, s. 303, Kahraman, 2011, s. 170.

¹¹⁴² Bulut, 2016, s. 136.

¹¹⁴³ Bakara 2/36, Araf 7/22-23, Taha 20/121.

¹¹⁴⁴ Taha 20/122.

peygamberliğine bir zarar vermemiştir.¹¹⁴⁵ Hz İbrahim'in zellesi ile ilgili olarak kavminin putperest törenlerine katılmamak için "Ben hastayım"¹¹⁴⁶ demesi ve kavminin putlarını kırdıktan sonra bu eylemi büyük puta yüklemek için "işte belki şu büyükleri yapmıştır."¹¹⁴⁷ demesi onun yalanvari sözler söylediğine dair bazı iddialar bulunmaktadır. Ancak bu ayetlerden anlaşıldığı üzere Hz. İbrahim kavmini düşündürmeye, putlardan vazgeçirmeyi ümit etmiştir. Yalan söylemek amacıyla değil putperestlikle mücadelede başarılı olabilmek için kavmini uyarmak için kullandığı bir yöntem olduğu düşünülmektedir.¹¹⁴⁸ Hz Yusuf ve Züleyha arasında geçen olayda Hz Yusuf'un kadına karşı biraz meyli olduğunu ve bunun bir peygamber için hata olduğunu iddia edenler bulunmaktadır. Hz Yusuf bir beşer olarak günaha meyil göstermiş olabilir ancak Allah'ın burhanıyla günahattan korunmuş ve günah olan eylemi yapmamıştır. Dolayısıyla Hz Yusuf'un ismeti apaçık Kur'an'da belirtilmiştir.¹¹⁴⁹ Hz Musa'nın peygamberliğinden önce hataen adam öldürme zellesi Kur'an'da geçmektedir.¹¹⁵⁰ Burada Hz Musa'nın davranışı daha evla olanı terk etme olarak değerlendirilmektedir. Çünkü Allah kafirin kanını mübah kılmıştır ancak evla olan katlinin sonraki zamana bırakılmasıdır. Ayrıca ayette Hz Musa'nın kasten yapmadığı bu durumdan dolayı üzüldüğü, af dilediği ve bağışlandığı belirtilmektedir.¹¹⁵¹ Hz Yunus'un Allah'ın emrini ihlal edip izinsiz görev yerini terk ettiği, Allah hakkında bir zanna kapıldığı Kur'an'da yer almaktadır.¹¹⁵² Allah'ın kendine güç yetiremeyeceğini zannetmesi ve kavmine kızarak görev bölgesini terk etmesi Hz Yunus'un zellesi olarak tartışılmıştır. Ancak ayetlerden anlaşıldığı üzere Hz Yunus'un kızması Allah'a karşı değil, kavminin küfrüne sabredemeyip onlara kızması şeklinde olduğu ve bu nedenle Allah tarafından uyarıldığı, affedildiği Kur'an'da aktarılmıştır.¹¹⁵³

Hz Peygamberle ilgili olarak da Kur'an'da yaptığı bazı hatalardan dolayı uyarılmıştır. Bedir Savaşından sonra esirlerle ilgili olarak sahabeyle istişarede bulunmuş ve fidye alınmasını kararlaştırmışlardır. Ancak gelen ayetle Hz Peygamber uyarılarak

---

¹¹⁴⁵ Kılıç, 1984, s. 307-308.

¹¹⁴⁶ Saffat 37/88-89.

¹¹⁴⁷ Enbiya 21/57.

¹¹⁴⁸ Kahraman, 2011, s. 161.

¹¹⁴⁹ Yusuf 12/23,24,32.

¹¹⁵⁰ Kasas 28/15-16.

¹¹⁵¹ Kasas 28/16, Taha 20/40, Kılıç, 1984, s. 310-312.

¹¹⁵² Enbiya 21/87.

¹¹⁵³ Kalem 68/18,49.

belli bir zamana kadar esir sahibi olmanın peygamberlere yakışmadığı bildirilmiştir.¹¹⁵⁴ Yine Hz Peygamber müşriklerden ileri gelenleri İslam'a davet ederken yanına gelen âmâ ile ilgilenmediği için uyarılmıştır.¹¹⁵⁵

2.8 İslam'da Günah ve Ceza

İslam'da kişi kendi yapıp ettiklerinden sorumlu olduğu için günahının karşılığı ceza da şahsidir. İslam inancında kimse ne atalarının ne de başkalarının cezasını üstüne alamaz, onların cezalarından da sorumlu tutulamaz. Ancak Allah'ın emir ve yasalarını ihmal ve ihlal edenler, bununla yetinmeyip başkalarını da günah işleme konusunda etkileyip kötülüğe bir yol açmışsa aynı davranışta bulunan herkesin günahından ve cezai işleminden sorumlu tutulmuştur.¹¹⁵⁶ Nitekim Kur'an'da da bu konuda çeşitli ayetler bulunmaktadır.¹¹⁵⁷ Örneğin Hz Muhammed'e indirilen vahyin "öncekilerin masalları" olarak söyleyenlerin saptırdıkları herkesin günahından da sorumlu oldukları belirtilmektedir. Yine bir hadiste de Hz Peygamber günaha yol açan kişilerin, onunla amel eden herkesin günahının bir misliyle karşılık göreceğini ifade etmiştir.¹¹⁵⁸ Aynı zamanda İslam'da Kur'an'da geçen ayetlere göre Allah'ın günahların cezasını misliyet esasına göre vereceği inancı hâkimdir. Kur'an'da "o takdirde sana hayatın da, ölümün de kat kat azabını tattırdık."¹¹⁵⁹, "onlar kendi yüklerini (azaplarını) kendi yükleriyle beraber başka yükleri de taşıyacaklar",¹¹⁶⁰ peygamber kadınlarının da kim edepsizlik yaparsa onun için azap iki kat olur."¹¹⁶¹, "bozguncuların yaptıklarından dolayı onlara azap üstüne azap verdik."¹¹⁶² gibi ayetler Allah'ın herkese adaletli davrandığını kimseye zulmetmediğini göstermektedir. Çünkü günah işleyen kişinin Allah katındaki durumu, Allah'ın kendine lütfettiği nimetlere karşı nankörlük yapıp günah işlemelerinden, yaratılışlarına aykırı davranmalarından, günaha aracılık yapmalarından dolayı günahlarına karşılık cezalar kat kat derece derece verilmektedir.¹¹⁶³

---

¹¹⁵⁴ Enfal 8/67-68.

¹¹⁵⁵ Abese 80/1-10, Bulut, 2016, s. 136.

¹¹⁵⁶ Bebek, 2016, s. 283.

¹¹⁵⁷ Nahl 16/24-25, Sebe 34/31-33.

¹¹⁵⁸ Müslim, İlim, 15-16, Buhari, İ'tisam, 15.

¹¹⁵⁹ İsra 17/75.

¹¹⁶⁰ Ankebut 29/13.

¹¹⁶¹ Ahzap 33/30.

¹¹⁶² Nahl 16/88.

¹¹⁶³ Bebek, 1998, s. 100-103.

İslam hukukunda işlenen günahlara karşılık dünyevi ve uhrevi cezalar olmak üzere iki tür yaptırım uygulamaları bulunmaktadır.¹¹⁶⁴ Dünyevi cezalarda, Allah'ın kendisine itaatsizlik edip Onu inkâr eden günahkâr kavimleri çeşitli şekillerde helak etmesi ile ilgili cezalar ve Müslüman bir kişinin Allah'ın koymuş olduğu kuralları hiçe sayıp toplum düzenini de ihlal etmesi ile ilgili cezalar olmak üzere iki durum söz konusudur.

2.8.1. Dünyevi Cezalandırma

Bu bölümde Allah'ın günahkar kişilere ve toplumlara dünya hayatındayken uyguladığı ve uygulanmasını istediği cezalara değineceğiz.

2.8.1.1. Günahkar Kavimlerin Cezalandırılması

İlk durumda Allah'ı inkâr edip emir ve yasaklarını yerine getirmeyen, daha önceden her türlü uyarıda bulunulmasına rağmen bu uyarıları dikkate almayan, Allah'ın gönderdiği yol göstericileri reddeden, doğru yolu bulmaları imkânsız olan, diğer insanların da ıslahına engel olan toplulukların dünya hayatında iken helak edilerek cezalandırılacağı¹¹⁶⁵ birçok ayette belirtilmiştir.¹¹⁶⁶ Ayrıca günahkâr bu topluluklar sadece dünyevi ceza ile kalmayıp ahirette de ebedi azaba çarptırılacakları da yine çeşitli Kur'an ayetlerinde izah edilmiştir.¹¹⁶⁷ Helaka uğrayan günahkâr kavimlerin cezalandırılmaları genellikle ansızın ve hep hazırlıksız haldeyken gerçekleşmekle beraber Allah'ın emrindeki tabiat güçleri ile yapılmıştır.¹¹⁶⁸ Günah işleyip helaka uğrayan bu kavimlerin anlatılmasındaki amaç Kur'an'a göre günah işleyen önceki kavimlerin durumlarını göstererek sonrakileri haberdar etmek, onların bu hallerinden ibret ve nasihat almaktır.¹¹⁶⁹

Kur'an günahkar kavimlerin işledikleri günahların karşılığı olan cezayı; topluluğun beşeri yönelimlerinin sonucu olması bakımından tarihi, kavimlerin olumsuz bir yön seçtiklerinden dolayı cezayı hak ettikleri, cezanın kavimlerin, toplulukların tavır ve

---

¹¹⁶⁴ Bebek, 2016, s. 283.

¹¹⁶⁵ Bebek, 2016, s. 283.

¹¹⁶⁶ Sad 38/3, Ankebut 29/40, İsrâ 17/16, Saffat 37/136, Ahkaf 46/24-25, Muhammed 47/10.

¹¹⁶⁷ Nisa 4/197.

¹¹⁶⁸ Kılıç, 1984, s. 353.

¹¹⁶⁹ Kılıç, 1984, s. 353.

davranışlarından kaynaklandığı şeklinde sunmaktadır.¹¹⁷⁰ İslam'da günahkar kavimlerin cezalandırılmadan önce uyarılmaları temel esastır. Çünkü Kur'an'da Allah insanlara yol gösterecek bir kitap ve peygamber göndermeden, açıkça yapılan şeyin yanlış olduğunu göstermeden, iyiyi ve kötüyü göstermeden, yanlış olan konular hususunda uyardıktan işlenen günahlar sebebi ile toplulukların cezalandırılmayacağı belirtilmiştir.¹¹⁷¹ Aksi takdirde Kur'an cezalandırılanlar tarafından haklı bir itirazın olacağını bildirmiştir.¹¹⁷² Ayrıca Kur'an'da günahkar kavimlerde küçükte olsa günahından döndüklerine dair bir işaret olduğu durumda Allah'ın cezalandırmadan vazgeçtiği bildirilmektedir.¹¹⁷³

İslam inancında ayetlerden anlaşıldığı üzere günahkar topluluklar dünyevi çizgide anlamlı cezalarla cezalandırılmıştır.¹¹⁷⁴ Kur'an'da geçen günahkar kavimlerin ortak yönü, kendilerine gönderilen peygamberleri, elçileri yalanlamaları, düşmanlık göstermeleri ve günaha düşüp taşkınlık göstermeleri olarak düşünülebilir. Öte yandan Kur'an'ın verdiği bilgilere göre günahkar kavimlerin cezalandırma şekilleri; taş yağdıran bir kasırga ve şiddetli rüzgar,¹¹⁷⁵ şiddetli ve korkunç bir gürültü,¹¹⁷⁶ suda boğulma,¹¹⁷⁷ yakalama ve yere bastırma,¹¹⁷⁸ deprem, sel¹¹⁷⁹ gibi özellikle tabiat olayları ya da güçleriyle helaka uğramışlardır. Yine ayetlerden anlaşıldığı üzere Allah'a başkaldırı, cinsel sapkınlık, şirik, büyülenme ve kibir gibi günahlarla geçmiş kavimler cezalandırılmıştır. Örneğin dağları oyup sağlam evler yaptığını düşünen Semud kavmi Salih peygamberin azaba karşı uyarılarına rağmen şiddetli ve korkunç bir sesle helaka uğramıştır. Bunun gibi Hud peygamberi dinlemeyen Ad kavmi şiddetli bir rüzgarla, kasırgayla, kibirlenen Sebe halkı sel baskını gibi dünyevi cezalarla cezalandırılmıştır.¹¹⁸⁰

2.8.1.2. Müslüman Bir Kişinin Günahından Dolayı Cezalandırılması

Dünyevi cezanın bu ikinci şekli Müslüman bireyin özellikle ahlaki ve hukuki yönden işlemiş olduğu suç niteliği taşıyan davranışların cezalandırılmasıdır. Günahkar

---

¹¹⁷⁰ Kılıç, 1984, s. 348.

¹¹⁷¹ Enam 6/131, İsrâ 17/15, Kasas 28/59.

¹¹⁷² Taha 20/134.

¹¹⁷³ Enfal 8/33.

¹¹⁷⁴ Kılıç, 1984, s. 348.

¹¹⁷⁵ Fussilet 41/16, Kamer 54/34.

¹¹⁷⁶ Ankebut 29/37-38, Müminun 23/41.

¹¹⁷⁷ Nuh 71/25.

¹¹⁷⁸ Enfal 8/52, Hud 11/102.

¹¹⁷⁹ Sebe 34/16.

¹¹⁸⁰ Fussilet 41/17, Hud 11/68,89, Zariyat 51/41, Furkan 25/38, Sebe 15-17, Ankebut 29/38.

bir mümin için en büyük ceza kişinin kendi içinde yaşadığı dini suçluluk psikolojisidir.¹¹⁸¹ Ancak her ne kadar günahkar kişi psikolojik olarak vicdanen rahatsızlık yaşasa da dünya hayatındayken suçunun karşılığı olarak hukuki cezalar da İslam'da uygulanmıştır. Hukuki yönden olan cezalarda had, kısas ve ta'zir gibi cezai uygulamalar mevcuttur.¹¹⁸² Zina, hırsızlık, içki gibi günahları içeren, miktarı ve niteliği Kur'an ve hadisler tarafından belirlenmiş cezalar had¹¹⁸³ iken daha hafif cezalar içeren haddin dışında kalan Kur'an ve sünnette belirtilmeyen hâkimin takdirine bırakılmış cezalar da ta'zirdir.¹¹⁸⁴ Kasten adam öldürme ve yaralama suçlarında suçlunun işlediği fiile denk bir ceza ile cezalandırılması da kısas ve diyet gerektirir.¹¹⁸⁵

Kur'an'da ve sünnette geçen bazı suçlar ve cezalar ise şunlardır: Zina günahını işleyen yüz sopa,¹¹⁸⁶ iffetli bir kadına zina iftirasında bulunmaya seksen sopa ve şahitliğinin kabul edilmemesi,¹¹⁸⁷ hırsızlık yapana el kesme,¹¹⁸⁸ Allah ve resulüne karşı savaş açma ve yeryüzünde bozgunculuk çıkaranlara öldürülme, asılma, el ve ayaklarının çapraz kesilmesi ya da sürgün¹¹⁸⁹'dür. İçki içmenin cezası Kur'an'da bulunmamakta ancak hadislerden ve sahabenin uygulamalarından elde edilen bilgilere göre seksen sopenin uygun görüldüğünü anlamaktayız.¹¹⁹⁰

Tüm bu cezalara rağmen İslam'da özellikle Hz Peygamberin suçların cezaları, hadleri söz konusu olduğunda ifşa edilmemesini, mümkünse cezaları geçiştirmek, takip etmemek için uğraşmış ümmetine de bunu tavsiye etmiştir. Yine Hz Peygamber özellikle insanları af ve uzlaşma yoluna çağırmıştır. Bu da İslam'ın bir merhamet dini olduğunu göstermektedir.¹¹⁹¹

2.8.2. Uhrevi Cezalandırma

Uhrevi ceza ise, sonsuz mutluluğun, huzurun sembolü olan cennetten mahrum olmak ve cehennem azabına uğramaktır. Bunun yanı sıra günahkâr ancak Allah'a inanan

---

¹¹⁸¹ Bebek, 2016, s. 284.

¹¹⁸² Bebek, 2016, s. 283.

¹¹⁸³ Bardakoğlu, Ali, "Had" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 14. s. 547-548.

¹¹⁸⁴ Başoğlu, Tuncay, "Ta'zir" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 40. s. 198.

¹¹⁸⁵ Dağcı, Şamil, "Kisas" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 25. s. 488.

¹¹⁸⁶ Nur 24/2.

¹¹⁸⁷ Nur 24/4.

¹¹⁸⁸ Maide 5/38.

¹¹⁸⁹ Maide 5/33-34.

¹¹⁹⁰ Buhari, Hudud, 2, Tirmizi, Hudud, 14.

¹¹⁹¹ Kılıç, 1984, s. 360.

bir kişinin yani bir Müslümanın çekmiş olduğu dünyevi cezalar kefaret olarak görülüp uhrevi cezasını azalttığı kabul edilir.¹¹⁹² Özellikle ahlaki yönden kişiyi mahrum bırakan bazıları bedeni olan olumsuz ve fiziki cezalardan bazıları şunlardır: Yapılan tüm amellerin boşa çıkması,¹¹⁹³ ziyanda olmaları zarara uğramaları,¹¹⁹⁴ yardımsız bırakılmaları,¹¹⁹⁵ ümitsiz olmaları,¹¹⁹⁶ nasiplerinin olmamaları,¹¹⁹⁷ kınanmış ve yerilmiş olmaları,¹¹⁹⁸ hor ve hakir görülmeleri,¹¹⁹⁹ yüzlerinin kararmaları,¹²⁰⁰ aç ve susuz bırakılmaları,¹²⁰¹ hoş olmayan zakkum irin ve kaynar su gibi yiyecekler ve içecekler,¹²⁰² kızgın, yakıcı ve doymaz ateş gibi cezalardır.¹²⁰³

İslam'a göre yukarıda bahsedilen tüm cezalar yani bitmek bilmeyen sonsuz bir cehennemdeki ahiret azabı Allah'ı inkar eden kafir ve ona ortak koşan müşrik içindir. Allah'a inanan affa ya da şefaate ulaşmış ancak yine de günahkar kişi ise onlara arınma yeri olarak kabul edilen cehennemde kısmi bir azaptan sonra cennete kabul edileceği inancı bulunmaktadır.¹²⁰⁴

2.9. İslam'da Günahtan Kurtulma ve Arınma Yolları

İslam'da günah olan ya da olmayan eylemler ve davranışlar Kur'an ve sünnetin belirlediği sınırlar içerisinde açık bir şekilde ortaya konulmuştur. İslam inananlara günahın olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak ve telafi etmek için çeşitli fırsatlar ve yollar göstermiştir. Ayrıca bazı İslam âlimlerine göre Allah'ın lütfu ve rahmeti günahkâr da olsa ona inananlara karşı geniştir. Bu nedenle günahkar daha dünya hayatında iken çeşitli yollarla uhrevi cezasından kurtulabilir.¹²⁰⁵ İslam'da bireyin işlemiş olduğu günahlardan kurtulmanın ve arınmanın yolları da dünyada ve ahirette olmak üzere ikiye

¹¹⁹² Buhari, Hudud 8; Tirmizi, İman 11 ve Hudud 12, Bebek, 2016, s. 284.

¹¹⁹³ Bakara 2/217,264,266, Ali İmran 3/22,117, Maide 5/53.

¹¹⁹⁴ Bakara 2/27,121, Ali İmran 3/85,149, Maide 5/5,52.

¹¹⁹⁵ İsra 17/22.

¹¹⁹⁶ Ankebut, 29/23, Mümtehine 60/13.

¹¹⁹⁷ Bakara 2/102, Ali İmran 3/77,176.

¹¹⁹⁸ İsra 17/39,18,22.

¹¹⁹⁹ Enam 6/124, Yunus 10/27, Nahl 16/27, Hacc 22/18.

¹²⁰⁰ Ali İmran 3/106, Zümer 39/60.

¹²⁰¹ Nebe 78/24, Ala 87/5.

¹²⁰² Saffat 37/62-66, Müzemmil 73/13, Ğaşiye 88/6, Hakka 69/36, Nebe 78/25, İbrahim 14/16-17.

¹²⁰³ Konu hakkında geniş bilgi için bkz. Kılıç, 1984, s. 363-367.

¹²⁰⁴ Kılıç, 1984, s. 367.

¹²⁰⁵ Mümin,40/40,Şura, 42/40

ayrılmıştır.¹²⁰⁶

2.9.1. Günahdan Dünyada Kurtulma ve Arınma Yolları

Günahdan dünyada korunma ve arınma yolları istiâze (şeytan ve şeytani güçlerden Allah'a sığınma, günah işlememe konusunda baştan önlem alma), kişinin kendi davranışlarını sürekli kontrol altında tutup kendisini sorgulaması, kişinin işlemiş olduğu günahtan tövbe etmesi, meleklerin duası ve işlenen günahların Allah tarafından örtülmesidir.

Dünyada günahdan kurtulma yolları şunlardır:

- a. İstiaze:** İnsanı günaha götüren tüm kötülüklerden, şeytanın ve şeytanlaşmış güçlerin tahriklerinden, Allah'a sığınmak, O'ndan yardım talep etmek anlamına gelmektedir.¹²⁰⁷ Günaha düşmeden daha başında iken önlem alma anlamını da içeren istiaze daha çok Kur'an'ın okunmasında¹²⁰⁸ ve Müslümanlardan yaptıkları tüm işlerin başında yapılması istenmektedir.¹²⁰⁹ Kur'an ayetlerinde belirtildiği gibi Hz Meryem oğlu Hz İsa'yı şeytanın kötülüklerinden Allah'a emanet etmiş,¹²¹⁰ Hz Nuh bilmediği yakışık olmayan soru sormaktan¹²¹¹ Hz Yusuf hata yapmaktan,¹²¹² öldükten sonraki yaşama inanmayanlardan,¹²¹³ cahillikten,¹²¹⁴ günahkar kavmin düşmanlığından¹²¹⁵ gibi kötülüklerden, günahlardan Allah'a sığınmayla bir kurtuluş yolu görünmektedir. Nitekim Hz Peygamber'in de şeytanın vesvesesi, kötü niyetli kişilerin şerleri gibi kötülüklerle karşı istiazede bulunması Kur'an'da birçok ayette emredilmiştir.¹²¹⁶
- b. Meleklerin Duası:** Kur'an'da Allah'a iman eden kullar ile O'nun ruhani, masum sürekli itaat ve ibadetle uğraşan melekler arasında meleklerden insanlara doğru tek taraflı bir ilişkiden bahsedilmektedir. Bu durumda özellikle meleklerin dünyada yaşayan müminler için şefaath, ilham, onları itaat etmeye

---

¹²⁰⁶ Kılıç, 1984, s. 369.

¹²⁰⁷ Demirci, Mustafa, "İstiaze" T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 23. s. 318.

¹²⁰⁸ Nahl 16/98.

¹²⁰⁹ Kılıç, 1984, s. 389.

¹²¹⁰ Ali İmran 3/36.

¹²¹¹ Hud 11/47.

¹²¹² Yusuf 12/23,79.

¹²¹³ Mümin 40/27.

¹²¹⁴ Bakara 2/67.

¹²¹⁵ Duhan 44/20.

¹²¹⁶ Araf 7/200, Nahl 16/98, Miminun 23/97-98, Mümin 40/56, Fussilet 41/36, Felak 113/1, Nas 114/1.

yaklaştıracak araçlar için dua ettikleri bilinmektedir. Ayetlere göre melekler Allah'a iman etmeyenlerin inanmaları, günahkarların tövbe etmesi için, insanlara verilecek cezanın ertelenmesi ve affedilmesi için Allah'a talepte buldukları ifade edilmiştir.¹²¹⁷ Ayrıca meleklerle beraber Hz Nuh,¹²¹⁸ Hz Yusuf,¹²¹⁹ Hz İbrahim,¹²²⁰ Hz Musa¹²²¹ gibi bazı peygamberlerin insanların affi için Allah'tan talepte buldukları Kur'an'da yer almaktadır. Dolayısıyla İslam'da bir başkası insanların günahlarının affi için talepte bulunabilir ancak günahı bir başkası affedemez. Çünkü İslam'da Kur'an'ında üzerinde durduğu gibi günahın affedilmesi sadece Allah'a aittir.¹²²² İslam'da Hıristiyanlıktaki gibi bir günah itirafı ve Allah'ın dışında birinin günahı bağışlama yetkisi kesinlikle bulunmamaktadır.¹²²³

c. Günahların Örtülmesi: Kur'an'da "hasenat" diye geçen iyiliklerin kötülükleri yani günahları sildiğinden bahsedilmektedir.¹²²⁴ Hz Peygamber de bu konuda kötülüğün ardından bir iyiliğin yapılmasını istemekte ki böylelikle günahın/kötülüğün silinmesi gerçekleşsin.¹²²⁵ Ancak bu günahların silinmesi rastgele, sebepsiz yere değil günahların silinmesine sebep olacak bazı iyi amellerin yapılmasıyla olacaktır. Bunlar başta farz ibadetler olmak üzere Allah'a her türlü itaati sağlayacak eylem ve davranışlardır.¹²²⁶ Kur'an'da bu davranışların en başında takva,¹²²⁷ Allah'ın emirlerini yerine getirme,¹²²⁸ sadaka,¹²²⁹ hicret, Allah için savaşma ve şehit olma,¹²³⁰ namaz, zekat, oruç gibi ibadetleri yerine getirme, peygamberlere iman edip yardımcı olma ve Allah'ın rızası için borç verme¹²³¹ gibi hasenatlar, salih ameller günahların örtülmesine böylelikle günahlardan kurtulma ve arınma için bir yol olmaktadır. Yapılan

---

¹²¹⁷ Şura 42/5, Mümin 40/7.

¹²¹⁸ Nuh 71/28.

¹²¹⁹ Yusuf 12/98.

¹²²⁰ İbrahim 14/41, Şuara 26/86.

¹²²¹ Araf 7/15.

¹²²² Bakara 2/135, Nisa 4/17,110, Maide 5/40, Tevbe 9/104.

¹²²³ Kılıç, 1984, s. 392-394.

¹²²⁴ Hud 11/114, Ankebut 29/7, Muhammed 47/2.

¹²²⁵ Tirmizi, Birr, 55, Darimi, Rikak, 74.

¹²²⁶ Kılıç, 1984, s. 386-387.

¹²²⁷ Enfal 8/29.

¹²²⁸ Talak 65/5.

¹²²⁹ Bakara 2/271.

¹²³⁰ Ali İmran 3/195.

¹²³¹ Maide 5/12.

itaat, ibadet ve salih amelle özellikle küçük günahların örtüleceği kastedildiği, büyük günahların durumunun ise farklı olduğu düşünülmektedir.¹²³²

- d. Vicdan Denetimi:** İnsan davranışlarını kontrol altında tutan, ahlaki olarak iyi özellikler göstermeyi sağlayan meleke olan vicdan, insanı günden alıkoyan, kurtuluşunu sağlayan önemli bir yoldur.¹²³³ Vicdan insandaki kötülük duygusunu bastırır, iyilik duygusunu açığa çıkarır, insanı hayra yöneltir.¹²³⁴ Allah tüm insanların fitratına yerleştirdiği vicdan sayesinde iyiliği ve kötülüğü ayırt edebilecek gücü vermiştir.¹²³⁵ Ancak bu vicdan gücü evrensel değil insandan insana, inancına göre değişir. Bu nedenle aklı, doğru düşünceyi kuvvetlendirerek, araştırmayı doğru yaparak iyiliğe yönlendiren bir vicdanî kontrol sağlanmalıdır.¹²³⁶ Kur'an'da birçok yerde geçen vicdan, tefsircilere göre nefsin mertebelerinden biri olan "nefsi levvame" ile ilişkilidir. Bu nefis, iyilik yapmakta iyi olmasına rağmen sürekli kendini kınamakta ve hesaba çekmektedir. Böylelikle bir anlamda vicdanın fonksiyonunu yerine getirmektedir.¹²³⁷ Vicdan sayesinde kişi kendini sürekli sorgulamakta, onun iyilik işleyip mutlu olmasını, kötülük yaptığında rahatsızlık hissedip sıkıntıya girmesini sağlamaktadır. Örneğin Kur'an'da Tebuk seferine katılmayan üç sahabe bu durumdan rahatsızlık duyup sıkıntıya düştüklerinden yaşadıkları yeryüzünün onlara dar geldiği belirtilmiştir.¹²³⁸
- e. Kefaret:** Namaz, zekat, hac, oruç gibi ibadetler, her türlü salih amel, ve yapılan iyilikler insanların günahlarının affedilmesini sağlamakta ve günahlara kefarettir. Ancak bazı günahlar için Kur'an ve sünnette belirlenmiş bazı kefarettiriciler bulunmaktadır. Bunlar: 1) Bile bile kasıtlı olarak yapılan yeminin kefareti on fakiri doyurmak ya da giydirmek ya da bir köleyi azad etmek ya da üç gün oruç tutmak.¹²³⁹ 2) İhramlı iken avlanmanın kefareti öldürdüğü hayvana eş değer bir kurban kesme ya da bedelini fakire yedirme ya

---

¹²³² Kılıç, 1984, s. 386.

¹²³³ Kılıç, 1984, s. 394.

¹²³⁴ Kılıç, 1984, s. 395.

¹²³⁵ Nuh 71/14, Şems 91/8.

¹²³⁶ Kılıç, 1984, s. 401.

¹²³⁷ Kahraman, 2011, s. 176.

¹²³⁸ Tevbe 9/25, Kılıç, 1984, s. 398-399.

¹²³⁹ Maide 5/89.

da oruç tutma.¹²⁴⁰ 3) Hacda vaktinden önce tıraş olmanın kefareti kurban kesme, fakir doyurma, oruç tutma.¹²⁴¹ 4) Yanlışlıkla bir Müslümanı öldürmenin kefareti, ölenin ailesine diyet verilmesi, bir köle azad etme, art arda iki ay oruç tutma.¹²⁴² 5) Farz olan Ramazan orucunu bile bile bozmanın kefareti, bir köle azad etme, iki ay oruç tutma, altmış fakiri doyurma.¹²⁴³ Dolayısıyla İslam'da emredilen bu kefarete eylemlerinin hem ibadet hem de ceza boyutu bulunmakta ve daha insan dünya hayatında iken işlemiş olduğu günahı kurtulmakta ve arınmaktadır.¹²⁴⁴

f. Tövbe: Günah işleyen kişinin kendi içerisinde yaşadığı olumsuzluklardan kurtulması ve arınması için Allah'ın insanlara sunduğu akla ilk gelen en iyi yol tövbe olarak düşünülmektedir. Kur'an'da seksen sekiz yerde geçen bu kavram hem Allah için hem de insan için kullanılmakta olup¹²⁴⁵ kelime olarak “dönmek, yönelmek”,¹²⁴⁶ “affetme, bağışlanma”,¹²⁴⁷ “yapılan hatadan pişmanlık duymak”¹²⁴⁸ anlamlarına gelmektedir.¹²⁴⁹ Tövbeye terim olarak müminin manevi yapısına ve imani duyarlılığına göre değişen birçok anlam verilmektedir. Tövbeye Sadık Kılıç, günahı uzaklaşma, insanın mükemmelliğini zarara uğratan her şeyden uzaklaşma anlamını vermektedir.¹²⁵⁰ Gazali, Allah'a uzak şeytana yakın olan her şeyden geri dönmek¹²⁵¹ olarak tarif ederken tövbe konusunda en derli toplu tanımı veren Cihad Tunç, Allah yönünden işlenen günahı, kötülüğü ve kabahati affedip bağışlamak, kul yönünden işlediğinin günah olduğunu bilip terk etmek ve Allah'a dönmek yani Allah'ın emir ve yasaklarını yerine getirmek suretiyle Allah'a sığınmak, affedilmesini, bağışlanmasını istemek, yaptıklarından pişmanlık duymak, O'na yalvarmak olduğunu ifade etmiştir.¹²⁵² İslam

---

¹²⁴⁰ Maide 5/95.

¹²⁴¹ Bakara 2/196.

¹²⁴² Nisa 4/92.

¹²⁴³ Buhari, Savm, 30.

¹²⁴⁴ Katar, 1998, s. 57-58.

¹²⁴⁵ Topaloğlu, Bekir, “Tövbe” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 41. s. 279.

¹²⁴⁶ Bakara 2/54, Ahkaf 46/15, Tahrim 66/8.

¹²⁴⁷ Bakara 2/54, Tevbe 9/15, Ahzap 33/24.

¹²⁴⁸ Bakara 2/60, Tevbe 9/3.

¹²⁴⁹ Kılıç, 1984, s. 375.

¹²⁵⁰ Kılıç, 1984, s. 385.

¹²⁵¹ Gazali, 1974, C.4, s.319.

¹²⁵² Tunç, Cihad, Tövbe Hakkında Bazı Meseleler, AÜİFD, Ankara 1981, XXIV, s.394.

inancında Allah'a iman ve ibadetle görevli olan kul selim fitratta yaratılmış ancak kul günah işlemekle bu selim fitrata ve fitrattaki ahit şuuruna ters davranmakta ve Allah'la olan bağı zedelemekte, O'ndan uzaklaşmaktadır. Bu durumda günahından pişmanlık duyup tövbe eden kul bu uzaklaşmaya son verip Allah'la olan bağını yeniden kuvvetlendirmektedir. Böylece tövbe kulun fitratına dönüp ahdini yenilemesidir.¹²⁵³ İlk insan Hz Adem'de görüldüğü üzere tüm ilahi dinler insanda hem iyilik hem de kötülük yapma özelliğinin olduğuna inanmaktadır. Nitekim bir hadiste geçen "her insan günah işleyebilir, günah işleyenin en hayırlısı tövbe edendir."¹²⁵⁴ Bu ifade insanın günah işleme özelliğinin olduğunu ancak tıpkı Hz Âdem'de olduğu gibi günahattan sonra tövbe ile Allah'ın hep açık olan rahmet kapısına tüm insanlar girebilir.¹²⁵⁵ Aynı zamanda tövbe insan nefsinin kirden ve günahattan arındırma çabasıdır.¹²⁵⁶ Kul ile Allah arasındaki manevi bir hal¹²⁵⁷ olan tövbenin ilk şartı pişmanlıktır.¹²⁵⁸ Ardından tövbeye konu olan günahı terk etmek, tekrar işlememek¹²⁵⁹ son olarak da salih amelle hatayı telafi etmek¹²⁶⁰ gelmektedir.¹²⁶¹ Tüm bunlarla birlikte tövbeyi kabul etme Allah'ın lütfuna ve iradesine bağlıdır.¹²⁶² Kur'an'da tövbenin günahın ardından çok geçmeden hemen yapılması gerektiği vurgulanır.¹²⁶³ Kur'an'da ve hadislerde tövbe ve istiğfar ifadeleri hep yan yana kullanılmakta ve tövbe eden kişinin affedileceğine dair birçok ibare bulunmaktadır.¹²⁶⁴ Bunlardan özellikle Allah için kullanılan Rahman, Rahim, Ğafur (merhametli ve affi bol olan, bağışlayan, koruyan) aynı kökten gelen istiğfar (Allah'ın günahları örtmesini talep etmek) Tevvab (tövbeleri çokça kabul eden), Afüv (günahkar kullarını affeden, bağışlayan), Ğafiruz-zünub (günahların bağışlayıcısı) gibi Allah'ın merhametli ve bağışlayıcı olduğunu

---

¹²⁵³ Topaloğlu, 2016, C. 41. s. 280, Kılıç, 1984, s. 368-369.

¹²⁵⁴ İbn Mace, Zühd, 30.

¹²⁵⁵ Kılıç, 1984, s. 376-377.

¹²⁵⁶ Şems 91/9-10.

¹²⁵⁷ Topaloğlu, 2016, C. 41. s. 281.

¹²⁵⁸ Nisa 4/17.

¹²⁵⁹ Ali İmran 3/135.

¹²⁶⁰ Maide 5/39, Taha 20/82.

¹²⁶¹ Topaloğlu, 2016, C. 41. s. 281.

¹²⁶² Tevbe 9/15,27, Ahzap 33/24.

¹²⁶³ Nisa 4/17.

¹²⁶⁴ Topaloğlu, 2016, C. 41. s. 280.

gösteren ibareler Kur'an'da yer almaktadır.¹²⁶⁵ Dolayısıyla Kur'an'ın da ifade ettiği gibi Allah günahkar kullarının tövbelerini kabul edeceğini, kendisine yönelen kulunu karşılıksız bırakmayacağını, günahından pişmanlık duyan tövbekarın günahlarını bağışlayacağını ifade etmektedir. Çünkü Allah rahmetinin her şeyi kuşattığını böylelikle günahın büyüklüğüne bakılmaksızın kulun affedileceği sürekli vurgulanmaktadır.¹²⁶⁶

2.9.2. Günahın Ahirette Kurtulma ve Arınma Yolları

İslam'da günah işleyen kişi dünya hayatındayken günahlarından her hangi bir sebepten dolayı arınmamışsa bir başka çıkış kapısı olan ahirette günahlarından arınabilir.

Günahın ahirette kurtulma yolları şunlardır:

- a. **Günahın Cezasını Çekmek:** Allah'a iman edip, O'na ortak koşmayan mümin bir günahkar ebedi cehenneme konulmayıp, cehennemde günahlarının karşılığı olarak cezasını çektikten sonra Allah'ın izni ve affi ile cennete girme hakkına sahiptir. Bu konuda Kur'an'da birçok ayet bulunmaktadır.¹²⁶⁷
- b. **Allah'ın Affi:** İslam inancında Allah hakkında Kur'an'da bağışlayıcı ve merhametli oluşuyla ilgili birçok ayet bulunmaktadır. Bu durum Allah'ın günahkar kullarını ahirette dilerse affedeceğini göstermektedir. İslam'da affetme gücü ve yetkisi sadece Allah'a aittir. Allah'ın affetmesi direkt olabildiği gibi bazen de cezalarını çektikten sonra da olabilir. Bu konuda birçok ayet ve hadis mevcuttur.¹²⁶⁸ Örneğin “Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah'ındır. Kullarından dilediğini bağışlar ve dilediğine azap eder. Allah çok bağışlayıcı ve merhamet edicidir.”¹²⁶⁹
- c. **Şefaât:** Terim olarak “ahirette peygamberlerin, kendilerine izin verilen salih kimselerin müminlerin günahlarını bağışlanması için Allah katında dilekte ve duada bulunmaları”¹²⁷⁰ anlamına gelmektedir. İslam âlimlerinin çoğuna göre Hz Peygamberin mahşerde hesap zamanında müminlerin cennetteki durumları için Allah katında şefaât edeceği ve kafirler için şefaatin gerçekleşmeyeceği

¹²⁶⁵ Kılıç, 1984, s. 371-373.

¹²⁶⁶ Kahraman, 2011, s. 178.

¹²⁶⁷ Hud 11/107,108, Kahraman, 2011, s. 182, Kılıç, 1984, s. 407.

¹²⁶⁸ Nisa 4/48,116, Zümer 39/53, Buhari, Tefsir, 11/4, Edep,60, Müslim, Tövbe, 52, İman,299.

¹²⁶⁹ Ali İmran 3/129.

¹²⁷⁰ Alıcı, Mustafa, “ Şefaât” T. D. V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2016, C. 38. s. 411.

konusunda ortak bir fikre sahiptir. Özellikle Ehli Sünnet alimleri sadece müminlere ahirette şefaatin hak olduğunu kabul ederek bu durumun küçük günahlarla beraber büyük günahları da kapsadığını savunmaktadırlar. Nitekim bu konuda Hz Peygamber'in hadisine göre “ büyük günah işleyenlere benim şefaetim haktır.” ibaresi bunu ispatlar niteliktedir.¹²⁷¹ Ancak Mutezile büyük günahı iman dışında gördüğünden şefaati kabul etmemektedir.¹²⁷² Bu konuda Kur'an'a bakıldığında şefaatin ancak Allah'ın izni dahilinde olduğu,¹²⁷³ sadece müminler için geçerli olduğu,¹²⁷⁴ şfaat yetkisinin de sadece Allah'a ait olduğu,¹²⁷⁵ şfaat konusunda peygamberler ve melekler gibi Allah'ın seçkin kullarının¹²⁷⁶ yapabileceği belirtilmiştir.¹²⁷⁷ Bunun dışında Allah'a ortak koşanların şefaatinin mümkün olmadığı bildirilmiştir.¹²⁷⁸ Nitekim hadislerde de başta Hz Peygamber olmak üzere bütün peygamberler, melekler ve salih kullar günahkarlar için şfaat edeceği geçmektedir.¹²⁷⁹ Dolayısıyla işlenen günahlardan ahirette kurtuluşu sağlayacak bir yolunda şefaatin olduğu söylenebilir. Ayrıca şfaat, kurtuluş öğretisiyle bağlantılı olarak birçok dinde bulunmakla birlikte mahiyeti, özelliği farklılık gösterebilmektedir.¹²⁸⁰ Özellikle ilahi dinlerden Hıristiyanlıkta İsa Mesih vasıtasıyla kurtuluş öğretisi şafaate yer verdiğini göstermektedir. İsa Mesih'in dışında Kutsal Ruh, melekler ve azizlerin de şefaatinin bulunduğu inanılmaktadır.¹²⁸¹ Aynı şekilde Yahudilerde her ne kadar belirgin bir ahiret inancı bulunmasa da ölüm sonrası şfaat konusunda Eski Ahit'te atıflar bulunmaktadır.¹²⁸² Ahirette şefaatin olacağı inancı Yahudilerde daha çok Rabbani literatürde yer aldığı görülmektedir.¹²⁸³

---

¹²⁷¹ Ebu Davud, Sünne, 21, Tirmizi, Kıyame, 11, İbn Mace, Zühd, 37.

¹²⁷² Kahraman, 2011, s. 182.

¹²⁷³ Bakara 2/254, 255, Yunus 10/3, Taha 20/109, Sebe 34/23.

¹²⁷⁴ Duhan 44/41, Müdessir 74/48.

¹²⁷⁵ Enam 6/51, Secde 32/74.

¹²⁷⁶ Necm 53/26.

¹²⁷⁷ Kahraman, 2011, s. 181.

¹²⁷⁸ Maide 5/72,94, Araf 7/53, Yunus 10/18.

¹²⁷⁹ Buhari, Tevhid, 24, Müslim, İman, 302.

¹²⁸⁰ Alıcı, 2016, C. 38. s. 411.

¹²⁸¹ Romalılara Mektup 8/26-28.

¹²⁸² İşaya 53/12.

¹²⁸³ Alıcı, 2016, C. 38. s. 411.

SONUÇ

İnsanın varlığı ile ortaya çıkan günah kavramı tarih boyunca tüm dinlerde görülmüş ve üzerinde önemle durulan bir olgu haline gelmiştir. Yine günah, yeryüzünde yaşamış bütün insanların hayatını derinden etkileyen özel bir içgüdüsel güç ve hem bireysel hem de toplumsal hayatı ilgilendiren konu olmuştur. Özellikle ilahi dinler inananlarını günahın insana zarar verici tehlikeli yönünü vurgulayarak günaha karşı uyarmıştır. İnsanlık tarihinde yaşanan olaylar ve psikoloji ilminin verilerine bakıldığında insan; zaafı olan, hata ve yanlış yapabilen bir varlık olarak görülür. Dolayısıyla insan günah işlemeye meyilli bir varlık olarak çevresinin de etkisi ile beslenen dürtüler ile yönlendirilerek dini, ahlaki emir ve yasaklara uymak da zorlanmaktadır.

Dini, hukuki, ahlaki, sosyal ve felsefi yönü bulunan, bu nedenle geniş ve çok çeşitli bir terminolojiye sahip olan günah, suç, hata, ayıp, kötülük, kusur, yasak gibi yakın anlamlı bazı terimlerle toplumda eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Günah ya da seküler anlamda suç, toplum tarafından hoş karşılanmayıp gelenek ve göreneklerdeki yasaklar için ayıp ve çirkin, felsefede ise ahlaki kötülük olarak ifade edilmiştir. Ancak her ne kadar yakın ilişkili olduğu kavramlardan dolayı birden fazla yönü olmasına rağmen dini bir kavram olan günah, bütün dinlerde kutsal ve doğüstü varlığa karşı işlenmiş, ilahi emirlerin ihlali, beşeri ve doğal düzenin bozulması olarak görülmüştür. Lakin dinler günahın tanımı, menşei, çeşitleri, özellikleri, arınma yolları ve insan üzerindeki etkileri hususunda birbirinden ayrılırlar.

Her dinsel gelenek kendi inanç yapısına uygun olarak günah anlayışı oluşturmuştur. Günah, ilkel kabile dinleri gibi kimi inançlarda maddi, Hint dinleri gibi kimi inançlarda manevi, Mezopotamya dinleri gibi kimi inançlarda toplumsal olarak algılanmıştır. Dinlerdeki özellikle ilahi dinlerde günahlar büyüklük-küçüklük, insana verdiği zararların boyutları gibi konularda aynı seviyede ve derecede değildir.

İlahi dinlerdeki günah anlayışlarında belli başlı farklılıklar olduğu gibi dinlerin müntesiplerinin zaman içerisinde sosyalleşmeyle birlikte birbirinden etkilenmelerinden ve ilahi kaynaktan/aynı kaynaktan beslenmelerinden kaynaklı ortak yönleri de bulunmaktadır. Örneğin ilahi dinlerde hırsızlık, adam öldürme gibi durumlar günah olarak görülmektedir. Yine ilahi dinlerin kutsal kitaplarında günah; insanın kalbinin ve karakterinin bozukluğu, kötüye doğru eğildiği bir durum olarak izah edilmektedir.

İlahi dinler olarak görülen İslam, Yahudilik ve Hıristiyanlık ilk günahı, ilk insan

olarak kabul edilen Hz Âdem ve eşi Havva tarafından yasak olan ağacın meyvesini yiyerek Allah'ın emrini ihlal ettiklerini kabul ederler. Fakat bu ilk günahın mahiyeti hususunda farklı değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Hıristiyanlık'ta Hz Âdem'in işlediği günah kendisiyle beraber neslini ve bütün insanlığı etkilemiştir. Bu etki, Tanrı'nın oğlu olarak görülen İsa tarafından çarmıhta yapılan fedakârlığa kadar sürmüştür. Hz İsa'nın bu fedakârlığı ile insanlık asli günah olarak tabir edilen ve Hristiyanlık inancının merkezindeki doktrin olan bu günahın arınmışlardır. Aynı zamanda Hristiyanlığın kurucusu ve günaha yeni bir boyut katıp asli günah anlayışına zemin hazırlayan Pavlus'la beraber bu asli günah anlayışı evrensel bir hale dönüşmüştür. Öte yandan Hıristiyanlık'ta günah fikri, zayıf karakterli insanın bilinçli ya da bilinçsiz Tanrı'nın isteklerine başkaldırması, ondan uzaklaşması anlamında olup herkesin günahkâr olduğu düşüncesi hâkimdir. Hristiyanlık'ta bireysel bir davranış olan günahın kurtulmak için diğer ilahi dinlerde olmayan günah itirafı ritüeli bulunmaktadır. Bu itiraf ritüelleriyle günahları bağışlama yetkisi Tanrı'dan, Tanrı olarak görülen İsa'ya, ondan havarilerine ve sonrasında kilisedeki din adamlarına verilerek işlenen günahlar bir insan tarafından "Tanrı adına" bağışlanabilir duruma gelmektedir.

Yahudi inancında günah, bir kişilik olarak görülen Tanrı Yehova ile insan arasındaki ilişkinin, ahdin ihlali ya da ihmali sonucunda bozulması olarak değerlendirilir. Yine günah anlayışı, dünyada yaşanan musibetlerin, belanın, ıstırapın kaynağı olarak da yorumlanmıştır. Yahudi teolojisinde, özel bir olgu haline gelen günah insanoğlunun yaratılışından kaynaklı olup, kutsal kitaplarda çoğu yerde devamlı günah işleyen bir ülke, kral, ulus ya da kişi bulunmaktadır. Yahudilerde günah bireysel olmakla beraber mabet döneminde günah ve cezanın toplumsal olduğu inancı varken mabedin yıkılmasından sonra bu inanç terkedilmiştir. Ayrıca Yahudilik'te Âdem'den kaynaklı ilk günah anlayışı kabul edilir. Hıristiyanlık'taki Âdem'in ilk günahı işlemesi ile insanın ölümlü olduğu Yahudilik'te kabul görülürken, günahın nesilden nesile geçme kalıtımsallığı, yani asli günah fikri bulunmamaktadır.

İslam'da günah ise Allah'ın emir ve yasaklarına bir anlamda Kur'an'a ve sünnete ters düşen her türlü söz, fiil, tutum ve davranışlar olarak görülür. İslam'da genel kanı, suç ile günah, hata ile günahın birbirinden farklı olduğudur. Beşeri yasaların ihlali suç iken, ilahi yasanın ihlali günah olarak görülür. Bununla birlikte suç günahın sebebi olarak insanın Allah'tan uzaklaşmasına sebep olur. Hata, insanın zayıf yaratılışından kaynaklı,

istemeyerek, bilinçsiz olarak yaptıklarıdır. Günah ise bilerek, isteyerek, kendi iradesiyle yapılmıştır. İslam'da insan bir başkasının yaptığından, gücünün yetmediğinden, kendi hür iradesi ile isteği olmadan yapılanlardan sorumlu değildir. İslam'ın günah anlayışı Yahudilikten farklı olarak bir ırk ve sınıfın imtiyazını kabul etmez. Yine Hıristiyanlıktan farklı olarak insanların günahkâr doğduklarını, günahların şahıslar tarafından affedilebileceğini kabul etmez. Ancak İslam, Yahudilik ve Hıristiyanlık da olduğu gibi Hz Âdem'in işlediği ilk günahı kabul eder ve ancak bu günahı Allah'ın bir imtihanı, planı olarak görüp daha sonra Hz Âdem'in tövbe etmesiyle affedildiğini belirtir. İslam'da günah bireysel olup insanların yaptıklarından hesaba çekileceği ve işledikleri günahtan dolayı cezalarını çekecekleri de vurgulanır. Ayrıca İslam'da günahın kendi içerisinde dinden çıkarıcı boyutu da bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adam, Baki, "Yahudilik", Dinler Tarihi, ed. Baki Adam, (3. Baskı), Grafiker Yayınları, Ankara 2016.
- Adam, Baki, Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat, Pınar Yayınları, İstanbul 2002.
- Ağakay, M. Ali, " Günah", Türkçe Sözlük, Ankara 1959.
- Akalın, Kürşat Haldun, Hıristiyanlığa Aktarılmış Ritüeller Olarak İsis Kültüründeki Vaftiz Ve Günah Çıkartma Ayinleri, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2014, (42) 41-76.
- Akalın, Şükrü Haluk, " Günah", Türkçe Sözlük, 11. Baskı, TDK Yayınları, Ankara 2011.
- Akçay, Mustafa, "Zelle", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 44, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Akdemir, Salih,(1992) Hıristiyan Kaynaklara Ve Kuranı Kerime Göre Hz İsa, (Basılmamış Doktora Tezi), A.Ü. Sos. Bil .Ens. Felsefe ve Din Bilimleri (Dinler Tarihi), Ankara (TR) 1992.
- Albayrak, Kadir, Dinlerde Günah Kavramı ve Kurtuluş Yolları, Dini Araştırmalar Dergisi, Ocak-Nisan 2002, 4(2), 87-107.
- Alıcı, Mustafa, "Şefaath", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 38, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Altındal, Aytunç, Üç İsa, (17. Baskı) Alfa Yayınları, İstanbul 2017.
- Anderson, Gary, Sin A History, Yale University, London 2009.
- Arik, Durmuş, "Geleneşel Türk Dini", Dinler Tarihi, ed. Baki Adam, (3. Baskı), Grafiker Yayınları, Ankara 2016.
- Arslan, Ahmet. Felsefeye Giriş, (10. Baskı) Adres Yayınları, Ankara 2007.
- Aster, Ernest Von, Felsefe Tarihi, çev. Vural Okur, İstanbul 1999.
- Ateş, Süleyman, İslam Tasavvufu, Radikal, İstanbul 1981.
- Augustin, Saint, İtirafı, çev. Dominik Pamir, Kaknüs Yayınları, İstanbul 1999.
- Ayar ,Talip, "İslam", Dinler Tarihi, ed. Baki Adam, (3. Baskı), Grafiker Yayınları, Ankara 2016.
- Aydeniz, Hüsnü, Yabancılaşma ve Günah Kavramına Genel Bir Bakış ve Bu Kavramların Paul Tillich Düşüncesindeki Yeri, Ekev Akademik Dergisi, Bahar 2010, 14 (43), 299-316.

- Aydın, Fuat, Genel Hatlarıyla Yahudilik, İnsan Yayınları, İstanbul 2004.
- Aydın, Fuat, (2000), Aziz Pavlus ve Din Anlayışının Yansımaları, (Basılmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri (Dinler Tarihi), İstanbul (TR) 2000.
- Aydın, Hüseyin, İyi-Kötünün Belirlenmesinde Aklın ve Vahyin Rolü, Marife Dergisi 2001, 1 (2) 129-159.
- Aydın, Mahmut, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi (Tarih İnanç Ve İbadet), (6. Baskı) Ensar Neşriyat, İstanbul 2016.
- Aydın, Mahmut, İsa Tanrı Mı? İnsan Mı?, İz Yayıncılık, İstanbul 2002.
- Aydın, Mehmet, "Hıristiyanlık: Kutsal Metinler Ve Dini Literatür", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 17, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Aydın, Mehmet, Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık, TDV Yayınları, Ankara 1995.
- Bardakoğlu, Ali, "Had", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 14, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Basalel, Yusuf, Yahudilik Ansiklopedisi, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın, İstanbul 2001.
- Başoğlu, Tuncay, "Tazir", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 40, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Batuk, Cengiz, Mitoloji Ve Tarihsellik, Hıristiyanlığın Asli Günah Mitinin Tarihsel Dönüşümü, İz Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Batuk, Cengiz, "Tabu", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 39, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Bayraktar, Mehmet, Bir Hıristiyan Dogması Teslis, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2015.
- Bebek, Adil, "Günah", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 14, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Bebek, Adil, "Kebire", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 25, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Bebek, Adil, Maturidi'de Günah Problemi, Rağbet Yayınları, İstanbul 1998.
- Bennett, W. H., "Sin" (Hebrew and Jewish), Encyclopedia of Religion And Ethics, (ERE) ed. James Hastings, C. XI, Charles Scribner's Sons, New York 1914.

- Biruni, Tahkiku Ma'lil Hind, çev. Kıvameddin Burslan, (1. Basım) C. 1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2015.
- Blackman, Aylward M, "Sin" (Egyptian), Encyclopedia of Religion And Ethics, (ERE) ed. James Hastings, C. XI , Charles Scribner's Sons, New York 1914.
- Bolay, Süleyman Hayri, "Adem", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 1, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Budda, Ömer Hilmi, Dinler Tarihi , Gazete Matbaa, İstanbul 1935.
- Bulut, Mehmet, "İsmet", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 23, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Büyük Dinler Mezhepler Ansiklopedisi, Tan Matbaası, İstanbul 1964.
- Casartelli, L. C, "Sin" (Iranian), Encyclopedia of Religion And Ethics, (ERE) ed. James Hastings, C. XI , Charles Scribner's Sons, New York 1914.
- Ceylan, Davut, Günah Psikolojisine Dini ve Psikolojik bir Yaklaşım, Hadis Özel Sayısı (4) 2017, 231-245.
- Challaye, Felicen, Dinler Tarihi, çev.Semih Tiryakioğlu, Varlık Yayınları, İstanbul 2002.
- Cilacı, Osman, İlahi Dinler Açısından Günah Kavramı, Diyanet Dergi, 1988, XXIV,(4), 41-49.
- Cocque, Andre La, "Sin and Guilt" Encyclopedia of Religion (ER), ed. Mircea Eliade, C. 13, Macmillan, London 1987.
- Cürcani, Seyyid Şerif, Kitabü't Tarifat, İstanbul, h. 1327.
- Çağırıcı, Mustafa, "Heva", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 17, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Çınar, Aliye, Leibniz'de Kötülük Problemi ve Teodise, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2005, 14 (1), 161-177.
- Dağcı, Şamil, "Kıyas", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 25, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Demirci, Kürşat, "Hayır", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 17, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Demirci, Kürşat, "Haram", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 16, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Demirci, Kürşat, "Hıristiyanlık: Giriş Ve Tarih", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 17,

- Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Demirci, Kürşat, Mezopotamya Dinlerine Giriş (Tanrılar Ritüel Tapınak), Ayışığı Kitapları, İstanbul 2013.
- Demirci, Mustafa, "İstiaze", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 23, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Develioğlu, Ferit, " Günah", Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, (3. Baskı), Doğu Yayınları, Ankara 1978.
- Dhalla, Manecki Nusservanji, "Expiation and Atonement" (Parsi), Encyclopedia of Religion and Ethics (ERE), ed. James Hastings, C. V, Charles Scribner's Sons, New York 1981.
- Dihlevi, Şah Veliyullah, Hüccetullahi Baliğa, çev. Mehmet Erdoğan, İz Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Dinçol, Ali M, Hitit Yasalarının Ana Çizgileri ve Eski Ön Asya Hukuku ile Etkileşimi, Anadolu Araştırmaları,1990, XII , 83-100.
- Dinler Tarihi Ansiklopedisi, C. 3, Gelişim Yayınları, İstanbul 1992.
- Divornik, Francis, Konsiller Tarihi İznik'ten II. Vatikan'a, çev. Mehmet Aydın, Ankara 1990.
- Doğan, Bilal, (2008), Hıristiyanlıkta Asli Günah Doktrini (Pavlus-Pelagius Örneği), (Basılmamış Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi Sos. Bil. Ens.Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı , Dinler Tarihi Bilim Dalı, Bursa (TR) 2008.
- Doğan, Hatice, İbn Meymun'un Hayatı, Eserleri ve Delaletü'l Hairin Adlı eseri Üzerinde Bir İnceleme, Basılmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sos. Bil. Ens. Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, Konya 2009.
- Doğan, Mehmet, "Günah", Büyük Türkçe Sözlük, Birlik Yayınları, Ankara 1982.
- Dönmez, İbrahim Kafi, "Seddi Zerai", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 36, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Ebu Zehra, Muhammed, İslam'da İtikadi, Siyasi Ve Fıkhi Mezhepler, Şura Yayınları, İstanbul 1993.
- Eisenstein, Judah David, "Sin", The Jewish Encyclopedia, ed. Isidore Singer, Frank and Wagnalls, London: 1905.
- Eliade, Mircea, Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi, çev. Ali Berktaş, (1. Basım), C. 1, Alfa Yayınları, İstanbul 2017.

- Eliade, Mircea, Ebedi Dönüş Mitosu, çev. Ümit Altuğ, (1. Basım), İmge Yayınları, Ankara 1994.
- Eliade, Mircea, Kutsal ve Kutsal Dışı, çev. Ali Berktaş, (1. Basım), Alfa Yayınları, İstanbul 2015.
- Eliade, Mircea, Mitler Rüyalar Gizemler, çev. Cem Soydemir, Tarcan Yayınları, Ankara 2017.
- Eliade, Mircea, Mitlerin Özellikleri, çev. Sema Rifat, (1. Basım), Alfa Yayınları, İstanbul 2016.
- Eliade, Mircea ve Ioan P.Couliano, Dinler Tarihi Sözlüğü, İnsan Yayınları, İstanbul 2018.
- Erdem, Mustafa, Hıristiyanlıkta Vaftiz Anlayışı Üzerine Bir Araştırma, AÜİFD, Ankara 1995, 34 (1), 133-154.
- Erdem, Mustafa, Hz. Adem İlk İnsan, TDV Yayınları, Ankara 1994.
- Eroğlu, Ahmet Hikmet, "Hıristiyanlık", Dinler Tarihi, ed. Baki Adam, (3. Baskı), Grafiker Yayınları, Ankara 2016.
- Eroğlu, Ahmet Hikmet, Hıristiyanların Bölünme Sürecine Genel Bir Bakış, AÜİFD, Ankara 2000, 41 (1), 309-325.
- Er-Razi, Fahrettin, İsmetül Enbiya, çev. Hasan Fehmi Ulus, İlim Yayınları, İstanbul 1986.
- Er-Razi, Fahrettin, Kelam'a Giriş, çev. Hüseyin Atay, Ankara, 2002.
- Faiver, Cristopher, Elot Engersoll ve O'brien Eugene, "Sin", Religion, Guilt and Healt, Journal of Counseling and Development, 2000.
- Fleming, Don, "Sin", Bridgeway Bible Dictionary, Bridgeway, Australia 2004.
- Freud, Sigmund, Dinin Kökenleri, çev. Selçuk Budak, 5. Baskı, Öteki Yayınevi, İstanbul 2016.
- Freud, Sigmund, Totem Ve Tabu, çev. Sahir Sel, Sosyal Yayınları, İstanbul 1999.
- Fromm, Eric, Tanrılar gibi Olacaksınız , Eski Ahit Üzerine Radikal Bir Yorum, çev. Bozkurt Leblebicioğlu, Say Yayınları, İstanbul 2016.
- Gazali, İmamı, İhya-u Ulumi'd Din, çev. A. Müftüoğlu, C. 7, Uygun Basım, İstanbul 1985.
- Gökberk, Macit, Felsefe Tarihi, 2. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara 1967.
- Güç, Ahmet, Çeşitli Dinlerde Ve İslamda Kurban, Düşünce Kitapevi, Bursa 2003.

- Güç, Ahmet, Dinlerde Mabet Ve İbadet, Fakülte Kitapevi, Bursa 1999.
- Güç, Ahmet, "Konfüçyanizm", Dinler Tarihi, (3. Baskı), ed. Baki Adam, Grafiker Yayınları, Ankara 2016.
- Güç, Ahmet, "Yahudilerde Mabet Ve İbadet", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 43, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Gül, Durali, (2002) Hıristiyanlıkta Asli Günah Doktrini Üzerine Bir Araştırma, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sos. Bil. Ens. Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı , Dinler Tarihi Bilim Dalı, Ankara (TR) 2002.
- "Günah", Ana Britanica, C.X, Ana Yayıncılık, İstanbul 1992.
- "Günah", Meydan Larousse, C. 5, Meydan Yayınları, İstanbul 1981.
- Günaltay, M. Şemseddin, Yakın Şark II Anadolu, Ankara 1946.
- Gündüz, Şinasi, Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara 1998.
- Gündüz, Şinasi, Pavlus Hıristiyanlığı Mimarı, Ankara 2001.
- Güngör, Ali İsra ve Kutlutürk, Cemil Upanışadların Temel Kavramlara Getirdiği Yeni Yaklaşımlar ve Hint Dini ve Felsefe Dünyasına Katkıları, Dini Araştırmalar Dergisi, Eylül-Aralık 2009, 12 (35), 31-46.
- Güngör, Muhammed, Hıristiyanlıkta Yedi Ölümcül Günah, Dini Araştırmalar, Temmuz-Aralık 2014, 17, (45), 36-59.
- Gürkan, Saime Leyla, "Sebt", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 36, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Gürkan, Saime Leyla, "vaftiz", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 42, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Gürkan, Saime Leyla, Yahudilik, 4. Baskı, İsam Yayınları, İstanbul 2012.
- Gürkan, Saime Leyla, "Yahudilik: Giriş Ve Tarih, İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 43, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Harman, Ömer Faruk, "Endüljans", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 11, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1995.
- Harman, Ömer Faruk, "Günah", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 14, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Harman, Ömer Faruk, "Meryem", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 29, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Harman, Ömer Faruk, Yahudilikte Peygamberlik Ve Peygamberler, İslam Tetkikleri

- Dergisi, 1995, 9,127-161.
- Harman, Ömer Faruk, "Yahudilik: İnanç Esasları", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 36, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Harman, Ömer Faruk, "Yahudi Hıristiyanlığı", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 43, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2013.
- Hasanoğlu, Eldar, "Yahudilik" Dinler Tarihi-II, ed. Prof. Dr. Mustafa Alıcı, Doç. Dr. Süleyman Turan, 1. Baskı, Lisans Yayınları, İstanbul 2018 .
- Henninger, Joseph, "Scapegoat", Encyclopedia of Religion (ER), ed. Mircea Eliade, C.13, Macmillan, London 1987.
- Hökelekli, Hayati, Din Psikolojisi, TDV Yayınları, Ankara 2013.
- Ilgaroğlu, Muhammed ve Caner Mustafa Turan, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2018, 10 (29), 670-702.
- İsfehani, El, Müfredat/ Kuran Kavramları Sözlüğü, çev. Abdulkaki Güneş, Çıra Yayınları, İstanbul 2012.
- Işın, Mehmet Ali, Upanişadlar, Dergah Yayınları, İstanbul 1976.
- Izutsu, Toshihiko, İslam Düşüncesinde İman Kavramı, çev. Selehattin Ayaz, İstanbul 1984.
- Izutsu, Toshihiko, Kur'an'da Dini ve Ahlaki Kavramlar, çev. Selehattin Ayaz, İstanbul 1991.
- Jacobs, Louis, "Sin", Encyclopedia Judaica, ed. Fred Skolnik, C. 18, Macmillan, USA 2007.
- Kahraman, Ferruh, İslam İnançında Günah, Günah Çeşitleri ve Kişiyi Günaha Sevk Eden Faktörler, Usul, 2007, 2, (8), 139-168.
- Kahraman, Ferruh, İtikadi Açından Hıristiyanlık ve İslamiyet'te Günah Meselesi, Rağbet Yayınları, İstanbul 2011.
- Karagöz, İsmail, Dini Kavramlar Sözlüğü, (3. Baskı), DİB Yayınları, Ankara 2007.
- Karasoy, Murad, Büyük Günahlar, Işık Yayınları, İstanbul 2009.
- Karesh, Sarah ve Mitchell M. Huruwitz, "Sin and Repentance", Encyclopedia of Judaism, Fact on File, New York 2006.
- Katar, Mehmet, "Tövbe", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 41, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Katar, Mehmet, Dinlerde Kefaret Anlayışı, Dini Araştırmalar Dergisi, Ankara 1998, 1,

(1), 44-58.

Katar, Mehmet, Yahudilik Hıristiyanlık ve İslam'da Tövbe, Eskiyei Yayınları, Ankara 1997.

Kaufmann, Francine Josy Eisenberg, Yahudi Kaynaklarına Göre Yahudilik, çev Mehmet Aydın.

Keith, A. B, "Sin" (Hindu), Encyclopedia of Religion And Ethics, (ERE) ed. James Hastings, C. XI , Charles Scribner's Sons, New York 1914.

Kılıç, Recep, "Felsefe ve Ahlak İlişkisi", Din ve Ahlak Felsefesi, (1. Baskı), Ankuzem, Ankara 2006.

Kılıç, Sadık, Kuranda Günah Kavramı, Hibaş Yayınları, Konya 1984.

Kıyak, Abdulkadir, Anadolu Aleviliğindeki "Düşkünlük" Cezasının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 2017, 6(4), 2847-2864.

Kıyak, Abdulkadir, Evrensel Din Bağlamında Tebliğ Ve Misyonerlik Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme, Turkish Studies, 2017,12 (27) , s. 281-294.

Klawans, Jonathan, Impurity And Sin Ancient Judaism, Oxford University, New York 2000.

Kitabı Mukaddes, Kitabı Mukaddes Yayınları, İstanbul 2016.

Korkmaz, Arif, İslam'da Günah Sosyolojisine Giriş: Hz. Peygamber'in Günahkar kişi ve Gruplara Yaklaşımı,

Köse, Ali, "Günah", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 14, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.

Kulakçioğlu, İsmail, Tövbe, Bursa Protestan Kilisesi Yayınları, Bursa 2012.

Kutluay, Yaşar, "Günah", Türk Ansiklopedisi, MEB, C. XVIII , Ankara 1970.

Kur'an-ı Kerim Meali, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları,(3. Baskı), İstanbul 2017.

Küçük, Abdurrahman, "İbadet", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 19, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.

Küçük, Abdurrahman ve Günay Tümer, vd, Dinler Tarihi, (9. Baskı), Berikan Yayınları, Ankara 2017.

Lachowski, J., "Sin", New Catholic Encyclopedia, C. 13, The Catholic University Of America, Washinton 2003.

Mair, A. W, "Sin" (Greek), Encyclopedia of Religion And Ethics, (ERE) ed. James

- Hastings, C. XI , Charles Scribner's Sons, New York 1914.
- Maturidi, Kitab'u't Tevhit, çev. Bekir Topaloğlu, İSAM Yayınları, Ankara 2003.
- Michel, Thomas, Hıristiyn Tanrı Bilimine Giriş, Orhan Basımevi, İstanbul 1992.
- Miller, M. ve I. Miller, "Sin", Harper's Bible Dictionary, New York 1973.
- Milne, Bunuce, Tanrı Öğretisi (Hıristiyan İnancının El Kitabı), çev. Levent Kınran, İstanbul 1982.
- Nişanyan, Sevan, Sözlereın Soy Ağacı: Çağdaş Türçenin Etimolojik Sözlüğü, Everest, İstanbul 2009.
- O' Neil, A. C., " Sin", The Catholic Encyclopedia, Robert Appleton Company, New York 1912.
- Ocak, Hasan, Ahlak Felsefesi Ekseninde Günah Kavramı, Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi, 2014, 1 (2), 39-56.
- Olgun, Hakan, Luther Ve Reformu Katolisizm'i Protesto, Ankara 2002.
- Özcan, Azmi, "İslam: Doğuşu Ve Yayılışı", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 23, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Özkan, Ali Rıfat, Dinlerde Kurban Kültü, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.
- Öztürk, Yaşar Nuri, İslam'da Büyük Günahlar, Yeni Boyut, İstanbul 2002.
- Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri, çev. Dominik Pamir, İstanbul 2000.
- Pearson, A. C, "Crimes and Punishments" (Greek), Encyclopedia of Religion And Ethics (ERE), ed. James Hastings, C. IV, New York 1951.
- Polat, Kemal, Hıristiyan Kurtuluş Öğretisinde İsa Vasıtasıyla Kurtuluş, Ekev Akademi Dergisi, Bahar 2006, 10 (27), 183-202.
- Ratzinger, Joseph, Katolik Kilisesi Din Ve Ahlak İlkeleri, çev. Dominik Pamir, Yayılcık Matbaası, İstanbul 2000.
- Sarıkçıoğlu, Ekrem, Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, Fakülte Kitapevi, Isparta 2002.
- Sarıkçıoğlu, Ekrem, Din Fenomenolojisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, Isparta 2002.
- Schimmel, Annamarie, Dinler Tarihine Giriş, Kırkambar Yayınları, İstanbul 1999.
- Sharpe, Eric J. S, Dinler Tarihinde 50 Anahtar Kavram, çev. Ahmet Güç, Arasta Yayınları, Bursa: 2000.
- Sinanoğlu, Mustafa, "İslam: Giriş", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 23, Türkiye

- Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Smith, Gerald Birney, "Sin", A Dictionary of Religion and Ethics, ed. Sheiler Mathars. London 1921.
- Soysaldı, H. Mehmet, İslam'da Günah Kavramı, İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi 2001, 145-156.
- Sönmez, Vecihi, İslam İnançında Günah Kavramı, İslami Araştırmalar, 2017, 28 (1), 42-66.
- Sözlük, Türkçe, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.
- Sümer, Necati, Katolik Mezhebinde Yedi Ölümcül Günah Problemi, Turkish Studies, Ankara 2016,11(5), 481-498.
- Şengül, Fatma Seda Ve Mustafa Tarakçı, Yahudilikte Asli Günah Eleştirisi: Hasday Crescas Örneği, İslami İlimler Dergisi, Ankara 2011, 11(2), 159-172.
- Şentürk, Mustafa, Kitabı Mukaddes Ve Kuranı Kerime Göre İlk Günah Ve Kadın, İslami Araştırmalar, 2011, 22 (1),32-43.
- Tarakçı, Muhammed (2005), Bir Hıristiyan Apolojist Olarak Saint Thomas Aquinas, (Basılmamış Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri (Dinler Tarihi), Bursa (TR) 2005.
- Topaloğlu, Bekir, "Tövbe", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 41, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Tunç, Cihad, Tövbe Hakkında Bazı Meseleler, AÜİFD, Ankara 1981, 24 (1), 389-412.
- Tunç, Cihat, Kelam İlminde Büyük Günah Meselesi, AÜİFD, Ankara 1978, 23 (1), 325-342.
- Tümer, Günay, "Asli Günah", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 3, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Türkgülü, Mustafa, Günah Kavramı Ve İman Problemi Haline Getirilen Büyük Günah/Kebire Hakkındaki Kelami Tartışmalar, Diyanet İlmi Dergi 2000, 36 (4), 63-88.
- Uludağ, Süleyman, "Nefis", İslam Ansiklopedisi (İSAM), C. 32, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.
- Ülken, Hilmi Ziya, "Günah", Sosyoloji Sözlüğü, MEB, İstanbul 1969.
- Ünalın, Abdullah, Günahın Sosyo- Ekonomik Yapıya Etkisi, Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1,(2), 77-92.

- Ünalın, Abdullah, Hadislerde Günahın Psiko-Sosyal Boyutu, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Bahar 2012
- Yapıcı, Asım, İslam'da Tövbe ve Dini Yaşayıştaki Rolü, Beyan Yayınları, İstanbul 1997.
- Yaran, Cafer Sadık, Kötülük Ve Teodise, Ankara 1997.
- Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi, Hak Dini Kuran Dili, Sad. İsmail Kraçam vd, Azim Dağıtım, C. VII, İstanbul 2000 .
- Yılmaz, Muhammed, Kuranda Büyük Günah Kavramı, *CÜİFD*,2011, C.XV,S.2, 255-276.
- Yitik, Ali İhsan, "Hinduizm", Dinler Tarihi, ed. Baki Adam, (3. Baskı), Grafiker Yayınları, Ankara 2016.
- Yitik, Ali İhsan, Hint Kökenli Dinlerde Karma İncancının Tenasüh İncancıyla İlişkisi, Ruh Ve Madde Yayınları, İstanbul 1996.